IACOBI ARMINII

VETERAQVINATIS BATAVI,

S. Theologiæ Doctoris eximij,

EXAMEN MODESTVM

Libelli, quem

D. GVLIELMVS PERKINSIVS

apprimè doctus Theologus,

edidit ante aliquot annos

DE

Prædeſtinationis modo & ordine,

itemque de

Amplitudine gratiæ divinæ.

Addita eſt propter argumenti convenientiam ANALYSIS CAP. IX. AD ROMAN. ante multos annos ab eodem ipſo D. *Arminio* delineata.

Cum Indice rerum contentarum.

LUGDUNI BATAVORUM

Ex *Officinâ* GODEFRIDI BASSON.

cIↃ. IↃ. CXII.

2

Digitized by Google

Digitized by Google

Ampliſsimis Viris Dominis Conſultiſsimis;

D. PRÆTORI, CONSULIBUS, SCABINIS, SYNDICO, SECRETARIIS, totique adeo SENATUI inclytæ ROTERODAMENSIS Reipublicæ.

AMpliſſimi viri, Domini conſultiſſimi.

SApienter olim à Platone, atq; Stoicis dictum eſt, referente id ſic Tullio, non nobis nos ſolum natos eſſe, ſed partem ortus noſtri ſibi vendicare patriam, partēq; parentes atq; amicos: & quæcunq; in terris gignuntur ad uſum hominum creari omnia; homines autem hominum cauſa eſſe generatos, ut ipſi inter ſe alius alij prodeſſe poſſent. Quod ſicuti ſedulò meditari ſemper debuerunt, quicunq; unquam homine ſe ſatos gloriari potuerunt, tamen tanto id unuſquiſque ad animum ſemper revocaverunt impenſius, quanto quiſq; aut meliore ſe ſydere natos experti fuerunt, aut lumen illud animi, quod rationem rectam vocamus, aſſiduâ meditatione, ſicuti oportuit, excoluerunt operoſius. Magni eſſet acuminis & laboris verbis exequi, quibus omnino rebus hominum generi prodeſſe aliquis queat; idq; propter infinitatem earum rerum quæ

Digitized by Google

ab homine in uſum hominis proficiſci poſſunt, & diverſitatem donationum, quibus alter inſervire alteri apti nati ſumus; ut proinde citius hoc conari, quam abſolvere quiſquam noſtrum poſſimus: Recenſere verò ad unum omnes eos, qui, quibus potuerunt rebus generi ſuo prodeſſe, ijs ipſi profuerunt plurimum; id verò impoſſibile, atq; ἀδύνατον penitus eſt; tum alias ob cauſas, tum verò vel maximè quod multa egregiè à multis perpetrata, maximo quæ ſocietati hominum uſui fuerunt, ſæpe in obſcurò lateant: & vix ad poſteritatem tranſmittantur, niſi quæ ab ijs, qui jam ante clari erant, geſta viris, hoc ipſo maxime titulo, ſeſe deinde ipſa commendaverunt clarius. Ac quæ quidem in armis geruntur, magis obverſari ob oculos ſolent, fereq; Principes & magnos Heroas comitantur: quæ tamen in togâ à multis præſtantur, nihilo indigniora ſunt, ut famam quoq; apud futuram poſteritatem honeſtam aliquã promereantur. Videntur verò mihi ad Heroas illos quã proximè accedere, qui literis claruerunt, quiq; diſciplinas atq; artes aut ipſi primum invenerũt, aut egregiè cum magno Reip. bono eas ornaverunt: Inter hos autem jure meritòq; maximè eminere, qui Deo Principique ſuo, aut in Religione verâ, rectè promovenda atque excolenda fidelem ſedulamque poſuerunt operam, aut in politiâ civili decenter conſtituendâ atq; continendâ ſupra alios egregiè utiliſſimèq; inſerviverũt; digni proinde hi eſſe qui poſt viros Principes, excellentius de Repub. meritos,

ac prop-

ac propterea huic albo non inſerendos, ſed eminentiore honore proſequendos, ſuam tamen etiam aliquam ipſi, licet cum ipſorum claritate non conferendam, memoriam nominis apud poſteros conſequantur. Cæterum de viris Principibus apud nos illis, quibus Patria noſtra debet plurimum, ſive illi mortalium ſorti jam erepti ſint, ſive etiamnum adhuc inter mortales glorioſè agant; de his verò dicere multum neque noſtræ ætatis, neq; noſtrarum virium eſt: præterquam quod etiam citra nos eorum claritudo atq; ſplendor ſatis oculos noſtrum omnium præſtinguunt. Viros quin verò etiam doctrinæ atq; eruditionis laude claros, atque inter hos eos maximè, qui Reipub. in politiâ, ſive ſacrâ, ſive civili egregiè præfuerunt, glorioſamq; navaverunt operam; ſuis debitis pro meritis eorum uti laudibus proſequamur; neq; tempus, neq; alia nunc ſinunt, & ſuâ etiã citra nos quiſq; eorum laude non carent. Verum enimverò ut de piè defuncti Parentis noſtri in religionem & patriam affectum, qui ut Sophoclem in Aiace imitemur,

Ἡμῖν πικρὸς τέθνηκεν ἢ πολλοῖς γλυκύς·
Αὑτῷ δὲ τερπνός. ὧν γὰρ ἠράσθη τυχεῖν
Ἐκτήσαθ' αὑτῷ, θάνατον ὅνπερ ἤθελε.

ut inquam de pio & ſincero illius in patriam, & religionem affectu paucula quædam breviter, citra cujuſquam præiudicium, datâ nunc occaſione ediſſeramus; ipſa nunc nobis imponere videtur pietas, arctiſſimumq; id officij vinculum, quo Parenti noſtro obſtringimur; degeneres futuri, ſi

aut nobis aut ipſi defuerimus. Tendent verò omnia horſum, ut judicia hominum non paucorum ſiniſtris quorundam ſugillationibus, magno noſtro dolore non parum ab illo abalienata, hac viâ atq; ratione placemus parum, nobiſq; rurſus demereamur aliquantulum: Deus Opt. Max. cui quidem ille in integritate animi ex conſcientiâ ſuâ ſervivit quamdiu vixit, nobis largiatur, uti deinceps benigniora atq; clementiora ea nobis accidant.

Veri inquiſitio atque inveſtigatio imprimis hominum eſt propria; ejus verò perceptio atq; comprehenſio eſt quæ vulgò Sapientia dicitur. Hæc pro ratione veri duplex eſſe percipitur, proque diverſitate hac naturæ ſuæ minus magiſque quem afficere: aut enim earum eſt rerum quæ ad vitam hanc pertinent, eoq; mundana & terrena; aut earum quæ ad vitam pertinent ſecuturam, unde ſpiritualis appellatur: ſapientibus quidem ſecundum hunc mundum ſtultitia ex eo mera, cum hoc ipſo excellentior eſſe percipiatur quod de mundo hoc non ſit. Illa ex univerſo maxime hoc, & rebus univerſo hoc contentis addiſcitur, indeque in ijs etiam ferè ipſis terminatur: hæc verò ſupernè à Deo Patre luminum, in Chriſto ſolo verbo & Spiritu ejus revelatur, ſupraque hoc ſæculum multò ſublimiſſimè nos evehit, viam ad vitæ immortalitatem nobis muniens. Illa ſibi deditos inani ſolummodo umbra paſcit, neq; unquam explet tandem: Hæc verò ſuos alumnos tandem verè beatos reddit, ipſaque vitâ immortali communicatâ ex-

ſatiat

ſatiat penitus; ut minimè mirum ſit inveniri, qui, ex quo ea per verbum hoc, id autem Sacras Scripturas vocamus; gratioſè ipſis innotuit, incredibili ejus conſequendæ deſiderio ſupra omnia alia inardeſcant. Ac quidem quò omnes universè homines φιλαληθεῖς & φιλομαθεῖς inclinatione quadã inſita animi feruntur, eòdem etiam avidè ferebatur Parens noſter pro innatâ ſagacitate ſuâ: ad cœleſtis verò illius Sapientiæ inveſtigationem, quæ ſeſe in verbo cognoſcendam offert, ex quo ea ſui deſiderium atque amorem ei inſeverat, tam incredibili etiam animi impetu contendebat, ut majorem in hominem, tantiſper dum carne hac circumdatus eſt, haud cadere poſſe à multis judicatum ſit. Quæ porro ad Sapientiæ hujus comprehenſionem nos ducunt, ea ex inſtitutione illius à quo eadem ipſa ad nos derivatur, hæc ferè ſunt. 1. Docilitas & cupiditas diſcendi, quam non poteſt non maximam ingenerare vera ſalus verbo hoc patefacta; quæ ſicuti obtenta eſt Religionis noſtræ præmium, ita deſiderata non poteſt non efficaciter allicere nos ad ſe proſequendum. 2. Humilis & demiſſus animus, qui ad verbum illius trepidet, qui Sapientiam hanc ſupernam largitur, magiſterio Spiritus obſequioſè ſe ſubjiciat, propriæque omni ſapientiæ & concupiſcentiæ abrenunciet. 3. Timor & reverentia Domini, Sapientiæ quidem hujus propago atque ſoboles, ſed eadem tamen etiam ipſa Sapientiæ omnis initium. 4. Seriæ, ardentes, atq; quotidianæ preces, quæ in-

Digitized by Google

tellectus ſive mentis illuminationem, & affectuum ſpiritualium ingenerationem per verbum, ab eo qui auctor verbi illius eſt, ſuppliciter contendant. 5. Iejunia, quæ carnem ſpiritui ad opus ſuum ſubjugent, & in ſervitutem Chriſti eam abripiant. 6. Iugis denique meditatio atque lectio, verbi illius quod eam ad nos derivat, gloriæ Dei & ſalutis ſtudio. Hanc viam quotquot inſiſtunt, perſuaſi tanto ſe ampliorem myſteriorum Dei conſecuturos intelligentiam, quantum ex eâ quam acceperunt, ad pietatem profecerint amplius (indignos n. ſeſe faciunt ſcientiæ augmento, qui quam habent, malè uſurpant) certò certius eam adipiſcuntur. Non poſſunt enim nõ tam veracia hæc eſſe, quam eſt Deus ipſe verax; Secreta ſua eum revelare timentibus ſe, docere illum mites vias ſuas, juxtàque eſſe Deum ijs qui contrito ſunt corde. Studioſè quærentes ſapientiam inventuros eam. Si quis noſtrum ſapiẽtia indigeamus, eamq; poſtulemus à Domino qui dat omnibus affluenter, eam datum nobis iri; ſed tamen non niſi qui cultor Dei eſt & voluntatem ejus facit, hunc in eo omnĩ quod ſecundum Voluntatem ejus petit, exàuditum iri. Hæc cum hoc modo omnia ex eodem illo verbo penitiſſimè ſibi comperta haberet, p. m. Parens noſter, poſt pietatis curam quæ ei inter primas ſemper erat, omni humanæ auctoritatis præjudicio poſthabito, omnique carnali ſapientiâ abjudicatâ, in Scripturarum meditatione, & aſſiduâ earum lectione totum iugiter ſeſe occupabat, nocturnus

diur-

diurnuſque in eâ verſabatur: atque vix ferè quicquam præter Scripturas unquam legebat aliud, perdidiſſe ſe ſtatuens omnes eas horas, quas non his impendiſſet, hocque ſuum ſtudium nunquam niſi per preces Deo commendabat. Iejunia etiam non rarò ſibi excitando, & ad Sapientiam illam comprehendendã comparando, Deoq; facilius exorando adhibebat; Nihil deniq; omnium intermittebat, quæ ad ſenſa Spiritus ſalutariter, utq; decuit rimanda, ullo modo conducere aliquid poſſe judicabantur. Hoc in ſtudio cum diutiſsimè perſeveraviſſet, ingenio autem ſi quiſquam alius valeret plurimum; mirari nemo debet, ſi profundè in Scripturarum ſenſa penetraverit, ac non nihil etiã ipſe aliquid poſt quamplurimos alios obſervaverit. Mirari verò ſæpe ſubibat, quod uſque adeo ſemper parum tribueret judicio ſuo ipſius, utut ſubactiſſimo, plurimum verò judicijs aliorum: atq; tantoperè ſibi diffideret, ut licet etiam exploratiſsimè quippiam percepiſſet, ſi tamen magni alicuius authoritas viri in diverſum contra iret, ſe potius hallucinari quam quemlibet alium perſuaſum ſibi haberet; quâ ſcrupuloſitate, pacis præterea ſtudioſiſsimus inhibebatur, ut neq; ſibi citò abblandiretur, & ab aliorum ſententijs ſollicitandis pertinaciſsimè ſeſe contineret. Conſtanter verò animũ induxerat, idq; ad præveniendas omnes nõ neceſſarias lites, pro nulla ſentẽtia depugnare acrius niſi quã ex perſpectiſsimo & diſertiſsimo verbo hauſiſſet, cuiuſq; veritatẽ iuxta ac neceſsitatẽ æquè evi-

denter demonſtrare poſſet. Inter alia autem ſicuti nobis gratulabatur, quod ex craſſâ cæcitate, & ex idololatriâ Pontificiâ ſupra quam Ethnicâ per lucē Euangelij glorioſe emerſiſſemus, ita in Eccleſijs Euangelicis duo potiſſimum aſſiduè deplorabat: unum, quod penitiſſima quæque in Religione profundè nobis rimātibus, moderatæ libertati ſententiarum, ſalvis dogmatis, ſcitu, creditu, factu & ſperatu ad ſalutem neceſſarijs, etiam ubi ſalutis negotium non agebatur, ſed ſubtilis quædam, ſpinoſa, abſtruſior & minus neceſſaria quæſtio, uſque adeò tamen nihil permitteretur, ut citra tetræ hæreſeos mox crimen, vix uni diſſidere ab altero liceat, imò vix ignorare cuiquam aliquid, quod alius percepiſſe ſe ſuperciliosè venditaret: unde videbat futurum, ut poſt λεπτομερεστέτας & rigidas pro more in omni propemodum ſcibili Academiarum determinationes, ſi ſicut ſolet, in Eccleſias eæ extruderentur, inque ijs urgerentur præciſius; Eccleſiæ inde poſtmodum aut mirificè dirimendæ eſſent, aut crudeles conſcientiarum lanienæ introducēdæ, interpretatione Scripturarum hoc modo ad placita hominum, tanquam ad Matris Eccleſiæ ſententiam vinctâ, adſtrictâque: cum tamen aſſiduæ noſtræ, adverſariorumq; noſtrorum curæ, deprehendantur ab utrâque parte nos oculatiores multis paſſim in rebus lapſu temporis reddere, proq; hac larvâ Eccleſijs Pontificijs detrahendâ, tantum ſcriptitatum à nobis hactenus deſudatumque ſit. Alterum quod in Eccleſijs Reformatis noſtris de-

plorabat,

plorabat, hoc erat, quod in doctrinâ de Prædeſtinatione à pleriſque doctoribus, ſimulq́; Paſtoribus non paucis calide inculcarentur & urgerentur, quæ religioni propagandæ admodum contraria eſſent, à vero Scripturæ ſenſu multum exorbitarent, uberrimaque aut ſecuritati aut veræ deſperationi ingenerandæ argumenta ſuppeditarent: atque hoc modo ad religionem potius ſtirpitus exſtirpandam quaſi ex compoſito magnâ curâ, introducta eſſe viderentur. Horſum enim paulatim hæc evaſura, quæ jam ferè pro indubitata veritate, proque Sacro-ſancta Eccleſiæ ſententia recipienda obtruduntur: Deum abſolutiſſimo & immutabili decreto ab omni retro æternitate pro puro ſuo beneplacito ſingulares quoſdam homines, eoſque quoad cæteros pauciſſimos, citra obediētiæ ullius aut fidei in Chriſtum intuitum prædeſtinaſſe ad vitam: reliqua hominum parte multo maxima ad æternam & ineluctabilem miſeriam ſimili decreto prædeſtinata, citra ullius propriæ inobedientiæ aut infidelitatis intuitum. Ieſum Chriſtum proinde pro omnibus hominibus mortuum non eſſe, ut pro illis reconciliationem apud Deum impetraverit; ſed tantummodo pro his ſolis, quos Deus tali abſoluto decreto ad vitam ante ſeparaverit. Hoſce etiam ſolos & non alios Deum ad ſe trahere, idque vi quadam irreſiſtibili, cui obſiſtere aut inobedientes eſſe plane nullo modo poſſint: cæterum verbo reconciliationis vocari quidem ad Chriſtum cōmuniter omnes, ſed reprobos non veniendo, cum tamen

men venire non poſſint propter negatum ipſis gratiæ ſufficientis & neceſſariæ auxilium vigore præcedentis hujus decreti, hoc ipſo nihilominus etiamnum adhuc damnationem ſuam obſignare & aggravare amplius. Electos hoſce fide & converſione donatos, neq; totaliter neque finaliter à fide ſua excidere aut Chriſto ſubducere ſe poſſe; ſed quidquid tandem etiam atrociſſimè peccant, id omne infirmitatis & imbecillitatis eſſe: unumquemq; proinde noſtrum invariabilem vitæ atque mortis æternæ προταγὴν una cum ipſo ortu in lucem hanc nobiſcum adferre, atque adeo ad hoc naſci, hancq; diverſitatem aliquo modo ad univerſi perfectionem facere: idque adeo verum eſſe ut, quod infantes attinet ipſorum etiam fœderatorum & quidem vel gemellos, fœderi etiam ipſos ſacramento baptiſmi initiatos; fieri tamen poſſit ut horum in infantia ſua morientium (utut bene de illis ſperari ſemper poſſit) nihilominus cum ſecundum veritatem de illis judicium faciendum eſt, aliĳ hinc ad vitam aliĳ ad mortem æternam migrent, prout Deo ab æterno viſum fuerit in hanc aut illã partem ſtatuere aliquid de illis. Ex quibus hoc modo poſitis facile periculoſiſſimæ opiniones imbibuntur ſecuritati aut deſperationi viam munientes.

Hæc cum hoc modo omnia ſollicité ad animum ſuum multòties revocaret Parens noſter, tamen multum anxius quomodo quæ jam infeliciter multorum animis inſtillarentur, avidèque imbibita multos ab omni Religionis curâ, non paucos ab Ec-

clesiarum

cleſiarum noſtrarum amplexu abarcerent, intra Eccleſiam vero etiam non paucos prædeſtinationis quadam cæca opinione ſoporatos, ad confidentiam non ſecundum ſpiritum abriperent: multum anxius, inquimus, quomodo quæ huius generis non pauca eſſent, ſine turbis & ſtrepitu ſalvo eorum honore, quorum exſtimationem non labefactari intererat, reſtitui in melius poſſent; quæ meditatus in hanc partem erat, ea licet accuratè æſtimata à ſe dijudicataque, tamen adhuc utcunq; longum tempus continere apud ſe ſtatuit. Feſtinandum ſc. non ratus, ut ut jam diligentiam quam æquum erat, juſtum verò quin etiam tempus ſuis cogitatis penſitandis adhibuiſſet; memor illius quod apud Dionem extat, ſemel poſita haud facile immutanda eſſe, ſæpeque in ſuo ſtatu etſi deteriora, utiliora eſſe Reipub. ijs, quæ utut meliora, per immutationem inducuntur. Interea verò temporis cum ſumma hinc utilitas, & extrema atque ineluctabilis illinc cum veritate neceſsitas, ſæpius aurem illius vellicarent, deque ſuo illum officio commonefacerent, certus iam tempus ſolūmodo opperiri oportunius, nihil interea temporis rectius facere ſe poſſe perſuaſum ſibi habuit, èq; re ſuâ publicâque eſſe duxit, quam ſi vetera ſua cogitata, iterum iterumque quaſi de novo ad incudem aliquoties revocatum iret, ſententiæ ſuæ ſoliditatem atque βεβαιότητα omni ratione atque viâ pertentaret magis, nihilque omitteret omnium quæ in hoc caſu ſapientes facto opus eſſe iudicant. Hanc ad rem cum plurimum

Digitized by Google

mum momenti haberet, ſi de ſentẽtiâ ſuâ majoris in omnes partes certitudinis ergò cum maximæ quibuſq; auctoritatis & doctrinæ viris, privatim viva voce aut etiam ſcripto per literas conferret, id facere apud ſe ratũ habuit; nihil addubitans quin ſi ſuam ſententiam his probaviſſet, non difficulter etiam cæteris probaturus eam eſſet, qui ab illis ferè penderent omnes, atque ad illos aliquando appellaturi judicabantur. Vtres cunque caderet, id tamen hinc ſe conſecuturum prævidebat, ut minus difficulter ſuffragia multorum promereretur, ſi perciperetur nihil crudum, quod dicitur, propuliſſe unquam in forum, nullius judicium aut examen reformidaviſſe, nihil per cuniculos ſub ſcuto imperitiæ tentaviſſe, nihilq; ſibi penitus abblanditus fuiſſe; ſed ſponte atque ultrò doctiſſimi cujuſque tribunal interpellaviſſe, mutaturus ſicubi hallucinatum ſe deprehendiſſet, utpote admodum in eo facilis. Si exploratis omnibus in ſuæ ſibi ſententiæ veritate magis etiamnum atque magis confirmaretur; quod ex quaque propemodum collatione ei ſemper accidit: tum demum cogitare ſe velle dicebat, quomodo omnia legitimè, ſub præſidio publicæ auctoritatis ad venerabile Senatus Theologici judicium referri poſſent, atq; expenſa probataque, quod utinam ſucceſſiſſet, de ſententia deinde ſupremi Magiſtratus noſtri, poſt pleniſſimam cauſæ cognitionem, rectè atque ordine ſanciri, vigorem quaſi legis adeptura. Hæc cauſa fuit cur non modo ad collationem amicam, Miniſtrorum

in hac

in hac patriâ noſtrâ Coryphæos quoſque privatim ſollicitaverit de ſententiâ quin etiam ſuâ ſtudioſè cum doctiſſimo Theol. D. Franc. Iunio *homine* εἰρηνικοτάτῳ *contulerit, cuius aliquoties modeſtiam expertus fuerat & quem etiam ſæpe in multis adſtipulantem ſibi nactus fuerat; ut proinde multoties incredibili animi affectu longius ei vitæ tempus contingere potuiſſe optaverit: ſed verò etiam ad exterarum Academiarum Theologos, interq; eos ad Reverendum, raræ eruditionis virum D. Perkinſium, celeberrimum quondam in alma Academia Cantabrigienſi Theologum per literas ſe converterit, upote qui inter noſtri temporis Theologos, controverſam multum diuque de Prædeſtinatione doctrinam poſt alios poſtremus ipſe diligentiſſimè excuſſiſſe obſervaretur. Atque ad hanc rem ipſi ſerviturus erat præſens hic tractatus, quem etiam ad doctiſſ. D. Perkinſium miſſurus fuiſſet, niſi, quò ipſo propemodum temporis articulo, extremam ei manum jam jam impoſiturus erat, D. Perkinſius, vitâ hac defunctus, eâq; cum beatâ alterâ commutaviſſe nuntiaretur: à quo deinceps tempore eum apud ſe ſuoſq; amicos Parẽs noſter continuit. poſtmodum verò ita jubentibus Patribus patriæ noſtræ, totam ſuam de Prædeſtinatione ſententiam in frequentiſſimo Illuſtriſſimorum Dd. Ordd. noſtrorum conventu copioſiſſimè explicuit, receptamque vulgò apud Dd. quoſdam ſententiam confutavit, abſurditate illius viginti ordine tanquam in acie poſitis exquiſitiſ-*

ſimis

ſimis argumentis oſtenſâ. Quum verò decuiſſet coram ſolis Illuſtriſs. Dd. Ordd. inter Theologos diſceptata hæc agitataque fuiſſe, tamen dicere vix poſſumus quâ calamitate acciderit, ut ſicuti flamma ſuffulta flabello, ſeſe quaqua-verſum didere ſolet; ita etiam tota controverſiæ hujus moles longè latèque ad omnes uſquequaque patriæ noſtræ ſubditos præter Dd. Ordd. expectationem quam latiſsime ſeſe diffuderit. Atque cum non multo poſt etiam cariſsimus noſter Parens, maximo noſtro & bonorum plurimorum mærore placidiſsime ad cælites concederet, hunc quem nunc V. V. A. A. damus tractatum, addita propter argumenti convenientiam Analyſi Capitis noni Epiſtolæ ad Romanos (quam utinam expolire adhuc potuiſſet amplius) inter ſchedas atque adverſaria ejus latere deprehendimus; ſuppreſſiſſemus verò illum etiamnum adhuc diutius, niſi hoc tempore ad explicationem doctrinæ de Prædeſtinatione, quam iam nemo non etiam proletarius quiſque de mediâ turbâ maxime ventilat, imò in quâ proram & puppim religionis fere totius collocant (quæ etiam res nos aliquando impulit, ut declarationem illam, quâ Parens noſter ſuam de Prædeſtinatione ſententiam coram Illuſt. Dd. Ordd. explicuerat, publice in lucem edendam curaverimus) niſi inquam ad exactiorem totius hujus familiariſsimæ iam nobis cauſæ explicationem amici indicaſſent plurimum momenti placidum hoc examen habiturum, ut proinde religioni duxerimus refragari

ipſis

ipſis aut hunc fætum invidere publico. Quin imò verò etiam ſi exiſtimationẽ Parentis noſtri pluris facere quam utilitatem publicam voluiſſemus, etiam hac de cauſâ hoc opus, utpote propter obitum D. Perkinſij inperfectum, etiamnum adhuc apud nos continuiſſemus. Revera enim tale non eſt, ut multis videtur, quod ingenio & acumini auctoris ſui ſatis reſpondeat: verumenimvero periclitari potius in Parentis noſtri pié-defuncti exiſtimatione aliquantulum voluimus, quam gratæ ut ſperamus poſteritatis etiam cum diſpendio aliquò noſtro videri non habuiſſe rationem aliquam. Offenſum verò quenquã iri libelli hujus publicatione multo putamus minus: nihil enim quidquam in quenquam hîc dicitur invidioſius; res ſimpliciter cum re, cauſa cum cauſa, argumenta cum argumentis placidé & fraterné conferuntur. Hac amica inter ſe συζητήσει viri docti cum carere coguntur, quid erit in quo unquam proficiemus? ac verò quid erit in quò non retrogrediemur potius pedententim plurimum? poſt placidas verò huiuſmodi collationes, ſi ubi convenire in omnibus non dabitur, diſſentire uni ab altero ſalva religionis pace nunquam licebit; in quas tandem diſtractiones & conſcientiarũ carnificinas non incidemus? quotidie ſc. iam à ſimplicitate ſcripturæ retroſilientibus nobis longius, ac quidem nonnullis nunc inter noſtros contendentibus, qui tamen unitatem propterea abrumpendam non putant: Deum prædeſtinando nequaquam circa peccato-

tes verſatum eſſe: perſonas in Deo modos tantummodo exiſtendi eſſe ſive τρόπους ὑπάρξεως. Eſſentiam in S. S. hac perſonarum trinitate, cum propriiſſimè loquendum eſt, dicendam communem eſſe, impropriè autē dici, communicari: in rationem ſatisfactionis qua Chriſtus patri ſuo ſatisfecit, venire non iuſtitiam illius activam ſed paſſivam ſolum: item, quod pœnitentia ſive reſipiſcentia remiſſionem peccatorum non antecedant ſed eam ſequantur ſemper; aliaque his ſimilia: hac caſu ſi nos ab invicem dirimi neceſſe erit, in quot omnino ſectas diſtrahemur, imo quoties non ex una ſecta tranſcurrere in alteram opus habebimus?

Sin verò æquum eſt viris doctis, aliquid hic inter ſe concedi, quia univerſalis & uniformis cōſenſus in omnibus obtineri non poteſt, inquiratur tādem aliquando ad minuendas lites, & ad præveniendū exorituras facile alias, potius quam poſtmodū: quouſq; hæc æquiſſima libertas progredi & ubi ſe ſiſtere tandem debeat, idq; ne ſcindamur ab invicem ubi minime oportet: ſed verò etiā ne quidquid tandem libet, promiſcuè in dubium vocemus, aliquid verò etiam inter Academiæ ſepta coercendum putemus: meminerimus autem ante omnia eſſe aliquid quod piè ignorare velle debemus, ad id uſq; tempus, cum craſſa omni noſtrâ ignorantia liberati, Deum videbimus ſicuti eſt. Interea verò pacem quæſo ſectemur, eodem animo mutuò inter nos affecti, non alta ſentientes, ſed humilibus obſecundantes, non prudentes apud noſmet ipſos. Reg-

num

Digitized by Google

num Dei in ſubtili altercatione poſitum non eſt; & veritas, quam habemus, altercando facile aut amittitur aut obſcuratur; Simplicitas doctrinæ multa eorum quæ quotidie objici ſolent, elidit, quæ non elidit doctrinæ ſubtilitas. Multa per Dei gratiam fixa certa, atque ὁμολογέμενα habemus, hæc in ſanguinem & ſuccum convertamus; ne ingratitudine noſtrâ Deum contra nos concitemus, omniſcientiam propemodum quandam ante tempus ſectando: obedientiam maximé mandatorum Chriſti meditemur, ad vitam noſtram rigidiſsimè attendamus, inimicitias atque odia noſtra deponamus, & citò minus diſputaces reddemur. ne tam opiniones non neceſſarias præfracté propagare & perſuadere alter alteri ſtudeamus, quam obſequium Ieſu Chriſti ex fide veram. quantum eſt ſimpliciorum & hebetiorum hominum numerus, qui ad quæſtiuncularum noſtrarum perceptionem ne penetrare quidem ſemel poſſunt; & tamen ut ſaluentur, nihil quidquam omnium ad ſalutem præciſé neceſſariorum ignorare debent. Hæc maximè alij alijs inculcemus. Vtinam vero in Prædeſtinatione quidem ea ſententia obtineat quæ maximè ad pietatem ſecundùm Deum apud omnes promovendam apta nata eſt, minimum ſecuritatem carnalem foveat, potentiſſimè autem deſperationem amoliatur, duas in religione peſtes nocentiſsimas, etſi illam familiariorem proh dolor inter nos, ac proinde omni conatu retundendam fortius.

)?( )?(ÿ Calo-

Cæterum quod veſtris A. A. libellos hoſce inſcribimus, ad hoc tum alia, tum præſertim hoc nos induxit, quod Parens noſter p. m. poſt Oudewatriam ab Hiſpanis cruenta invaſione occupatam funeſtaque internecione deletam, veſtram urbem primam omnium adoleſcentulus haud amplius quam xjv. annorum inſederit ac quaſi pro aſylo habuerit; hacque ſic ſua apud concivem ſuum ibidem ad tempus commoratione, veſter quodammodo concivis factus fuerit. Ex veſtra ſcilicet urbe ſicuti magnus ille aliquando Eraſmus prodijt, ita ex eadem ipſa Parens noſter in Academiam Lugduno-Batavam ſub id fere ipſum tēpus commode erectam, commigravit: ubi poſtmodum poſt xv. annorum in Eccleſia Amſtelodamenſi functionem, S. Theologiæ Doctor renūciatus, ſic eamdem docuit, ut maxime eam docendam e re Eccleſiæ eſſe publicaque omnium hominum iudicaviſtis. accedit vero huc, quod inde ab initio refulgeſcentis in noſtro hoc orbe Euengelicæ lucis, excuſſo glorioſe tetri Papatus iugo, ſtrenuos vos conſtanteſque Religionis reformatæ Patronos atque vindices præbuiſtis atque etiamnum hodieq; præbetis: idque hanc inſiſtentes viam, ut dummodo quæ ipſam Chriſtianæ Religionis, pietatis & Reformationis arcem concernunt, inque his fundamentalia ſunt, extra omnem diſputationis aleam relinquantur, in reliquis præſertim abſtruſioribus & nondum ſatis explanatis, nedum communi conſenſu iam definitis, moderatam prophetandi

liberta-

Digitized by Google

libertatem (contra quam præceps quorundam Eccleſiaſticorũ zelus atq; intemperies permittunt ſatis) magnis animis tueamini: hoc maximè (quantum in vobis eſt) operam dantes ut populus vobis concreditus in factiones parteſq; non ſcindantur, atq; non obſtante diverſa, ſalvo ſemper manente fundamento, in quibuſdam ſententia, ſeſe inter ſe ferant nihilominus, pacemq; & concordiam inter ſe mutuo colant; Paſtores verò de ijſdem ipſis id genus capitibus & privatim & publice id libere doceant, quod quiſque eorum cenſuerint verbo Dei maximè conſentaneum & ad pietatem promovendam maximè efficax eſſe: hac tantum addita cautione, ut ſine acerbitate id fiat, pacifice quiſq; erga Collegas ſuos ſe gerant, nemoque aut ſermonibus factioſis aut concionibus tribunitijs ſive directè ſive indirecté plebem concitare præſumant, ſed ad ædificationem & pietatis promotionem omnia ſollicite referant.

Quod veſtrum inſtitutum, licet à multis jam, vel non ſatis de æquitate & juſtitia rei edoctis, vel partium ſtudio in contrarium raptis, indignis modis ſugilletur atque traducatur: tamen olim, ubi animorum hîc fervor reſederit, idq; quod rectum eſt, diſcuſſis præiudiciorum nebulis penitus perſpectum fuerit, commendatum inſigniter à poſteritate laudibuſque evectum iri, per Dei gratiam, certò confidimus. Quod autem idem ſemper animus ſenſuſque Parentis noſtri fuerit, quod hoc ipſum perpetuis votis, gemitu, jejunijs & lachry-

mis à benigno Deo flagitaverit, quodq́; huc etiam omnes ſuos labores, ſtudia atque vigilias unicè direxerit, norunt omnes quotquot eo familiariter uſi fuere, etiamque præſens hic libellus ad eundem ſcopum collineans abundè id teſtabitur ſatis.

Accipite igitur Ampliſſ. Viri benignis animis propenſoque favore fœtum hunc poſthumum concivis olim veſtri, V.V. A.A. à nobis earum pupillis obſequioſa reverentiâ dedicatum conſecratumque: accipite libellum continentem collationem placidam de prædeſtinatione divina ijſque quæ inde neceſſariò dependent: in quo ſententia ea defenditur, quam parens noſter & Scripturis conſentaneam, & pietati ſecundum Deum promovendæ maxime accommodatam cenſuit. Cujus ut argumentum, ſic & dedicationem ſi vobis grata fuiſſe intellexerimus, abunde deſiderio noſtro ſatisfactum fuerit. Quod ſuper eſt:

Ampliſſ. Viri, Domini honorandi, nos D. Ieſum Chriſtum Regem Regum ſuppliciter rogamus, ut V.V. A.A ſpiritu conſilij, prudentiæ, & fortitudinis perpetuò adſit; vobiſque & toti Reipubl. veſtræ largiſſime è cœlis benedicat. Amen.

Veſtris A. A. addictiſſimi

D. IACOBI ARMINII

Veteraquinatis Liberi orphani novem.

Errata ſic corrige.

Pag. 5. *lin.* 5. productæ. *pa.* 16. 34. conſiderata. *p.* 20. 11. obſtrictus. *p.* 49. 2. tantum. *p.* 51. 31. divina induratione. *p.* 52. 21. experiar. *p.* 70. 27. inſtitutam. *p.* 87. 16. tamen. *pag.* 92. 33. deſerti. *p.* 96. 12. cauſa. *p.* 115. 27. Saul. *p.* 119. 21. inquis. *p.* 145. 24. id fit. *p.* 165. 35. vias. *p.* 172. 22. inquies. *p.* 180. 33. creaturæ. *p.* 186. 17. agnoſcat. *lin.* 18. *dele* pro. *pag.* 204. 20. *dele* tenetur. *p.* 227. 32. creatio. *p.* 236. 32. rejecerint. *p.* 240. 18. iſti. *p.* 251. 7. abjectam. *pag.* 278. 31. præſtari. *p.* 389. 34. illi.

Digitized by Google

Digitized by Google

IACOBI ARMINII
EXAMEN
LIBELLI PERKINSIANI
de Prædeſtinationis ordine & modo.

QVum hiſce diebus, Vir reverende & frater in Chriſto dilecte, bibliothecam quandam libris recens editis abundè refertam avidis oculis obirem, obtulit ſe mihi libellus cum hoc titulo: *De Prædeſtinationis modo & ordine, & de amplitudine gratiæ divinæ, Chriſtiana & perſpicua diſceptatio*; quem cum tuum nomen præferre viderem, quod mihi jam antea per alios libros editos de meliore nota cognitum erat, comparandum mihi & diligenter perlegendum exiſtimavi; ut experirer, an tu, qui accuratioris doctrinæ es ſtudioſus, iſto labore mihi ſcrupulos, qui diu animum meum inquietârant, eximere poſſes. Legi itaque & relegi, oculo, quantum potui, irretorto, & animo candido, quem tu deſideras. At inter legendum animadverti non omnem mihi ſcrupulum eximi poſſe iſto ſcripto; quin & animadvertere mihi viſus ſum nonnulla tibi ſcripta, quæ ad veritatis normam examinari merentur. Quare non abs re putavi fore, ſi placidam tecum ſuper iſto tuo libello collationem inſtituerem. Quod eò facio libentius & confidentius, quia tu libelli tui paginâ ſecundâ ad id audendum mihi animum addis, quum iſthac fine hæc ſcripſiſſe teſtaris, ut à Theologiæ ſtudioſis (inter quos & ego nomen lubens profiteor meum, niſi illâ nolente

Digitized by Google

hoc ſit) ſine præjudicio & abſque animi acerbitate legerentur, expenderentur, & ex verbo Dei puro dijudicarentur. Hoc autem ego me facturum ſpondeo & recipio pro virili mea: abs te viciſſim reſtipulans, ut hæc quoque mea eadem mente legas, expendas, & ad Scripturæ unius normam examines dijudiceſque. Det Deus ut unum ſentiamus omnes in ijs quæ ad gloriam ipſius & Eccleſiæ ſalutem ſunt neceſſaria: in reliquis, ſi ſententijs nequeamus, ut animis ſaltem in unum conveniamus, & unitatem Spiritus per vinculum pacis ſervemus.

Hoc itaque voto inſtitutæ noſtræ collationi decenter præmiſſo, rem ipſam aggrediar, inſiſtens veſtigijs quæ tu mihi tua ſcriptione præiviſti. Ab Epiſtolâ ad lectorem exordiar, inde ad libellum ipſum progrediar cum bono Deo.

Examen Epiſtolæ ad Lectorem. Præſtruis in epiſtolâ duo fundamenta quibus ſuperſtrui poſſit & debeat hæc de prædeſtinatione & gratiâ Dei doctrina. Vnum eſt *Verbum Dei ſcriptum*, alterum *Communes notiones & axiomata principalia, quæ Deus mentibus hominum inſevit.* Hic nihil repugno, modo hoc addatur, ubi de iſtis convenire non poteſt ob tenebras menti noſtræ ſuperfuſas, & judicij humani (quod rejicis) imbecillitatem diverſitatemque, ad primum illud, & πάντων ἀντάξιον ἄλλων, definitivi & peremptorij ſuffragij cauſa recurrendum eſſe.

Ad primam notionem. Prima notio eſt veriſſima. Sed adhibeatur cautio; ne quid humano judicio abſonum, Deo tribuatur, & iſto prætextu ut juſtum defendatur, quia humano judicio corrupto injuſtum judicetur; niſi certo argumento conſtet hoc Deo convenienter tribui poſſe. Non enim ſufficit ad actionem aliquam aut opus Deo tribuendum, dicere Deum id juſtè feciſſe; licet ex hoc antecedente, Deus id fecit, conſequens hoc,

Digitized by Google

hoc, ergò juſtè, neceſſariò ſequatur.

2. Ita eſt. Eſt enim cauſa prima & cauſarũ cauſa. Sed non cõtinuò pendet à cauſis ſecundis, qui occaſionem alicujus decreti faciendi, & ordinis cujuſdam in rebus ſtatuendi ex prævifo creaturarum rationaliũ libero actu ſumit; quod decretum non feciſſet, & quem ordinem non ſtatuiſſet, ſi cauſæ ſecundæ liberæ ſecus & nõ ita acturæ fuiſſent. Dicit Apoſtolus, totam creaturam vanitati ſubjectam eſſe propter illum qui ſubjecit illam; cui vanitati obnoxia facta non fuiſſet, ſi ille, cujus cauſa à Deo creata eſt, in ſoliditate ſua primæva perſtitiſſet. Decretum de Chriſto mittendo in mundum nititur præviſione lapſus: eſt enim agnus tollens peccatum mundi. Factus eſt pauliſper Angelis inferior propter mortis perpeſſionem; factus eſt particeps carnis & ſanguinis, ut per mortem aboleret eum, qui mortis imperium habebat, id eſt, Diabolum: Eſt conſtitutus Pontifex pro hominibus & ex hominibus aſſumptus ut donaria & victimas offerret pro peccatis. Atque iſto pacto in univerſum ſe habent decreta Dei quibus punire creaturas ſuas ſtatuit, juxta dicta Geneſ 18. *Abſit à te ut perdas juſtum cum impio, an Iudex univerſæ terræ non faciet judicium?* Exod. 32. *Qui peccavit mihi, illum delebo è libro meo.* 1. Sam 2. *Dicendo dixeram, quod domus tua & domus patris tui, ambularent coram me uſque in ſeculum; nunc autem dicit Jehova: Abſit à me, quia honorantes me honorabo, contemnentes autem me contemnentur.* Tantum autem abeſt ut proptcrea pænarum irrogatio pendeat à cauſis ſecundis, ut ſi quâ ratione aut vi evadere illas poſſent, nihil non eſſent molituræ. Velim etiam *Ordinandi* verbum proprio ſenſu uſurpari, à quo diſcedere mihi videntur, qui hoc interpretantur pro decernere ut

Ad ſecundam.

Iohan. 1. Heb. 2. Heb. 5.

Geneſ. 18. Exod. 32. 1. Sam. 2.

Digitized by Google

aliquid fiat. Eſt enim ordinem in factis ſtatuere, non ordinare facienda ut fiant; licet & iſto ſenſu nonnunquam à patribus uſurpetur. At tum Deus ordinator malorum ab iiſdem eſſe negatur. Sic dicit Auguſtinus, Deum non crimen ſed criminum pœnas ordinare noviſſe.

Ad tertiam. 3. Sapientis eſt nihil agere fruſtra. Fruſtra a. agit qui non agit alicujus finis gratia. Deus autem ſapientiſſimus. At vide mihi ne illud *otiosè ſpectare* latius extendas, aut ſecus interpreteris, quàm par ſit. Realiter diſtinguuntur agere & permittere. Qui permittit certi finis gratia non otiosè ſpectat. Vnde claret quod non eadem ſint, agere aut facere, & non otiosè ſpectare. Quod etiam certi finis cauſa moneo. At phraſin, quâ uteris, vide an proba ſit. *Prudentiæ* vox exilior videtur eſſe, quam ut apta ſit tantæ ſapientiæ. Neque dicitur quis agere *adhibito certo fine*, ſed finis gratia. Ambiguum eſt, neque ſatis plenum, *Deus non vult aut non decernit quod non poteſt*. Ambiguum, quia intelligi poteſt, quod non poteſt velle aut decernere, aut, quod non poteſt facere. Minus plenum, quia addendum non vult neq; decernit facere vel permittere, quod non poteſt facere vel permittere. Vnde & concluſio imperfecta, & *proinde ſic facere decrevit*, adde, vel permittere.

Ad quartam. 4. Decretum Dei duplex eſt. Efficacis actionis & permiſſionis. Vtrunque eſt immutabile. Citra horum alterutrum, & ſine certâ fixaque hujus vel illius decreti determinatione nec mutare ſe poteſt creatura actu ſuo, quamtumvis libera, neque mutationem aliquam aliunde recipere. At non ſimpliciter neceſſe eſt, ut Deus hoſce & non alios mutationis terminos præfigat, quaſi creatura (Deo ſi fieri poſſet, mutationem non curante) eouſque aut

mutare

mutare ſeipſam, aut aliunde mutari poſſet, ut Deus illam redigere in ordinem, & gloriæ illuſtrandæ occaſionem habere non queat. Cui enim nihilum ipſum gloriæ ipſius declarandæ materia eſſe debuit: illi mutatio quævis rei ex nihilo ab ipſo producta eidem fini inſervire debet.

5. *Iudicia Dei* omnia, qualiacunq; ſint, ſive occulta, ſive ex parte nobis cognita, *honoranda ſunt*, & tam laude juſtitiæ condecorāda, conſtet modo Dei judicia eſſe. Sed iſto prætextu nulla judicia Deo ſunt tribuenda quæ Scriptura ipſi non adſignat: multò minus quæ juſtitiæ Dei Scripturis patefactæ ſunt contraria. Ad Auguſtini dictum. Quo homo Deo eſt ſimilior, eò magis illum movet damnatio pereuntium hominum; movet etiam ipſum Salvatorem noſtrum, & lachrymas illi non ſemel expreſſit. Movet etiam Deum ipſum; *Quid enim* inquit *faciam vineæ meæ*. Eſa. 5. *Vtinam Populus meus obtemperaſſet mihi*. Pſal. 81. *Nolo mortem peccatoris*. Ezech. 18. At ita movet Deum, ut tamen delectetur interitu hoſtium ſuorum refractariorum & pœnitere neſcientium. Id enim poſtulat juſtitia ipſius. *Eſa. 1. 24.* Movet inquam quod ſalvari nolint, non movet, quod cum nolint, ipſos juſto exitio devoveat. Ita movet Chriſtum Salvatorem, ut tamen volens ſit incredulos amandaturus maleficoſque, eoſque igni æterno adjudicaturus. Hoc enim exigit judicis officium. Ita movet pium hominem ut non contradicat Deo aliter ſtatuēti, & juſtitiæ ſuæ judicia in præfractos exercenti. Hoc requirit obedientia quam creatori & redemtori ſuo debet creatura. At de objectione iſta liceat mihi bona Auguſtini venia dicere, quod non ſit humanæ naturæ infirmæ & debilis, ſed refractarij Iudæorum & ſimilium, cum quibus Apoſtolo negotium, ingenij. Verum quidem

Ad quin-tam.

eſt nos ad Deum collatos locuſtarum inſtar eſſe, imò & nihilum reputari præ ipſo, Eſa. 40. Sed in iſtis humanæ parvitatis exaggerationibus videndum eſt, ne Dei creationi injuriam faciamus. Eſt enim homo ad imaginem Dei conditus, atque ita etiam ipſi Deo Homo & non pecus. nobiliſſima creatura, cum qua ipſius Dei ſapientia delectationes ſuas eſſe dicit. Proverb. 8.

Ad ſextam. 6. Concurſus Dei cum ſecundis cauſis ad aliquam actionem ſeu opus producendum eſt duplex, generalis & ſpecialis auxilij gratiæ. Sine hoc ſpeciali auxilio gratiæ nihil boni poſſe ab ulla creatura rationali fieri eſt certiſſimum. Sed an hoc auxilium gratiæ ſit voluntatis divinæ volentis illud abſolute communicare, & per illud communicatum abſolutè bonum operari, eſt in controverſia poſitum Theologis. Nec immeritò, cum vox iſta abſolutè in Scripturis non inveniatur, & necdum probatum ſit, ejus æquipollentem in Scripturis reperiri.

Ad ſeptimam. 7. Sic quoque, *nihil mali caveri poſſe niſi Deo impediente*, certum eſt. Sed de modo impediendi diſputatur: an ille ſit ex omnipotente Dei actione in voluntatem hominis agente ſecundum modum naturæ, unde impeditionis exiſtit neceſſitas: an verò ex tali actione quæ agat in voluntatem ſecundum modum voluntatis, quâ libera eſt, unde impeditionis infallibilitas exiſtit.

Ad octavam. 8. Ex eventu concludi nequit, *Deum aliquid voluiſſe*: ſed vel hoc; vel impedire eventum, quem prævidebat eventurum, noluiſſe. Secus tollitur diſcrimen quod eſt inter actionem & permiſſionem Dei. Aliqua enim eveniunt; quia Deus illa faciat, aliqua verò quia fieri ſinat, ſecundum Auguſtinum & rei ipſius veritatem. Non autem eadem ſunt, velle ut eveniat aliquid, & nolle id impedire quo minus

Digitized by Google

nus eveniat. Illo enim pacto reſolvitur eventus in primam & præcipuam ſuam cauſam Dei voluntatem; hoc pacto, in cauſam ſecundam affirmativè,& negativè in voluntatem divinam, utpote quæ non prohibuerit: quæ prohibitio etiam fit vel per potentiam ſecundum modum naturæ, vel per ſuaſionem ſecundum modum voluntatis liberæ. Sed de permiſſione & prohibitione poſtea ſuo loco latiùs.

9. Verum hoc: poſſe, velle, agere bonum, ſunt dona & effecta Dei in hominibus. Sed addendum eſt, Deum nulli dare potentiam benè operandi, quin & paratus ſit dare velle inſuper & facere, id eſt ulteriore auxilio gratiæ concurrere cum homine ad volendum & actu faciendum illud bonum, ad quod vires ſufficientes accepit, niſi obicem ex parte ſuâ ponat homo, vel poſuerit, ut loquuntur Scholaſtici. Habenti enim dabitur, & non habenti etiam quod habet auferetur. Secus fruſtra data fuerit potentia. At Sapiens Deus nihil fruſtra facit. Sic Adamo dedit facultatem præſtandi legem quam poſuerat, & paratus fuit dare quæ præter facultatem ad actualem obedientiam requirebantur, nempe, velle & facere, niſi Adam ſe ultrò & voluntario motu à Deo ejuſque gratiâ avertiſſet. Video hîc labyrinthum quem jàm non ingrediar, quia egredi non liceret niſi filo & ductu accuratæ explicationis, de modo concurſus Dei cum homine ad bonum aliquod opus præſtandum: quæ non eſt hujus loci, neque, ut verum fatear, mearum virium. *Ad nonam.*

10. Deum toti mũdo & rebus omnibus à ſe creatis præſidere, omniaque & ſingula adminiſtrare & gubernare certum eſt: Sed non tantùm in juſtitiâ, verum etiam in miſericordia; quatenus ipſe pro infinitâ ſuâ ſapientiâ novit quis locus utriq; adſignari debeat. *Ad decimam.*

At verò mi Perkinſe, anne tibi omnia illa axiomata naturales & communes notiones eſſe videntur? Fors naturæ ut à creatore fuit inſtituta; non illius certè, quæ per peccatum eſt obtenebrata. Paucis enim inter homines illa noſſe & intelligere datum eſt. Tota cohors Pelagianorum & Semipelagianorum in ipſa Eccleſia iſta ignoravit. Quæ multorum Philoſophorum Græcorum & Latinorum fuerit de pleriſque iſtis mens & ſententia, apparet ex dicto non uni ex illis uſurpato: *Quod ſumus, à Dijs datum nobis, quod boni ſumus à nobis ipſis habere.* Cui notoriæ falſitati Auguſtinus non uno loco ſe acriter opponit.

Hiſce principijs ex parte ſuperſtruis doctrinam de Prædeſtinatione, quæ ſanè perdifficilis eſt: propterea quod homines ad Scripturam addere non verentur quæ ipſis viſum eſt, & ſuis conceptibus, quos naturales notiones appellant, quamplurimum tribuere conſueverunt. Ego non poſſum non laudare tuum inſtitutum. Omnino enim veritati lux inferēda ab omnibus pro virili; calumniæ & criminationes, quibus petita & oppugnata eſt veritas, diluendæ; animi in illam exacerbati non mitigandi modo & molliendi, ſed & in gratiam cum illa reducendi. Neque vitio tibi verti poteſt, quod antiquorum Theologorum ſententias adducis, præſertim iſtâ, quam ponis, cautione obſervatâ; ſecus ſanè in longum iimus. Nam & ipſi Patres diverſis interpretationibus obnoxij ſunt, & quidem tantò magis quam Scriptores divini & θεόπνευστοι, quanto minore minuſque perſpicuâ veritatis cognitione præditi fuerunt, & minus accuratè & commodè ſenſa mentis ſuæ enuntiare potuerunt. Quod dum cogito, neſcio an conſuluerint Eccleſiæ, qui hoc ſeculo Patrū ſententias in negotio religionis ſibi uſurpandas

aucto-

auctoritatis cauſâ putaverunt: Sed jacta eſt alea, progrediendum ulterius quo volunt fata Eccleſiæ præſentia. Cæterum quod antiquorum Doctorum & Scholaſticorum teſtimonia, conſenſus in iſta doctrinæ parte demonſtrandi gratia, adferre te ais, quale hoc ſit non video. Omnino enim mihi perſuadeo, nihil aptius ad totam iſtam de Prædeſtinatione & gratia Dei doctrinam confundendam & tenebris obruendam excogitari poſſe, quàm ſiquis omnes Patrum & Scholaſticorum de iſta ſententias producere & inter ſe committere ſtudeat. Velim autem, ne continuò iniquum illum pronunties vel æſtimatorem vel judicem, qui quæ hoc libello tradis dogmata, neque in Scripturis neque in patribus exſtare, adſeverare audet. Id enim ſi poſt rationes ab iſto æſtimatore, arbitro, vel judice allatas probaveris, invenies non iniquo & præfracto animo reluctantem, ſed veritati monſtratæ æquanimiter ut decet, cedere paratum. Neque mihi facilè perſuaſeris, dogmata quæ hic pertractas, iſto eodem modo & ſenſu in Eccleſijs reformatis omnibus proponi & tradi, ne putes te contrà ſentientem præjudicio iſtarum Eccleſiarum gravare poſſe.

Ordo Prædeſtinationis in mente divina, quatenus idem potuit è Verbo colligi ab auctore. Titulus Libelli.

VEnio nunc ad libellum ipſum, quem paulo curioſius & diligentius examinabo. *Examen einſdem.* Non ægrè feres, ſi alicubi, veluti naſutulus, minutiora etiam quædam lineæ ſubjiciam. Qui enim non liceat ſeriam & ſolidam de veritate collationem amicâ & jucundâ de accuratiore tractatu concertatione velut condire?

Digitized by Google

Definitio Prædeſtin. excutitur.

A definitione Prædeſtinationis incipis, & rectè: Sed iſta non videtur accommodata Prędeſtinationi, quæ nobis in Scriptura explicatur. Prædeſtinatio enim, de quâ in Scripturis agitur, eſt hominum quâ ſunt peccatores, eſt in Chriſto facta, eſt ad benedictiones, non hanc quidem animalem vitam concernentes ſed ſpiritualem; verum quarum pars in hac etiam animali vitâ communicatur, ut apertiſſimè patet ex Epheſior. 1. ubi ſub benedictionibus ſpiritualibus, ad quas in Chriſto prædeſtinati ſumus, numerantur adoptio in filios v. 5. redemptio per ſanguinem Chriſti & remiſſio peccatorum. v. 7. patefactio myſterij voluntatis divinæ. v. 9. quæ bona prædeſtinatis in hac vita tribuuntur. Pulchrè inquit Apoſtolus Gal. 2. ſe *vitam quam hic vivit in carne, vivere in fide filij Dei*; ſignificans ſe in hac vita animali donorum ſpiritualium participem, exque ijs vitam ſpiritualem vivere. At forte non voluiſti accuratè definire, ſed tantùm deſcriptione aliquâ notionem prædeſtinationis nobis delineare. Quod ut concedam, videntur tamen in ipſa deſcriptione multa eſſe animadvertenda. Vox enim *conſilij*, quâ genus Prædeſtinationis explicare voluiſti, non genus Prædeſtinationis eſt, ſed ad cauſam pertinet illius efficientem; per conſilium enim decretum ſtatuitur, quod decretum Prædeſtinationis genus commodè ſtatui poteſt. (Si tamen Deo conſilium tribui poſſit quo aliquid decernat, quod Scriptura facit, Act. 4. 28. & Epheſ. 1. v. 11.) Apparet quod dico, ex citatis locis. In illo enim Actor 4. conſilium dicitur præfinire ſeu prædeſtinare facienda; in hoc Epheſ. 1. *Deus* dicitur *efficere omnia*, etiam prædeſtinationem inſtituere, *ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.*

Æqualitas in hac vita eſt piorum & impio-

rum

rum, quod ad externa bona, ſed in genere conſideratorum; ſingulorum autem, tum inter pios tum impios magna eſt differentia, & tanta quidem, ut apud eos, qui iſtâ inæqualitate offenduntur, defendi indigeat argumento ejuſdem ad æqualitatem olim reducendæ. Imò verò de pijs & fidelibus dicitur, quod miſerrimi ſint omnium hominum, ſi in hac ſolum vitâ ſperent in Chriſtum. 1.Cor.15.19.

Quod de ultimo Prædeſtinationis fine dicis probo, rectè intellectum, ſi nempe declaratio gloriæ Dei per miſericordiam & juſtitiam tribuatur prædeſtinationi, quâ illa eſt peccatorum in Chriſto crediturorum ad vitam æternam præordinatio, & contra peccatorum in peccatis perſeveraturorum ad æternam mortem prędamnatio. Crediturorum inquam, ex dono Dei gratioſo, & in peccatis perſeveraturorum ex propriâ malitiâ & juſtâ deſertione Dei. Si verò ita intelligas; quòd Deus ab æterno, citra ullam peccati in pręſcientia ipſius præexiſtentiam, ſtatuerit gloriam ſuam per miſericordiam & juſtitiâ punientem illuſtrare, & quò id poſſit effectum dare, decreverit hominem bonum condere, ſed mutabilem; ordinaverit etiam ut ille laberetur, ut hac ratione iſti decreto locus eſſe poſſit: dico hanc ſententiam nullo Dei verbo, meo quidem judicio, ſtabiliri poſſe. Quod ut planius fieri poſſit, pauca de gloria Dei & modis illam manifeſtandi dicenda erunt. Quod Deus, quum ſit omnium ſuorum actuum & operum cauſa efficiens prima & ſuprema, multorum etiam ſola & unica, ſemper ſibi velut ſummum & extremum finem propoſitum habuerit perfectionis ſuæ manifeſtationem, hoc eſt, gloriam ſuam; nemini dubium eſſe poteſt. Prima enim & ſuprema cauſa nulla re, quæ extra ipſam eſt, ad efficiendum movetur, ſecus prima &

De ultimo fine Prædestinat.

ma & ſuprema cauſa non fuerit. Quare non Prædeſtinationis modo actus, ſed quivis alius actus divinus *illuſtrationem gloriæ divinæ* habet ultimum finem. Iam verò quod manifeſtatio divinæ perfectionis, & gloriæ illius illuſtratio conſiſtat in explicatione proprietatum ipſius eſſentialium, per actus & opera illis conformia, æquè eſt certum & notum omnibus qui ſacras litteras vel a limine ſalutarunt: ſed quarum proprietatum explicatione omnium primò illuſtrare gloriam ſuam decreverit, quarum ſecundo, & ita deinceps, diſquiſitione indiget. Certum autem eſt primò non potuiſſe per miſericordiam & juſtitiam punientem. Illa enim nonniſi circa miſeros, hæc circa peccatores tantum exerceri poteſt. Cæterum cum omnium prima Dei actio ad extra & fuerit & debuerit eſſe, ut ſic dicam, occupata circa *Nihilum*; inde conſtat bonitatem, ſapientiam & omnipotentiam omnium primò explicandas fuiſſe, & per eaſdem gloriam Dei illuſtrandam. Hæ itaque in creatione explicatæ fuerunt, unde Deus optimus, ſapientiſſimus, & omnipotens apparuit. Quum verò Deus hoc diſcrimine omnes creaturas condiderit, ut una id tantùm eſſent quod creatæ ſunt, aliæ perfectionis amplioris capaces eſſent; circa illas verſatur conſervatione & gubernatione, ab eadem eiuſdemque modi bonitate, ſapientia, & potentia adminiſtratis; eò quod conſervatio ſit tantum continuatio creationis, ut creatio illius principium, & gubernatio ſtatum eorum naturalem non excedat, niſi ubi Deo viſum eſt illis hominum cauſa ad fines ſupernaturales uti; quemadmodum pane & vino in cænâ, ad ſignificandam & obſignandam nobis corporis & ſanguinis Chriſti communionem, uſus eſt. Circa iſtas verò quas majoris capaces perfectionis creavit, quales

les ſunt Angeli & homines, eædem quidem proprietates explicandæ fuerunt, ſed longè ampliore menſura. Ibi enim communicatum bonū finitum, quod ſingulæ creaturæ, pro naturæ ſuæ diverſitate, proprium acceperunt, hic verò communicatio inſtituitur boni ſummi & infiniti, quod eſt Deus: in ejus enim unione beatitudo creaturarum rationalium conſiſtit. Poſtulavit autem ratio, ut iſta communicatio non fieret citra juſtitiam, quare legem dedit iſtis creaturis ſuis, in cujus obedientia conditionem poſuit, ſub quâ communicatio iſta fieret. Hoc ergo fuit decretum primum de ultimo fine rationalium creaturarum, & gloriá Dei per ſummam (ſummam dico, quoad bonum communicandum, non ſimpliciter) bonitatem & juſtitiam illuſtranda. Per bonitatem juſtitiæ junctam in illis qui ſummi boni per ſtationem in veritate participes erant futuri: per juſtitiam punientem in illis, qui inobedientia ſuâ ſe illo indignos erant facturi. Hic videmus juſtitiam retribuentem obedientiæ quod ipſius erat, ex gratioſâ promiſſione Dei, & inobedientiæ quod merita erat, ex juſta comminatione Dei, locum primum habere: ibi juſtitiam bonitati junctam, hîc juſtitiam punientem gratioſæ communicationi ſummi boni oppoſitam, citra ullam miſericordiæ mentionem, niſi quâ illa conſideratur ut à miſeria poſſibili præſervans creaturam, quæ in miſeriam ſuâ culpâ incidere poterat: qualiter miſericordia non conſideratur, ubi Prædeſtinationis decreto præfinitur. Illud autem decretum fuit reſpectu Angelorum peremptorium, utpote qui iuxta illud partim ſalvi facti ſunt, partim condemnati: quare & in eo prædeſtinatio Angelorum & reprobatio compræhenſa fuit. Quæ autem gratia illis prædeſtinatione præparata fuerit & in quo, & hiſce reprobatione negata, jam

jam non diſputo. Circa homines verò non fuit peremptorium, cum quibus Deus non ſtatuit juxta ſummum illum legis rigorem agere, ſed in quorum ſalutem omne ſuum bonum explicare decrevit, quod Moſi in hiſce ſuis proprietatibus monſtravit Iehovah, *Iehovah fortis, miſericors & miſerator, tardus ad iram, & multus miſericordiâ & veritate,* &c. Quare in illo decreto hominum Prædeſtinatio & reprobatio poſita non fuit. Quum enim Adam peccarit, & omnes ex ipſo naturali propagationis ſerie oriundi in ipſo; jàm omnes ſine ullâ ſpe veniæ condemnationi eſſent devoti æternæ. Prędeſtinationis enim & Reprobationis decretum eſt peremptorium. Huc uſque ergò nulla hominum vel prædeſtinatio ad vitam, vel reprobatio ad mortem locum habuit. Quumque Prædeſtinatio & reprobatio non fiant niſi juxta illas proprietates per quas homines immediatè ſalvantur & damnantur; ſalventur autem prædeſtinati immediatè per miſericordiam, & damnentur reprobi immediatè per juſtitiam miſericordiæ iſti oppoſitam, ſequitur nullam fuiſſe prædeſtinationem & reprobationem fixam hominum, ergà quos miſericordia & juſtitia illi oppoſita locum habere non potuerunt. Non potuere autem circa non miſeros & non peccatores. Deinde cùm Prædeſtinatio includat media per quæ prædeſtinati certò & infallibiliter ad ſalutem ſint perventuri; reprobatio verò includat eorundem mediorum negationem; media autem iſta ſint remiſſio peccatorum & Sp. ſancti renovatio, ejuſque perpetua aſſiſtentia ad finem uſque, quæ nulli niſi peccatoribus ſunt neceſſaria & communicabilia: concludo prædeſtinationem & reprobationem circa homines non fuiſſe, quibus illa media nec neceſſaria nec communicabilia fuerunt. Denique cum Deus neminem pecca-

peccatorem ad ſalutem amare poſſit, niſi ſit ipſi reconciliatus in Chriſto; hinc eſt quod Prædeſtinatio locum niſi in Chriſto habere non poſſit. Quumq; Chriſtus ordinatus & datus ſit peccatoribus, certum eſt Prædeſtinationem & illi oppoſitam reprobationem ante hominis peccatum, intellige à Deo prævisum, & Chriſtum ordinatum Mediatorem, quin & Mediatoris officio, quod ad reconciliationem attinet, in Dei præſcientia defunctum, locum habere non potuiſſe. Neque hinc ſequitur Deum aut incerto fine hominem condidiſſe, aut finem quem præſtituit conſecutum non fuiſſe. Præſtituit enim ſibi, tum in creationis, tum in glorificationis & condemnationis illi oppoſitæ actu, finem gloriæ ſuæ illuſtrationem, & obtinuit illum. Per bonitatem, ſapientiam, & potentiam in creationis actu, & obtinuit. Per eaſdem, ſed majore menſurâ & cum juſtitia junctas in glorificatione & condemnatione, & obtinuit. Quanquam verò modus illuſtrandi gloriam per miſericordiam, quæ eſt certus bonitatis communicandæ modus ejuſque progreſſus in creaturam miſeram, & per juſtitiam illi miſericordiæ oppoſitam, locum habere non potuit, niſi ex occaſione peccati hominis; tamen propterea non eſt ſuſpenſum Dei decretum ex homine; prævidit enim ab æterno id quod futurum erat, & de futuro in iſtum finem ordinando liberè diſpoſuit pro arbitratu ſuo, nullâ neceſſitate compulſus, quaſi non & alio modo ex hominis peccato ſibi gloriam comparare poſſet. Quod verò gloria Dei non tantùm ſita ſit in illuſtratione miſericordię & juſtitiæ illi oppoſitæ, ex eo claret, quod tum gloriam non obtinuerit ex actu creationis, neq; ex prædeſtinatione & reprobatione Angelorum. Sciendum autem miſericordiam non eſſe proprietatem Dei eſſentialem

à boni-

patientia ſuffert vaſa iræ coagmentata ad interitum. Rom. 9. 22.

Ex hiſce ita conſideratis bonâ tuâ veniâ concludere mihi liceat, Perkinſe doctiſſime, non ſatis probè abs te definitam ſive deſcriptam prædeſtinationem eſſe. Si cui volupe eſt ſeriem & ordinem objectorum ſcientiæ voluntatiſq; divinæ conſiderare, ille magis magiſq; in veritate rerum breviter à nobis propoſitarum confirmabitur.

Auguſtini locus hiſce meis eſt conſentaneus, ſi quis illius ſententiam ex alijs locis integram colligere velit. Fulgentius & Gregorius apertiſſimè mihi ſuffragantur locis abs te citatis. Si enim actus prædeſtinationis eſt præparatio remiſſionis peccatorum, aut punitionis eorundem, tum certum eſt prædeſtinationem nonniſi circa peccatores locum habere. Si etiam prædeſtinationis actus eſt præeligere nonnullos ex pravis moribus redimendos & alios in pravis moribus derelinquere, hinc quoquo conſtat prędeſtinationem circa homines ut peccatores conſideratos verſari. Scholaſticorum iſta ſententia cum ijſdem optimè conſentit; apertè enim declarat prædeſtinationem præviſione lapſus niti, quum per modum miſericordiæ & juſtitiæ punientis perfectionem & bonitatem Dei prædeſtinantis repreſentari ajunt, qui modus, ut ſæpe jam dixi, tantum in peccatoribus locum habere poteſt.

Si quis verum id eſſe quidem fateatur, at dicat Deum ipſum ſibi præparaſſe iſtam occaſionem, decernendo ut homo laberetur, & illud decretum ad finem ſeu terminum perducendo; petimus dicti iſtius demonſtrationem, quam dare meo judicio non poterit. Pugnat enim iſta ſententia cum juſtitia Dei, utpote Deum auctorem peccati faciens, & peccati inevitabilem neceſſitatem inducẽs. Quod pro-

bo. Poſito enim illo decreto fieri non potuit ut homo ab actu peccati abſtineret, ſecus decretum irritum factum fuiſſet, quod eſt nefas. *Conſilium* enim *Dei ſtat.* Circumſcripta itaque & determinata eſt voluntas humana ab iſto decreto, ut nonniſi in unam partem, in qua peccatum erat, ſe flectere potuerit, quo actu libertatem ſuam amiſit; propterea quod non ſecundum modum voluntatis liberæ, ſed ſecundum modum naturæ voluntas mota ſit illo actu, cui neque reſiſtere potuit actu, neq; etiam voluit, imò ne velle quidem propter iſtam determinationem potuit.

Adde quod per illam ſententiam miſericordia & juſtitia media conſtituuntur exſequentia prædeſtinationem, quum ſint ipſæ prædeſtinationis primariæ cauſæ, quod ex eo conſtat, quia prædeſtinationis extremus finis in miſericordiæ & juſtitiæ patefactionem reſolvatur.

De medijs decreto prædeſtinat. ſubſtratis.

Hinc jam mihi vide qua ratione *creationem & lapſum hominis ſtatuas commune medium conſilio ſeu* potius decreto *prædeſtinat. ſubſtractum.* Egò ſanè & creationem & lapſum præcedere puto omnem prædeſtinationis actum externum, ut & decretum de homine creando, & permiſſione lapſus ipſum Prædeſtinationis decretum antecedit ordine in mente divinâ. Quod etiam in præcedentibus ex parte mihi confirmaſſe videor. At lubebit de iſto diſpicere paulo diligentius.

Omnis actus in objectum natura ſuo objecto poſterior eſt. Objectum enim relativè dicitur. Ergò id quod in eo eſt abſolutum natura prius eſt relatione. Objectum igitur prius eſt in ſe, quàm objiciatur actui in ipſum tendenti. Homo autem eſt Prædeſtinationis objectum. Ergo homo Prædeſtinationis actu eſt prior. At homo, quod eſt, per creationem

eſt, ergò

Digitized by Google

eſt, ergò creatio prior prædeſtinatione. Intellige in mente divinâ. Hoc eſt, decretum de creando homine prius Prædeſtinationis decreto, & ipſa prior exſecutione decreti Prædeſtinationis. Si quis regerat, Deum Prædeſtinationis actu interno non verſatum circa hominem conſideratum ut conditum, ſed ut condendum, Reſpondeo, id neque fieri poſſe, neque à mente rectè judicante compræhendi. Prædeſtinatio enim eſt decretum non modò illuſtrandi gloriam divinam, ſed illuſtrandi illam in homine, per modum miſericordiæ & juſtitiæ. Vnde ſequitur & hominem præexiſtere in mente divinâ ante actum prædeſtinationis, & ipſum hominis lapſum jam antea fuiſſe prævisum. Deinde proprietates Dei quibus peracta eſt creatio, in priori momento naturæ divinæ conſiderantur, quàm quibus prædeſtinatio inſtituitur. Bonitas ſimpliciter conſiderata, ſapientia & potentia erga Nihilum occupatæ, priores ſunt miſericordiâ & juſtitiâ puniente. Adde quod, quum prædeſtinatio hinc per miſericordiam, inde per juſtitiam facta ſit, illa ad ſalvandum iſta ad damnandum, fieri nequeat ut ullum ſit medium commune conveniens tum electionis, tum reprobationis exſecutioni. Illud enim commune medium, neque à miſericordiâ neque à juſtitiâ eſt præparatum. Non igitur medium prædeſtinationis eſt, quod eſt commune.

Creationem hominis ſi definire voluiſti, accuratius id faciendum fuit. At deſcribere tantum volueris, eſt tamen in illâ deſcriptione quod notem. *Homo conditus eſt mutabilis*, ita poſtulante ipſo Nihilo unde conditus eſt, & ipſa creaturæ conditione, quæ ad ſtatum creatoris, qui eſt immutabilitas, creatione evehi nec potuit nec debuit. At ita mutabilis conditus, ut tamen actualis mutatio ex bono *An creatio hominis recte definita ſit.*

in malum, iſtam potentialem mutabilitatem nonniſi ex voluntario & libero hominis actu eſſet ſecutura. Actus autem creaturæ liber non manet quando determinatur ita in unam partem, ut ſtante illâ determinatione fieri nequeat, quin ſe mutet.

An lapſus permiſſio recte ſit definita.

De permiſſione verò lapſus jam latius paulo tractandum eſt: quia magnum in eo ad totum hoc negotium expediendum poſitum eſt momentum. Quod Deus omnia quæcunque à creatura fieri poſſunt, abſolutæ ſuæ potentiæ actu impedire poſſit, certum eſt, quodque nulli ſimpliciter obſtrictum ſit ut illum à malo impediat, æquè eſt certum. Verum non omne quod poteſt per abſolutam potentiam, etiam per juſtitiam poteſt. Non poteſt per juſtitiam oblivíſci laborioſæ charitatis piorum. Circumſcribitur etiam abſoluta Dei potentia per decretum Dei, quo aliquid in alteram partem eſt ſtatutum. Et quanquam Deus nulli ſimpliciter ſit obſtrictus, poteſt tamen actu aliquo ſuo ſe obligare, nempe vel promittendo, vel actum aliquem ab homine poſtulando. Quod promiſit præſtare tenetur, debet enim ſibi ſuæ veritatis immutabilitatem, ſive ſimpliciter ſive ſub conditione promiſerit. Poſtulando actum debitorem ſe facit dandi potentiam & vires, ſine quibus ille actus præſtari non poteſt: ſecus ſi faciat, *metit ubi non ſeminavit.* His poſitis planum eſt, Deum, quum homini libertatem conceſſiſſet arbitrij, & quidem ut eâ uteretur, non debuiſſe imò nec potuiſſe impedire lapſum iſto modo qui libertatis uſum infregiſſet: deinde non fuiſſe obligatum ad impediendum alio modo, quam per collationem virium ad lapſum cavendum neceſſariarum & ſufficientium.

Heb. 6.

Quare permiſſio non eſt *ceſſatio ab actu illuminationis & inclinationis*, quatenus ſine illis actibus homo pec-

mo peccatum vitare non potuit. Sic enim in Deum jure merito culpa confertur, qui peccati cauſa ſit per modum removentis vel non dantis id quod eſt neceſſarium ad præſtandum actum quem ipſe præſcripſit lege ſua. Vnde ſequitur & legem illam iniquam eſſe, utpote quæ non ſit proportionata viribus creaturæ cui ponitur, ſive defectus ille virium ſit ex non datione, ſive ex ablatione earundem ante ullam culpam à creatura commiſſam.

Quid hæc ſit.

Eſt quidem permiſſio ceſſatio ab impediendi actu, ſed illa ceſſatio ita eſt explicanda, ut in cauſam peccati efficientem non reducatur, ſive directè, ſive per modum negationis vel remotionis illius rei, ſine qua peccatum vitari nequit. De hac permiſſione, ſi commodè explicetur, proculdubio dici poteſt, *quod Deus illam non modo præſciat, ſed & velit voluntatis actu* affirmativo tendente immediatè in ipſam permiſſionem, non in id quod permittitur: de quo ut dici non poteſt, quod Deus velit illud non fieri, permittit enim & non nolens, ita quoque verè dici nequit quod Deus illud velit. Eſt enim permiſſio actus medius inter velle & nolle, remiſſæ ſcilicet voluntatis

An ſiat Deo præſciente & volente.

Cauſa autem cur permittat peccatum, non tantùm à conſequenti, verum & ab antecedenti eſt ſuſumenda. Ab antecedenti, quia Deus ita hominem inſtituit ut eſſet liberi arbitrij, qui vel præſtare obedientiam vel ab eâ reſilire poſſit ſecundum voluntatis libertatem; quam ſuam inſtitutionem reſcindere non potuit propter ſuam immutabilitatem, ut pulchrè Tertullianus explicat adverſus Marcionem lib. 2. cap. 5. 6. 7. A conſequenti, quia vidit ſe ex peccati occaſione gloriam gratiæ & juſtitiæ ſuæ demonſtrare poſſe: at hoc conſequens non ſequitur ex ipſo peccato naturaliter. Vnde ut ex ſummo malo

Cauſa permiſſionis peccati unde.

Digitized by Google

(ſi quod ſit ſummum) nonniſi malum ſequi poteſt per ſe, eſt enim læſio divinæ maieſtatis divino bono oppoſita; at exiſtit iſtud conſequens ex peccato per accidens, propterea quod Deus pro infinita ſua ſapientia, bonitate, & potentiâ gloriam ſuam inde elicere novit & vult, ut ex tenebris lucem. Quare ut nec malum per ſe bonum eſt, ita neque ſimpliciter bonum eſt ut malum fiat. Si enim ita eſſet, tum non modò ejus permiſſor, ſed auctor etiam & effector eſſet Deus. At per accidens bonum eſt ut malum fiat, propter illam, quam dixi, Dei ſapientiam, bonitatem & potentiam, ſecundum quam Deus ex peccato materiam gloriæ ſuæ illuſtrandæ ſumit. Eſt ergò peccatum iſthoc reſpectu non medium per ſe illuſtrandæ gloriæ divinæ, ſed occaſio tantum; non data in hunc finem, neque natura ſua ad illum accommodata, ſed à Deo arrepta, & horſum mirâ arte & laudabili abuſu uſurpata

An peccato non permiſſo impediretur bonum univerſi.

Neque quicquam, univerſo ſimpliciter bonum, impediretur, etiamſi Deus malum impediret, dummodo iſta impeditio non fieret modo primævæ hominis inſtitutioni non conveniente; & liberum eſt Deo peccatum impedire, ſed modo non pugnante contra arbitrij libertatem. Alius quivis modus impedimenti bono univerſi ſimpliciter erit contrarius, utpote quod bonũ univerſi in eo etiam conſiſtit, ut ſit aliqua creatura liberâ voluntate prædita, & ut eidem liber arbitrij proprij uſus ſine ulla interceſſione divina concedatur. Si verò ad bonum & perfectionem univerſi ſimpliciter faciat mali ſeu peccati exiſtentia, jam non modò non impedire debet Deus peccatum, ſed & promovere, ne operi ſuo deſit Deus & injurius ſit in perfectionem ſuam. Fateor non exiſtente peccato neque patientiæ martyrum, neque hoſtiæ Chriſti locum illum fore, ſed etiam

existente

Digitized by Google

exiſtente peccato non ſtatim exiſtit patientia martyrum neque hoſtia Chriſti: imò ſi naturalem peccati efficientiam conſideremus, videbimus ex eo prodire impatientiam illorum qui affliguntur, & iram Dei inde accendi quę omnem ullius vel minimi boni, nedum filij ſui, donationem impedire poſſet, & reipſa impediret, niſi Deus idem miſericors eſſet & pro ſua ſapientia modum invenire noſſet, quo peccati naturalem efficientiam impediret, & alios effectus ex peccati occaſione produceret contrarios ipſius peccati naturæ.

Loci ex Auguſtino & Gregorio citati huic ſententiæ non tantum non repugnant, ſed & patrocinantur, Non enim dicunt bonum fuiſſe ſimpliciter ut mala fierent, ſed Deum judicaſſe melius eſſe dę malis benefacere, quam mala impedire; duos Dei actus conferentes, & alterum alteri præferentes. Liceat autem mihi in Gregorij dicto notare quod non ſcitè ſatis mala, quæ propter peccata toleramus, cum bono redemptionis tanquam majore comparat: ipſa enim peccata & culpas, non mala quæ per meritum illorum patimur cum bono redemptionis conferre debuit: quod ſi feciſſet, & accuratè Apoſtoli dictum conſideraſſet, *Non ſunt facienda mala ut eveniant bona*, ſecus judicaſſet, aut ſaltem convenientius ſententiam enuntiaſſet, nullâ factâ de genere in genus tranſitione, neque peccati pœnis in locum ipſius peccati ſubſtitutis. Mihi ſanè & cuivis fideli plenis buccis eloqui fas eſt, nullam tam excellentem eſſe redemptionem, neque ullum redemptionis tam eximium modum, ut illius vel iſtius obtinēdi cauſa peccatum ullum quantumvis exiguum ſit perpetrandum. *Venit* enim redemptor *ut deſtrueret opera Diaboli*, hoc eſt peccata: quare non ſtruenda illa ut filius Dei redemptor adveniret.

Circulus enim ille, venit Filius Dei ut peccatum deſtrueret, & peccatum factum eſt, ut à Filio deſtrueretur, non Scripturis modò eſt contrarius, ſed & veritati omnigenæ, ut in infinitum abducens, adverſus.

An lapſus Adami rectè dicatur felix culpa.

Hinc etiam facilè conſtat *culpam* illam nonniſi per καταχρηστικὴν ὑπερβολὴν *fælicem* dici poſſe: quæ ut in declamationibus, panegyricis orationibus, & exornationibus locum habere poteſt; ita longè à ſolida diſquiſitione veri eſt amovenda. His addendum ſemper quod jàm ſæpè & iterato mihi dictum eſt, redemptionem ex culpa non niſi occaſionaliter exſtitiſſe, Deo ita pro arbitrio diſponente; ut culpa iſta per talem & tantum redemptorem lueretur & elueretur.

At *diſcrimen quod inter lapſus permiſſionem & permiſſum lapſum* ſtatuis, mihi nullum eſſe videtur. Nam & permiſſio ipſa lapſus non minus habet ex ordinatione Dei, e malo bonum elicientis quod medium ſit: quam permiſſus lapſus. Ordinavit enim Deus permiſſionem ſuam in certum finem. Et vide mihi annon abſurdum ſit permiſſionem lapſus à permiſſo lapſu diſtinguere, lapſu inquam, non quâ lapſus, ſed quâ permiſſus eſt, conſiderato: quemadmodum hîc neceſſario illum conſideras, quum *illum medium decreti appellas*, quod nomen lapſui non convenit, niſi propter illud adjectum, *permiſſus*. Non enim lapſus eſt in gloriam Dei, ſed lapſus permiſſio, non actus hominis qui eſt lapſus, ſed actus Dei, quæ eſt permiſſio immediatè circa actum illum hominis occupata ex præſcripto ordinationis divinæ. Agnoſco autem permiſſionem medium decreti non prædeſtinationis ſed providentię, quâ hæc contra illam diſtinguitur: providentiæ inquam gubernatricis & adminiſtratricis, quæ non modo

Digitized by Google

modo non prior eſt natura & ordine prædeſtinatione, ſed & cauſa miſſionis Filij tanquam Redemptoris, qui caput eſt in quo prædeſtinatio facta eſt, ut docet Apoſtolus Epheſ. 1.

At quomodo verum eſſe poteſt, lapſum permitti à Deo, & *non evenire niſi volente Deo?* velim explicari quomodo Deus ſimul velit lapſum evenire, & permittat eundem: quomodo Deus volitione ſua verſetur circa lapſum mediatè & immediatè; mediatè volendo permiſſionem, & immediatè volendo lapſum ipſum. Velim etiam hæc conciliari inter ſe, quomodo lapſus eveniat Deo volente, & Dei voluntas non ſit cauſa lapſus, contra expreſſum Dei verbum, Deus noſter in cælo eſt, omnia quæcunq; voluit fecit. Inſuper; Quomodo Deus velit lapſum, & tamen ſit *Deus non volens iniquitatem*, quum lapſus ſit iniquitas. Diſtinctiones quæ adferuntur ſolvendo nodo non ſatisfaciunt, quod per ſingulas commonſtrabo. Diſtinguunt enim inter lapſum & eventum lapſus, inter voluntatem ſigni & beneplaciti, revelatam & occultam; inter lapſum quâ peccatum & quâ medium illuſtrandæ gloriæ divinæ, & dicunt Deum velle evenire lapſum, at ipſum lapſum non velle; velle lapſum voluntate beneplaciti & occultâ, non velle voluntate ſigni, revelata & approbante; velle lapſum non quâ peccatum eſt, at velle eundem quâ medium eſt illuſtrandæ gloriæ Dei.

An lapſus iſte fiat, ſimul volēte Deo & permittente.

Pſal. 115.

Pſal. 5.

Diſtinctiones huic nodo ſolvendo.

Quod ad primam diſtinctionem attinet, illa in verbis eſt non in re. Nam qui vult evenire lapſum vult etiam lapſum. Qui enim vult evenire lapſum, vult eventum lapſus, qui vult eventum lapſus, vult lapſum. Eventus enim lapſus lapſus eſt, ut eventus actionis ipſa actio. Si verò vult lapſum eſt cauſa lapſus. Omnia enim quæ voluit fecit. Si rege-

Prima.

rat quis, vult lapſum evenire actu alieno & non ſuo. Reſpondeo, fieri non poſſe ut Deus velit lapſum evenire actu alieno & non ſuo: non enim eveniet actu alieno, niſi ipſe interveniat actu ſuo, & quidem tali unde actus alienus neceſſariò exiſtat; ſecus non fiet neque eveniet actu alieno, id quod actu alieno vult evenire. Nihil autem ad rationem cauſæ facit, ſive Deus mediatè actu alieno velit evenire lapſum, ſive immediatè actu ſuo. Connectuntur enim hæc mediatè Actus Dei, actus alienus nempe hominis & lapſus. Lapſus ex actu hominis proficiſcitur, at ille ex Dei actu neceſſario dependet; ſecus fieri poterit ut actus alienus non exiſtat, & ſic poterit lapſus non evenire, quem tamen Deus vult evenire. Non negatur ergò Deus eſſe cauſa lapſus niſi immediata, mediata eſſe conceditur. Et ſic objectio obtinet, quæ concludit Deum eſſe cauſam lapſus, & mediatam quidem. Nam nemo unquam ex cujuſquam dicto concludere voluit Deum peccati ab homine perpetrati immediatam eſſe cauſam. Concluderet enim contradicens in adjecto, ut loquuntur in ſcholis. Niſi forte quis agat de concurſu Dei univerſali quocum homine concurrit ad actum producendum qui ab homine citra peccatum produci nequit.

Secunda. Diſtinctio voluntatis in beneplaciti & ſigni, occultam & revelatam, ut ut alibi locum habeat, hîc tamen valere non poteſt. Voluntas enim beneplaciti efficax dicitur; quod ſi iſta lapſum evenire Deus voluerit, certè & lapſum effecerit neceſſe eſt; hoc eſt, lapſus cauſa ſit oportet: quæcunque enim Deus voluit, voluntate nempe beneplaciti, eadem etiam fecit in cælo & in terrâ; & voluntati ejus, ſcilicet, quæ eſt beneplaciti, reſiſtere nemo poteſt. ut autem de voluntatis diſtinctione iſta aliquid dicam, puto

me veritate adſtipulante dicere poſſe, neutram alteri eouſque eſſe ſive contrariam ſive oppoſitam, ut Deus unâ voluntate velit fieri, quod alterâ velit non fieri, & contra. Vult Deus voluntate ſigni & approbante ut homo non labatur, fieri non poteſt igitur, ut Deus aliquâ quocunque modo conſideratâ voluntate velit ut homo labatur: utut enim diſtinctio eſſe poteſt in voluntate Dei, tamen nulla contradictio in eadem locum habere poteſt: contradictio autem eſt ſi Deus aliquo voluntatis ſuæ actu tendat in objectum aliquod & eius contradictorium.

Tertia diſtinctio, qua Deus dicitur velle peccatum non qua peccatum, ſed qua eſt medium illuſtrandæ gloriæ ipſius, non magis excuſat Deum ab efficientiâ peccati quam præcedentes duæ. Manet enim verum illud dictum. Quicquid vult Deus facit, vult autem peccatum, facit igitur peccatum. Non quidem quâ tale ſed quâ eſt medium illuſtrandæ gloriæ ipſius. Faciente autem Deo peccatum qua eſt medium tale, non poteſt fieri, quin homo faciat peccatum quà tale. Peccatum enim nequit fieri ut medium, niſi fiat. Et eſt illa diſtinctio peccati in reſpectus, non re & actu, ſed ſolâ conſideratione, diſparatos & diverſos. Cæterum ut iſtam diſtinctionem rectè uſurpemus, quemadmodum ſanè ejus aliquis eſt uſus: dicendum eſt Deum permittere peccatum quâ tale, ſed eâ de cauſa, quia novit & poteſt illud facere medium, imò potius uti tanquam medio ad gloriam ſuam illuſtrandam. Ita ut peccati ratio, quâ tale, objiciatur permiſſioni Dei, cauſante interim permiſſionem iſtam tum conſideratione, quod iſtud peccatum medium eſſe poteſt gloriæ divinæ illuſtrandæ, tum ordinatione, ut peccatum permiſſum medium

Tertia.

medium ſit reipſa illuſtrandæ gloriæ ejuſdem.

Simile de domo ruinoſa.

Simile quod adfers de *domo mutabili & ruinoſa*, multis de cauſis non quadrat. Primo enim lapſus domus eſt illius paſſio, at lapſus hominis eſt illius actus, eſt enim peccatum, Secundo Domus iſta non modò mutabilis eſt, hoc eſt ruere potens, ſed & ruinæ obnoxia, ſed homo, utut peccare potuerit, tamen peccato non fuit obnoxius. Tertio, Domus illa non poteſt conſiſtere impetita à ventis, at homo potuit ſtatum ſuum conſervare, etiam tentatus à Satana. Quartus, Domui iſti fulcra non apponuntur neceſſaria: at homo vires à Deo accepit ſufficientes ad perſiſtendum contra inſultum Satanæ, & numinis ipſius aſſiſtentia ſuffultus fuit. Quinto, Ruinam domus prævidet ædificator & ex parte vult, quia quum poſſet, impedire noluit ne rueret: Deus quidem peccatum prævidet, at non voluit, imò impedire conatus eſt per præceptum & oppoſitam gratiam vitando peccato neceſſariam & ſufficientem: ulterius impedire non debuit ne reſcinderet quod inſtituerat. Iſta verò non conveniunt, hactenus volo ruinam, quatenus volo non impedire. Nam ruina & permiſſio ruinæ non poſſunt ſimul eſſe immediatum voluntatis objectum. Deus enim non poteſt circa ruinam verſari ſimul & affirmativo & negativo actu voluntatis. Actus volendi ruinam eſt affirmativus, actus nolendi impedire eſt negativus, inter duos oppoſitos actus affirmativos poſitus, nempe inter actum volendi ruinam & volendi ut ruina non fiat. Verum autem eſt omnino, tantum iſti ædificatori tribuendum cauſalitatis ſeu efficientiæ, quantum illi voluntatis tribuitur in ruinam ædium tendentis. At ſimilitudinis applicatio conſideretur. Deus Adamum permiſit ſibi, ſed non deſertum à Deo: triplici enim actu velut fulcrum illi

ſuppo-

Digitized by Google

ſuppoſuit, ne peccaret ſeu laberetur. Præceptum dedit, ut nollet peccare propter obedientiam; comminationem addidit, ut peccare metueret propter adnexam & ſecuturam pænam; gratiam oppoſuit ut præcepti ſententiam explere & denuntiatam pænam evitare actu ipſo poſſet; comminationi inſuper promiſſionem ex adverſo oppoſitam & ſymbolo arboris vitæ obſignatam, quartum fulcrum appellare licebit. Ratio verò cur hominem ſibi permiſerit Deus, non hæc fuit ut tentatione probaretur potentia ejus: Ex actuali enim lapſu ſtandi impotentia concludi non poteſt, neque poterat: ſed quia ſic decuit obedientiam illius tentari, qui potens arbitrij ſui. & Dominus principiumque voluntarium actuum ſuorum à Deo conditus erat. Neq; horſum inſtituta erat permiſſio, ut manifeſtum fieret quid creatura poſſet ceſſante ad tempus auxilio & gubernatione Dei: tum quia auxilium & gubernatio Dei illi nō defuit, tum quia jam ante certum erat hominem nihil ſine gubernatione & auxilio Dei generali poſſe, nihil etiam boni ſine auxilio gratiæ ſpeciali.

Quod autem *Deus defectionis iſtius cauſa non fuit*, axioma eſt Theologicum. Sed tu per actuum illorum ablationem cauſam defectionis à Deo non removes. Poteſt enim Deus cauſa eſſe peccati vel per actus affirmativos, vel per negativos. Affirmativos actus ab illo quidem removes, inclinationem videlicet animi ad peccandum, infuſionem malitiæ, & doni in collatione collati ſubductionem: at negativum actum illi tribuis, negationem ſeu non collationem gratiæ confirmantis, quæ gratia confirmans ſi ad vitandum peccatum neceſſaria fuit, jam per actum negationis iſtum cauſa fuit Deus peccati & lapſus Adami. Si verò non ſimpliciter Deo tribuis negationem, ſeu non collationem gratiæ confir-

Quot modis Deus poſſit eſſe cauſſa peccati.

fir-

firmantis, ſed propter defectum Adami, quia auxilium Dei non expetiverit; probo quod dicis, modo iſtam auxilij expetitionem in Adami poteſtate ſitam fuiſſe dicas; alioquin & illud expetere ipſi negatum fuit, & ſic imus in infinitum.

Partes Prædeſtin. *Prædeſtinationis* autem *duæ ſunt ſive partes ſive ſpecies*, Electio nempe & Reprobatio, de quibus hoc ſtatuendum, quod una ſine altera non ſit, quodque unâ poſitâ ponatur & altera; quod voce electionis ſignificatur: ſecus prædeſtinatio per ſe conſiderari poſſet abſque oppoſitione, ac ſi omnes in univerſum homines ad vitam prædeſtinati eſſent. At tum nulla eſſet electio, quæ includit reprobationem tanquam neceſſariâ conſequentiâ & copulâ junctam. Opponuntur autem electio & reprobatio tum affirmativè tum negativè. Negativè, quum electio notat voluntatem conferendi gratiam & gloriam, reprobatio non conferendi. Affirmativè, cum reprobatio notat voluntatem inferendi pænam propter peccatum. Conſideratione autem dignum eſt, quod Deus tum Electionis tum reprobationis decreto verſatus eſt circa homines ut peccatores conſideratos. Gratia enim quæ electione ſeu prædeſtinatione præparata eſt, eſt gratia remiſſionis peccatorum & renovationis Spiritus ſancti; & gloria quam Deus præparavit eodem decreto, eſt ex ignominia, cui homo ob peccatum obnoxius erat: Reprobatio etiam eſt negatio gratiæ illius, & præparatio pænæ peccato debitæ, non quâ debita eſt, ſed quâ non tollenda per miſericordiam. Quàm objecti tum electionis tum reprobationis conditionem Iſidorus & Angelomus ab te citati exprimunt. Ille cum reprobos deſeri & ad mortem prædeſtinatos eſſe dicit, iſte quum ex populo infideli alios gratuita miſeratione ad libertatem prædeſtinatos eſſe

ait,

ait, alios verò in ſuâ impietate derelictos, & in perpetua morte damnatos, occultâ diſpenſatione & occulto judicio.

Definitio *Electionis* propter defectum vocis alicuius obſcura eſt. Videtur enim vox *illuſtrandam*, addenda fuiſſe, hoc pacto; *Decretum Electionis eſt, quò Deus certos homines deſtinavit ad glorioſam gratiam in illorum ſalute & vitâ cœleſti per Chriſtum obtinenda illuſtrandam*, ſecus oratio plena non fuerit. Verum definitio etiam iſto pacto expleta, minùs commodè mihi ordinata videtur, partibus illius non ita inter ſe diſpoſitis, ut erga invicem adfectæ ſint. *Salus* enim & *vita cœleſtis* habet rationem materiæ præparatæ electionis decreto; *certi homines* obiecti ſive ſubiecti locum habent, quibus iſta ſalus eſt præparata: *Illuſtratio glorioſæ gratiæ* finis electionis eſt: *Chriſtus* hîc ponitur medium obtinendi illam ſalutem & vitam: quibus omnibus, ex adfectione quâ ſibi invicem reſpondent, hic debetur ordo in definitione. *Electionis decretum eſt, quo Deus certos homines deſtinavit ad ſalutem & vitam cœleſtem per Chriſtum obtinendam ad laudem glorioſæ gratiæ ſuæ.* In hac autem definitione mihi Chriſtus non videtur illum locum obtinere, quem meretur, & Apoſtolus illi adſignat. Chriſtus enim ſecundum Apoſtolum non tantum eſt medium per quod ſalus electione jam ante parata obtinetur, ſed tanquam cauſa meritoria, cujus reſpectu electio facta ſit, & propter quem illa gratia ſit præparata. Nam Apoſtolus inquit *nos in Chriſto electos eſſe*, tanquam in Mediatore, cujus ſanguine nobis ſalus parta eſt & vita, & ut in capite, ex quo iſta bona ad nos derivantur. Deus enim neminem ad vitam æternam amat niſi in Chriſto, qui illam paravit ſuo ſanguine ijs qui in nomen ipſius credituri ſunt. Ex quo ſequi vide-

Definitio Electionis corrigitur.

Digitized by Google

videtur, quod, quum nemo in Chriſto conſideretur à Deo niſi illi ſit inſitus per fidem, fidelium propria ſit electio, & illi *certi homines* ſint fideles. Chriſtus enim nemini re ipſa eſt ſalutaris, niſi per fidem apprehenſus. Phraſis ergo iſta, *in Chriſto*, notat cauſam meritoriam quâ gratia & gloria eſt parata, & electorum in illo exiſtentiam, citra quam eligi in illo non potuerunt. Quare hoc pacto illa definitio poni poteſt. *Electio eſt decretum Dei quo apud ſe ab æterno ſtatuit fideles in Chriſto juſtificare, & ad vitam æternam acceptare, ad laudem glorioſæ gratiæ ſuæ.* At inquies, Ergo fides ponitur eſſe humani arbitrij, & non donum gratiæ divinæ. Nego ſequi. Neque enim hoc dictum fuit in definitione. At non expreſſa fuit fidei cauſa, fateor; ſed neceſſe non fuit. Verbo addi poterit ſi quis volet, *fideles quos fide donare decrevit.* Sed vide mihi, an unum ſit, noſtro conſiderationis modo decretum, tum quo ſtatuit Deus fideles juſtificare & in filios adoptare, tum quo decrevit nonnullis fidem dare, alijs verò eandem negare. Hoc mihi veriſimile non ſit. Sunt enim duæ ſententiæ & certo Dei decreto determinatæ; ſunt etiam diſcrepantia ſubiecta, & diverſa ijſdem attributa adſignantur. Hoc ego exiſtimo animadvertendum fuiſſe ad ordinem & modum prædeſtinationis recte tradendum.

De duplici actu mentis divinæ in hoc decreto.

Quod *actum mentis divinæ duplicem facis, priorem de fine, alterum de medijs ad finem vel ad ſalutem,* non magnopere reclamo: ſed quod *illum communiter decretum appellari dicis, iſtum exſecutionem decreti* (ita enim habet marginalis annotatio) id mihi non videtur. Vterque enim actus eſt decreti, ut ipſe fateris; actus autem decreti eſt internus, & exſecutionis præcedaneus, ſive ſit de fine, ſive ſit de medijs. Locus ad Rom. 9. 11. hoc non indicat quod

vis.

vis. Non enim diſtinguit propoſitum ab electione, neq; electionem propoſito damnandi ſalutemque conferendi priorem facit, ſed ipſum *propoſitum* dicit eſſe *ſecundum electionem*; .i. non ſine electione aut citra electionem, quod ex ipſis Apoſtoli verbis liquide conſtare poteſt. Ita enim habet Apoſtolus: ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ. i. *ut propoſitum Dei quod eſt ſecundum electionem maneat*: unde apparet, *propoſitum Dei* deſcribi per hæc verba; *quod eſt ſecundum electionem*.

Vt autem planiùs hoc intelligi poſſit, paucis nobis mens & ſcopus Apoſtoli eſt inſpiciendus. Objiciebant Iudæi ſe vi fœderis & ſermonis divini, ad ipſos facti, populum unicum Dei eſſe, & propterea iſtum honorem ipſis citra ignominiam & violationem decreti divini adimi non poſſe. Aſſeverabant autem ſibi honorem iſtum & titulum populi Dei adimi eo ipſo, quod Apoſtolus Paulus ſolos in Chriſtum, quem ipſe prædicabat, credentes juſtitiæ Dei & æternæ ſalutis conſortes faciebat. Quum enim ipſi in iſtum Chriſtum non crederent, ſequebatur juxta Apoſtoli doctrinam, illos à juſtitia Dei & æterna ſalute alienos eſſe, indignoſque qui nomine populi Dei amplius cenſerentur: hoc autem quia contrarium decreto & fœderi Dei eſſe exiſtimabant, abſurdum ſimul & à vero alienum eſſe concludebant. Reſpondet Apoſtolus, fœdus, decretum vel verbum Dei, non propterea irritum fieri, ſed firmum manere, etiamſi multi ex Iudæis in populo Dei non cenſerentur; propterea quod illud decretum ſeu fœdus non omnes in univerſum Iſraelitas citra electionem & diſtinctionem comprehendat: *eſſe enim decretum illud ſecundum electionem*, juxta ipſa Dei propoſitum ſuum circumſcribentis eloquia. Dixit enim Deus, *in Iſaac*, non in Iſmael

Senſus loci Rom. 9. 11

cenſebitur tibi ſemen. Item, *Maior* Eſavus *ſerviet minori* Iacobo: quibus ſuis verbis clariſſimè Deum declaraſſe ait Apoſtolus, quod non totam Abrahami, non totam Iſaaci & Iacobi ſobolem & ſingula in illis individua recenſeat in populo ſuo, ſed illos ſolos qui filij eſſent promiſſionis, excluſis filijs carnis. Solidiſſimè autem Apoſtolus ex iſtis eloquijs Dei concludit, propoſitum Dei eſſe ſecundum electionem: & propterea non omnes in univerſum Iſraëlitas in ſe complectens, ſed rejectis alijs reliquos aſſumens. Vnde ſequitur non mirum eſſe neque contrarium propoſito & fœderi Dei, quod nonnulli Iudæorum à Deo rejiciantur, & illi quidem, qui ſpeciatim ab ipſo decreto ſecundum illa eloquia Dei facto excluduntur, quales ſunt *filij carnis*, id eſt, qui per opera legis & ſecundum carnem juſtificari quærebant. Conferantur Rom. 9. 7. 8. 9. 10. 11. & ibidem verſ. 30. 31. 32. & Rom. 10. 3. 4. 5. Et Rom. 4. 1. 2. 3.

In loco ad Romanos 8. v. 29. apertè actus illi diſtinguuntur, decretum, inquam, & executio decreti: In decreto duo ponuntur actus, prænotio & prædeſtinatio. *Quos enim præſcivit, prædeſtinavit ut conformes fierent imagini filij ſui.* De hac prænotione ſeu præſcientia quæritur quid ſibi velit. Alij explicant hoc pacto: quos prænovit, id eſt, prædilexit & amavit pro ſuis, quemadmodum ſanè vox ſimplex, *Noſſe*, aliquando uſurpatur; ut *non novi vos*; *Novit Dominus viam juſtorum.* Alij dicunt hîc ſignificari prænotionem ſeu præſcientiam fidei in Chriſtum. Illi explicationi tu aſſentiris, & hanc rejicis: & meritò; ſi illum habet ſenſum quem tu exiſtimas. At videndum annon poſtremus ſenſus verbi *prænoſcendi*, ita explicari poſſet, ut non tantum non impingat in priorē, ſed optime illi conſentiat, adeoq; ut illo

Mat. 25. Pſalm 1.

De loco Rom. 8. 29

Digitized by Google

ut ille prior, ſine hoc poſteriore verus eſſe non poſſit: quod patebit ſi commonſtratum fuerit, Deum neminem ex peccatoribus pro ſuo prædiligere & amare poſſe, niſi eum in Chriſtum crediturum prænoverit, atque ut credentem in Chriſtum intuitus fuerit.

Illud autem ut commonſtrem, ita progredior: Deus neminem ex peccatoribus pro ſuo agnoſcit, neminemque diligit ad vitam æternam, niſi in Chriſto & propter Chriſtum. Eph. 1. 4. *Elegit nos in ipſo.* verſ. 6. *qua nos gratos ſibi effecit in dilecto.* Rom. 8. 39. *Nemo nos ſeparabit à charitate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu.* 2. Cor. 5. 19. *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi.* Si enim Deus poteſt alicui velle vitam æternam citra reſpectum Mediatoris, poteſt etiam citra Mediatoris ſatisfactionem, vitam æternam dare. Actualis enim vitæ æternæ datio non magis eſt aſtricta, quàm ejuſdem dandæ volitio. Diligit quidem Deus mundum, exque illâ dilectione dat filium ſuum mundo redemtorem. Ioh. 3. Sed illa dilectio non eſt quâ vult vitam æternam. quod etiam ex ipſo dicto Iohannis apparet: fidem enim in Chriſtum inter hanc dilectionem & vitam æternam interjungit. Deinde neminem in Chriſto & propter Chriſtũ agnoſcit Deus pro ſuo, niſi ille idem ſit in Chriſto. Eſt enim ſecundi adjecti, præcedit eſt tertij adjecti, ut loquuntur in ſcholis. Qui in Chriſto non eſt, in Chriſto amari non poteſt. At nemo eſt in Chriſto niſi per fidem; Chriſto ſcilicet per fidem habitante in cordibus noſtris, & nobis viciſſim illi per fidem inſitis & incorporatis. Vnde ſequitur, Deum neminem ex peccatoribus pro ſuo agnoſcere & amare ad vitam æternam niſi quâ conſiderat illum ut credentem in Chriſtum, & per fidem unum cum illo factum. Cui & hæc teſtimonia aſti-

pulantur. Ioh. 1.12. *Quotquot eum acceperunt dedit iis dignitatem ut filij Dei fierent, iis qui credunt in nomen ipſius.* Quibus autem dat hanc dignitatem iis etiam, & uniformiter quidem conſideratis, decrevit dare hanc dignitatem. Quia decretum prædeſtinationis nihil ponit in prædeſtinato, & propterea nulla eſt prædeſtinati interna mutatio, interveniens inter decretum & dationem realem rei, decreto deſtinatæ & præparatæ. Ioh. 3.16. *Ita Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum dederit, ut quiſquis credit in illum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* & verſ. 18. *qui non credit condemnatus eſt.* Gal. 3.9. *Qui credunt benedicuntur cum fideli Abrahamo.* Heb. 11. *Sine fide fieri non poteſt ut quiſquam placeat ſeu placuerit Deo.* Quare non fallitur, qui dicit in hoc loco. Rom. 8. ſignificari *prænotionem ſeu præſcientiam fidei in Chriſtum,* niſi addat, fidei quæ ex noſtris viribus ſit emerſura, & non ex Dei dono in nobis ingeneranda.

Probatur eadem explicatio ex ſequenti membro: *Quos præſcivit prædeſtinavit ut conformes fierent imagini Filij ſui.* Nemo autem conformis fit imagini Filij Dei, niſi qui credit in illum. Ergo nemo prædeſtinatus à Deo ad iſtam conformitatem niſi conſideratus ut fidelis. Niſi quis velit ipſam fidem includere iſti conformitati quam habent fideles cum Chriſto, quod abſurdum eſt. Quia Chriſto fides illa minimè tribui poteſt. Eſt enim fides in illum, & per illum in Deum: Eſt fides de reconciliatione, redemptione, remiſſione peccatorum. Deinde quia fides eſt medium perveniendi ad illam conformitatem.

Obiectio concernens huius loci explicationem. Sed dicis, *Qui prædeſtinantur ut juſti fiant & Filij Dei, illi etiam prædeſtinantur ut credant, quia adoptio & juſtitia per fidem recipitur.* Nego conſequentiam, imò dico ex iſto argumento prorſus contra-

ium

rium concludi, ſi prædeſtinationis unus idemque actus conſideretur. Quod monſtro. Si adoptio & juſtitia per fidem recipitur, tunc illos, qui prædeſtinantur ut juſti fiant & filij Dei, neceſſe eſt conſiderari ut fideles. Quod enim alicui prædeſtinatione eſt deſtinatum, id certò accipiet. Et quidem qualis exiſtens accipit, talis etiam conſideratus prædeſtinatus eſt ut acciperet. Fidelis accipit & nemo alius. Ergò ſolus fidelis prædeſtinatus eſt ad accipiendum. Vnde rurſus concludo, neminem à Deo ad adoptionem & juſtitiæ donum communicandum amari, niſi ab ipſo ut fidelis conſideratus fuerit. Addis, *rectè dici non poteſt, primò Deum præſcire homines credituros, & deinde prædeſtinare ut credant, quia quos præſcivit credituros, ideò præſcivit quia decrevit ut crederent.* Sed quid hoc ad rem? neque enim hoc dicitur ab illius, quam retuli, ſententiæ defenſoribus, Confundis duo prædeſtinationis genera, & diverſos actus compingis in unum. Non eſt una prædeſtinatio qua Deus decrevit fideles in Chriſtum juſtificare & in filios adoptare, cum illa quâ decrevit hiſce & non illis per certa media fidem donare. Hic enim eſt decretum de fide dandâ, ibi de fidelibus juſtificandis & adoptandis; quod ſanè decretum propter ſubjecti & attributi diverſitatem unum eſſe non poteſt. Alioquin verum eſt, *Deum non præſcire homines credituros prius quam prædeſtinaverit ut credant.* Præſcivit enim eos ſuo dono credituros, quod donum prædeſtinatione præparatum eſt. Hæc ita explicata diſtinctè, lucem aliquam toti huic de prædeſtinatione tractatui adferre poſſunt. Verum id poſtea ſub finem latius faciemus, ubi noſtram de prædeſtinationis ordine & modo conſiderationem adjungemus.

Iam verò quæ ex Patribus & Scholaſticis citas

Digitized by Google

teſtimonia, facillimè cum illis quæ dicta ſunt à nobis conciliari poſſunt, quo tamen labore prolixitatis vitandæ gratiæ ſuperſedebo. Vnum dicam, Lombardi explicationem utut vera eſſe poſſit alibi, loco tamen ad Rom. 8. non convenire. Nam Apoſtolus prædeſtinationis alium ibi finem poſuit, nempe conformitatem cum Chriſto, quam hic à Lombardo ponitur ſive adfertur, nempe ut verbo prædicationis crederent. Addam, te non rectè concludere, quia præſcientia alicubi pro propoſito ponitur à Spiritu Sancto, illam hoc, de quo agitur loco præſcientiam fidei ſignificare non poſſe.

Conſideratur prior actus in decreto Electionis.

In Electionis porrò decreto duos actus ponis, unum propoſitum aſſumendi ad amorem ſuum æternum & gratiam, qua aſſumptione homines fiunt miſericordiæ & honoris vaſa. Alterum propoſitum ſalvandi ſeu gloriæ conferēdæ. Non malè, ſi rectè omnia intelligantur. Nam quæ Deus electione præparat, gratiâ & gloriâ continentur. Sed quod dicis *aliquos propoſito Dei ad amorem Dei æternum aſſumi*, explicandum eſt de amoris communicatione, quâ Deus ſeipſum communicare ſtatuit cum nonnullis. Alioquin ſi de ipſo amore Dei intelligas quo nos complectitur, ſciendum illum naturæ ordine præcedere decretum illud ſeu propoſitum divinum quo gratia & gloria nobis præparatur, gratia inquam, quæ medium eſt perveniendi ad gloriam. Alioquin ſi ipſum gratioſum Dei erga nos affectū iſtâ voce intelligas cum amore Dei coincidit, & ipſi Dei propoſito ſeu decreto tanquam cauſa eſt præficienda. Quod vel ordo prædicamentorum (metaphyſicōs conſideratorum) indicat: Nam propoſitum ſeu decretum in Actionis prædicamento ponitur, gratioſus affectus & amor in præcedaneo prædicamento Qualitatis. Patet idem ex

Epheſ.

Digitized by Google

Epheſ. 1. 5. 6. ubi Deus dicitur nos *prædeſtinaſſe & adoptaſſe ad laudem glorioſæ gratiæ.* Si gratia inde laudatur, gratia etiam illis actibus eſt ut cauſa præficienda.

Cæterum quod prioris propoſiti objectum ponis *homines creandos*, non rectè facis. Agimus enim non de ſubjecto quà eſt in ſe (ſcimus enim propoſitum Dei æternū antecedere ipſam hominis actualem exiſtentiam) ſed quâ objicitur menti divinæ decernenti & prædeſtinanti. Iſta circumſcriptione ſi conſideretur objectum propoſiti iſtius, certum eſt non homines creandos ſed creatos & peccatores (in mente nempe divinâ) divino propoſito & prædeſtinationi objici: quod patet ex amore & gratioſo affectu ex quo, & ex gratia ad quam aſſumit. Amor n. ille eſt in Chriſto, in hoc affectus Dei erga nos eſt gratioſus. Gratia, quæ nobis tanquam ſalutare medium eſt præparata, in Chriſto locum habet & non alibi. Quod etiam tu ſatis planè ſignificaſti, quum homines iſta aſſumptione miſericordiæ vaſa fieri dixiſti: quæ vox locū non habet, niſi ubi miſeria & propterea peccatū anteceſſit. Quod ſi verò amorem & gratioſum Dei affectum conſideras, prout in Deo ſunt citra ullam Chriſti conſiderationem: negabo propoſitum & decretum prædeſtinationis ſecundum illos ita conſideratos à Deo inſtitutum & factum eſſe; & urgebo abs te probationem: quam meo judicio dare non poteris, tum quia amor Dei erga creandos eſt uniformis erga omnes. Omnes enim in Adamo conditi citra ullum diſcrimen: tum quia amor & gratioſus affectus quo propoſitum prædeſtinationis peragitur, certò ſalvat prædeſtinatos; at iſto amore & affectu qui extra Chriſtum conſideratur, non ſalvantur prædeſtinati. Si dicas unum eſſe in Deo amorem & gratioſum

Ejuſdem obiectum.

Digitized by Google

affectum, ſive extra Chriſtum ſive in Chriſto conſideretur; fateor: at homo creandus, creatus, & peccator etiam unus eſt homo. Creatus & in ſtatu creationis perſeverans per obedientiam ſalvari poteſt ex amore & affectu Dei gratioſo extra Chriſtum conſiderato: peccator ſalvari nequit, niſi ex iiſdem in Chriſto conſideratis. Si objectum prædeſtinationis ponis peccatorem, modum addere debes gratiæ prædeſtinanti, convenientem ſalvando peccatori. Si non addas, ſufficiet gratia ſine iſto modo conſiderata. Non puto te objecturum, etiam illam gratiam & amorem quo homo non peccator ſalvari poteſt, quique à miſericordia diſcretus eſt, in Chriſto conſiderandum, & propter illum ejuſq; reſpectu nobis contingere. Si tamen facis, petam ut dictum confirmes. Et poſt omnem, quam adferre poteris confirmationem, dicere licebit; etiam ipſum Chriſtum tum diverſimodè conſiderari: nempe ibi ut Mediatorem conſervantem & confirmantem prædeſtinatos in ſtatus ſui integritate; hîc ut Mediatorem redimentem & inſtaurantem eoſdem ex ſtatu peccati & corruptionis: & addam non per illam ſed per hanc Mediationem nobis gratiam & ſalutem obtingere. Eſt enim *Jeſus qui ſalvat populum ſuum à peccatis ipſorum*: *Eſt Agnus Dei qui tollit peccata mundi*. *Eſt redemptor mundi per carnem ſuam oblatam pro mundi vita, per deſtructionem operum Diaboli, per reconciliationem quæ conſtat non imputatione peccatorum*. &c.

Mat. 1.
Joh. 1. & 6
Heb. 2.
2. Cor. 5.

Cauſa movens.

Eſt verò actus ille *ex merâ Dei voluntate*, ſed non *citra reſpectum mali in creaturis*, mali inquam quod conſideratur non ut cauſa Deum movens ad electionem, ſed tanquam conditio in objecto actus iſtius requiſita. Et hoc ſenſu nulli facit injuriam, ſi non omnes eligat, quia ad miſericordiam præſtan-

dam nulli obligatur. Ex jure verò quod habet in creaturas neminem poteſt ad pœnam citra prævi-ſionem peccati ordinare. Ius enim illud non eſt infinitum, ut multi arbitrantur, infinitum inquam, iſto pacto ut Deus poſſit jure omnem actum ſuæ omnipotentiæ poſſibilem creaturæ cuivis quocunque modo conſideratæ infligere, omniaque inferre creaturæ citra ullam injuriam, quæ creatura ab omnipotenti creatore pati poteſt. Quod hac demonſtratione planum fieri poteſt. Omne Dei jus in creaturas, nititur vel ipſius Dei in creaturas ſuas beneficio, vel creaturarum in Deum maleficio, vel contractu inter Deum & creaturas inito. Semoto jure quod eſt ex contractu, de reliquis agamus. Ius quod vel beneficio Dei, vel hominum maleficio nititur, ipſius vel beneficij, vel maleficij magnitudinem excedere non poteſt. Homo beneficio creationis accepit a Deo eſſe ſuum, tum Naturæ tum ſupernaturalis Gratiæ, in quâ etiam potentia comprehenſa eſt perveniendi ad ſummam eamque ſupernaturalem fælicitatem, quam Deus homini ſub conditione obedientiæ eſt pollicitus: cui fælicitati ſummæ ſumma oppoſita eſt miſeria, in quam idem homo ex juſtitia & ſecundum jus Dei incideret, ſi legem Dei prævaricaretur. Vnde exiſtit jus Dei in hominem, quâ creatura eſt, ſecundum quod illi idipſum eſſe, quod dedit, auferre poteſt, eumque in priſtinum *nihilum* redigere. At inde jus habere nequit hominem æternæ pænæ addicendi niſi peccatorem factum. Hæc enim quatuor, eſſe, non eſſe, fælicem eſſe, miſerum eſſe, ita inter ſe conferuntur, ut quemadmodum fælicem eſſe melius eſt quam eſſe, ita miſerum eſſe pejus ſit quam non eſſe. Quod & Christus ſignificavit dicens, melius fuiſſet homini iſti ſi natus non fuiſſet. Quare jus Dei non per-

mittit, ut homini, cui eſſe dedit, miſerum eſſe infligat, niſi iſto perpetrato, per cujus oppoſitum ad fælicitatem miſeriæ illi oppoſitam pervenire potuiſſet. Ergò quod non omnes eligat; nemini injuriam facit, ſi non Electi bono tantum indebito careant, ſi verò & malum non meritum pati debent ex non electione ſeu reprobatione, jam injuria illis fit; eò quod jus Dei in illos euſque ſe non extendat. Ita hæc res explicanda videtur, ſecus in multas abſurditates incidere eſt neceſſe & Deo injuſtitiam impingere. Quod & Auguſtinus multis locis apertè fatetur. Vnum atque alterum afferam. Lib. 3. in Iulian. cap. 18. *Bonus eſt Deus, juſtus eſt Deus, poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quenquam ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.* Epiſtola 106. ad Paulinum. *Quenquam immeritum & nulli peccato obnoxium ſi Deus damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.*

Conſideratur explicatio actus ſecundi

In ſecundi actus explicatione notare mihi nonnulla liceat bona tua venia, quę non ſcitè ſatis abs te poſita videbuntur. Quod enim objecti formalem rationem hîc mutas, & homines huic actui ſubſternis ut *lapſuros*, quos ut *creandos* altero actui objeciſti, nulla mihi de cauſa facere videris. Tuo enim conſiderationis modo objectum utriuſq; actus ſunt homines *creandi*. At ſi rectè omnia penſitentur, utrobiq; revera objectum ſunt, homines *peccatores*; non ibi magis quam hîc, neque hîc quàm in priore actu. Neque opus fuit participio futuri temporis uti, quum hic agatur de actu mentis divinæ cui omnia ſunt præſentia. Omitto quod ordinatio illa ad ſalutem nitatur lapſu tanquam occaſione decreti iſtius faciendi; quare non *lapſuros* ſed *lapſos* dicendum fuit. Quomodo autē actus qui eſt propoſitum ſalvandi & gloriæ conferendæ, idem ſit cum actu,

quo

quo ſubordinantur quibus gratia conferatur ac manifeſtetur, explicari velim. Item, quomodo actus ſecundus propoſitum nempe ſalvandi pertineat ad executionem & complementum prioris, nempe propoſiti quo aliquos ad amorem ſuum & gratiam aſſumit.

Quod verò *iſte actus cauſam προηγουμένην extra Dei beneplacitum non habet*, verum eſt, modo Chriſtus beneplacito iſti divino ritè includatur. Quod tu quidem facere velle videris, quum dicis actum iſtum eſſe *cum reſpectu ad Chriſtum Mediatorem, in quo omnes eligimur ad gratiam & ſalutem*. At ubi mentem tuam ita explicas, quod propterea dicamur in Chriſto eligi ad gratiam & ſalutem, *quia is fundamentum ſit exſequendæ electionis*, rurſus deſtruis quod dixiſti. Si enim Chriſtus fundamentum eſt electionis exſequendæ tantùm, jam electio ipſa in decreto Dei præcedente ipſam realem exſecutionem facta eſt citra reſpectum ad Chriſtum: neque dici poteſt, nos eſſe in ipſo electos ad gratiam & ſalutem, ſed tantùm nos iam ante extra Chriſtum electos ad gratiam ac ſalutem, per Chriſtum earundem participes fieri. Scriptura autem Chriſtum ponit fundamentum non exequendæ modò ſed & faciendæ ipſius Electionis. Eſt enim juxta Scripturas Mediator, non tantum efficacia applicandi, ſed & merito impetrandi: quare etiam cum de Chriſto loquitur, non tantum *per illum*, ſed & *propter illum, & in illo* nobis gratiam & vitam æternam donari affirmat. Ratio peremptoria ante allata eſt, quia Deus peccatorem ad vitam æternam amare non poteſt, niſi in Chriſto & propter Chriſtum; juſtitia quippe Dei poſtulante reconciliationem per ſanguinem Chriſti fieri.

Speciatim cauſa ejuſdem προηγουμένη.

Summa omnium eſt, Actum utrumque tam aſſumptio-

ſumptionis in gratiam & amorem Dei, quàm collationis gloriæ præparationiſque mediorum ad ſalutem neceſſariorum, Chriſto tanquam unico fundamento niti, Chriſto, inquam, ordinato à Deo Sacerdote & Mediatore per ſanguinem crucis ſuæ, ſalvatore ex peccatis, redemptore ex captivitate peccati & ſatanæ, ſalutiſque æternæ auctore & datore: & propterea neutrum actum eſſe hominum creandorum, ſed utrunque lapſorum, peccatorum, & gratiæ remiſſionis peccatorum, renovationiſque Sp. Sancti indigorum.

Conſiderantur quinque gradus qui actu ſecundo attribuuntur.

Gradus illi *quinque* optimè inter ſe conſequuntur, ſed *ſed actui ſecundo* neq; attribui poſſunt omnes, neque ſubordinari; Imò ne *actui* quidem *primo*. Tres enim primi, *deſtinatio* nempe *Mediatoris*, *deſtinati promiſſio, & promiſſi exhibitio*, ipſam totam hominum ad gratiam & gloriam prædeſtinationem ordine naturæ & cauſarum antegrediuntur. Chriſtus enim deſtinatus, promiſſus, exhibitus, quin & reconciliationis munere functus, æternam redemptionem nactus, & Spiritum ſanctum adeptus, caput eſt illorum omnium qui in ipſo prædeſtinātur ad ſalutem, non jam ordine naturæ prædeſtinatorum ſed prædeſtinandorum. Nam Chriſtus eſt caput, nos membra. Ille prius ordine prædeſtinatus ut eſſet caput, quam nos ut illius membra eſſemus. Ille prius ordinatus Salvator, nos inde ordinati in illo, propter illum, & per illum ſalvandi. Invertit ordinem à Scripturâ poſitum, qui Deum primo prædeſtinaſſe dicit homines, & deinde Chriſtum prædeſtinatis caput ordinaſſe. Vnde autē multi inverſum iſtum ordinem conceperint animo, inquirendum mihi prolixius non puto: arbitror tamen loca Scripturę quibus Dei erga homines amor miſſionis filij cauſa dicitur ab unâ parte, & alia loca quibus Chri-

ſtus

ctus Filios Dei & electos in unum colligere & ad ſalutem perducere dicitur, ab altera parte occaſionem hujuſmodi conceptui dediſſe. Occaſionē dico, non juſtam cauſam. Nam illa dilectio non eſt prædeſtinationis cauſa, neque ullam habet cum prædeſtinatione neceſſariam cohærentiam; & Chriſtus non tantum eſt eorum qui jam electi ſunt inque Filios à Deo adoptati Salvator, ſed Mediator etiam & caput in quo electio & adoptatio facta eſt. Quod jam ſæpius monui.

Deſtinationem Mediatoris non ſatis plenè deſcribis: omiſſa enim eſt hominum conditio, ad quam tota Mediationis ratio eſt comparata. Cujus te monere potuit locus quem ex 1. Pet. 1. v. 20. citaſti. Dicitur enim ibidem Chriſtus *præordinatus Mediator qui nos pretioſo ſuo, tanquam agni immaculati, ſanguine à vanâ converſatione redemit.* Quare in definitione addenda fuit vox *Peccatores*. Chriſtus enim inter Deum & homines peccatores Mediator eſt ordinatus, non inter Deum & homines ſimpliciter. Vnde etiam confirmare mihi licet quod hactenus diſputavi de objecto prędeſtinationis. Si enim Chriſtus eſt Mediator peccatorum, tum ſequitur neminem in Chriſto Mediatore amari niſi peccatorem. Nemo igitur in Chriſto prædeſtinatur niſi peccator. *Definitio primi gradus.*

Promiſſionem Mediatoris etiam confuſius mihi conſiderare videris. Conſideratur enim promiſſio, vel ut pura decreti de dando mittendoque Mediatore patefactio, vel ut junctam habens exhibendi Mediatoris oblationem cum omnibus bonis ipſius. Illa eſt pura puta prædictio adventus ipſius Meſſiæ, miſſioni ipſius præcedanea. Altera eſt Meſſię adventuri quidem reipſa, at jam in decreto Dei Mediationis munere functi, oblatio, cum donis per officij functionem impetratis, ad applicationem pertinens *Secundi.*

Media-

Mediatoris, & hoc reſpectu prædeſtinationi ſubordinatur. Altero verò modo conſiderata, licet non ipſam prædeſtinationem quæ eſt æterna, prædeſtinationis tamen exſecutionem præcedit. Patefactio ſine oblatione conſtat his verbis, *dabo mundo Mediatorem.* Oblatio autem iſtis; *Crede in Mediatorem quem mundo dabo, & ſalutem in eo adipiſceris.* Patefactione iſta & prædictione Deus ſe obſtringit mundo ad dandum Mediatorem, ſive credat ſive non: oblatione verò iſtâ fidem poſtulat, Spirituſque internâ ſuaſione accedente fidem efficit, & obſtringit ſe ad dandam ſalutem credenti. Vnde apparet promiſſionem ita diſtinctè conſideratam, parte priore miſſionis Meſſiæ tantum eſſe præcedaneam, poſteriore verò parte ad prædeſtinationis exſecutionem pertinere.

Conſideratur univerſalitas promiſſionis & oblationis Mediatoris.

Omiſsâ jam diſtinctione iſtâ promiſſionis & oblationis, conſideremus de univerſalitate promiſſionis oblationiſque junctim complexímque ſumptæ. Vniverſalitas iſta non eſt fide metienda. Nam fides promiſſione & oblatione eſt poſterior, utpote apprehenſionem notans & applicationem continens promiſſionis. Diſtinguendum autem inter promiſſionem oblationemque à Deo factam, & actum hominis apprehendentem promiſſionem, quæ eſt fides, & actum Dei id quod promiſſum oblatumque eſt, applicantem credenti. Promiſſio & oblatio ad omnes vocatos ſe extendit, vocatos inquam externâ Euangelij prædicatione, ſive vocanti pareant, ſive non. Invitati enim ſunt ad nuptias etiam illi *qui non venerunt*, & propterea *indigni à Deo judicati fuerunt*, eâ indignitate, quâ *conſilium Dei adverſus ſe ſpreverunt*, & ſpernentes indignos ſe fecerunt promiſſionis repudiatione. *Luc. 7. & Act. 13.* Non ea indignitate ſecundum quam omnes in univerſum

ſuum peccatores indigni ſunt, centurio inquam Publicanus & alij, qui tamen fidem habuiſſe dicuntur, & à Chriſto peccatorum remiſſionem obtinuiſſe. Vnde & *digni* in Scriptura dicuntur, *Apoc.* 3. Loci autem Scripturæ, qui citantur abs te, non promiſſionem factam, ſed promiſſæ rei applicationem fide circumſcribunt; excepto ſecundo *Matt.* 11.28. qui ſolam invitationem continet ad Chriſtum, junctâ refectionis pollicitatione, tanquam ſuaſione, ut veniant, at reipſa non præſtanda niſi venerint ad Chriſtum.

An mandatum credendi ſit generalius promiſſione.

Cum promiſſione conjunctam dicis *Hortationem ſeu mādatum credendi*, & *hoc generalius eſſe* dicis *promiſſione*. In quo poſtremo, meo judicio falleris. Æquè enim latè patent promiſſio ut facta & mandatum credendi. Nam ſi promiſſio non ſit omnibus quibus mandatum datur credendi, jam iniquum eſt Mandatum, vanum & inutile. Iniquum; Poſtulat enim ab homine ut fidem habeat promiſſioni non generalem, quod illa ad alios pertineat, ſed ſpecialem, quod & ſibi facta ſit promiſſio. At ipſi promiſſio non eſt facta, ſiquidem Mandatum latiùs patet quam promiſſio. Vanum eſt hoc mandatum; eſt enim de nihilo. Iubet enim credere, at fidei nullum ponit objectum, demptâ promiſſione quæ unicum eſt fidei objectum. Vnde & inutile eſt ipſum Mandatum. Præſtari enim nullo pacto poteſt ab eo ad quem promiſſio ut facta non pertinet. Imo ſi mandato credendi conabitur obſequi, nihil aliud efficiet, quam ut falſam apud ſe de falſo opinionem ipſe animo concipiat. Quum enim ipſi promiſſio facta non ſit, credere non poteſt ſibi factam, ſed opinari tantum idque falsò. At Scriptura ubique promiſſionem & mandatum credendi æquè latè extendit. Act. 3. 38. 39 *Reſipiſcite & baptizetur unuſquiſq; veſtrum*

veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum, & accipietis donum Sp. ſancti. Vobis enim & liberis veſtris facta eſt promiſſio, &c. Matth. 11. 28. *Venite ad me omnes qui laboratis*, ecce mandatum; *& ego reficiam vos*; en promiſſionem, factam omnibus qui venire jubentur. Ioh. 7. 37. 38. *Si quis ſitit veniat ad me*, en Mandatum; *Qui credit in me, ſicut dixit Scriptura, flumina aquæ vivæ ſalient ex ventre ipſius*: en promiſſionem factam omnibus qui venire jubentur ad Chriſtum & bibere. Niſi fors quis illud *bibere* promiſſioni adjungere velit, hoc pacto: *ſi quis ſitiat, veniat ad me; quod ſi faciat, bibet ex me tam copioſè ut flumina aquæ vivæ, ex ventre illius ſint fluitura*. Sed res eodem recidit quod ad præſens noſtrum inſtitutum.

At inquies te promiſſionem non quà proponitur, ſed quâ applicatur Mandato credendi anguſtiorem facere. Rectè ſanè. Sed comparatione indecorâ. Sicut enim in promiſſione tria ſunt conſideranda, ut ante diximus: promiſſio ut facta, fides habita promiſſioni factæ, & promiſſi boni datio ſeu applicatio: ita & mandato tria includuntur, Mandatum ipſum, obedientia Mandato præſtita, & remuneratio præſtita obedientiæ. Ex hiſce ternis ſingula reſpondent ſingulis ſibi παραλλήλως oppoſitis. Promiſſio ut facta, Mandato: fides habita promiſſioni, obedientiæ mandato præſtitæ: promiſſi boni datio ſeu applicatio, remunerationi obedientiæ præſtitæ. Hoc pacto comparationem te inſtituiſſe decuit. Quod ſi feciſſes, non ſtatuiſſes mandatum promiſſione generalius; niſi quo pacto & mandatum generalius ſtatuendum eſt remuneratione quæ obedientiæ præſtatur. Et quis ignorat, promiſſionem fieri multis, à quibus fide non apprehenditur; Mandatum multis poni à quibus non præſtatur?

Vnde videre potes & illa incommodè dici, quod promiſſio tum ſit credentium; nempe applicata non facta, præcedit enim fidem promiſſio facta. Item mandatum eſt credentium & non credentium: Neutrorum ſanè. Mandatum enim eſt prius fide, fidem poſtulans, & infidelitatem prohibens.

At qualia ſunt quæ ſequuntur? Oblitus mihi, Perkinſe doctiſſime, videris eſſe tui ipſius, & alius prorſus eſſe ab eo, quem alijs libellis editis declaraſti. Quod ut me tibi candidè & placidè monſtrantem toleranter feras, etiam atque etiam rogo. Imprimis mihi vide, quâ cohærentiâ ſequentia præcedentibus hęreant. *Nam Electi in cœtibus eiſdem miſcentur cum impijs.* Quid tum? An ergò promiſſio facta minus latè patet quam mandatum credendi? Dices patere: propterea quod promiſſio ſit Electorum tantum, mandatum ad Electos & impios pertineat. Reſpondeo, promiſſionem ut fit & proponitur à Deo, non eſſe Electorum tantum, ſed & impiorum quos tu Electis opponis: imò mandatum non proponi ſive Electis ſive his oppoſitis, niſi junctâ promiſſione. At videre mihi videor quid velis. Nempe. Quemadmodum promiſſio non applicatur niſi Electis, ita quoque eandem non proponi niſi Electis, ex mente ſcilicet & propoſito divino. Hoc quale ſit poſtea videbimus. At dico interim idem quoque de mandato. Quemadmodum mandatum, quo fides poſtulatur, non præſtatur niſi ab Electis, ita quoque non proponi niſi Electis ex mente ſcilicet & propoſito divino. Vt enim ibi promiſſio proponitur non Electis ſine propoſito divino applicandi promiſſum: ita hîc mandatum proponitur non Electis ſine propoſito divino implendi ſeu præſtandi mandatum. Si propter abſentiam efficacitatis divinæ promiſſionem non Electis ar-

An promiſſio ſit ſolorum electorum.

bitraris non factam, propter eandem efficacitatis abſentiam & mandatum nega poni non Electis. Vtrobique eodem modo res habet. Sed de iſto paulò poſt latius.

Deinde quam incommodè *Electi impijs* opponuntur, quum *illis reprobi, hiſce pij* ex oppoſitionis norma eſſent contraponendi. Hoc autem loco abſona eſt oppoſitio duorum, ubi ſub uno oppoſitorum etiam alterum comprehenditur. Impiorum enim vox etiam Electos hic comprehendit. Agitur enim de ijs qui miniſtrorum verbi hortatione jubentur ut reſipiſcant; at reſipiſcentia præſcribitur impijs & peccatoribus tantum, ſive Electi ſint, ſive Reprobi, licet contrario eventu: loquor de prima ad pænitentiam hortatione.

Tertiò mihi videris officium Miniſtrorum ſolà hortatione ad pænitentiam circumſcribere, exclusâ promiſſione, quæ altera pars eſt præconij ipſis concrediti. Dicunt enim, *Reſipiſcite & credite Euangelio, appropinquavit enim regnum cælorum.* Denique quid ad rem facit ſive ſciant ſive neſciant *qui & quot ſint Electi & convertendi?* Aliter, inquies, conciones inſtituerent, ſingulisque ipſorum ſtatui conformia proponerent. Id nego. Chriſtus enim Iudam reprobum eſſe ſcivit & cognovit, & tamen conciones ſuas illius cauſa non aliter diſpenſavit. Præcones verbi ab officij functione ergà cętum aliquem deſiſtere non debent quoad licet ipſis & ſunt qui audire volunt; ubi vero ejiciuntur aut nulli omnino aurem præbent docentibus, jubentur abire à Chriſto & pulverem pedum ſuorum excutere illis in teſtimonium. Vnde apparet docendi hortandique normam illis non eſſe internam, quam de Electione horum & reprobatione illorum habere poſſent, notitiam, ſed externam illorum quos docent obedientiam

tiam & contumaciam, ſive Electi illi ſint ſive ſint Reprobi.

Addis porrò cauſam cur *Deus velit ad pœnitentiam admoneri, quos pœnitentiam nunquam acturos vidit,* nempe *ut inexcuſabiles reddantur.* At hic, inquam, non eſt hortationis finis unicus, non præcipuus, non finis per ſe ſed per accidens, & eventus potius quam finis, niſi certo reſpectu, ut videbimus. Non finis *unicus*, quia alius eſt: ut officij admoneantur & ad fidem converſionemque invitentur incitenturque. Rom. 2 4. *An ignoras te Dei benignitate ad reſipiſcentiam deduci?* Item ut Deus ſibi ſuoque erga creaturas ſuas amori etiam iſto longanimitatis & patientiæ exercitio ſatisfaciat. *Eſa.* 5. 1. 2. 3. 4. *Quid amplius faciam vineæ meæ.* Rom. 9. 22. *Deus pertulit multa lenitate vaſa iræ coagmentata ad interitum.* Iſti etiam duo fines longè ſunt illo inexcuſabilitatis fine præſtantiores, itaque ille non *præcipuus*. Non eſt finis *per ſe*, quia adhortatio non reddit inexcuſabiles niſi ſpretá & rejecta; hoc autem accidit hortationi ex malitia vocatorum. Neque illum finem intendit Deus, niſi & præſcius quod fruſtranea ſit futura admonitio per malitiam, non per infirmitatem eorum qui admonentur, & niſi jam ſæpè fruſtra illos ad pœnitentiam invitaverit, ut eſt Eſai. 6. *Obdura cor populi hujus*, &c. Diſtinguendum enim eſt inter hortationem primò factam, & bis ter ſæpius iteratam; & ejuſdem poſt diuturnam contumaciam ultimam propoſitionem. Illa enim fit ex gratia & miſericordia erga miſeros peccatores, hæc ex indignatione adverſus præfractos, qui indurati ſuo vitio divinæ ſe indurationis dignos fecerunt. Inexcuſabilitas ergò iſta eventus potius eſt admonitionis, quam finis Deo propoſitus, niſi adverſus præfractos & propter malitiam voluntariam incorrigibiles. Et

Cur quos novit Deus non ſe converſuros ad pœnitentiam tamen hortatur.

Digitized by Google

meritò quidem, hic eventus ex admonitione rejecta exiſtit, ut admonitio ipſis ſit odor mortis ad mortem, quam ſibi odorem vitæ ad vitam eſſe noluerunt, ut cederet ipſis in contumaciæ teſtimonium quam pœnitentiæ remedium habere renuerunt, ut inciderent in voluntatem Dei juſtam punientemque, qui voluntati ipſius miſericordi & benevolæ parere recuſarunt.

An nullo alio fini quam ut fiant inexcuſabiles?

At regeret quiſpiam, nullum alium Deo iſtâ ad reprobos factâ adhortatione finem fuiſſe propoſitum, quam ut inexcuſabiles redderentur, tum quia reprobationis decreto ſtatuerit illis pænitentiam & fidem non dare, quam tamen niſi illo dante habere non poſſunt: tum quia Deus nullum alium finem quam illum inexcuſabilitatis aſſequitur; qui tamen fine ſuo nunquam fruſtratur. Argumenta iſta videntur quantivis pretij eſſe, & difficultatem non exiguam habere, quæ ſi commodè tolli poſſit analyſi & explicatione neceſſariâ adhibitâ, non dubium quin toti, quod agimus, negotio multum lucis & claritatis inde ſit acceſſurum. Ego experior divinâ fretus gratiâ & Sp ſancti auxilio nixus quid poſſim. Tu Perkinſe aderis mihi, & ſi quid deſiderabis, placidè aperies: comperies, ſpondeo, reipſa me & moneri, & corrigi poſſe, monſtrat æque veritati manum cedere. Operæ pretium autem facturus videor, ſi argumenta ſingula cum quæſtionis partibus in ſyllogiſmi formam diſponam: atque inde ſingulas ſyllogiſmi partes examinem ad normam veritatis.

Prima obiectio pro affirmativa.

Quod ad prius attinet argumentum, ita diſponi poterit meo judicio.

Quibus Deus certò decreto ſtatuit pænitentiam & fidem non dare, illos ad fidem & pænitentiam non hortatur in alium finem quam ut inexcuſabiles reddantur.

At Deus

At Deus ſtatuit decreto reprobationis reprobis pænitentiam, & fidem non dare.

Ergò quod Deus reprobos hortatur ad fidem & pænitentiam, in nullum alium finem facit, quam ut inexcuſabiles reddantur.

Reſpondeo *ad propoſitionem*. I. Illam mihi videri niti falſa hypotheſi. Præſupponit enim, *Deum externa Euangelij prædicatione ad fidem & pænitentiam hortari nonnullos, quibus certo decreto ſtatuit fidem & pænitentiam non dare*. Quod thema mihi à veritate diſcedere videtur. *Reſponſio ad propoſitionem.*

Primo, Quia invertit ordinem decretorum & actuum divinorum. Decretum enim quo Deus ſtatuit nonnullos ad fidem & pænitentiam hortari externa Euangelij prædicatione, præcedit ordine decretum non dandi pænitentiam & fidem. Illud enim decretum eſt voluntatis Dei antecedentis, hoc verò conſequentis. Quod multis iiſque apertiſſimis Scripturæ locis probari poteſt. *Eſa.6. Obduratio & excæcatio* denuntiatur ijs, qui Deo vocanti *parere recuſarunt. ut ex* 5. *capite* appatet. Cui apertè conſonat Apoſtolus Paulus *Act.28.26.27.* Hunc locum citans adverſus Iudæorum illos qui non credebant *Pſal.81.12.13. Non paruit populus meus voci meæ, Iſrael noluit mihi obtemperare. Permiſi igitur eos fortitudini cordis eorum, & ambularunt in conſilijs ſuis.* Hoſ.1. Iſraelitæ non appellantur à Deo non dilecti ſeu miſericordiam non conſecuti, non populus Dei, niſi poſtquam incredulitatis & Idololatriæ crimine tetro rejectionem iſtam eſſent promeriti. *Luce 7.30. Phariſæi & Legis interpretes conſilium Dei rejecerunt adverſus ſemetipſos, non baptizati ab eo. Actor.13.46. Tunc libertate uſi Paulus ac Barnabas dixerunt; Vobis neceſſe fuit primum exponi ſermonem Dei, poſtquam autem repellitis illum, & in-*

Digitized by Google

verbi ignaris qui ſint electi & reprobi, ad illos etiam inſtitui; huic reſpondebo, tum neque illos tales immorrigeros dici poſſe, quod exhortationi ad ipſos non factæ non obediant. Si verò illa hypotheſis falſa ſit, jam & hoc quod ſequitur argumẽtum nullius eſt momenti. utrobiq; enim præſupponitur, Deum hortari ad pænitentiam & fidem eos, quibus ſtatuit fidem & pænitentiam non dare. Si enim tales non hortatur ad pænitentiam, jam neque hortatur in aliquem finem, ſive ut inexcuſabiles ſint, ſive alium quemvis.

Nihil obſtat huic meæ reſponſioni quod reprobatio ſit ab æterno facta. Videndum enim quis ſit primus externus actus vel negativus vel affirmativus in hominem vel circa hominem reprobatum ab æterno interno actu Dei. Primus enim actus externus in hominem vel circa hominem reipſa jam exiſtentem facit illum actu reprobum, quemadmodum actus Dei internus facit illum in Dei mente & conſilio reprobum. hoc eſt, quod vulgo dicitur, diſtinguendum inter ipſum decretum & exſecutionem decreti. Certum autem eſt hominem actu reprobum dici non poſſe, in quo Deus decretum reprobationis nullo adhuc externo actu cæpit exſequi.

II. Dico & alio modo mihi iſtam propoſitionem videri à vero abſonam, quia ſtatuit reprobos inexcuſabiles fieri, quum ordine inverſo illi qui ſint inexcuſabiles reprobentur. Iuſta enim reprobatio, & propterea reprobi ante actum reprobandi inexcuſabiles, ante actum externum reipſa inexcuſabiles, ante decretum reprobandi prævisi ſeu præſciti ut inexcuſabiles. Si reprobati propter peccatum originis, propter hoc inexcuſabiles; ſi propter incredulitatem & rejectum Chriſtum reprobati, propter

illam incredulitatem inexcuſabiles.

III. Reſpondeo ad eandem propoſitionem, fieri non poſſe ut illa hortatio, quæ horſum tantum inſtituta eſt ut auditorem inexcuſabilem reddat, reipſa & jure inexcuſabilem reddat auditorem. Hortatio enim reddit inexcuſabilem non quâ facta ſed qua repulſa: Repulſio porrò quæ inexcuſabilem reddet repellentem, non debet eſſe inevitabilis. Repulſio autem hortationis de quâ hic agitur, eſt inevitabilis. Primo, quia fit ad illum circa quem jam Deus actu aliquo reprobationis externo eſt verſatus: at ille talis non poteſt vitare inobedientiam iſtam, ſecundum dictum Chriſti Ioh. 12. 39. 40. *propterea non poterant credere, quia iterum dixit Eſaias: Excæcavit oculos eorum, & obduravit corda eorum*, &c. Secundo, Quia horſum tantum inſtituta, ut repellatur. Illa autem inſtitutio eſt ex voluntate Dei conſequente, quæ ſemper impletur & finem ſuum aſſequitur. Ergò illa repulſio eſt inevitabilis. Vnde quum propoſitio iſta triplici nomine falſa ſit, ſequitur concluſionem iſtam hoc ſyllogiſmo non cõcludi. At videamus aſſumptionem. Nam & de illâ, & per illius occaſionem nonnulla dicenda erunt, quæ noſtro negotio non parum commodabunt. Ita autem habet.

Ad aſſumptionem. At Deus ſtatuit decreto reprobationis reprobis fidem & pænitentiam non dare: concedo lubens illam aſſumptionem, ſed rectè intellectam. Quo autem rectè intelligatur, neceſſe eſt ut explicetur, quæ ſit illa fidei & pænitentiæ non datio ſeu negatio decreto reprobationis ſtatuta. Eſt enim & negatio alia fidei & pænitentiæ, quæ per decretum providentiæ, quâ illud contra reprobationis decretum diſtinguitur, adminiſtratur; inter quas niſi accuratè diſtinguatur, fieri non poteſt quin erretur. Dico

igitur

Igitur: fidem & pænitentiam niſi Deo dante haberi non poſſe, planiſſimum eſt in Scripturis. At eadem Scriptura imò & natura utriuſque doni, clariſſimè docet dationem illam fieri per modum ſuaſionis. Iſta fit per verbum Dei. Inſtituitur autem ſuaſio extrinſecus per verbi prædicationem, intrinſecus per Sp. ſancti operationem vel potius cooperationem, horſum tendentes, ut verbum intelligatur certaque fide appræhendatur. Quæ duo pænè ſemper coniunguntur. Nam Deus ſtatuit per verbi prædicationem credentes ſalvare, & verbi prædicatio citra Sp. ſancti cooperationem eſt inutilis neq; quippiam efficere poteſt. Iuxta id quod dicitur. 1. Cor. 3. *Qui plantat & rigat nihil eſt, ſed Deus qui dat incrementum.* Deus autem non vult verbum ſuum inutiliter prædicari, juxta dictum Eſaie 55. v. 11. *Sic erit verbum meum quod egredietur ex ore meo, non revertetur ad me vacuum, ſed facit quod volo & proſperatur in his ad quæ miſi ipſum.* Eſt autem inutile citra Sp. ſancti cooperationem; quare junctam ſibi ſemper habet Sp. ſancti cooperationem. Qua de cauſa Euangelium etiam miniſterium Spiritus dicitur, & illi qui Euangelio reluctantur, Sp. ſancto reſiſtere dicuntur, non tantum quia obſiſtunt externæ prædicationi Sp. ſancti juſſu & ductu adminiſtratæ, ſed etiam quia reluctantur cooperationi Spiritus ſancti. Vnde etiam nonnulli in Spiritum ſanctum peccare dicuntur, utpote qui veritatẽ Sp. ſancti ſuaſione ipſorum mentibus perſuaſam ex malitia abnegant, odio proſequuntur & blaſphemant. At verò hæc interna Sp. ſancti ſuaſio duplex eſt. Vna ſufficiens, altera efficax. Illa quâ poteſt velle, & credere, & converti cui adhibetur. Iſta quâ vult, credit, & convertitur cui accommodatur. Illa adhibetur decreto Providentiæ, cum certâ præſcientiâ fore ut

2. Cor. 3.
Act. 7. & 13.
Math. 12.

rejiciatur à libero arbitrio hominis: iſta ex decreto prædeſtinationis adminiſtratur cum certa præſcientiâ fore ut reipſa velit, credat, & convertatur ille cui accommodatur & adhibetur: propterea quod ita accommodatur prout Deus novit congruum eſſe perſuadendo & convertendo illi cui adhibetur. Hęc ex Auguſtini ſententia dicuntur. Vnde etiam duplex eſt negatio gratiæ, ſufficientis nempe ſine qua homo nec credere nec pænitentiam agere poteſt, & efficacis, ſine qua actu non credet neque convertetur. Reprobationis autem decreto non negatur propriè gratia ſufficiens, quia multis reprobis illa contingit, nempe ijs qui externa prædicatione Euangelij ad fidem & pænitentiam vocantur: ſed gratia efficax, qua gratia non tantum poſſunt credere & converti, ſi velint, ſed & volent, credent, convertentur, & certo infallibiliterque volent, credent, & convertentur. Quare aſſumptio hunc habet ſenſum. *Deus certo reprobationis decreto ſtatuit nonnullis fidem & pænitentiam non dare, ſcilicet adhibendo illis gratiam efficacem, quâ certo credant & convertantur.* At illo decreto non negavit illis gratiam quâ credere & converti poſſint, ſi vellent. Imo alio decreto, providentiæ nempe, prout illa contra prædeſtinationem diſtinguitur, ſtatuit illis dare fidem & pænitentiam per gratiam ſufficientem: hoc eſt ita dare ut illi poſſint accipere, per vires ipſis à Deo datas, neceſſarias & ſufficientes ad accipiendum. Statuit igitur Deus decreto providentiæ quà adminiſtratur externa illa prædicatio erga illos, quos Deus præſcit pænitentiam non acturos neque credituros, illis talibus dare gratiam ſufficientem, & vires neceſſarias ad credendum & convertendum ſe ad Deum. Atque huic ſtatuto nititur inexcuſabilitas illorum qui vocantur per gratiam ſufficientem ad

fidem

fidem & pænitentiam. Statuit autem porro iiſdem gratiam efficacem non dare, idque decreto reprobationis. At iſti negationi non innititur inexcuſabilitas eorum. Imò ſi gratia ſufficiens tollatur, merito excuſantur qui non credunt & convertuntur, propterea quod ſine illa nec credere neque converti potuerunt. Hiſce autem ita explicatis ex mente Auguſtini, fors & Scripturæ ſenſu, ſequitur concludi non poſſe, quod Deus reprobos in nullum alium finem ad fidem & pænitentiam hortatur, quam ut ſint inexcuſabiles. Iuxta decretum enim providentiæ quo illis gratiam ſufficientem dat ad credendum, hortatio ad fidem & pænitentiam inſtituitur; eſtq; in hunc finem, ut illi juxta id decretum ad fidem & pænitentiam adducantur, atque Deus ſuæ bonitati & gratiæ ſatisfaciat, immuniſque ſit à culpâ perditionis illorum. Non autem inſtituitur hortatio juxta decretum reprobationis, quare neque finis illius hortationis decreto reprobationis eſt menſurandus.

Argumentum ſecundum ita diſponi poterit, & redigi in ſyllogiſmi formam. Deus nullum ſuo facto aliquo finem habet propoſitum, niſi quem aſſequitur, nunquam enim fine ſuo fruſtratur. At Deus hortatione ad reprobos facta nullum alium finem aſſequitur quam inexcuſabilitatis, ut ipſi inexcuſabiles reddantur. Ergò Deus iſta hortatione ad reprobos facta nullum alium finem habet propoſitum. *Secunda obiectio.*

Reſpondeo *ad majorem*, ſimpliciter mihi falſam videri. Deus enim non omnia facta ſua inſtituit ſecundum voluntatem conſequentem, quæ ſemper impletur, ſed multa adminiſtrat ſecundum voluntatem ſuam antecedentem, quæ non ſemper impletur. Legiſlatio, Euangelij promulgatio, pro- *Reſponſio ad Maiorem.*

miſſio,

miſſio comminatio, admonitio, repræhenſio, inſtituuntur ſecundum voluntatem Dei antecedentem, poſtulatq; illis ſuis actionibus obedientiam, fidem, pœnitentiam, converſionem, & horſum illæ actiones ſunt inſtitutæ: tamen non ſemper Deus illos fines aſſequitur. Falſitatem autem illius propoſitionis apertiſſimis Scripturæ locis convincere licet. Dicit Deus Eſaie 5. *Expectavi uvas & fecit mihi labruſcas.* Matth 23. *Quoties volui congregare vos, at noluiſtis.* 2. Pet. 3. 9. *Deus patiens eſt erga nos, nolens ullos perire ſed omnes ad penitentiam tendere.* Luc. 7. dicuntur, *Phariſai conſilium Dei quod erat de ipſis* per Iohannis predicationem & baptiſma ad communionem regni ſui adducendis, *adverſus ſeipſos ſpreviſſe.* At verò licet Deus iſto particulari fine fruſtretur, non poteſt tamen in univerſum fine ſuo fruſtrari. Si enim noluit converti & ſalvari, jam Deus alium finem adjunxit & propoſuit ſibi voluntate conſequente, ut in juſta illorum condemnatione glorificetur. Quare ut propoſitio iſta à falſitate liberetur, ita eſt corrigenda. Deus nullum ſuâ voluntate conſequente finem habet propoſitum, quem non aſſequitur. Si quis dicat hinc ſequi Deum eſſe aut inſipientem & futurorum non præſcium, aut impotentem. Reſpondeo non ſequi. Nam Deus non ſemper ex præſcientia ſibi finem proponit. Deinde non vult Deus ad omnem, quem ſibi proponit finem aſſequendum omnipotentia ſua uti.

Ad Minorem. Ad minorem quod attinet, videtur mihi & illa falſitate laborare. Nam aſſequitur Deus iſtâ hortatione finem alium quàm iſtum inexcuſabilitatis, nempe ſatisfacit ſuæ bonitati & amori erga eos. Adde quod, quum inexcuſabilitas non hortatione factâ ſed rejectâ exiſtat, Deus illam non habuerit propoſitam, niſi prævidens hortationem fruſtra illis

propoſitum

propoſitum iri. Atque hac ratione non eſt inexcuſabilitas intenta voluntate antecedente hortationis adminiſtratrice, ſed voluntate conſequente hortationis rejectæ punitrice.

Hinc ergò ſequitur concluſionem ex falſis propoſitionibus veram deduci non poſſe. Abbatis Ioachimi dicta ſecundum hanc noſtram explicationem intelligenda ſunt, aut eodem vitio laborabunt, quod in tuis dictis jam animadvertimus.

An mandatum Dei cum eiuſdem decreto pugnare poſſit.

Mandatum Dei quo fidem & pœnitentiam mandat ijs quibus Euangelium annuntiatur, cum decreto Dei nullo modo pugnare poteſt. Nulla enim qualiſcunque Dei voluntas ſeu volitio alteri cuilibet contraria eſſe poteſt. Poteſt autem decretum aliquod Deo aſſignari per inſcitiam, quod cum mandato pugnet; poteſt etiam decretum aliquod Dei, quod ipſi in Scripturis tribuitur, ita explicari, ut neceſſario in Mandatum Dei impingat. Mandatum quo Deus fidem alicui mandat, declarat Deum velle ut ille, cui Mandatum præſcribitur, credat. Si jam quis decretum aliquod Deo aſcribat, quo velit ut ille talis non credat, jam illud decretum mandato erit contrarium. Fieri enim non poteſt ut Deus contradictoria ſimul velit, quocunque modo aut ſub quacunque diſtinctione voluntas conſideretur. Sunt autem contradicentia credere & non credere, velle ut aliquis credat, & velle ut ille idem eodem modo conſideratus non credat. Tale autem decretum eſt, quo dicitur Deus ſtatuiſſe concurſum ſuum ſive generalis gubernationis ſive ſpecialis gratiæ denegare, citra quem novit actum fidei præſtari non poſſe ab eo, quem mandato ſuo ad fidem hortatur. Qui enim vult negare alicui auxilium neceſſarium ad fidei actum præſtandum, ille idem vult ut iſte talis non credat. Qui enim in cauſa aliquid vult,

idem

Digitized by Google

idem rectè dicitur & effectum ex iſtâ cauſa neceſſario exiſtentem velle. Nam quèmadmodum dici nequit, Deum velle ut ille porrò ſit, cui conſervationis ſuæ actum denegat, ita quoque dici nequit, velle ut ille actus præſtetur ab aliquo, cui concurſum & auxilium ſuum præſtando actui neceſſarium negat. Non enim magis eſt homini neceſſarius actus conſervationis divinæ, ad hoc ut eſſe perſeveret, quàm auxilij divini concurſus ad hoc ut fidem Euangelio habere poſſit. Quare ſi iſta nolitio efficiendi quod præcipit Deus, de qua tu loqueris, notet concurſus Dei, neceſſarij ad fidem præſtandam promiſſioni, negationem, tum ſanè impingit in mandatum, & nullo modo cum eo conciliari poteſt. Habet enim illa huiuſmodi negatio rationem impedimenti generaliſſimi & efficaciſſimi: ſicut nihilum impeditur ne aliquid fiat efficaciſſime per nolentiam vel voluntatem creandi. & quod eſt, ne porro ſit per voluntatem conſervandi. Si iſto inquam ſenſu nolitionem efficiendi intelligis, tum ſanè per neutram reſponſionem tuam Dei voluntatem à contradictione liberas.

Excutitur prima reſp. Perkinſii ad hanc difficultatem.

Dicis *Deum in mandatis & promiſſionibus non omne id dicere quod decrevit, ſed voluntatem ſuam tantum ex parte proponere.* Concedo. At ajo, id quod Deus in mandatis & promiſſionibus dicit tale eſſe, ut Deus citra contradictionem dici nequeat decreto aliquo ſuo contrarium illius velle aut ſtatuere: alia enim eſt ratio tacendi nonnulla volita, alia verò contraria volita volendi. Mandato non omne Dei volitum oſtendi, ſed illud tantum quod probat & à nobis fieri vult, eſt certum ex ipſa Mandati generaliſſima notione. At nullum eſt decretum Dei quo aliquid velit iſti Mandato contradictorium. Velim autem conſideres quàm inconcinne illa quæ ſe-

quuntur

quuntur enunties. Quæ enim ſunt iſtæ phraſes? *Deum velle aliquid in alijs, Deum velle converſionem in alijs, & quoad adprobationem, cohortationem & media.* Si de voluntate poſtulandi converſionem ais iſta, aliter enuntianda fuerunt: Si de voluntate efficiendi converſionem, etiam aliter. Neutro modo ſumpta oratio rectè eſt enuntiata. At puto te de voluntate efficiendi loqui, ſecundum quam non vult æqualiter converſionem operari in omnibus, à quibus illam æqualiter & eodem jure poſtulat. In alijs enim illam tantum vult efficere per externam prædicationem, cohortationem, & media ſufficientia: Ita enim explico; ſi ex tua mente, rectè quidem, ſin minus, velim quæ hic media intelligas, nobis enuclees: in alijs verò eam vult efficere per media efficacia ſecundum decretum prædeſtinationis adminiſtrata. Hic ſanè nulla eſt voluntatum pugna, ſed diverſi tantum volendi gradus quoad nos, ſeu potius diverſæ Dei ſecundum diverſa objecta volitiones: ſecundum quos tamen gradus non poteſt dici volens & nolens idem objectum, volens nempe converſionem & nolens converſionem unius ejuſdemque hominis; obſervatis legibus juſtæ oppoſitionis. Velim mihi explicari *quomodo Deus ex animo velit ut in Chriſtum credat ille, quem à Chriſto alienum eſſe vult, & cui neceſſaria ad fidem auxilia negare decrevit*; hoc enim eſt alicujus converſionem nolle. "

Ad *Secundam reſponſionem* dico; non ſufficere ut dicas, *voluntatem revelatam non eſſe adverſam voluntati εὐδοκίας*, ſed ita eſſe negotium prædeſtinationis pertractandum, ut voluntas εὐδοκίας in revelatam non impingat: ita enim oppoſitionis iſtius terminos puto enuntiandos. Nam voluntas quam εὐδοκίας appellas ad revelatam eſt examinanda, quare *Secunda.*

quare hæc cum illa in gratiam reducenda, non illa cum hac conciliianda. At velim conſiderari, quo iure voluntas revelata contra *εὐδοκίαν* diſtingui ſoleat, quum *εὐδοκία* Dei etiam ſæpiſſimè reveletur. Eſt enim *εὐδοκία* Dei ut omnis qui Filium videt & credit in eum, habeat vitam æternam. Deinde vox *εὐδοκίας* in Scripturâ ſemper uſurpatur de propenſa Dei voluntate quæ beneplacitum dicitur, non de placito Dei generatim: neque poteſt reprobatio ad *εὐδοκίαν* referri: Nam omnis Dei *εὐδοκία* erga homines eſt in Ieſu Chriſto; Canentibus angelis Luc. 2. *ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία*. Quod ad locum Math. 11. 28. ubi vox *εὐδοκίας* uſurpata videtur de placito Dei, quo myſteria regni cæleſtis abſcondit à ſapientibus, & revelavit parvulis: reſpondeo *εὐδοκίαν* propriè referendam ad id de quo Chriſtus gratias agit Patri; illud autem eſt, quod myſteria cæleſtia parvulis aperuerit. Ita enim legendum: *Ago tibi gratias Pater, quod myſteria quæ abſcondiſti a ſapientibus, parvulis revelaris.* Non enim gratias agit Chriſtus Patri, quod myſteria à ſapientibus abſconderit: oravit enim pro iſtis mundi ſapientibus qui ipſum crucifixerunt. Dicuntur enim principes huius mundi ipſum crucifixiſſe. 1. Cor. 2. 8. & dicitur oraſſe pro perſecutoribus ſuis, & ſingulatim qui ipſum crucifixerant.

Locus Mat. 11. 28.

At quomodo voluntas patefacta cum voluntate beneplaciti, voce iſtâ ex vulgari ſenſu uſurpatâ, *ſemper convenit quoad initium & finem ſcopumque*, quum voluntas revelata ſit ſæpe de alio obiecto quam voluntas beneplaciti? & ſi de eodem ſit ſubiecto utraque, non poteſt idem initium idemque finis & ſcopus eſſe utriuſq; ; niſi & beneneplaciti voluntate id velit Deus quod revelata ſe velle declarat. niſi fortè idem initium intelligatur univerſè Deus, &

idem

Digitized by Google

idem finis gloria Dei Quod verò *diverſa ſæpè videatur, imò & in ſpeciem contraria voluntas revelata decreto Dei, & quidem quoad modum proponendi*, id verum eſt, ſi id *videri*, tribuis hominibus imperitis, & volendi modos diverſos objectaque varia non bene diſtinguentibus: qui autem rectè hæc introſpiciunt & judicant, ijs ut ut diverſæ, nunquam tamen contrariæ videntur duæ iſtæ voluntates Dei.

Quod ad *mortem Ezechiæ & excidium Ninivitarum* attinet, Deus ſcivit ad juſtitiam ſuam pertinere, niſi illam miſericordia temperaret, Ezechiæ vitam abrumpere & Ninivitis excidium immittere: quod etiam juſtitiæ ſuæ jus per Eſaiam illi, & Ionam iſtis, denuntiari voluit. At noluit Deus iſtum juſtitiæ ſuæ affectum explere niſi intercedente miſericordiæ decreto; quo ſtatuit neque mortem Ezechiæ neque excidium Ninivitis eſſe inferendum, niſi antea præmonitis ut per preces vultum Dei quærerent, & malum deprecarentur; quod ſi facerent, illis parcendum eſſe Facturos autem ſcivit, gratia quippe & auxilio divino, quo cooperari ſtatuerat externæ prædicationi adjutos: atque ita decrevit vitam Ezechiæ prorogare, & Ninivitarum urbem ab internecione conſervare. Nulla itaque hic ne apparens quidem contrarietas.

De *voluntate Chriſti humanâ & divinâ* quod dicis, ad præſens negotium non facit. Vera enim ibi fuit diſſenſio: at non mirum, quum volitiones iſtæ non fuerint unius principij, licet unius fuerint perſonæ, duas in ſe naturas & propterea voluntates duas complexæ. At liceat & hoc mihi addere, quod Chriſtus & liberari voluerit & non liberari. Dixit enim ut homo, *Pater tranſeat à me calix iſte*: & correxit ſe ipſe ut homo, dicens: *Non mea ſed tua voluntas fiat*: quod de humana voluntate intelligen-

dum eſſe apparet, propterea quod Patris & Filij qua Deus eſt una eademq; ſit voluntas, ut una natura. Dicam verbo, Chriſtum ſecundum externum hominem voluiſſe liberari à morte inſtante, at ſecundum internum hominem ſubjeciſſe ſe voluntati divinæ. Et ſi mihi permittas, dicam, affectum in eo fuiſſe & deſiderium liberationis, non volitionem. Volitio n. ſequitur extremum rationis & ſapientiæ judicium, deſiderium ſequitur antecedens ſenſuum ſeu affectuum judicium.

Quod *Abraham acceperat Sodomitas decreto Dei exitio devotos*, Scriptura non dicit; quod idem *ex fide orare potuerit* pro ijs, quos ſcivit decreto Dei irrevocabili exitio devotos, non ſit mihi veriſimile. Pro talibus enim orandum non eſt. Iubet enim Deus ne Hieremias oret pro populo quem jam irrevocabili ſuo decreto & voluntate conſequente captivitati & exitio deſtinaverat & devoverat. Licet enim ad preces pro quibuſvis rebus impetrandis non requiratur, ut quis certò credat rem quam expetit, certò futuram; neceſſe tamen eſt, ut mens precantis certò credat, Deum pro ſua omnipotentia & miſericordia, id quod rogatur, facere & poſſe & velle, ſiquidē norit id gloriæ ſuæ conducere. At quod Deus decrevit non facere, quodque ſignificavit abſolutè ſe non facturum, hoc ſtante iſto decreto neque facere poteſt, neque unquam facere volet, & fas non eſt homini fideli Deum precibus ſuis pro iſta re ſollicitare, ſi ipſi Dei decretum fuerit patefactum.

Tertia. *Tertia reſponſio* eſt, *Deum* creditoris inſtar *poſſe jubere quod ipſe nolit facere.* At æquivocatio eſt ſeu amphibologia in verbis: *quod ipſe nolit facere.* Intelligi enim poteſt vel de concurſu Dei neceſſario ad faciendum quod jubet, vel de efficaci, quo certò fit quod jubet. Si de hoc, verum eſt. At nulla vel ſpecies

Digitized by Google

cies pugnæ ſeu contrarietatis eſt inter hæc duo, *poſtulare ſeu jubere ut aliquid fiat, & efficaciter id non efficere.* Si de illo, verum non eſt; Non enim jubet Deus, ad quod efficiendum neceſſarium auxilium denegat, niſi quis ſuâ culpâ ſe gratiâ iſta privarit & auxilio indignum fecerit. Ius enim creditoris manet, etiamſi qui debet factus ſit non ſolvendo ſuapte culpâ. Verum res ita non habet in mandato, quo fides præſcribitur: fides enim in Chriſtum non includitur debito, quod homo ſecundum primævam ſuam ad imaginem Dei creationem & inſtitutionem ſolvere Deo tenebatur. Illa enim neceſſaria eſſe cœpit, poſtquam Deus impetrandæ ſalutis conditionem ab obedientia legali in fidem in Chriſtum tranſtulit.

Exhibitio Mediatoris eſt, tum quâ Mediator ſe Deo Patri exhibuit hoſtiam pro peccatis mundi, tum quâ pater Mediatorem mediationis munere functum & remiſſionem peccatorum æternamque redemptionem nactum per Verbum & Spiritum ſuum offert mundo per illum reconciliato. Illa pertinet ad ſalutem comparandam, hæc ad eandem applicandam per fidem in eundem Mediatorem. Illa eſt exſecutio deſtinationis & promiſſionis, hæc cum oblatione, quam in promiſſione conſideravimus, coincidit. At exhibitio illa quæ abs te definitur, non eſt applicationi immediatè præcedanea; intercedit enim inter illam exhibitionem & applicationem exhibitio Mediatoris per Verbum & Spiritum ſanctum. *Definitio gradus tertij.*

At quæ de pretij à Chriſto ſoluti virtute & efficacia dicis, conſideratione indigent diligentiore. Ais *efficaciam pretij quoad meritum & operationem infinitam eſſe*; at diſtinguis inter *efficaciam potentialem & actualem*. Et potentialem quidem ita definis, ut cum *De virtute λύτρου à Mediatore ſoluti, conſideratur ſententia Perkinſii.*

 ſuffi-

ſufficientiâ pretij pro redemptione totius mundi idem ſit. At phraſi Theologis hactenus ignoratâ, qui ſimpliciter inter *efficaciam* & *ſufficientiam* meriti Chriſti diſtinxerunt. Et neſcio an non abſurdè *efficacia potentialis* appelletur, propterea quod contradicens ſit in adjecto. Omnis n. efficacia eſt actualis, prout vox iſta Theologis hactenus eſt uſurpata. At omiſſis phraſibus res conſideretur. Λύτρον ſeu pretium mortis Chriſti *ſufficientiâ univerſale eſſe dicitur; at efficaciâ particulare*, hoc eſt, ſufficiens ad redemptionem totius mundi, & expiationem omnium peccatorum: at efficaciam illius ad omnes univerſim non pertinere; quæ efficacia conſiſtit in applicatione actuali per fidem & Sacramentum regenerationis, ut loquuntur Auguſtinus & Proſper Aquitanicus. Si idem ſentis, benè eſt, & non admodum contradico. Verùm ſi rectè te intelligo, videris mihi pretij iſtius ſufficientiam non ſimpliciter agnoſcere, ſed cum adjecta conditione, ſiquidem Deus voluiſſet illud offerri pro peccatis totius mundi; atque ita quod Scholaſtici categoricè enuntiabant, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus & ſingulis ſufficienter, id ex tua mente ſub hypotheſi eſt enuntiandum, hoc nempe ſenſu: Chriſti mors eſſet ſufficiens pretium pro peccatis totius mundi & plurium mundorum, ſiquidem Deus voluiſſet illam pro omnibus hominibus offerri. Quo ſane ſenſu ſufficientia ſimpliciter tollitur. Si enim non eſt λύτρον oblatum & ſolutum pro omnibus, jam non eſt λύτρον, nedum ſufficiens pro omnibus. Λύτρον enim eſt, quòd oblatum & ſolutum eſt. Poſſet itaq; mors Chriſti dici ſufficiens redimendis omnium hominium peccatis, ſi Deus illum pro omnibus mori voluiſſet: at λύτρον ſufficiens dici nequit, niſi reipſa pro omnibus ſit ſolutum. Quare etiam Dominus

Beza

Digitized by Google

Beza ἀκυρολογίαν notat in iſtâ diſtinctione, propterea quod peccatum ſimpliciter ſufficiens dicitur, quod non eſt tale, niſi ſub hypotheſi jam explicata. At verò mî Perkinſe, Scriptura apertiſſimè dicit multis locis, *Chriſtum pro omnibus*, & *pro mundi vita* eſſe mortuum, idque mandato & gratia Dei. Decretum autem Prædeſtinationis nihil præſcribit univerſalitati pretij per mortem Chriſti pro omnibus ſoluti. Eſt enim morte Chriſti ejuſque propriâ efficacitate poſterius. Nam pertinet ad applicationem beneficiorum morte Chriſti nobis partorum: at mors eſt pretium, quo iſta beneficia ſunt comparata. Perperam igitur dicitur & ordine inverſo, cum *Chriſtus pro electis tantum ac prædeſtinatis mortuus* dicitur. Prædeſtinatio enim non tantum morte, ſed & merito mortis Chriſti innititur: & propterea non mortuus Chriſtus pro prædeſtinatis, ſed prædeſtinati, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, licet non omnes. Nam mortis Chriſti univerſalitas latius ſe extendit objecto prædeſtinationis. Vnde etiam concluditur, mortem Chriſti ejuſque meritum prædeſtinationem natura & ordine antecedere. Et quid eſt Prædeſtinatio aliud, quam præparatio gratiæ nobis morte Chriſti partæ & comparatæ? & præparatio ad applicationem pertinens, non ad ipſam gratiæ nondum exiſtentis acquiſitionem. Decretum enim Dei quo ſtatuit Chriſtum dare mundo Redemtorem, eumque ſtatuere caput fidelium tantum, prius eſt decreto, quo ſtatuit gratiam morte Chriſti partam nonnullis actu ipſo per fidem applicare.

At inquis, *Chriſtus non ſacrificat pro ijs pro quibus non orat. quia intercedere & ſacrificare ſunt conjuncta. At* non *orat pro omnibus* ſed *tantum pro electis & credentibus. Joh. 17. 9. & orando ſe offert Patri.* Ergo *non ſacrificat pro omnibus: & per conſequens*, mors

Reſpondetur ad allatas rationes pro eâdem.

Ad primam.

mors ejus non eſt λύτρον pro omnibus hominibus.

Reſp. Propoſitionem mihi non videri uſquequaque veram. Sacrificatio enim prior eſt interceſſione. Non enim potuit cælos penetrare ut intercederet pro nobis in conſpectu Dei, niſi per ſanguinem carnis ſuæ: atque ita prior, ut ſacrificatio pertineat ad meritum, interceſſio ad meriti applicationem. Dicitur enim Mediator merito & efficaciâ applicādi. Meritum acquiſivit ſacrificio; pro applicatione intercedit: utrumque facit ut Sacerdos, at eandem applicationem actu peragit, ut Rex & Caput Eccleſiæ ſuæ. Verum quidem eſt, Chriſtum in diebus carnis ſuæ preces cum lachrymis Deo Patri obtuliſſe; at iſtæ preces non ſunt factæ pro impetrandâ applicatione bonorum promeritorum, ſed pro aſſiſtentia Spiritus ut conſiſtere poſſet in certamine. Si verò & preces tum obtulit pro impetranda applicatione, illę nitebantur Sacrificio peragendo, tanquam peracto. Atque hoc ordine inter ſe conjunguntur ſacrificium & interceſſio. Ad minorem quod attinet, Reſp. Chriſtum etiam oraſſe pro non electis. Nam oravit pro iis qui crucifixerunt eum, pro inimicis ſuis, inter quos & non electi fuerunt. Principes enim ſeculi illum crucifixerunt, at plurimis illorum ſapientia Dei & virtus, quæ eſt Chriſtus, non eſt revelata. Secundo, precationē Chriſti, quæ Ioh. 17. præſcribitur, peculiariter fuiſſe inſtitutâ pro credentibus & crediturus, & quidem ad impetrandum & applicandū illis bona ſacrificio mortis ipſius promerenda. Petit enim *ut unum ſint cum Patre & Filio, ſicut Pater & Filius unum ſunt*: quod petere non poteſt, niſi reconciliatione peracta reipſa, aut conſiderata à Deo ut peracta. At verò non eſt eadem ratio omnium precum Chriſti. Tertio dico *Mundi* vocabulū iſto loco Ioh. 17. ſignificare propriè illos

qui

qui Chriſtum in verbo Euangelij ipſis annuntiatum rejiciebant, rejecturique poſtmodum erant. Quod apparet ex oppoſitione: *Non pro Mundo rogo, ſed pro ijs quos dediſti mihi*, quos deſcribit credentes & crediturοs. Quemadmodum & multis alijs locis *Mundi* vocabulum uſurpatur. Ioh. 1. 10. *Mundus eum non agnovit*. Ioh. 3. 19. *Lux venit in mundum, ſed dilexerunt homines potius tenebras quam lucem*. Ioh. 14. 17. *Mundus non poteſt recipere Spiritum veritatis*. Ioh. 16. 8. 9. *Spiritus ſanctus arguet mundum de peccato, eo quod non credũt in me*. Ioh. 14. 22. *Quid eſt cur te nobis conſpicuum ſis exhibiturus, & non mundo?* Ergo ſacrificationis amplitudo non eſt interceſſionis exiguis terminis circumſcribenda.

Quo pacto autem cum juſtitia Dei & ſacrificij Chriſti infinito valore conveniat, quod iſta *precatio ſit expiatoria & Canon ſacrificij*, velim ex *Illyrico* intelligere. Ego exiſtimo Chriſtum à Patre non tantum non petijſſe ut ſacrificium ſuum gratum haberet, ſed ne petere quidem potuiſſe: ſi verum eſt quod Eccleſiæ noſtrę uno ore docent & confitentur, Chriſti ſacrificio Dei juſtitiæ pleniſſimè ſatisfactum eſſe. Illud autem fit in Miſſa Pontificia, quo etiam alludunt iſta verba, Canon ſacrificij. De ſibi Illyrii.

At verba concluſionem tuam continentia mirabilia ſunt: & nullum rectum ſenſum habẽtia. Quid enim eſt Chriſtum *deſtinatum eſſe λύτρον Filij interceſſione & oblatione*. Interceſſio eſt λύτρῳ poſterior. Ergò hoc per illam non deſtinatum. Oblatio eſt ipſius τοῦ λύτρου, ergò prior interceſſione, & nullo modo ipſius λύτρου deſtinatoria: Sed actio oblatoria. Quin & ipſum λύτρον, quod jam ſæpè dixi, prius electione eſt. Electio enim eſt ad vitam, quæ non eſt niſi per oblationem pretij. Niſi dicamus electionem eſſe ad vitam jam non exiſtentem neque dum

promeritam, ne in decreto Dei quidem. *Agnus* enim *mactatus eſt ab initio mundi.*

Progrederis porrò, & alijs argumentis eandem ſententiam confirmare conaris, at fruſtra. Veriſimilitudinem enim aliquam habere videntur, at veritatem nullam. Dicis; *Chriſtum tantum illorum eſſe Mediatorem, quorum perſonam ſuſtinuit in cruce. At Electorum tantum ſuſtinuiſſe in cruce perſonam.* Ergo *Electorum tantum eſſe Mediatorem.*

Ad ſecundam.

Tollitur hyporbeſis maioris.

Reſpondeo ad Majorem, non eſſe de eſſentiâ ſeu natura Mediatoris, ut alicujus perſonam ſuſtineat. Eſt enim Mediator inter duas partes diſſidentes conſtitutus. Itaque quâ Mediator neutrius perſonam ſuſtinens. Niſi forte illa Mediationis ratio ſit neceſſaria, quæ poſtulet ut Mediator perſonam ſuſtineat partis alterius. Ratio autem iſta locum habet in Mediatione, quam poſtulavit juſtitia Dei. Illa enim nullam reconciliationis viam cum mundo peccatis obnoxio inire voluit, niſi Mediator de ſatisfactione ſponderet, & eam jure fidejuſſoris reipſa præſtaret. Atque hoc eſt quod dicitur 2. *Cor.* 5. 19. & 21. *Deus in Chriſto reconciliavit ſibi mundum, Chriſtum pro mundo peccatum*, hoc eſt hoſtiam pro peccato, *faciendo.* Atque hoc ſenſu verè dicitur, Chriſtum non eſſe Mediatorem niſi illorum quorum perſonam ſuſtinuit. Sacrificij inquam reſpectu: omnis enim *Pontifex pro hominibus conſtituitur apud Deum.* Hebr. 5. 1. Diſtingui etiam hic poteſt inter actum quo reconciliatio impetratur, & ipſum actus iſtius apoteleſma, quod eſt reconciliatio. Actus impetrans reconciliationem eſt oblatio in cruce à Chriſto peracta. Apoteleſma eſt reconciliatio. Reſpectu actus ſuſtinuit noſtram perſonam; nos enim meriti eramus mortem: non reſpectu apoteleſmatis. Nam effectus ex oblatione exiſtens nititur dignitate &

excel-

Digitized by Google

excellentia perſonæ Chriſti, non noſtra, quorum perſonam ſuſtinuit. Imò ſi diſtinctius illa licet conſiderare; dicam, Chriſtum non actus.i. oblationis, ſed paſſionis reſpectu noſtram perſonam ſuſtinuiſſe. Factus enim eſt pro nobis execratio, & factus hoſtia pro peccato. Vnde apparet, quum omnes in univerſum homines ſint peccatores & maledictioni obnoxij, & Chriſtus humanam naturam omnibus communem aſſumpſerit; veriſimile eſſe quod omnium hominum perſonam ſuſtinuerit.

At hoc videmus in Minore ſyllogiſmi tui, quæ ita habet. *At Chriſtus electorum tantum perſonam ſuſtinuit in cruce* ubi duplex mihi occurrit labes. Vna falſitatis, altera ἀχρεολογίας. Falſitas in eo eſt quod Chriſtus dicitur tantum perſonam Electorum ſuſtinuiſſe in cruce. Probo. Quia Scriptura hoc nuſquam dicit. Imo contrarium dicit plurimis locis. Chriſtus dicitur *agnus Dei qui tollit peccatum mundi. Ioh.1.29. Deus* dicitur *ita dilexiſſe* mundum *ut Filium ſuum dederit. Ioh.3.16. Chriſtus* dicit ſe *carnem ſuam dare pro* mundi *vita. Ioh.6.51. Deus erat in Chriſto* mundum *reconſilians ſibi. 2.Cor.5.19. Chriſtus eſt propitiatio pro* totius mundi *peccatis.* 1. *Ioh. 2.2.* Samaritani dicunt, *Ioh.4.42. Nos ſcimus hunc eſſe vere Salvatorem illum* mundi *Chriſtum.* Item *Ioh.4.14. Nos vero ſpectavimus & teſtamur Patrem miſiſſe Filium, qui eſſet Salvator* mundi. Quod verò *mundi* vocabulo iſtis locis ſimpliciter tota hominum univerſitas intelligatur, tum ex ipſis, tum ex uſu Scripturæ eſt manifeſtum. Nullus autem meo judicio locus eſt in tota Scriptura, in quo *mundi* vocabulum *Electos* ſignificare, citra controverſiam poſſit commonſtrari. Dicitur etiam Chriſtus *pro omnibus mortuus. Heb.2.* & alibi. Dicitur *Salvator omnium hominum maximè fidelium. 1.Timoth.4.* quæ

Demonſtratur falſitas Minoris.

I.

vox de conſervatione in hac vitâ nequit explicari citra torſionem & injuriam. Chriſtus etiam dicitur, *1. Tim. 2. 4. Mediator Dei & hominum*: dicitur *mortuus pro infirmis, pro impijs, pro peccatoribus. Rom. 5. 6. 8.*

II. Accedit huc quod ante breviter monui: Quod una eſt cauſa totius generis humani, omnes ex æquo in peccatis concepti & nati, & filij iræ: & quod Chriſtus aſſumpſit humanam naturam omnibus communem, non ex Abrahamo tantum & Davide, ut Mathæus recenſet genealogiam Chriſti; ſed etiam ex Adamo, ad quem Lucas aſcendit *cap. 3.* Obtulit ergo carnem quam habuit communem cum omnibus. Heb. 2. 14. *Quemadmodum pueri*, &c. Obtulit carnem iſtam pro cauſa & culpa communi, nempe pro peccato mundi, cujus reſpectu nulla eſt inter homines differentia: & jungit hanc cauſam Apoſtolus ad Heb. 2. ſupracitato, *ut per mortem aboleret illum, qui mortis habet imperium.*

III. Accedat horſum dignitas & excellentia perſonæ, quæ potuit λύτρον offerre æquivalens culpæ omnium hominum in univerſum. Veniat in conſiderationem gratioſus & tener affectus Dei erga humanum genus, quæ in Scripturis generali voce φιλανθρωπία dicitur. *Tit. 3. 4.* Quæ ſanè vox generatim, ſignificat amorem Dei erga homines: qui affectus Deo tribui nequit, ſi Deus ullum hominem citra meriti ipſius & peccati conſiderationem odio proſequatur.

Scio reſponderi à nonnullis, Deum neminem quidem odiſſe niſi propter peccatum, ſed odio ſuo juſto deſtinaſſe, hoc eſt, reprobaſſe nonnullos citra peccati conſiderationem; ſed invertitur iſto pacto rerum ordo: non enim odit Deus quia reprobat, ſed reprobat quia odit; reprobat autem peccatorem,

 quia

quia peccator & peccatũ ex æquo illi inviſa & exoſa ſunt. Odium eſt affectus in Deo, quo injuſtitiam & injuſtum odit, ſicut in eodem eſt amor erga juſtitiam & juſtum. Reprobatio eſt actus Dei internus in propoſito, externus in exſecutione; & actus poſterior affectu eſt, ordine naturæ. Deſtinatio autẽ ad odium qualitercunque illa conſideretur, neceſſario habet hæc duo præcedanea, odium adverſus injuſtitiam, & prævisionem quod homo ſuâ culpâ injuſtitiam ſit admiſſurus, ſive commiſſurus.

Scio quidem φιλανθρωπίαν iſtam Dei non eſſe omnimodò ęqualem erga omnes & ſingulos homines, ſed & nego tantum eſſe diſcrimẽ iſtius ergà homines amoris divini, ut cum hiſce non niſi ſecundum legis rigorem ſuæ agere inſtituerit, cum alijs verò ſecundum miſericordiam ſuam & gratiam in Chriſto Euangelio ipſius explicatam. Secundum illum rigorem cum Angelis lapſis agere voluit, ſecundum hanc gratiam cum omnibus hominibus in Adamo lapſis. Omne enim bonum, quo etiam miſericordia & longanimitas comprænditur. *Exod. 33.19. & 34.6.7.* ſtatuit in hominum ſalute vel ſalvatione oſtendere, Niſi diſcrimen illud quod plerique Theologi ſtatuunt inter Angelorum & hominum lapſum, tollere magna ex parte velimus. Dicunt enim Angelos lapſos citra ſpem reſtaurationis, homines verò reſtaurari poſſe in integrum: cauſamque aſſignant, quod Angeli proprio motu & inſtinctu, homo Angelo malo inſtigatore & ſuaſore peccaverit.

Addamus hiſce omnibus coronidis vice propriam & immediatam mortis paſſioniſque Chriſti effectionem, & videbimus ab illa hominum neminem excludi poſſe. Illa autem eſt, non actualis peccatorum ab his & illis ablatio, non actualis peccatorum **IV.**

remiſſio,

remiſſio, non juſtificatio, non actualis horum & illorum redemptio, quæ abſque fide & Spiritu Chriſti nemini contingunt; ſed reconciliatio Dei, remiſſionis, juſtificationis & redemptionis apud Deum impetratio: qua factum eſt ut Deus jam poſſit, utpote juſtitia, cui ſatisfactum eſt, non obſtante, hominibus peccatoribus peccata remittere & Spiritum gratiæ largiri: ad quæ effecta cum peccatoribus communicanda propendebat quidem jàm ante ex miſericordia; Ex illa enim Chriſtum dedit mundo Salvatorem, at per juſtitiam ab illorum actuali productione impediebatur. Interea Deo jus ſuum integrum manet illa bona (quæ ipſius ſunt ex natura, quorum communicationem peccatoribus hominibus deſiderabat ex miſericordia, at obſtante juſtitia. actu inſtituere non poterat, & quæ jam juſtitiâ ipſius ſanguine ac morte Chriſti pacatâ actu poteſt largiri) ijs quibus viſum, & iſtis conditionibus quas præſcribere volet, impartiri. Propterea quod ipſe ut pars læſa modum reconciliationis præſcribere potuit, quem & præſcripſit, conſtantem morte & odedientia Filij ſui: & quod ipſe idem nobis dedit illum qui Mediatoris munere pro nobis eſſet functurus. Quod ſi jam ſtatuamus ullum hominem ab iſto effecto excludi, ſtatuimus ſimul Deum illi peccata non remittere, non quia nolit cum poſſit, ſed quia non poſſit, utpote juſtitia obſtante, & quia voluit non poſſe: propterea quod voluerit juſtitiæ ſuæ ſatisfieri antequam peccata cuiquam remitteret, & noluerit juſtitiæ ſuæ pro illo tali ſatisfieri. Et contra, ſi ſtatuamus talem Mediationis rationem, qualem tu Perkinſe concipere videris, ut omnium Electorum tum peccata actu ab illis ablata & in Chriſtum tranſlata ſint; qui pœnam pro illis paſſus, illos actu ipſo à pœnis liberaverit, tum obedientia ab illo po-

ſtulata

ſtulatá fuerit, qui illam præſtitit & vitam æternam illa præſtatione non ſibi ſed illis meruerit;non ſecus quam ſi ipſi hunc Mediatorem noſtro loco conſtituiſſemus, & per eum Deo ſolviſſemus debita noſtra; jam ſimul ſtatuendum eſt ſecundum ipſum juſtitiæ Dei & legis rigorem electis deberi & immunitatem à pænis & vitam æternam, eoſque iſta bona à Deo poſtulare poſſe jure ſolutionis & emptionis: abſque eo ut Deus ab ijs poſtulare poſſit ullo jure fidem in Chriſtum & converſionem ad ipſum. Quantis autem abſurditatibus & hæc & illa ſententia laboret, non facilè eſt dicere. Vnico ſaltem argumento hanc, & altero iſtam refutabo. Si Deus noluit per Filij ſui mortem ſibi ſatisfieri pro peccatis aliquorum hominum, iam nullo jure poteſt ab illis fides in Chriſtum poſtulari, nullo jure illi propter infidelitatem condemnari, neque Chriſtus ijſdem ullo jure judex ſtatui. Poſteriorem ſententiam confuto argumento validiſſimo ex Scripturis Apoſtolicis deſumpto. Iuſtitia à Chriſto præſtita non eſt noſtrà quâ præſtita ſed qua per fidem nobis imputata,adeo ut ipſa fides nobis ad juſtitiam imputari dicatur. Rom.4.5. Quæ phraſis rectè intellecta clariſſimam lucem toti huic tractatui adferre poteſt. Concludo itaque Chriſtum omnium in univerſum hominum perſonam ſuſtinuiſſe, eo quo dictum eſt modo, & non electorum tantum.

Ἀκυρολογίαν in eo noto, quod dicitur Electorum perſonam ſuſtinuiſſe in cruce, quum electus nemo ſit niſi in Chriſto mortuo & reſuſcitato, & qui jam à Deo caput Eccleſiæ Servatorque eorum ſit conſtitutus, qui in ipſum eſſent credituri, ipſique ad ſalutem obtemperaturi. Non ergò electi, cum ipſe adhuc in cruce penderet, intellige in præſcientia Dei: quare nec illorum tanquam electorum perſonam

Notatur in eadem ἀκυρολογία.

ſonam ſuſtinere potuit in cruce. Et propterea etiam inconcinnè dicitur Chriſtus reproborum perſonam ſuſtinuiſſe, quia nec reprobatio tunc locum habuit. Suſtinuit autē perſonam hominum peccatorū, impiorum, Dei inimicorum, citra cōſiderationem ſeu diſtinctionem electionis & reprobationis. Patet igitur ex hoc reſponſo, iſto argumento concludi non poſſe Chriſtum eſſe tantum Electorum Mediatorem, Mediatoris opere reſtricto ad oblationem in cruce peractam.

Conſideratur argumentum quò ſecunda ratio urgetur.

Producis inſuper aliud argumentum ſententiæ tuæ probandæ, & inquis. *Quicquid Chriſtus paſſus eſt & egit quatenus redemptor, idem in illo & cum illo paſſi ſunt & egerunt omnes redempti. At Chriſtus ut redemptor mortuus eſt, reſurrexit, aſcendit, ſedit ad dextram Patris. Ergò in illo & cum illo mortui ſunt, reſurrexerunt, aſcenderunt, ſedent ad dextram Patris omnes redempti.* Subſumis deinde. *At ſoli Electi in & cum Chriſto moriuntur, reſurgunt, aſcendunt, ſedent ad dextram Patris.* Ergo *illi ſoli redempti.* Nos ſingulas argumentationis partes ordine inſpiciemus & examinabimus.

Negatur maior proſyllogiſmi.

Propoſitio proſyllogiſmi mihi videtur notoriâ falſitate laborare, quæ etiam facilè commonſtrari poteſt. Confundit enim paſſiones actioneſque quibus peracta & impetrata eſt redemptio, cum ipſo redemptionis apoteleſmate, & applicatione redemptionis. Redemptio enim notat non paſſionem non actionem ullam Chriſti, ſed paſſionis & actionis apoteleſma, & eventum fructumque. Et propterea paſſiones & actiones Chriſti præcedaneę ſunt redemptionis, redemptio autem præcedanea applicationis. Ex applicatione verò dicuntur redempti. Ergo quod Chriſtus paſſus eſt & fecit ad impetrandam redemptionem, hoc non ſunt paſſi neque fecerunt

cerunt redempti. Non enim erant tum temporis redempti; ſed per illas actiones redemptio impetrata eſt, illiſque deinde per fidem applicata, atque ita demum redempti. Et natura ipſa rerum clarè evincit, redemptorem & redemptos relata eſſe diſquiparantiæ; quorum illud ſit fundamentum, hoc terminus, non viceverſa: & propterea in illo cauſam comprehendi alterius, & cauſam quidem ſua efficacitate functam: unde ſequitur, redemptos non egiſſe id quod redemptor fecit: quia ſic fuerint redempti ante actum redemptionis à redemptore præſtitum & redemptionem impetratam. Si dicas te redemptos non conſiderare quá redemptos, ſed quâ homines redimendos: Reſp. Quocunque modo conſiderentur, nunquam verè dici, quod illi in & cum Chriſto fecerint, quod Chriſtus ipſorum redimendorum cauſa fecit. Redimendi enim non ſunt in Chriſto neque cum Chriſto: itaque neque in illo neque cum illo quidquam pati aut facere potuerunt. At paſſi & fecerunt in illo ut vade & fidejuſſore, inquies. At, inquam ego, ut fidejuſſore non ab ipſis ſed à Deo pro illis conſtituto, & cui à Deo impoſitum ſit munus redemptionis. Verùm quidem quod ab hominibus aſſumpſerit naturam in quâ redemptio erat peragenda: ſed ille obtulit eandem, non homines in illo. Quod ſi hoc reſpectu dicantur in illo paſſi, quia natura ipſorum in perſonâ Chriſti paſſa ſit: vides & hoc pacto generalem eſſe redemptionem ad omnes, quorum eadem eſt natura. Forte reſpicis ad locos illos Scripturæ ubi nos dicimur *Chriſto commortui, ſepulti cum eo, & cum eo reſurrexiſſe. Rom. 6. 3. 4. 5.* At malè illos locos explicas, ſi ad præſens negotium pertinere arbitraris. Agitur enim illis locis de crucifixione, morte, ſepultura, reſurrectione, quas ipſi in proprijs ſinguli

perſonis

Digitized by Google

perſonis perpetimur & experimur. At illæ non ſunt redemptionis meritoriæ, ut crucifixio, mors, &c. Chriſti. Deinde illis locis peragitur negotium noſtræ in Chriſtum per fidem inſitionis & cum illo communionis, quæ pertinent ad applicationem redemptionis: hîc verò agitur de ipſa redemptionis impetratione & actibus ad illam pertinentibus. Senſus enim illorum locorum eſt. Quod nos per fidẽ Chriſto inſiti ex illo vim Spiritus accipiamus, quâ vetus noſter homo crucifigitur, moritur, ſepelitur, & nos in novam vitam reſuſcitamur & reſurgimus. Vnde apparet illa ad præſens negotium omnino non pertinere.

Adſumptio ejuſdem datur. Aſſumptionis rectus ſenſus eſt, quod Chriſtus redemptionis munere fungens mortuus ſit, reſurrexerit, adſcenderit ad cęlos. Non enim eſt redemptor antequam ſe patri in mortem offerat & ex mortuis reſurgat. Dico brevius, Chriſtum mortuum eſſe & reſurrexiſſe, quatenus eſt Redemptor officij impoſitione & ſuſceptione, non ejuſdem pręſtatione. Nam mors & reſurrectio Chriſti ad officij Redemptoris functionem pertinent. *Concluſio quodam ſenſu vera.* Hinc jam apparet quo ſenſu concluſio vera ſit. Non illo quem tu intendis, quaſi illi, quos redemptos vocas, in perſonâ Chriſti mortui ſint & reſurrexerint; ſed quem ego explicui jam paulò ante, ſenſu inquam pertinente non ad impetrationem redemptionis, ſed ad redemptionis impetratæ applicationem. Chriſtus enim dicitur *ingreſſus in ſacrarium æternam redemptionem nactus, Heb. 9. 12.* quam redemptionem miſſo cælitus Spiritu ſancto communicat cum credentibus.

Conſideratur ſubſumptum. His ita conſideratis, id quod ſubſumis, contra hanc quam ego defendo, ſententiam non facit. Nam verè ſolis Electis convenit iſto ſenſu quem explicuimus cum Chriſto mori, reſurgere, adſcendere, & ſedere

& ſedere ad dexteram Patris. Et illi, ratione inſitionis in Chriſtum & applicationis beneficiorũ Chriſti, cõmunioniſque cum Chriſto redempti dicuntur. *Apoc.5.9.10. Dignus es qui accipias librum & aperias eius ſigilla, quoniam mactatus es, & redemiſti nos Deo per ſanguinem tuum ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Et feciſti nos Deo noſtro Reges & Sacerdotes, & regnabimus ſuper terram.* Sic Apoc.14.3.4. *Empti ex terra & ex hominibus* dicuntur ijdem. Notandum autem quod illa ſubſumptio ex antecedentibus ſit inconſequens, niſi pro ſyllogiſmi propoſitioni addatur particula reſtrictiva, hoc pacto: Quidquid Chriſtus paſſus eſt & egit, hoc in eo & cum eo paſſi ſunt egeruntq; omnes & ſoli redẽpti.

Quæ verò jam adfers probandæ iſti ſubſumptioni, facilè à me admittuntur iſto quem explicui ſenſu. At quæ prætereà adfers ad enucleandum ſenſum tuum, animadverſionem merentur. Ita enim peccata illorum pro quibus Chriſtus mortuus eſt, condemnata ſunt in carne Chriſti, ut illi non eo facto liberentur à condemnatione, niſi reipſa credant in Chriſtum. *Nulla enim eſt condemnatio ijs qui ſunt in Ieſu Chriſto, qui non ſecundum carnem ſed ſecundum Spiritum ambulant.* Rom.8.1. Perpetuus eſt error confuſionis diſparatorum, ſeu compoſitionis dividendorum. Impetratio enim & ipſe actus impetratorius confunditur cum applicatione, & ille in hujus locum ſubſtituitur.

Tertio inquis, *victima expiatrix ſanctificat eos pro quibus eſt victima. Ad eoſdem* enim *pertinet victima & ſanctificatio. At Chriſtus Electos ſolos & credentes ſanctificat.* Ergò *Chriſtus pro ſolis Electis & credentibus eſt victima.* *Ad tertiam rationem.*

Reſpondeo ad Majorem. Victima expiatrix ſanctificat non quà oblata ſed quà applicata. Quod *Expenditur Major.*

planiſſimè

planiſſimè videre eſt in loco abs te citato. *Heb. 9. 13. 14.* Cinis enim juvencæ *aſpergens* inquinatos ſanctificat.: ita & Chriſti ſanguis *adſperſus*. Qua de cauſa *ſanguis aſperſionis* dicitur *Hebr. 12. 24.* Non ſecus atque illi qui non tantum cædebant agnum paſchalem , ſed & poſtes ædium ſuarum ſanguine illius adſpergebant , præteribantur ab Angelo percutiente. Deinde ſi particula iſta, *pro quibus*, ſignificat non tantum oblationem, ſed etiam oblationis fructum & utilitatem, concedo Majorem. At non agitur hic de applicatione victimæ Chriſti, ſed de oblatione tantum, quam Scriptura ſimpliciter factam dicit *pro hominibus Heb. 5. 1.* Inter oblationem autem & applicationem ſeu ſanctificationem fides interveniat neceſſe eſt. Quare oblatio victimæ facta non pro fidelibus, verum pro hominibus peccatoribus, hac tamen conditione ut non ſanctificet niſi credentes in Chriſtum. Quare, etiam Minore conceſſa concludi nequit, Chriſtum pro ſolis Electis ſe obtuliſſe, quum Electio ipſa oblatione ſit poſterior ; utpote facta in Chriſto oblato, mortuo , reſuſcitato , æternamque redemptionem per ſanguinem ſuum adepto. Addis porrò *Chriſtum perfectum ſalvatorem eſſe eorum quos ſalvat, non merendo tantum, ſed & efficaciter ſalutem operando.* At quis negat hoc? Sed diſtinguuntur duæ hæ functiones & operationes Chriſti, ſalutis nempe per peccatum amiſſæ recuperatio per ſanguinem Chriſti, & ſalutis ſanguine partæ actualis per Spiritum ſanctum communicatio ſeu applicatio. Illa fidei eſt præcedanea, hæc fidem ex decreto Dei poſtulat præcedentem. Quare licet Chriſtus non dicatur perfectè ſervare illos qui actu non ſalvantur, tamen Salvator dicitur etiam aliorū quàm fideliū. *1. Tim. 4. 10.* Qui locus quomodo commodè explicari

poſſit,

poſſit, niſi per diſtinctionē vel ſalvationis ſufficientis, & efficacis, vel ſalutis recuperatæ & applicatæ, non video. Loci quos ex Patribus citas, partim ad præſens negotium non faciunt, partim faciunt quidem, ſed nihil aliud docent, quam quod mors & paſſio Chriſti, quæ ſunt ſufficiens pretium pro redimendis omnium hominum peccatis, ſolis electis & fidelibus reipſa proſint ad ſalutem. Quæ de *applicatione* dicis proba ſunt: ſed velim te rectè inter iſtam & quæ illam præcedunt diſtinguere.

Applicatio Mediatoris.

Ex hiſce jam dictis apparet, decretum dandi Mediatorem & per Mediatorem ſalvandi fideles, prius eſſe decreto Prædeſtinationis, quo hi deſtinantur ſaluti in Chriſto, iſti condemnationi extra Chriſtum poſiti. At *decretum Electionis* dicis *cauſam eſſe ac principium omnium in hominibus ſalutarium donorum & operum.* Concedo, ſed non qua decretum electionis, verùm quâ decretum conferendi gratiam. Quà verò eſt Electionis decretum, eſt cauſa cur hiſce ſolis gratia conferatur: opponitur enim reprobationi, & illam neceſſariò infert. Nulla enim Electio citra reprobationem; & nomen ipſum Electionis dilectionem ſignificat cum ſecretione non dilecti, ſaltem non iſto modo & gradu, reſtringitque dilectionem ad hoſce qui Electi dicuntur, excluſis alijs ab eadem, qui non Electi ſeu reprobi dicūtur. Quatenus ergò iſto actu, qui Electio dicitur, ſalutaria dona conferuntur alicui, eſt propriè dilectio: quà reſtringitur illa collatio ad nonnullos excluſis alijs, electio dicitur. Vnde apparet primò dilectionem iſtam quæ eſt ſecundum Electionem, non minorem futuram ergà Electos, quam nunc eſt, etiamſi non eſſet ſecundum Electionem, hoc eſt, etiamſi omnibus in univerſum hominibus eundem favorem & amorem ſuum Deus declararet. Secundò illos qui

Concluduntur quæ hactenus de Electione dicta.

 dilectio-

dilectionem in Chriſto cauſam faciunt ſalutis hominum & ſolam quidem, non facere injuriam gratiæ, etiamſi dilectionem illam negent eſſe ſecundum Electionem, hoc eſt, ad paucos decreto aliquo Dei reſtrictã. Negant quidem quod verum eſt, ſed citra gratiæ & miſericordiæ injuriam; præſuppono enim illos eandem dilectionem ſtatuere cauſam ſalutis, quam ſtatuunt qui Electionem urgent. Scio quidem Auguſtinum adverſus Pelagianos ſæpè dicere, *qui gratiam faciunt omnibus communem gratiam ipſam negare*; ſed id non eſt in univerſum verum: valet autem contra Pelagianos & omnes iſtos qui tum temporis gratiam faciebant univerſalem. Nam gratiam interpretabantur donum omnibus ex æquo in natura prima per creationem collatum. Fateor quidem ex univerſalitate gratiæ conſequentias nonnullas deduci poſſe, quæ univerſalitatem gratiæ ipſi gratiæ quâ ſalvantur Electi indirectè adverſari commonſtrabunt. At ſciendum non omnes teneri iſtas conſequentias ita accuratè inſpicere; & velim hoc apertè commonſtrari abs te Perkinſe. Multum enim efficies, non ad tuam quidem, quam hic ſpeciatim tractas, ſententiam probandam; ſed ad electionem & reprobationem in univerſum confirmãdam. At dicet aliquis, per reprobationem nonnullorum, hoc eſt, per dilectioni junctam electionem, electos de amore Dei erga ſe indebito magis convinci, quàm ſi omnibus citra diſcrimẽ iſte idẽ amor à Deo præſtaretur. Fateor ſane; Et Scriptura ſæpè iſto argumento utitur: At poteſt etiam citra iſtud argumentum gratuitus & indebitus erga nos amor comprobari & cordibus noſtris obſignari. Vnde etiam apparet nullam eſſe abſolutam neceſſitatem iſtius argumenti producendi. Hæc autem non dico, quod velim dogma de Electione in Ec-

clesijs

cleſijs non doceri. Abſit. Sed ut commonſtrem moderatè idem tractandum eſſe, & citra offenſam fidelium infirmiorum: qui eo ipſo quod audiunt ſe de ſalute certos eſſe non poſſe, niſi de Electione credant id quod docetur cum rejectione aliorum, dubitare incipiunt, an ſenſus quem aliquando de ſalutis certitudine perceperunt, Sp. ſancti teſtimonio, an verò cuidam perſuaſioni & præſumptioni ſit tribuendus. Hæc ſcribo expertus. Atque hæc de *Electione*, *Reprobationem* illi oppoſitam jam videamus.

Definis autem decretum *Reprobationis* dupliciter. Primo dicis eſſe *opus divinæ providentiæ, quo Deus decrevit certos homines præterire quoad gratiam ſupernaturalem, ut juſtitiam & iram in illorum debito exitio declararet*. In quâ definitione quatuor mihi videor σφάλματα notare poſſe, quæ monſtrabo, Perkinſe optume, ſi, te volente poſſum. Primū σφάλμα eſt, quod generis vice *opus* poſuiſti, quum decretum, ut immanens in Deo, nullo modo *opus* dici poſſit, quod eſt extra efficientem exiſtens poſt actum, & ex actu efficacitate ſeu efficientia efficientis producto. Malim itaq; *actum* pro genere poſuiſſes. Alterum vitium eſt, quod objectum iſtius actus non bene deſcribis; *certos* enim *homines præteriri* dicis, citra ullam conditionis in illo objecto requiſitæ mentionē, & quidem quod illi tales ſint peccatores. Peccatum enim eſt conditio requiſita in homine per reprobationem prætereundo, ſeu, ut ita dicam, præteribili. Quod breviter ita doceo hiſce paucis argumentis. Primò, Scriptura nullam agnoſcit hominum à Deo factā reprobationem, niſi cujus cauſa meritoria ſit peccatum. Secundò, Quia reprobatio eſt oppoſita electioni, ſequitur, ſi electio divina verſatur circa peccatores, etiā reprobationem circa

Examinatur prior definitio decreti Reprobat.

Reprobatio verſatur circa peccatores.

 eoſdem

eoſdem verſari. At electio, ut docui ante, circa peccatores verſatur. Tertiò, Quia gratia illa ſupernaturalis, quæ per reprobationē negatur, eſt gratia peccatori tantum neceſſaria; remiſſionis nempe peccatorum & renovationis Sp. ſancti. Quartò, Quia juſtitia & ira demonſtrari nequit, niſi adverſus peccatorem. ubi enim peccatum non eſt, ibi nullum locum habet, vel ira vel juſtitia puniens, quàm hîc intelligas eſt neceſſe. Quintò. Quia exitium nemini niſi peccatori debetur; & tu ducis, *in Reproborum debito exitio iram Dei & juſtitiam declarari.*

Quum autem peccatum pono meritoriam cauſam reprobationis, ne exiſtimato me juſtitiam contra ponere cauſam meritoriam Electionis. Eſt enim peccatum cauſa meritoria reprobationis omnium in univerſum peccatorum. Et Electio eſt non tantum ex gratia indebita, quam homo non promeruit, ſed etiam ex gratiâ pravum demeritum tollente. Poſitâ autem cauſa meritoria non ponitur ſtatim effectus, niſi intercedente voluntate illius, cujus eſt debitam pænā inferre ex merito peccati: ille autem poteſtatē habet peccatū ſecundum meritum ſuum punire, vel ex gratia in Chriſto condonare. Quare utrobique cauſa proxima & immediata, tum in electione, tum in reprobatione ponitur voluntas Dei liberrima. Si vulgatam mihi opponis diſtinctionem; qua peccatum in objecto exſecutionis quidem requiri dicitur, at non in objecto ipſius decreti: Reſpōdeo, tam non licere Deo velle condemnare aliquem, ſeu velle præterire citra peccati conſiderationem, quam non licet illi actu præterire vel condemnare aliquem citra peccati meritum. Vt enim juſtitiæ actus primò eſt in volitione, deinde in exſecutione; ita quoque iniuſtitiæ: & prima injuſtitia eſt velle malum, altera idem facere. Quare verè dicitur

tur unam eandemq; eſſe & decreti & ipſius exſecutionis cauſam.

Tertium vitium eſt, obſcuritatis & inconcinnæ enuntiationis. Quid enim ſibi vult iſta phraſis, *præterire quoad gratiam ſupernaturalem*? pro eo quod eſt præterire in diſpenſatione & collatione gratiæ ſupernaturalis. Eſt inſuper in voce *ſupernaturalis* ambiguitas. Eſt etiam gratia ſupernaturalis, tum quæ naturæ integræ ſuperadditur, naturam evehens ſupra naturam, tum quæ naturæ corruptæ cōfertur, eandem corrigens, & ad cæleſtia ſupernaturaliaque attollens. Quartum erratum eſt, quod finem adfers qui nulla neceſſariâ copulâ cum antecedente actu præteritionis cohæret. Non enim illi actui præſupponitur peccatum, non ex eo exiſtit neceſſario peccatum: quorum alterum tantum ad neceſſitatem cohærentiæ illius actus cum fine neceſſario requiritur. Si verò dicas peccatum ex iſta præteritione neceſſario exiſtere, jam Deum peccati auctorem facis per negationē gratiæ ſine quâ pec-tum vitari nequit. Quod ſi gratia per præteritionem negata, non ſit neceſſaria ad peccatum vitandum, jam potuit homo ſine illâ à peccato abſtinere, & ſic exitium non mereri. Hoc ſi potuit, non exiſtit illa juſtitiæ & iræ declaratio ex actu iſto decretæ præteritionis. At noſti definitionis partes inter ſe neceſſario vinculo cohærere, & finem illum in definitione non ponendum, qui etiam poſito actu aliquo, tamen ex eodem non exiſtit. Eſt enim finis per accidens, qui propterea à definitione, quæ eſt per ſe & ſcientiam abſolutam parit, abeſſe debet.

At videamus alteram definitionem, quàm fortè ideo adduxiſti, quia priorem minus bonam putaſti. Iſta autem ſic habet. *Decretum reprobationis eſt voluntas permittendi aliquem cadere in culpam, & infe-* *Examinatur poſterior definitio decreti reprobationis.*

ferendi damnationis pœnam pro culpa. Scio illam definitionem à Scholaſticis, & inter alios à Thomâ uſurpatam; cujus ego ingenio & eruditioni plurimum tribuo, ſiquis alius: at hîc mihi hallucinatus videtur; & primo quidem, quod reprobationis decretum peccato præcedaneum faciat, quod ego jam ante refutavi. Secundo quod permiſſionem illam tribuit reprobationis decreto, quæ alteri cuidam providentiæ generalioris decreto eſt tribuenda. Quod ita doceo. Actus ille qui circa omnes in univerſum homines citra electorum & reproborum diſcrimen verſatur, non eſt actus reprobationis; ille enim Deus circa ſolos reprobos verſatur. At actus ille permiſſionis, quo Deus permiſit hominem cadere in culpam, eſt generalis, & ad omnes in univerſum homines ſe extendens. *Omnes* enim homines *in Adamo peccaverunt. Rom. 5.* Et *omnes natura ſunt filij iræ. Epheſ. 2.* Ergo actus ille non eſt reprobationis, ſed providentiæ generalioris, omnes omnino homines curantis citra diſcrimen, ſtatumque illorum primævum in Adamo moderantis & adminiſtrantis. Si dicas utrunque conjungendum, permiſſionem caſus & illationem pœnæ, & ſic totum illud complexim ſumptum, eſſe proprium reprobationis; reſpondeo, hoc pacto permiſſionem illam, ſecundum quam Adamus lapſus eſt, & in eo omnes ipſius poſteri, quæ una eſt & univoca, in duas diverſas cauſas reſolvi, & eo ipſo duplicem & æquivocam eſſe: in decretum nempe reprobationis, quatenus permiſſi ſunt cadere reprobati, & in decretum providentiæ, quâ etiam permiſſi ſunt cadere ipſi electi.

Addo aliud argumentum meo ſane judicio incõfutabile. Reprobatio & Electio oppoſitè & diviſè dicuntur, neq; una eſt ſine altera; quare nullus actus

uni

uni iſtarum tribuendus, cujus oppoſitus ſive affirmativus ſive negativus non tribuatur alteri. At nullus actus oppoſitus iſti permiſſioni poteſt electioni tribui. Vnicus enim eſt actus iſti permiſſionis actui oppoſitus, nempe impeditio à caſu in culpam. At nullus homo, & ne electus quidem, impeditus ruere in peccatum. Nam ipſi etiam electi in Adamo peccarunt. Ergò neque actus permiſſionis reprobationis decreto eſt aſſignandus. Quod argumentum ſi diligenter attendas, videbis inde planè conſtare, permiſſionem iſtam & reprobatione & electione eſſe priorem; & propterea quoque decretum permittēdi, prius decreto electionis & reprobationis, prius inquam ordine & natura. Manet itaq; alterum iſtud reprobationis proprium; quod quia præſupponit peccatum, etiam inde concludo reprobationis objectum eſſe homines peccatores.

Circumſcribis porrò reprobationis decretum duobus actibus. *Prior eſt propoſitum deſerendi quoſdam homines, juſtitiamque in eis declarandi.* At quam juſtitiam niſi punientem? Si illam, coincidit iſte actus cum altero, *ordinatione* nimirum *ad pœnam.* Alij diſtinguūt iſtud idem decretum, in actum negativum præteritionis, & affirmativum ordinationis ad pœnam. Si idem voluiſti, malè enuntiaſti. Ordinationi enim ad pœnam, juſtitia puniens præficitur, deſertioni, libertas voluntatis divinæ. *Duplex Actus decreti Reprob.*

Cæterum quod iſta *deſertio cauſam ex parte hominum non habeat,* nullo Scripturæ loco docebitur, quæ ubique docet, deſertionem omnem eſſe propter peccatum. Et licet hoc ita habeat, inde tamen nō ſequitur, *Dei beneplacitum merum* non eſſe cauſam deſertionis. Nam liberum Deo eſt peccatorem deſertionem meritum, vel deſerere vel non deſerere: Atque ita voluntas Dei eſt cauſa proxima & im- *Actus prioris cauſa impulſiva.*

Digitized by Google

mediata deſertionis, & quidem hoc reſpectu, quod cum poſſit non deſerere, velit tamen deſerere, cauſa unica deſertionis. Diſpenſat enim Deus abſolute pro arbitratu de peccati merito, an illud tollere velit in filio ſuo, an verò extra Filium ſuum punire. Et quid quæſo decedit *beneplaciti* (malim *placiti*) divini libertati, ſi dicatur deſerere non poſſe non peccatorem? Quemadmodum enim per juſtitiam ſuam deſerere non poteſt niſi peccatorem, ita quoque non vult deſerere niſi peccatorem. Et libertas non objecta circumſcribit circa quæ Deus verſatur volendo, ſed modum quo vult circa aliquod objectum verſari.

Velim autem mî Perkinſe, ut libertatem voluntati Dei nullam tribuas, quæ in ipſius juſtitiam impingat. Iuſtitia enim voluntate prior eſt & iſtius regula; voluntati libertas ut modus ejus attribuitur. Quare etiam modus iſte à juſtitia circumſcribitur. Neque tamen propterea negabitur Deum eſſe volens liberrimum. Quum enim volens liberrimum ſit, non quod omnia vult, ſed quod quæcunque vult, liberè vult; quid officit libertati Dei, ſi dicatur quædam non velle, quia per juſtitiam ſuam illa velle non poſſit, quum illa libertas non à ſuperiore extra Deum, ſed ab ipſa juſtitia Dei circumſcribatur? Atq; hoc ſenſu, voluntas Dei dicitur *cauſa cauſarum, & extra vel ultra quam ratio nulla eſt quærenda*; quod etiam obtinet in mea explicatione. Quærat enim quis, cur Deus illum deſerat & illum aſſumat? Reſpondetur, quia vult: cur autem velit, cauſa extra illum non eſt. At eſt cauſa extra illum, cur jure velle poſſit aliquem deſerere; illa autem cauſa eſt peccatum: non efficiens actualem deſertionem, ſed promerens, & dignum faciens peccatorem deſertione; certòque deſerendum, ſi Deus illum pro merito

merito punire velit, quod velle ipſius libero arbitratui permittitur.

Eſt quidem homo *ut lutum in manu figuli*, ſed inde non ſequitur Deum de iſto luto juſte facere poſſe, quicquid actu omnipotentiæ ſuæ de illo facere poſſet. Poteſt illud lutum à ſe conditum & hominem factum in nihilum redigere; eſt enim ipſius ſummo jure: at non poteſt idem lutum odiſſe, non illi iraſci, non æternùm condemnare, niſi maſſa illa ſuâ culpâ peccatrix, & maſſa corruptionis facta fuerit. Qualiter etiam Auguſtinus locum ad Rom. 9. explicat de maſſa corruptionis. At inquis, *ſi Deus homines quâ peccatores tantum, non quâ homines præterire voluerit æterno decreto ſuo, tum non facit ipſe vaſa iræ, ſed à ſeipſis vaſa iræ facta invenit.* Reſpondeo, eſſe phraſeos ignorationem quâ Apoſtolus utitur, *Rom.* 9. Nam *vas ad iram facere*, non ſignificat peccare, ſeu ira ſe dignum facere per peccatum, quod ſanè homo fecit ſuâ culpâ; ſed ſignificat eum qui peccavit & ira ſe dignum fecit, juſtæ iræ deſtinare; qui ſanè eſt actus divini judicij, peremptorij quidem, quia eſt Reprobationis, at circa peccatorem occupati, quia iræ meritoria cauſa eſt ſolum peccatum. Si inſtes, *maſſa* nomine non homines conditos, ſed condendos ſignificari ex vi vocis: negabo vim & etymon vocis id præciſe urgere, & dicam ex uſu Scripturæ vocem iſtam non tantum tribui hominibus conditis, ſed etiam peccatoribus, & in gratiam reconciliationis aſſumptis, & fœdus gratiæ prævaricantibus; ut apud Prophetam Ierem. 18. *Annon domus Iſraelis in manu meâ eſt, ut lutum in manu Figuli?*

In tertio argumento tuo diſcedis à controverſia, ipſiuſque ſtatu vero, contra legem probæ diſputationis, & propterea non concludis quod quæritur,

Digitized by Google

niſi fortè dicas, *gratiam rejicere* idem eſſe quod *peccare*; quæ ſanè duo in Scripturis ſæpè diſtinguuntur. Phariſæi enim jam ante in Adamo, imò & in ſeipſis peccatores erant, anteaquam *conſilium Dei adverſus ſeipſos contemnerent, non accedentes ad baptiſmum Iohannis. Lucæ* 7. Iudæi quorum eſt mentio Act. 13. jam ante erant in Adamo & ſeipſis peccatores, priuſquam *gratiâ Dei indignos ſe præſtarent, ſermonem vitæ repudiantes.* At verò hic quæritur, an Deus prætereat *peccatores*, non an *quos videt gratiam rejecturos.* Neque *propterea pendebit reprobatio ab hominibus*, ſi Deus neminem reprobet niſi reprobationem & deſertionem promeritum. Effectus enim dici nequit ab illa cauſa pendere, quæ poſita effectum non producit. At peccatores ſunt omnes homines, & Electi non deſeruntur: imo peccatum deſertionis cauſa non eſt, niſi interveniente Iudicis ſententiâ damnatoria, quâ puniendum ſtatuitur peccatum juxta demeritum ipſius. Et quis ignorat ſententiam non à reo ſed judice pendere, etiamſi reus ſententiam illam ſit promeritus actu ſuo, citra quem judex ſententiam iſtam nec concipere poſſet, nec enuntiare, nec exſequi. Neque hinc ſequitur, *alios Deum eligere & ſic eligi ab eo, alios verò rejicere & propterea rejici.* Nam ſtatuitur peccatum commune meritum in electis & reprobis, per ſententiam quæ poſtulat ſimpliciter ut objectum prædeſtinationis ſtatuantur homines peccatores, citra ipſius peccati diſtinctionem ſpecialem. Probas autem gratiæ rejectionem prævidam, non eſſe cauſam deſertionis, quia *infantes extra fœdus Euangelicum morientes gratiam non repudiaverint*, qui tamen reprobi ſunt & à *Deo diſerti.* At, inquam ego, in Parentibus, avis, abavis, atavis, tritavis, Euangelij gratiam repudiarunt, quo actu meruerunt ut à Deo

deſe-

deſererentur. Velim enim mihi ſolidam adferri rationem, cur, cum omnes in Adamo contra legem peccaverint poſteri ipſius, atque eo ipſo pœnam meriti ſint & deſertionem, etiam infantes in ſuis parentibus quibus gratia Euangelica eſt oblata, at repudiata, non peccaverint contra gratiam Euangelij. Perpetua enim eſt fœderi Dei ratio, quod Filij in Parentibus compræhendantur & cenſeantur.

Quartum argumentum quod ex *Rom.9.* adfers, ad præſens negotium non facit. Agit enim ibi Apoſtolus de decreto quo ſtatuit Deus non ex operibus, ſed ex fide in Chriſtum juſtificare & ſalvare, qui ſalutis & juſtitiæ hæredes ſunt futuri; non autem de decreto quo ſtatuit hos aut illos ſalvare, alios verò condemnare, ſeu quo ſtatuit his fidem dare alijs verò denegare. Quod ex ipſo loco & toto contextu facillimè commonſtrari poteſt, & jam poſſet, ſi tempus pateretur. At etiam conceſſo eo, non tamen dato, quod Apoſtolus opera excludit ab iſto decreto de quo hic agitur, non tamē ſequitur quod intendis probare. Nam Auguſtinus illud de operibus interpretatur, quæ unicuique illorum ſint propria, non communia ambobus; quale fuit peccatum originis, in quo jam concepti erant ambo, quum Deus Rebeccam alloqueretur. Quæ Auguſtini interpretatio ex eo vera eſſe evincitur, quod Apoſtolus velit Iacobū nihil boni & Eſavum nihil mali feciſſe, cùm diceretur Rebeccæ matri, Majorem ſervitutum Minori. quaſi Eſau malè agendo meritus eſſet ut ſervus eſſet fratris ſui Minoris, qui benè agendo ſibi prærogativam iſtam comparaſſet. Et propterea *non omnē peccati reſpectum excludit*, peccati inquam cui ambo æquè erant obnoxij. *Voluntas* autem *in quâ Paulus acquieſcit*, non eſt iſta quâ aliquem non peccatorem ſtatuit æternæ morti adjudicare, ſed quâ

quâ ex æquè peccatoribus huic miſericordiam impartitur, alterum verò indurat: quæ ſanè voces peccati præexiſtentiam connotant. *Miſereri* enim nemo poteſt niſi *miſeri*: at miſer nemo niſi peccator. *Induratio* etiam cauſam habet peccatum, imò contumacem in peccato perſeverantiam.

Vltimâ verò tua ratione nihil concludis adverſus eos, qui peccatum ſtatuunt conditionem in objecto prædeſtinationis requiſitam: fatentur enim *meræ eſſe voluntatis divinæ, quod hic ſit Electus, ille verò Rejectus*. Et locus quẽ citas ex Auctore libri de vocatione gentium etiam prædeſtinationi præſtituit peccatum. Non enim liberatur qui per peccatum captivus factus non eſt, & miſer.

Secundus actus reprobationis, duplex.

Secundum actum reprobationis, ponis *ordinationem ad pœnam*, quam in *ſimplicem* diſtinguis & *comparatam*. At iſti diſtinctioni & locus eſſe potuit in contrario Electionis actu. Electio enim ſimplex eſt aſſumptio in gratiam; Electio comparata, quâ iſte & non ille in gratiam aſſumitur. Quod ſimplicis ordinationis cauſam facis voluntatem Dei, non tamen excluſo peccato, rectè facis. Nam veriſſimum eſt, eandem Deo eſſe cauſam volendi & faciendi id quod decrevit. Et quàm habet peccatum rationem ad damnationem ipſam, eandem etiam habet ad ordinationem. Habet autem ad damnationem cauſæ meritoriæ reſpectum, ergò & cauſæ meritoriæ reſpectum habet ad ordinationem. Et nulla eſt vel veriſimilis ratio quâ contrarium adſtrui poſſit. Quare ſimpliciter negari non poteſt, *peccatum eſſe cauſam decreti damnationis*. Vt ut enim non ſit cauſa immediata, proxima, præcipua, eſt tamen cauſa meritoria, citra quam Deus neminem ad pœnam juſtè ordinare poſſet. Quod autem *peccatum non præcedat ordinis ratione*

in præ-

Digitized by Google

in præſcientiâ divinâ priorem illum actum præteritio-tionis & deſertionis, probari velim. Nullus ſanè eſt locus Scripturæ qui id continet meo judicio; velim unum proferri.

Ordinatio comparata eſt, qua hic non ille ordinatur ad pœnam, & pars quidem conditione. Deus enim habet poteſtatem puniendi peccatum & remittendi pro arbitrio; neque cuiquam eſt obnoxius, niſi quatenus ſe per promiſſiones ſuas obligavit. Hinc verò *libertas divinæ bonitati oſtenditur*, ſed non tantum hinc. Eſt enim eadem declarata in ipſa creatione & diſpenſatione bonorum naturalium, eo ipſo quod unam partē Nihili, ut ita dicam, voluit eſſe cælum, alteram terram, tertiam aerem & ita deinceps. Quin & *eandem libertatem in diſpenſatione bonorum ſupernaturalium* demonſtravit per creationem. Alias enim ſuarum creaturarum ornavit ſupernaturalibus donis, ut Angelos & Homines; alias & reliquas quidem omnes, ſine donis ſupernaturalibus condidit. Adde quod non in creatione ſolum, ſed & gubernatione & adminiſtratione creaturarum rationalium, eandem libertatē demonſtravit, quum ſupernaturalis fælicitatis communicationem inſtituit ſecundum certam legem & placitum ſuæ voluntatis: Vnde intelligere potuerunt Angeli & Homines, Deo liberum eſſe illam cōmunicare pro arbitrio. Hoc enim declarat conditionis arbitrariæ præſcriptio. Hæc moneo, ne quis putet hunc, quo dē agimus, actum primum eſſe, quo Deus libertatem ſuæ voluntatis demonſtravit.

Ordinatio reprobatio quæ ſit.

Iſta verò verba tua: *& quidem ſi Deus omnes à ſe deſertos perderet & damnaret, injuſtus tamen non eſſet*; probare non poſſum, nec tu ipſe, ſi antecedentia cum iſtis conferas. Dixiſti enim ordinationem ad pœnam ordine poſteriorem eſſe peccato, & peccatum

tum hîc non interponis inter deſertionem, primum actum reprobationis, & damnationem, qui eſt ſecundus: & damnatio non ſequitur immediatè deſertionem, ſed peccatum. Et, ut verbo dicam, verba iſta notoriam falſitatem continent. Primo, quia
Gen. 18. Exod. 32. Ezech. 18
judex totius mundi non poteſt jure pium cum impio perdere; & peccatum eſt ſola & unica cauſa meritoria damnationis. *Qui peccavit illum delebo de libro vitæ. Anima quæ peccavit morietur. Si peccaveris morieris, & non vives.* Secundo, quia iſta deſertio eſt cauſa in quam peccatũ reſolvi poteſt, & propterea peccati cauſam per modũ removentis, vel non dantis prohibens, ſine quo peccatum vitari non potuit. Et non levis error in eo commiſſus, quod, quum peccatum non præſupponas deſertioni & præteritioni divinæ, ordinationem tamen ad pænam deſertioni ſubjungas, ſine explicatione cohærentiæ utriuſque actus iſtius. Quod ſi coneris, non in leviorem incides culpam; facies enim deſertione iſta Deum peccati auctorem, quod argumentis irrefutabilibus commonſtrari poteſt. Similitudines abs te propoſitæ non quadrant propoſito, & propterea ſunt diſſimiles. Aliud enim eſt occidere beſtiam, quo facto non eſt amplius beſtia, nec miſera; & ex ædibus aliquem excludere, quem admittere non teneris: & aliud hominem æternis pœnis addicere, quod longè gravius eſt quàm eundem in Nihilum redigere.

Cauſa cõparata reprobationis.

Hujus comparatæ reprobationis cauſa eſt mera Dei voluntas ſine conſideratione peccati, nempe quod valeat ad diſtinctionem faciendam, non autem ad ipſam ordinandi poteſtatem, quæ in Deo quidem eſt ut Domino & Iudice, ſed exerceri actu non poteſt, niſi in peccatorem pœnam promeritum ex æquitate juſtitiæ divinæ. Cui meæ diſtinctioni accedit quod ex *Auguſtino* citas & *Gregorio*. Vterque enim

peccatum

peccatum meritoriam cauſam facit reprobationis, & omnino prędeſtinationi divinę peccatum & peccatores præſtruit: at actum diſcretionis meræ Dei voluntati tribuit.

Hujus *ſecundi reprobationis actus* duos facis *gradus, juſtam deſertionem, & damnationem ob peccatum*. Vnde apparet te deſertionem, quam primum reprobationis actum feciſti, ab hac deſertione diſtīguere. Nec tamen addis quodnam ſit inter duas iſtas deſertiones diſcrimen, quod tamen factum oportuit confuſionis vitandæ cauſa. Licet tamen ominari, cum illam feceris peccati præcedaneam, quod hanc peccati conſectaneam eſſe velis, & ex merito peccati exiſtentem. Deſertionem autem divinam duplicem facis; an hanc qui eſt primus gradus actus ſecundi reprobationis; an verò deſertionem divinam in univerſum, non explicas. Non illam meo judicio: quia deſertio illa ad ſecundum actum reprobationis pertinens, eſt propter peccatum; & prima hæc ponitur abs te peccato præcedanea. Fortè erit eadem cum deſertione primo actu reprobationis. Si ita eſt, non potes notam confuſæ tractationis hoc loco effugere. At videamus quomodo duplicem illam deſertionem nobis explanes. Priorem dicis eſſe *negationem auxilij & confirmationis, gratiaque ſecunda, quâ prima efficax reddatur ad reſiſtendum tentationibus, & perſeverandum in bono*, eamque vocas *explorationis deſertionem*, & eorum etiam eſſe dicis, *qui Deum nondum deſeruerunt*, quod probas exēplo Protoplaſti Adami. At quæro ex te, mi Perkinſe, an illud auxilium, iſtam conformationem gratiamque ſecundam adeò neceſſaria putes ad perſeverandum in bono, ut ſine ijs homo tentationi reſiſtere non potuerit? Si ajas, vide quomodo Deum excuſes à culpa peccati, qui homini

Gradus duo ſecundi actus reprobationis.

Prior.

citra ipſius culpam negaverit neceſſaria dona & auxilia ad perſeverandum in bono. Si neges, tum verò declara mihi quo jure hanc voces deſertionem Dei. An ille poteſt dici deſertus à Deo, qui eſt in gratiâ Dei, juſtitiâ originali à Deo ornatus, gratiâ gratum faciente præditus, inſtructus omnibus neceſſarijs donis & auxilijs ad perſeverandum in bono, quin & ipſa Dei Spiritusque ſancti aſſiſtentiâ munitus ad reſiſtendum tentationi? Si cum Scriptura loqui velis, deſertionem illam appellare non potes. At dices non ſimpliciter quidem dici deſertionem, ſed κατά τι, & quodammodo: quatenus nempe Deus illi, cui iſta omnia contulit, non præſtat auxilium efficax; non confirmationem actualem in bono, non gratiam ſecundam, ſine quâ priores illæ gratiæ inefficaces ſunt: quod dicis ex eventu apparuiſſe, quia ſi iſta etiam obtinuiſſet, perſtitiſſet in bono nec lapſus fuiſſet. Quod ex Auguſtino enuntiabis: *Deum non deſeruiſſe hominem quoad poſſe, ſed quoad velle*; hoc enim ſi habuiſſet, ſtetiſſet. Ingredimur hic, Perkinſe doctiſſime, tractatum difficillimum & vix explicabilem, mihi ſaltem tyroni adhuc, & in iſtis apicibus Theologiæ Sacræ non ſatis exercitato. Audebimus tamen aliquid freti gratia illius qui parvulis dat ſapientiam & cæcis viſum. Tu juvabis in partem, ut mutua collatione veritas magis eluceſcat. Non enim in te ſed ad te ſcribere inſtitui, & diſcendi & docendi cauſa.

Duo autem mihi hic explicanda video neceſſario. Primo de Gratia ſufficiente & efficaci. Secundo, de utriuſque adminiſtratione & diſpenſatione, diſpenſationiſque cauſis.

NOTA.

Hic ipſe Auctor in Autographo ſuo lacunam reliquit

Digitized by Google

reliquit; quam quidem, ad ſinem perductâ hac collatione, explere initiò decreverat: poſtmodum tamen, re penitiùs expensâ cum animo ſuo, non fecit. Cauſam ſi divinare liceat, hanc fuiſſe exiſtimamus; quòd ab unâ parte conſiderans eſſe materiem hanc involutis ſpinoſiſque difficultatibus plenam; ab altera perpendens diſtinctionem hanc totam non eſſe propriè divinæ traditionis, ſed humanæ potiùs inventionis: maluerit & tempus & ingenij vires in ſacroſanctis Chriſti Salvatoris oraculis perveſtigandis occupare, quam ſe in perplexis humanæ inventionis tricis evolvendis torquere.

ATque hactenus quidem doctrinam tuam de Prædeſtinatione examinavimus. Si jam tibi videatur illam ſecundum animadverſiones noſtras emendare, proculdubio *non Manichæa, non Stoica, non Epicuræa, imò nec Pelagiana* dici poterit: licet ab hoc poſtremo vitio immunis ſit etiam ut abs te eſt propoſita: at à reliquis non æquè facilè excuſari poterit apud illum: qui non modo ſententiam, ſed & ſententiæ tuæ conſectaria accuratè cum Manichæorum & Stoicorum dogmatibus comparabit. Epicureiſmum nonnulli ex eadem ſententiâ deducunt, at nonniſi per multas conſequentias. Velim autem te perſpicuè ſatis doctrinam tuam ab iſtis objectionibus vindicaſſe. Conaris autem idipſum per reſponſionem ad varias criminationes doctrinæ abs te explicatæ impingi ſolitas. Quas criminationes cum reſponſis tuis nos ordine conſiderabimus.

Digitized by Google

CRIMINATIO I.

Doceri à nobis certos homines, eoſque paucos eligi.

Quod ſententia tua idipſum apertè continet, quod iſtâ criminatione dicitur, veriſſimū eſt. Nulla ergo tibi iſtoc objectamento affingitur ſententia contra mētem tuam & doctrinam. Verum etiam eſt, quod iſta criminatio nullum crimen continet. Nam Scriptura idem planiſſimis verbis dicit: *Multi vocati, pauci electi*: &, *Ne time puſille Grex*. Et tu tuâ reſponſione planiſſimè doces, nihil iſthac objectione falſum tuæ ſententiæ impingi. At verò non puto quemquam eſſe qui hoc tuæ ſententiæ objiciat: Omnes enim hæretici quos noſſe contigit, ſentiunt paucos eſſe electos: plærique etiam, imò & omnes, ſi dicere audeam, eos *paucos Deo notos & certos eſſe, adeò ut numerus iſte nec augeri nec minui poſſit, neque qui numerantur variari.* At explicationem aliam adferunt electionis tuæ, *contrariam, vel ſaltem diſſentaneam.* Quare non id tibi objicere debuiſti quod nonniſi à ſtulto adverſario tibi objici poteſt: ſed criminationem iſtam ita proponere debuiſti, ut ab iјs concepta eſt qui tuæ ſententiæ adverſantur. Illi enim non hoc culpant in tua ſententia, quod certos eoſque paucos homines à Deo eligi dicas, ſed quod ſtatuas, *Deum nudo & abſoluto decreto, citra ullum peccati vel infidelitatis reſpectum, certos homines eoſque paucos elegiſſe: reliquam autem hominum multitudinem eodem decreto rejeciſſe, quibus Chriſtum non dedit, & quibus Chriſti mortem utilem eſſe noluit.* Sed de iſtâ objectione in reliquis à te allatis criminationibus aliquid dicetur.

Math. 12. *Luce 12.*

Quomodo proponenda erat hæc criminatio.

CRI-

CRIMINATIO. II.

Docere nos Deum ordinaſſe homines ad inferorum ignem, & creaſſe ut perderet.

In iſta criminatione circumſcribenda fuit vox *Homines*, & adſtringenda ad certos nempe perituros. Neque n. quiſpiam tibi impingit, quod id de omnibus hominibus intelligas: quũ omnes ſciant te ex iſto numero eximere & excludere electos. Quare ita erat criminatio proponenda. *Docere nos Deum nonnullos homines, quâ homines, citra conſiderationẽ peccati ad inferorum ignẽ ordinaſſe & creaſſe ut illos perderet.* Quæ ſanè criminatio gravis eſt, & magnã calũniam habet, ſi falſò id tibi impingitur: at ſi verè, omnimodò tibi conandum, ut per ſententiæ mutationem te ab iſtâ criminatione expedias & exſolvas. Fateor autem te & qui tecum ſentiunt ita loqui non ſolere. At videndum annon æquipollentia dicatis, quod ſi monſtratum fuerit, criminis iſtius convicti tenemini. Ego autem jam ad tempus illorum criminatorum perſonam, minimè tamen criminator, ſuſtinebo: tu vide an cauſam illorum rectè agam, & criminis iſtius te convincam. *Quomodo ſecunda.*

Qui peccato pœnam ponit inferorum ignem, qui ordinat ut homo primus & in eo omnes homines peccẽt, qui ita gubernat ſuâ providentiâ hominem iſtum primum ut neceſſariò peccet, neq; peccatum vitare actu poſſit, unde & ille peccat & omnes in eo: qui denique certò & irrevocabiliter apud ſe decrevit peccatorum iſtorum, qui in Adamo peccaverunt plurimos in Adamo relinquere, & peccatum in illis per inferorum ignem punire, ille meritiſſimo jure dicitur homines nonnullos imò quamplurimos abſoluto decreto, quâ homines, & citra *Hanc meritò obýci.*

peccati conſiderationem, nullo ipſorum merito ad inferorum ignem ordinaſſe. Cohæret enim cum peccato illorum ignis inferorum, ex poſitione legis iſtâ pœnâ ſancitæ, & decreto Dei de peccato illis non condonando. Peccatum cohæret neceſſario cum decreto Dei, imò & ex eo dependet, adeò ut homo non poſſit non peccare, ſecus decreto iſti locus non eſſet. Vnde ſequitur: quum Deus homines ordinaverit ad peccandum, peccatum autem punire in multis abſolutè decreverit, Deum quamplurimos ad inferorum ignem ſimpliciter ordinaſſe.

Quod vero tu & qui tecum ſentiunt, iſta ſingula ita ſentitis, commonſtrabo. Primo dicitis & verè, ignem æternum eſſe pænam ordinatam peccato & legis tranſgreſſioni. Secundo, dicitis Deum ordinaſſe ut primus homo & in eo omnes homines peccarent; nec dicitis ſolum, ſed & rationem decreti & ordinationis iſtius divinæ adfertis, ut Deus iſtâ ratione juſtitiam & miſericordiam ſuam, in quibus gloria ipſius potiſſimum conſiſtit, demonſtraret, quibus locus eſſe nequit niſi per peccatum, & occaſione illius. Tertio, additis Deum ita providentia ſuâ adminiſtraſſe hominis primævum ſtatum, ut, licet quod ipſius libertatem attinebat, ſtare poſſet & non labi, tamen reipſa laberetur & peccaret. Quæ duo inter ſe cohærent: ut enim Deus finem ſuæ ordinationis aſſequatur, neceſſe eſt ita negotium adminiſtret totum, ut inde finis ille exiſtat. Adminiſtrationi autem iſti præſcientiam peccati non ſubſtruitis: unde neceſſe eſt ut omnipotentiam Dei, cui reſiſtere homo nec poſſit nec velit, eidem præficiatis: quâ poſitâ neceſſitatem peccandi & peccati inducitis. Iam verò hiſce omnibus ſuperadditis decretum Dei irrevocabile, quo

ſtatuit

ſtatuit peccatum illud ſecundum iſtud decretum perpetratum, abſq; miſericordia per puram putam juſtitiam punire: Vnde puto apertiſſimè conſtare, nihil verbis imponi quod à ſententia veſtra alienum eſt, quum iſta criminatio vobis objicitur.

Alteram criminationis partem jam præ manibus ſumam, qua tibi objicitur quod ſecundum doctrinam tuam *Deus homines creaverit ut perderet*. Veritas eius criminationis ex eo patet, quod dicitis Deum homines creaſſe hoc fini, ut in hiſce miſericordiam, in illis juſtitiam, & quidem punientem (illa enim miſericordiæ opponitur) demonſtraret, & citra præviſionem. Vnde ſequitur, cum juſtitia puniens hominem perdat, Deum homines nonnullos creaſſe ut illos perderet. Cohærent enim juſtitia puniens & interitus hominis, neque illa niſi per hunc declarari poteſt. Conſtat ergo, nihil tibi iſta tota criminatione à ſentẽtia tua alienum objici.

Imò verò, puto te tuæ ſententiæ parcere voluiſſe, quum illi minus quam quod merebatur objeciſti, Multò enim pejus eſt, Deum ordinaſſe homines ad peccandum, & creaſſe ut peccarent; quàm ordinaſſe ad pęnas inferorum & creaſſe ut perderet eos. Si enim peccatum eſt pejus malum quàm damnatio, quod apparet ex eo, quod illud bono divino, hoc humano oppoſitum eſt; tum ſanè gravius eſt ad peccatum aliquem ordinare quam ad inferos, creare ut peccet quam ut pereat. Quanquam, ſi verum lubet fateri, dicendum ſit; ſi homo ordinatus eſt ad peccandum, tum peccare non poteſt. Peccatum n. eſt voluntarium, & decretum Dei de peccato infert neceſſitatem peccandi. Et ſi homo creatur ut condemnetur, tum condemnari non poteſt à Deo. Nam condemnatio eſt actus judicis juſti. Iuſtus autem judex non condemnat niſi qui ſua culpâ citra *Meritò etiam graviorem objici potuiſſe.*

neceſſitatem malus eſt: non eſt malus citra neceſſitatem & ſua culpa, qui creatus eſt ut peccet, atque ita pereat.

Obiectum per reſponſionem primam Perkinſii non confutari.

Iam verò reſponſionem tuam ad criminationem iſtam ſecundam inſpiciamus. Putas te criminationem obtundere & confutare diſtinctione duplicis actus in reprobatione. at non facis. Nam fateris ultrò *Deum abſoluto ſuo propoſito deſeruiſſe creaturam, ex quà deſertione peccatum neceſſario, juxta tuam ſententiam, exiſtit:* ſecus juſtitiam punientem illi deſertioni ſubnectere non potes, niſi conditionaliter: ſi nempe contingat hominem poſt deſertionem illam peccare. Fateris ergo quod criminatione iſta objicitur tuæ ſententiæ, non confutas criminationem. Confusè autem hic miſces *permiſsionem lapſus & permiſſionem qua Deus permittit ut quis à beatitate finaliter decidat*. Non enim ſunt unum, neque ab una cauſa. Omnes enim permiſſione divinâ lapſi ſunt, at multi non pereunt finaliter in lapſu: & permiſſio lapſus eſt ex providentia divinâ generali ad totum humanum genus; permiſſio finalis in lapſu eſt reprobationis & nonnullorum tantum. Et quod dicis *peccatum deſertione & permiſſione Dei eſſe poſterius*, intelligendum de permiſſione illâ providentiæ qua hominem labi permiſit in peccatum, non de permiſſione quâ patitur nonnullos finaliter à beatitudine excidere, quæ eſt reprobationis. Hujus enim poſterioris permiſſionis cauſa eſt peccatum, nempe meritoria, ut ſæpè jàm dictum eſt.

Inſpiciamus teſtimonia quæ adfers. In *Lombardi* dicto *futura merita* intelligenda ſunt, quæ unus haberet potius quam alius. Communia verò merita ut ut cauſa movens non ſint, ſunt tamen cauſa meritoria, & conditio in objecto reprobationis requiſita.

quiſita. Sic etiam *Hieronymi* dictum intelligendum de boni & mali patratione, quâ inter ſe diſcrimi-narentur fratres, non de peccato in quo ambo pariter erant concepti: quod apparet ex eo quod dicit, & *electio illorum atque abjectio non merita ſingulorum, ſed voluntatem eligentis atque abjicientis oſtendit.* In *Anſelmi* dicto clare apparet quod volo. Nam dicit *Deum juſtè agere ſi peccatores reſpuit.* Idem etiam indicat verbum *miſerendi* in altero ipſius dicto uſurpatum. Dicta Thomæ & Auguſtini hiſce conſentiunt. Non enim quæritur, an Dei voluntas ſit cauſa electionis & reprobationis, ſed an illa non habeat prævium peccatum tanquam cauſam meritoriā reprobationis, & conditionem in objecto tum electionis tum reprobationis requiſitam, quod ex Auguſtini perpetua ſententia eſt veriſſimum; & vox *converſionis* à Thomâ uſurpata, vox *trahendi* ab Auguſtino, peccatum iſti voluntati convertendi & trahendi præcedaneum facit. Teſtimonia reliquorum Scholaſticorum examinaremus, ſi tanti eſſet apud nos illorum auctoritas. Hoc autem dico, nullum eſſe quod peccatum Adami & commune omnium hominum excludat à decreto Prædeſtinationis, imò nonnulla idem clarè includunt. Vbi enim *gratia, miſericordia* voces uſurpantur, ibi peccati tacita includitur mentio.

Quod verò *poſterior actus* ſit *cum reſpectu ad peccatum*, certum eſt, ſed ad peccatum non priore aliquo decreto ordinatum ut fieret, ſed ordinatum ut in unis puniretur ex juſtitia, in alijs tolleretur per gratiam, ubi factum eſſet. Iſta autem explicatio non docet *criminationem illam eſſe calumniam*, niſi ſimul doceas peccatum ex illo decreto reprobationis ſive alio quocunque non neceſſario extitiſſe.

Secunda reſponſio conſtat verbis tantum. Non *Nec per ſecundam.*

 enim

Digitized by Google

enim excuſatur actus propter finem, ſi ſit injuſtus. Injuſtum eſt hominem citra peccatum perdere, & hoc injuſtum manet, etiamſi quis dicat hoc fieri ad *declarationem judicij* vel *declarandum judicium*; & ineptum videtur quod additur, hoc fieri ad *declarandum judicium in iuſto exitio*, quod juſtum eſſe nequit, niſi inferatur ad peccatum. Quod additur, *Deum hominem non quâ talis, ſed quâ peccator eſt, debito exitio velle punire*, id ſolidi reſponſi vim obtinet, eo poſito quod homo libere & non neceſſario peccaverit. Peccandi enim neceſſitas & inevitabilitas a peccato excuſat, & à pænâ eximit actus iſtius patratorem; actus dico & non peccati, quia actus, quem quis neceſſario & inevitabiliter perpetrat, peccati nomen cenſeri nequit. Nihil facit ad effugiendum hunc ictum varia diſtinctio, quâ homo ſui reſpectu liberè, decreti verò divini ratione neceſſario peccaſſe dicitur: quia fieri nequit, ut quis liberè faciat id quod neceſſario facit, neque ut unus actus neceſſario fiat, hoc eſt, non poſſit non fieri, & tamen contingenter fiat, hoc eſt, poſſit non fieri. Pugnat enim hoc cum prima veritatis univerſalis notione; de quolibet affirmare aut negare verum eſt. Scio à nonnullis illam diſtinctionē propugnari, allato Dei exemplo, quem dicunt & neceſſariò & liberè bonum eſſe. At perperam. Adeo enim falſum eſt Deum eſſe libere bonum, ut non procul abſit à blaſphemia. Deus enim quod eſt, neceſſario eſt, & ſi liberè bonus eſt, poteſt eſſe non bonus. Et quis unquam dixit, quæ naturalia ſunt & eſſentialiter inſunt, libere ineſſe.

Cameracenſis verò dictum ex parte eſt blaſphemum, ex parte verum. Blaſphemum eſt dicere, *Deum poſſe citra iuſtitia ſua damnum & noxam punire & affligere æternaliter innocentem creaturam*

ſuam

ſuam: verum, *Deum poſſe creaturam annihilare ſine ejus peccato.* Multum enim diverſa ſunt punire & annihilare: Hoc enim eſt aufferre eſſe quod dedit ex gratia, illud miſerum eſſe inferre & quidem infinitè miſerum; citra tamen ullum meritum peccati. Hoc longè pejus illo, dicente Chriſto: *Melius fuiſſet homini, ſi natus non fuiſſet.*

Quod autem juſtitiæ divinæ contrarium ſit punire non peccatorem, apparet ex dictis Scripturæ plurimis. *Geneſ. 18. Abſit à te qui judex univerſæ terræ es, ut juſtum condemnes cum impio. Exod. 32. Dele me de libro tuo. Qui peccavit delebo de libro meo. 2. Theſ. 1. 6. 7. Siquidem juſtum eſt apud Deum viciſſim redere iis qui affligunt vos, afflictionem; vobis verò qui affligimini relaxationem nobiſcum. Heb. 6. 20. Non enim eſt injuſtus Deus ut obliviſcatur operis veſtri*, &c. Dictum ſapientiæ *cap. 12.* à Cameracenſi citatum prorſus contrarium docet, quàm *Cameracenſis* ex eo probare nititur. Agit enim de perditione nationum injuſtarum, & apertis verbis habet verſu. 15. *Juſtus autem cum ſis, juſtè gubernas omnia; eum qui nullam ſit meritus pœnam cōdemnare, exiſtimans alienum à tuâ poteſtate.* At fateor culpâ veteris verſionis in errorem iſtum inductum Cameracenſem. Tu verò, Perkinſe eo ipſo non excuſaris. Debuiſti enim omittere teſtimonium Auctoris in errorem inducti vitio verſionis, cum id ſcires ex ipſo contextu Græco & Tranſlationibus poſterioribus melioribus iſtâ antiquâ. *Deus* quidem *non eſt obligatus legibus creatis*, ſed ſibi ipſi eſt lex, eſt enim ipſa juſtitia. Et lex iſta ſecundum quam nemini licet pænam inferre immerenti, non eſt creata, neque ab hominibus facta, aut inter homines tantum locum habens: ſed eſt lex æterna, & immota juſtitia divina cui Deus ex immutabilitate

Contrarium eſt Iuſtitia divina punire non peccatorem.

ſuæ naturæ & juſtitiæ eſt obligatus. Neque hoc in univerſum verum eſt, *quicquid juſtum eſt, eò juſtum eſſe, quia Deus illud velit*, quū multa ſint quæ Deus vult quia juſta ſunt. Iuſtum eſt ut Deus ſolus à creatura agnoſcatur pro vero Deo. Hoc Deus vult quia juſtum eſt, & non eſt juſtum quia Deus velit. Actus ſimplicis obedientiæ juſtus eſt, non quia Deus illum velit ſibi præſtari à creatura, ſed quia in ſe talis eſt, & Deus non poteſt non illum à creatura poſtulare; licet voluntatis liberæ eſſe poſſit præſcribere quâ in re velit ſibi ab homine obedientiam præſtari. Et quod ad nos attinet, noſtri ſanè eſt officij in legibus divinitus nobis latis, non tam videre an quod jubet, ſit juſtum in ſe, ſed ſimpliciter obtemperare quia Deus præſcribat & jubeat. Quod tamen noſtrum officium hoc fundamento nititur, quod Deus id quod injuſtum eſt præſcribere non poſſit, propterea quod ſit ipſa juſtitia, ſapientia, & omnipotentia.

Examinantur loca ſcholaſticorum.

Omittere ſtatueram latiorem examinationem dictorum ex Scholaſticis Theologis allatorum: ſed, verbo dico. *Franciſci Maronis ſigna quatuor ad proceſſum prædeſtinationis & reprobationis intelligendum neceſſaria*, ut ipſe inquit, nullius eſſe pretij, & notoriæ falſitatis, & confuſi ordinis. In ſententia *D. Bānes* abſurdè *permiſſio, quâ tota natura permiſſa eſt ruere in Adamo*, adſcribitur reprobationi, quum illa permiſſio & lapſus eam ſecutus ſe extendat ad totum humanum genus citra diſcrimen electorum & reproborum. Quatuor illa quæ Ferrarienſis dicit in reprobato inveniri, non inſunt illi ut reprobato & reſpectu decreti reprobationis, ſed duo poſteriora tantum; nam *permiſſio lapſus* & *peccatum* etiam, ut ejus verbis utar, in electis inveniuntur, & pertinent ad decretum generalioris providentiæ, quo

Deus

Deus permiſit hominem libertati arbitrij ſui, ut ante dictum & ſæpius. Fuerunt ergo alia tibi afferenda ad criminationem iſtam diluendam. Verum admodum velim te, mî Perkinſe, Scripturam citare ad ſententiæ tuæ confirmationem & criminationum iſtarum depulſionem. Scholaſticorum ſcripta pondus & auctoritatem, apud nos præſertim, habere non debent; de quibus Doctores noſtri Theologi uno ore affirmant *quod veram Theologiam in Philoſophiam & altercandi artem converterunt, quodque ſuas ſententias non tam ſacrarum litterarum quam Ariſtotelis auctoritate ſtabilire conātur.*

CRIMINATIO III.

Stoïcam Prædeſtinationem & ſtoïcum fatum à nobis induci: quia (ut aiunt) ex neceſſario & energetico Dei decreto omnia dicimus fieri: etiam lapſum Adæ, quem ex noſtrâ (ut ferunt) ſententiâ decrevit & voluit Deus.

Gravis quidem eſt iſta criminatio, at leniter à te & leviter propoſita, & non illorum verbis qui illam objiciunt. Addere debuiſti quæ ad hanc criminationem eſſentialiter pertinent, & tibi tuæque doctrinæ ab alijs objiciuntur: qualia hæc ſunt. Inde ſequi *Deum eſſe peccati auctorem; Deum verè peccare; Deum ſolum peccare, & peccatum non eſſe peccatum*, quæ Bellarminus objicit ſententiæ quorundam doctorum noſtrorum, quam & tu propugnare videris. Ratio verò cur iſta omnia tuæ doctrinæ objiciant hæc eſt: Quia efficaci Dei voluntate, & cui reſiſti nequit, omnia evenire dicas, & quæ non fiunt, ideò non fieri, quia Deus abſoluto decreto, ſtatuit ne iſta fierent. Vnde ſequitur & actus quæ peccata ſunt

Et hanc criminationem nimis leniter propoſitam eſſe.

ſunt, committi Dei voluntate, cui reſiſti nequeat & actus juſtitiæ omitti, quia Deus decreverit ſimpliciter & abſolutè ne fierent. Et propterea Deum eſſe auctorem peccatorum,& impeditorem juſtitiæ & bonorum actuum. Ex quo infertur, Deum verè & propriè loquendo peccare: quumque neceſſitas ex quâ actus tales patrant homines, illos à peccato excuſet, ſequitur Deum ſolum peccare, quemadmodum ille ſolus peccat qui arrepta manu alienâ per vim alteri colaphum impingit. Cæterum quia Deus peccare non poteſt, ſequitur peccatum non eſſe peccatum. Quare nulla mihi videtur per iſtam criminationem tuæ doctrinæ injuria illata eſſe.

An hæc criminatio rectè expungatur.

At videamus quomodo tu iſtam criminationem expungas. Omiſſo quod generatim fuit objectum, de *Adami lapſu* agere incipis Hunc fateris eveniſſe *non præſciente modò Deo, ſed volente etiam & decernente:* at, ut explicas te, *voluntate non approbante neque efficiente, ſed non prohibente, ſed permittente,* Quę diſtinctio rectè adhibita verè difficultatem ſolvit; Et ſi ſententia tua aliorumque hæc eſt, Deum non approbaſſe, non effeciſſe lapſum,non incitaſſe, non impuliſſe Adamum ad labendum, neque neceſſitatem illi ullam intuliſſe peccandi,ſive agendo ſive non agendo, ſed tantum voluiſſe non impedire,at permittere lapſum Adami:tunc fateor illa omnia injuſtè tuæ ſententiæ objici. Sed verbotenus hæc tantum dicere videris, reipſâ permiſſionem ſeu non prohibitionem illam ita explicas, ut in energeticum illud decretum Dei incidat. Quod ita probo. Dicis. *Quod Deus nō impedit, ideò evenit, quia Deus non impedit; & quod non eſt, ideò non eſt, quia Deus vult non eſſe.* Concludo. Ergo non impeditio Dei & eventus inter ſe compulantur ut cauſa & effectus, & quidem immediatè. Et ſic non impeditio

habet.

habet rationem energeticæ effectionis. Ergo etiam volitio Dei, & non exiſtentia ſeu eventus rei inter ſe copulantur ut cauſa & effectus, & propterea volitio ne aliquid ſit, habet rationem energeticæ impeditionis. Quòd porrò latius ita doceo.

Peccatũ eſt duplex, Cõmiſſionis & Omiſſionis: Cõmiſſionis quo fit quod vetitum eſt, Omiſſionis quo non fit quod præceptũ eſt. Non impedire commiſſionis peccatum, eſt (ex tua ſententia) concurrere ad actum illum; qui ab homine ſine peccato committi nequit, & quidem ſic concurrere, ut Deus prima iſtius actus cauſa ſit, homo ſecunda, ille movens hominem, hic motus à Deo, & quidem ita movens, ut homo neceſſariò illum motum ſequatur, atque ſic ex neceſſitate producat actum illum, quem ille ſine peccato committere non poteſt. Non impedire peccatum omiſſionis, eſt ex tua ſententia, non dare illam gratiam ſine quà omitti peccatum & præſtari bonum contrarium nequit. Qui autem illo pacto concurrit, & iſtam gratiam denegat, ille ſimpliciter eſt peccati præcipua & energetica cauſa. Imo & ſola cauſa, quia concauſa actus, propterea quod motui primæ cauſæ reſiſtere nequit, peccare non poteſt motum irreſiſtibilem ſequendo.

Si verò ſententiam tuam & aliorum ita explicare potes, ut ab ipsâ meâ explicatione reipſa diſſentiat, tum nihil tibi criminis impingo.

Diſtinctione iſtâ quâ dicis *aliud eſſe velle rem aliquam per ſe, & aliud rem velle quoad eventum*, non elaberis, niſi per eventum rei intelligas id quod ex rei ipſius productione & exiſtentia evenit, quæ ſententia tua non eſt. Dicis enim *Deum velle peccati eventum*, hoc eſt, *peccatum evenire, at non velle peccatum ipſum*; quæ diſtinctio eſt abſurda. Nam peccati eſſentia conſiſtit in eventu; Eſt enim actio. Et eodem

Diſtinctio rei per ſe & eventus rei.

eodem volendi modo Deus vult peccatum ipſum quo vult peccatum evenire, & quo vult peccatum evenire, eodem etiam vult peccatum ipſum. Non amat peccatum per ſe, non amat ut eveniat peccatum per ſe. Vult ut peccatum eveniat propter gloriam ſuam; vult etiam peccatum propter gloriam ſuam. Loquor ex tuo ſenſu. Monſtra, ſi potes, diſcrimen, & acquieſcam.

Quod verò dicis *Deum velle non impedire peccatum*, ambiguè dicitur, niſi explicetur. Quid enim? Annon Deus impedivit ne homo peccaret, quantum ipſum decuit, & ſecundum modum, quo fas eſt ipſum agere cum creatura rationali; nempe legiſlatione, comminatione, promiſſione, gratiæ ſufficientis donatione, quin & aſſiſtentiæ ſuæ pollicitatione, ſi homo ad illam confugere velit? quod potuit, aut abimus in infinitum. Non impedivit autem omnipotenti & phyſicâ actione, quia non decuit: ſic enim impediiſſet homini uſum libertatis ſuæ primævæ in quâ illum inſtituerat; & per conſequens reſcidiſſet, ut alibi ex Tertulliano diximus, inſtitutionem ſuam.

Rectè autem dicitur Deum propriè & primò, adde etiam immediatè velle permiſſionem ſuam. At inde non ſequitur, Deum etiam velle eventum peccati. Non enim ſequitur, Deus volens permittit peccatum: ergo vult evenire peccatum. Contrarium enim verum eſt; Deus volens permittit peccatum: Ergò nec vult ut eveniat peccatum, neque vult ut non eveniat. Eſt enim permiſſio actus remiſſæ voluntatis: quę voluntatis remiſſio hîc Deum decuit, quia hominem liberi arbitrij fecit, ut illius liberam & voluntariam obedientiam exploraret: quod non potuiſſet, ſi impedimentum objeciſſet

homini

homini inſuperabile. Cauſa verò cur id quod Deus permittit eveniat; non eſt permiſſio, licet ſine illa non eveniret; ſed ipſa propria & immediata cauſa actum producens cum concurſu Dei ipſi ſemper parato. Permiſſio autem in cauſam per ſe reſolvi nequit, ſi de ea agatur ex rei veritate; ſed tantum in cauſam ſine qua non, ſeu removentem, vel potius non præſtantem prohibens, & quidem tale prohibens, quale dixi, cujus prohibitioni creatura obſiſtere non poteſt. *Permiſſio qualis cauſa.*

Iſta verò verba tua; *Sicut nil boni poteſt eſſe aut fieri niſi Deo faciente, ità nil mali poteſt caveri niſi Deo impediente,* vera ſunt ſi rectè intelligantur: ita nempe faciente Deo ut decet illum id quod bonum eſt per rationalem & liberam creaturam efficere: atque ita impediente Deo, ut decet liberam creaturam à malo impediri. Modus autem iſte & faciendi & impediendi talis eſt, ut libertatem hominis non auferat, ſed & ipſum hominē liberè exque voluntate ſecundum modum voluntatis bonum facere & à malo abſtinere permittat. Secus non bonum fit ab homine, neque malum ab illo cavetur, ſed actus tantum fit & vitatur neceſſitate ſive naturali ſive ſupernaturali. Corrigi etiam poſſent illa verba, ſi accuratius eadem excutere quis vellet. Ita enim dicendum fuit: *Sicut nihil boni eſt aut fit, niſi faciente Deo, ita nihil mali cavetur, niſi Deo impediente.* Faciente enim Deo non tantum poteſt fieri bonum, ſed etiam fit ipſum, & impediente non poteſt modò caveri malum ſed etiam cavetur reipſa. Si verò *poſſe* illud retinere vis, ita tibi enuntiandum eſt. *Sicut nihil boni poteſt fieri aut eſſe, niſi Deus velit hoc facere, vel alteri faciendi facultatem & voluntatem dare, cumque illo ad agendum concurrere; ita nihil mali caveri poteſt, niſi Deus velit dare & det vires ſufficientes*

arbitrio, adhibitâ tamen determinatione quouſque illos progredi vellet, diſpenſans & regens ita malitiam illorum ſed ſuaviter admodum, ut hoc tantum illi inferrent, quod Deus Filium ſuum pati volebat, & nihil præterea: ut perſpicuè videre eſt in ipſo ſupplicij genere, impedimento fractionis crurum, in perfoſſione lateris, in inſcriptione tituli, & ſimilibus. Cæterum nulla hic apparet Dei actio quâ impulſi ſint, aut moti ad volendum & agendum quod voluerunt & fecerunt: ſed volentibus Chriſtum morti tradere ex propriâ malitiâ & invidiâ, uſus eſt, prout ipſe ſcivit gloriæ ſuæ & ſaluti hominem conducere.

Cauſa autem cur Deus & Chriſtus in illâ traditione, non peccaverint, non hæc ſola eſt neque præcipua, quod *diverſis finibus moti fuerunt ad tradendum*. Quid enim ſi Iudas in hunc finem id feciſſet, ut Chriſtus morte ſua mundum Deo reconciliaret, an propterea minus peccaſſet? Nihil minus. Non enim licuit illi malum facere ut inde bonum exiſteret. At præcipua diſcriminis cauſa eſt, quod Deus jus habuit Filium tradendi, & Chriſtus quoque tradendi animam ſuam in mortem; unde id faciendo peccare non potuerunt. Iudas verò nullam ejus rei habuit poteſtatem, itaque peccavit. Actiones enim non ſine modo ſed & principio & formâ diſcriminantur. Sane à peccato non excuſabatur quod armenta Amalecitarum ſervaſſet ad ſacrificium.

Actiones non diſtinguuntur ſolo fine.

1. Sam. 15.

At quæ iſta eſt conſequentia? *ergò etiam dicere nobis licet; Adamus quando fructu vetito veſcebatur, id fecit quod Dei manus & conſilium præordinarit ut fieret*. Hæc ſanè *lingua Apoſtolorum & Eccleſiæ* non fuit unquam neque eſſe potuit, rebus ita inter ſe diſſimiliter habentibus. Non enim una eſt ra-

ſtio Adami & illorum hoſtium Chriſti. Ille ante eſum erat ſanctus & juſtus; hi ante mortem Chriſto illatam mali, injuſti, inimici & hoſtes Chriſti. Hi jam omnibus votis exoptabant, & ſæpe multis modis tentârant mortem inferre Chriſto; Adamus abhorrens ab eſu fructus vetiti uſque dum ab uxore ſeductâ eò pelliceretur. Chriſti mors neceſſaria expiandis peccatis, & gloriæ Dei per ſe declarativa: Adami lapſus omnino non neceſſarius, & per ſe gloriæ & majeſtatis Dei violativus. Neq; enim indiguit Deus maleficio hominis ad gloriæ ſuæ illuſtrationem. Et quid poteſt abſurdius cogitari iſto circulo. *Mors Chriſti à Deo praordinata eſt ut peccatum Adami expiaret: Adami lapſus à Deo praordinatus eſt ut morte Chriſti expiaretur.* Vnde initium ſumemetur iſtius ordinationis; Vbi finietur? Ordinavit tamen Deus Adami lapſum, non ut exiſteret, ſed exiſtentem, ut ſerviret illuſtrationi juſtitiæ & miſericordiæ ſuæ.

Lapſus Adæ quomodo ordinatus à Deo.

1. Pet. 3. 17. Locus 1. *Pet.* 3 17. ſimiliter explicandus eſt. *Vult Deus ut pij mala patiantur* ad caſtigationem & probationem ipſorum, vult illos eadem mala pati ab hominibus alijs, ſed qualibus? qui ultrò ex propriâ malitiâ & inſtigatione Satanæ jam volunt ipſis mala inferre; quam illorum malam voluntatem Deus jam tum prævidebat, quum prædefiniret ut mala iſta pijs inferrentur. Nullo itaque Dei actu iſti moti ſunt ad volendum inferre mala pijs, nullo etiam ad inferendum, niſi tali qui ipſos potius ab ipſa volitione dimovere & ab illatione deterrere debebat: & dimoviſſet deterruiſſetque reipsâ, niſi deploratæ malitiæ fuiſſent. Doctrina, vita, & miracula Chriſti & Apoſtolorum, mundi odium & invidiam illis conciliârunt.

Quod *Deus Semei præcepiſſe* dicitur, *ut Davidi maledi-*

malediceret, etiam dextrè explicatum, difficultatem nullam habet. Conſideretur Semei, ipſe David, & actus Dei qui dicitur præceptio ad maledicendum. Semei jam tum erat oſor Davidis, linguæ maledicentiſſimæ & procacis animi, impius & contemtor Dei divinæque legis, quâ præceptum erat *ne quis malediceret principi populi ſui*. David facto ſuo adverſus Deum & proximum ſuum ſe dignum reddiderat iſtâ ignominiâ, & omnino indigebat per iſtam caſtigari & probari: præditus inſuper erat dono patientiæ ad contumeliam iſtam æquo animo ferendam. Actus Dei eſt, ejectio Davidis & expulſio ex urbe regiâ & regno; Vnde exſtitit fuga Davidis, perlatio rumoris iſtius ad aures Semei, curatio ut David & Semei unum in locum convenirent: atque ſic Dei actu David fugiens & à filio pulſus, oblatus eſt Semei ex Saulis familiâ oriundo, & hoſti Davidis, prompto ad maledicendum. Adde ſi voles obdurationem animi Semejani, ne propter comites Davidis metueret Davidem maledictis inceſſere, quo hoc pacto animo ſuo & odio inveterato adverſus Davidem aliquo modo ſatisfaceret. Oblatio ergo iſta qua David fugiens Semei eſt oblatus, & obduratio animi Semejani divinitus facta, quin & directio linguæ maledicæ, ſunt actus ad iſtā præceptionem pertinentes, citra quos nulla in præceptione iſtâ Dei actio alia dari poteſt quæ in juſtitiam Dei non impingat, Deumque peccati auctorem faciat. Jam verò ſi conferre lubet omnia, videbimus ipſius actus maledicendi non tam Semei quam Deum auctorem eſſe. Semei ſolus fuit auctor volitionis, ſed ut reipſa, quod volebat, efficeret, Deo potiſſimum eſt tribuendum, non moventi Semeium ad maledicendum, ſed procuranti ut Semei occaſionem haberet maledicendi Davidi, & cōfidentiam occaſione 2. Sam. 16.

illa utendi. Vnde apparet planiſſime Deum extra noxam eſſe, & Semeum culpæ implicari. Locus *Jerem.* 34 22. & *Lament.* 3. 37. ſimiliter explicentur, & nihil difficultatis habebunt. Ex collatione vero apparebit hæc omnia ad lapſum Adami nihil facere; ille enim initium fuit peccati: & reliqua omnia locum habent peccato jam in mundum ingreſſo & hominibus per peccatum depravatis.

Ratio ſecunda. Ad *rationem ſecundam.* Quod *Deus volens permittit peccatum* certum eſt, & æquè certum quod *velle permittere ſit velle non impedire.* At hic ſiſte. Non enim idem ſunt velle permittere ſeu non impedire, & *velle gratiam non dare.* Permittit enim ut ille labatur cui gratiam ad ſtandum ſufficientem & neceſſariam dederat. Pergamus. *Qui peccatum, quod futurum præſcit, impedire non vult per gratiam confirmantem cum poſſit, ille revera vult ut idem eveniat,* inquis. At nego ex nolitione prohibendi vel impediendi, rectè concludi volitionem eventus peccati. Sunt enim tria inter ſe diſtincta quorum nullum alterum includit, *velle ut peccatum non fiat,* hoc eſt, velle impedire ne fiat, & *velle ut fiat* ſeu eveniat, & *velle permittere* ſeu non impedire. Duo priores actus ſunt affirmativi, poſtremus negativus. Ex negativo verò actu affirmativus concludi nequit: plus enim eſt in adfirmativo quam negativo actu. At plus non poteſt eſſe in concluſione quam in præmiſſis.

Quomodo Deus velit & non velit impedire peccatum. Deinde dico committi ibi fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Vult enim Deus non impedire peccatum ſecundum quid, & vult impedire ſecundum aliud; impedire inquam, prout decet, quam tamen impeditionem non ſequitur peccati omiſſio: & non impedire alio modo, quam impeditionem ſequeretur quidem peccati

omiſſio,

omiſſio, at citra laudem & virtutem omittentis, utpote non valentis non omittere propter iſtam impeditionem. At licebit & mihi ſic contra argumentari; *Qui peccatum odit, & per legis poſitionem gratiaque ſufficientis dationem impedire vult, ille non vult ut peccatum eveniat, ſed vult ut peccatum non eveniat; quod eſt affirmativi actus voluntatis.* Dices id rectè concludi de *voluntate approbante.* Reſpondeo fieri non poſſe ut Deus quocunque volendi modo contradictoria velit vel contradicentia: Contradicentia autem ſunt evenire & non evenire. Ergo fieri nequit, ut Deus una voluntate velit aliquit evenire, quod alterâ velit non evenire. At fieri poteſt ut Deus voluntate beneplaciti, ut appellant, velit permittere id, quod voluntate approbante ſeu ſigni vult non fieri. Atque ſic concluſio tua Manca eſt, & dicta *Calvini* & *Bezæ*, ſalvo tantorum virorum honore dictum ſit, veritati minus conſentanea.

At vide ſis, quæſo, quæ ſubjungis, & videbis fateberiſque te aliud agentem iſta in chartam conjeciſſe. *Quodcunque Deus*, inquit, *non impedit, ideo non impedit, vel quia vult fieri, vel quia penitus nolit fieri, vel quia non velit fieri* (at quæ horum duorum poſteriorum differētia? Nolle fieri eſt non velle fieri: particula *penitus* eſt nullius pretij, quia negans pars in contradicentibus non capit incrementum, ut non homo: tam enim eſt non homo Lupus, quam aër, terra, cœlum: at forte per *penitus nolit fieri*, intelligi vis, velit non fieri:) *vel quia non curat. Primum* ſi eſt, *obtines intentum* At *ſecundum* eſſe non poteſt: *eſt* enim *abſurdum* dicere *Deum ideò aliquid impedire nolle, quia velit ut non fiat.* Neque tu in enumeratione iſta cauſarum id ponere debuiſti: Nolle enim impedire, &, velle ut non fiat opponuntur; atque inde certum eſt unum alterius

cauſam eſſe non poſſe. In inquiſitione autem cauſarum per viam diviſionis inſtituta, non ſolet neque debet poni id quod oppoſitum eſt. At tranſeat hoc.

Dices igitur; debet ergo ob aliquam cauſam ex tribus iſtis non impedire: fateor ſanè. At illa non eſt *quia non curet*, hoc enim eſt *Epicuraum*: neque quia *non velit fieri*; ergo quia *velit fieri*. Nego antecedens.* Hæc enim eſt cauſa cur Deus non impediat aliquid; quia neque velit ut fiat, neque velit ut non fiat. quod conſtabit planius, ſi rem ita conſideres. Quod Deus vult ut fiat, hoc efficaciter efficit. Quod vult ut non fiat, hoc efficaciter impedit. Quod neque vult ut fiat, neque vult ut non fiat, hoc permittit creaturæ. Et quo modo mens humana concipere poteſt Deum ideo non impedire aliquid, hoc eſt permittere, quia velit ut fiat: ſanè illud velle ut fiat, plus in ſe continet, quàm ut inde permiſſio ſeu non impeditio producatur & concludatur.

Quod inde concludis *iſta talia Deo vel imprudente vel non curante fieri*, quod abſurdum eſt; non potes tueri, ne quidem adverſus teipſum. Iam ante enim non velle fieri, & non curare, ſejunxiſti in tua diſtinctione. Ergò jam unum ex altero concludere non potes. Et quomodo fiat Deo imprudente, quod fit permittente Deo, & volente permiſſionem ſuam? At poſtea ubi de permiſſione latius explicabimus, apparebit Deum quod permittit non imprudentem aut non curantem permittere. Quod autem *permiſſio ſit quædam voluntas affirmativa & non negativa pura*, rectè intelligendum. Vult enim Deus actu affirmativo permiſſionem ſuam. At circa id quod permittit, verſatur ſolo actu negativo voluntatis ſuæ.

Abſit autem ut quis exiſtimet Deum quid iniquè

aut

nit injuſtè decernere: poſito enim quod decreverit, concludendum ilicò eſt, juſtè decreviſſe. Sed videndum an & quo modo Deus aliquid decernat. Fieri enim nequit ut ipſius decreta cum juſtitia ipſius nobis in Scripturis patefacta pugnent: quare ſciendum eſt non ſufficere ad culpam à decreto quod nos Deo aſcribimus, auferendam, ſi addamus decreviſſe ſed *juſte*: non enim vocis iſtius additio juſtum facit decretum, ſed commonſtrandum id quod Deo tribuimus decretum, revera ipſi convenire, & tum de juſtitia nulla erit quæſtio.

Tertium argumentum elumbe eſt. Ex eventu enim alicujus rei non poteſt concludi Deum voluiſſe ut eveniret, ſed voluiſſe non impedire: & hoc velle non impedire, etiam eſt actus providētię Dei, quæ omnibus & ſingulis rebus adeſt & præeſt, vel faciendo, vel ſinendo ut fiant: adminiſtrando tamen & ordinando omnia ad juſtos & legitimos fines: atque ita ut *non tantum exitum rerum, ſed & ipſa initia curet, & principia rerum & actionum*. Et notum eſt Satanā & Impios non modò nihil perficere, ſed ne ordiri quidem poſſe niſi Deo permittente. Quod tu addis, *volente*, non concedo niſi probaveris majore argumentorum pondere quam hactenus feciſti. Et propterea *impium eſt dicere quicquam exiſtere vel fieri, niſi Deus juſtus ſanctuſque id ab æterno decreverit, & volens quidem, vel facere vel permittere*. Eſt enim decretum Dei duplex, efficax & permiſſivum. Neutrum in alterum incidere poteſt. Ratio tertia.

Conſideremus & *Veteris Eccleſiæ judicium*. *Auguſtinus* apertè diſtinguit inter permiſſionem & efficientiam. Et licet dicat, *fieri nihil niſi quod Deus fieri velit*; explicat tamen ſe cum dicit, *vel ſinendo ut fiat, vel ipſe faciendo*: atque hac ratione id quod ſinit, non eſt objectum voluntatis immediatum, ſed permiſ- Ratio quarta.

ſio, cujus objectum eſt id quod permittit Deus. Ita quoque *Tertulliani*, *Hieronymi*, & aliorum dicta ſunt explicanda ne impingant in Scripturam quæ ſimpliciter dicit: *Tu Deus non volens iniquitatem.* Quare, ſi mihi libere loqui liceat, dicam me malle ut *Auguſtinus*, *Hieronymus*, *Catharinus*, & alij omnes ab hujuſmodi phraſibus abſtineant quæ in Scripturis non continentur: & explicationem deſiderant prolixam, ne in blaſphemiæ & hæreſeos occaſionem trahantur.

Diſtinctio iſta ſecundum quam Deus dicitur *velle ut malum ſit, non tamen velle malum*, nihil habet ſoliditatis. Odit enim Deus malum, & odit mali exiſtentiam: quumque malum conſiſtat in actione, ejus fieri eſt ejus eſſe, & eſſe ejus eſt natura ejus. Et licet inter mali eſſentiam & exiſtentiam diſtingui poſſet ſubtilius, tamen dici nequit tantum diſcriminis eſſe inter utrumque, ut Deus velit peccatum exiſtere, non velit autem ipſum peccatum. Quia enim Deus odit eſſentiam mali, ut ita dicam abuſivè, idcirco vetat ne fiat malum: & cauſa cur nolit exiſtere peccatum eſt quia peccatum ipſum odit. Sed non ita odit mali exiſtentiam aut malum ipſum, quin permittat malum fieri à liberâ cauſa, non quia melius eſt ut ſint mala, quam ut non ſint, ſed quia melius eſt, primo, ut rationalem & liberam ſuam creaturam permittat agere pro arbitrio & libertate ſua, in quo conſiſtit exploratio obedientiæ illius, quam ut contra primævam ſuam inſtitutionem iſtam libertatem creaturæ adimat, vel uſum ſaltem ejus impediat: ſecundo, ut de malo benefaciat, quam malum eſſe non ſinat. Quod autem Deus velit fieri malum non quâ tale, ſed quâ bonum, latiore indiget explicatione quam poſtea adferemus, Deo volente.

Cur Deus permittat malum.

Objectio

Digitized by Google

Objectio autem iſta eſt magni pretij. Voluntas enim mala dicitur à volitione mala, volitio mala eſt quæ fertur in objectum non debitum. Objectum autem non debitum eſt malum. Ergo volitio mala eſt quâ quis vult malum, & quâ vult malum fieri. Nam verbo diſtinguuntur iſta duo, re conveniunt. Quare etiam *voluntatis malæ eſt velle mala fieri, ſive voluntas illa delectetur malis, ſive uti ijs velit ad bonum.* Nulli enim licet velle ut malum fiat, quo occaſionem habeat eo ad bonum utendi. Et regula quam adfers certa eſt: *Non ſunt facienda* imò nec volenda, *mala ut eveniant bona.* Nam prima iniquitas eſt in voluntate ſeu volitione mali, ſecunda in perpetratione.

Vrgetur prima obiectio.

Reſponſio tua non aufert difficultatem objectionis. Quorſum enim *duo* iſta *principia* faciunt? Etiam illis ſtantibus, valet objectio. Nam quoad prius. Quum nihil ſit in rerum natura malum, non poteſt voluntas ferri in malum, & voluntatis omnis eſt tendere in bonum; nec voluntatis tantum, ſed & cupiditatis & appetitus omnis. Verum ratio mali in eo non conſiſtit quod fertur in malum voluntas, ſed quod fertur in bonum non debitum, vel non debito modo & fine. Quod ad ſecundum. Certum eſt *nihil eſſe mali quin habeat aliquid boni conjunctum.* Nam non datur ſummum malum. Malum enim non eſt niſi in bono At inde non ſequitur bonum eſſe ut peccatum eveniat. Tantum enim malum eſt peccatū, ut vitari debeat, etiamſi boni quid habeat conjunctum. Actus ſcortationis habet id boni quod congreſſus viri & fæminæ ſit naturalis, attamen eſt omittendus quia non poteſt ſine peccato patrari. Hoc autem bonum de quo tu agere videris, non eſt peccato conjunctum niſi per accidens, interveniente nempe Dei voluntate illud malum

Extenditur ad eam data reſpõſio.

malum in bonum finem dirigentis.

Dictum Auguſtini rigidè examinatum conſiſtere non poterit, commodè autem explicatum poterit tolerari. *Non* enim *bonum eſt ut ſint mala.* Omne enim bonum facit Deus, Ergo Deus facit ut ſint mala. Quod pugnat cum dicto Auguſtini, quo ait, *Deum nonnulla facere, alia verò ſinere fieri, ut peccata.* Quomodo autem de Deo ſine contradictione dici poteſt, quod faciat ut ſint mala, & ſinat fieri mala? Ratio autem adjuncta hoc non probat. Omnipotens enim bonus non propterea ſinit mala quia bonum ſit etiam eſſe mala, ſed quia novit ſe pro ſuâ ſapientiâ & omnipotentia ex malo contra ipſius naturam & propriam efficacitatem, bonum educere poſſe, idque puro actu ſuo, aut juſtæ punitionis aut gratioſæ remiſſionis. Non eſt bonum ut ſint mala niſi per accidens, nempe propter Dei ſapientiam, omnipotentiam, voluntatem. Quod autem per accidens eſt, in conſiderationem non venit.

Duplex peccati reſpectus.

Sed videamus jam reſponſionem tuam. Dicis *peccatum in ſuis cauſis & circumſtantiis* ὅλως *conſideratum, duplicem reſpectum ſeu formalitatem induere.*

Primus.

Primo dicis, *peccatum conſiderari non ſub ratione peccati, ſed quatenus apud Deum decernentem habet rationem boni.* At nego peccatum habere rationem boni apud Deum decernentem. Actus enim Dei circa peccatum omnino declarant, Deo peccatum non ſub boni, ſed ſub mali ratione conſiderari. Permittit enim peccatum; bonum autem facit: punit peccatum; malum autem punit & qua malum. Remittit peccatum & condonat: quod autem condonatur, id condonanti ut malum conſideratur. At Deus decernit permiſſionem peccati, quia novit ſe actus bonos producere poſſe ex pecccato, non quâ bonum, ſed quâ peccatum eſt & malum. Neque

recte

tectè dicitur *peccatum habere rationem boni apud decernentem Deum, quia Deus ex peccato elicere novit occaſionem bonorum actuum*; quum actus illos non producat niſi conſiderans peccatum ut peccatum. Et mirum eſt conſiderationem aliquam affingi peccato contra ejus definitionem. Definitio autem peccati eſt quod ſit trangreſſio legis, & propterea violatio voluntatis Dei. Vnde etiam conſtat perperam dici *quod peccatum habeat boni rationem, quia eſt in bono, & quia eſt ad bonum.* Bonum enim dicitur de ſubjecto in quo eſt peccatum tanquam vitium deformans & corrumpens ſubjectum, non de peccato inexiſtente. Quatenus autem Deus velit ſubjectum in quo eſt peccatum, hoc eſt, actum qui ab homine ſine peccato patrari nequit, fortè poſtea latius pertractabimus, ubi de permiſſione generatim dicemus. Et peccatum non eſt ad bonum per ſe, ſed per accidens tantum, quod Deus illud non faciendum, ſed jam factum ordinat ad bonum, exque eo elicit occaſionem boni. Nec dicitur Deus eatenus velle peccatum evenire, quatenus mira ſapientia novit inde bonum elicere, ſed eatenus velle permittere & non impedire. Hæc enim cauſa eſt cur permittat & impedire nolit, non cur velit peccatum evenire.

Secundum peccati reſpectum dicis eſſe, *quo peccatum formaliter & propriè conſideratur, hoc eſt, quâ peccatum*: & hic quoque duplicem facis conſiderationem peccati, *vel quâ eſt peccatum reſpectu hominum, vel quâ peccatum eſt Deo.* Si verum audire vis, mi Perkinſe, vanæ & frivolæ ſunt iſtæ diſtinctiones, & inventæ non enucleando negotio, ſed magis involvendo. *Iſto reſpectu* dicis, *Deum non velle, neque probare, neque efficere peccatum, ſed velle quo ad eventum, neque ſimpliciter, ut ea quæ bona ſunt per ſe, ſed tantum volendo permittere ut fiat.* Eſto, & hoc poteſt Secundum

poteſt rectè intellectum tolerari. Quæ de triplice voluntatis divinæ actione dicis, non examinabo, quia nihil admodum faciunt ad rem, ſaltem non faciunt contra ſententiam quam defendo. At quod in margine dicis verum eſt, *Deum eatenus velle peccatum evenire, quatenus poſſibile eſt ut eveniat Deo non efficiente.* At velim te hoc explicatius nobis pertractaſſe, inde ſanè conſtitiſſet te hactenus non rectè explicuiſſe modum quo Deus vult ut peccatum eveniat: ille enim talis eſt à te poſitus, qui Deum ab efficientia peccati excuſare nequit. At *peccatum quà Deo eſt tale, nec vult, inquis, nec probat, nec efficit, imò ne permittit quidem.* Illa concedo, hoc poſtremum nego, proprium enim objectum permiſſionis divinæ eſt malum quâ malum, & quidem Deo conſideratum ut malum: licet cauſa cur permittat peccatum, non ſit ipſum malum. At diſtinguendum inter objectum permiſſionis, & ejuſdem cauſam. Quod verum malum ut malum permittit, jam ante demonſtravimus. Cauſam verò cur permittat Deus malum, non rectè enuntiaſti, non enim permittit malum propter conjunctum bonum, ſed quia bonum ex malo elicere poteſt: quod ideò non poteſt dici conjunctum peccato, quia nonniſi per Dei actionem ex peccato elicitur. Si verò ita intelligis *conjunctum bonum*, non natura ipſius peccati, ſed actu Dei, nihil contradico.

Dicta Bezæ. Bezæ verò dicta iſta quæ citas rigorem examinis non ferunt. Prius enim aut falſum eſt aut æquivocatione laborat. Falſum, ſi intelligatur de permiſſione de qua nunc agimus, quæ non opponitur prohibitioni legis, ſed efficaci impeditioni. Nam verum eſt, Deum peccatum lege prohibere quâ peccatum; & tamen idem illud peccatum, quâ peccatum eſt, permittere, id eſt, non impedire. Si verò

permiſ-

permiſſio intelligatur quæ prohibitioni per legem factæ opponitur, æquivoca eſt diſputatio, non enim agimus de illa permiſſione. Quis enim ignorat Deum non poſſe ſimul eundum actum lege adſtringere & non adſtringere? Et tibi jam ante definita ſeu deſcripta eſt permiſſio, *Negatio gratiæ confirmantis*, non verò, non-datio legis.

Alterum Bezæ dictum ſimpliciter falſum eſt. Nam pœnæ peccatorum non permittuntur à Deo, ſed à juſto judice infliguntur, & habent ipſum Deum auctorem. *Amoſ.3. Non eſt malum in civitate quod Dominus non fecerit.* Et cujus quæſo peccati pœna fuit primum peccatum? Hoc tamen permiſſum. Ergò non ut pœna.

Calvini dicta commodè admodum ſunt intelligenda, & ſecundum præmiſſam à nobis interpretationem, ſecus defendi non poſſunt. Quod verò ipſius inſtitutum fuerit dogma Scholaſticorum convellere, ab illo dici non debet, qui illius dicta ſibi defendenda ſumpſit. Scholaſtici enim rectè dicunt, dum voluntatem à permiſſione non disjungunt, quod tu dicis, ſed inter utramque hoc eſſe diſcriminis ajunt, quod permiſſio ſit objectum voluntatis immediatum, peccatum verò permiſſionis. Et apertè fatentur Scholaſtici omnes Deum volentem permittere quod permittit. Non eſt autem Calvino Manichæorum blaſphemia imponenda, quia licet aliquando incommodius loquitur, tamen alibi iſtam calumniam planè à ſe & ſua doctrinâ amolitur *Calvini.*

Objectio ſecunda eſt. *Deus vult contraria, ſi vult evenire quod in lege prohibet.* Rectè ſanè. Et reſponſio tua nodum non ſolvit. Nam *velle aliquid evenire*; & *velle idem non evenire*, non differunt tantum reſpectibus, ſed ἁπλῶς & integris eſſentijs. Neque *Expenditur Reſp. ad ſecundam obiectionem.*

ullus

ullus eſt reſpectus ſive modus ſecundum quem Deus dici poſſit velle ut eveniat aliquid, & ſimul velle ut illud non eveniat. Non enim poteſt circa unum idemque objectum, quibuſcunque id reſpectibus induatur, contrarijs actibus verſari divina voluntas: neque poteſt unus idemque actus divinæ voluntatis verſari circa duo objecta contradicentia; qualia ſunt evenire & non evenire, quibuſcunque etiam reſpectibus iſta objecta induantur. *Deus prohibet malum quâ malum*, at permittit idem, non quâ boni rationem induit; hoc enim falſum eſt, quod peccatum boni rationem induat; ſed quia Deus ex eo bonum elicere & producere novit. Dictum Thomæ iſtis tuis non adſtipulatur, neque meis adverſatur.

Objectio tertia malè formata. *Objectionem tertiam* pro tuo arbitratu tibi formaſti, ut facilè illam diluere poſſes. Puer enim in Dialecticis parum admodum intelligens novit inter cauſam conſequentiæ ſeu concluſionis, & cauſam conſequentis eſſe magnum diſcrimen. Poteſt enim ex effectu cauſa concludi. Et propterea bene dicis *Majorem*, quam poſuiſti *non eſſe generalem*. At tua correctio majori iſti addita nihil ad veritatem illius facit.

Excutitur ſolutio. Falſum enim eſt, *ſi nulla cauſa media intercedat inter antecedens, quo poſito conſequens ſequitur, & conſequens, tum antecedens cauſam eſſe conſequentis iſtius*. Neque propterea deſinit antecedens eſſe cauſa conſequentis, etiamſi media aliqua cauſa intercedat. Satan enim eſt cauſa eſus de arbore vetita, etiamſi homo proxima ejus ſit & immediata cauſa. Quo ipſo vis tuæ reſponſionis collabaſcit. Si autem docere potes, hæc duo inter ſe conſiſtere poſſe, quod Deus poſſit velle ut peccatum eveniat, & quod homo nihilominus libera voluntate peccet, tum viciſti cauſam. Fateor quidem *hominem infallibiliter*

& tamen

Digitized by Google

& tamen liberè peccare poſſe: at non idem eſt *infallibiliter* & *neceſſario* peccare. Nam *infallibiliter* dicitur reſpectu infinitæ præſcientiæ divinæ; *neceſſario* verò, reſpectu decreti Dei & voluntatis divinæ quâ vult ut eveniat peccatum: quare etiam hîc perperam *infallibilitatem decreto Dei* tribuis, quum præſcientiæ id tribuere debueris, & decreto neceſſitatem. Atque ipſe poſtea fateris Deum eſſe cauſam peccati hominis, per *deſertionem* nempe *ipſius*, *& non collationem neceſſarij ad cavendum peccata auxilij: unde ſequitur hominem neceſſario peccare.* Qui enim legem ponit, & non dat auxilium neceſſarium ad præſtandum legem, ille cauſa eſt trangreſſionis legis ſuæ.

At dicis *hominis voluntatem interveniſſe in hac deſertione*, quia *homo non deſertus ſit, niſi volens deſeri*. Reſpondeo; ſi ita eſt, tum ſanè homo meruit deſeri.

At quæro, an homo potuerit velle non deſeri: ſi dicas potuiſſe, jam non peccavit neceſſario ſed liberè: Si vero dicas non potuiſſe, jam culpa redundat in Deum non minus quàm antea; propterea quod Deus cauſa ſit iſtius volitionis, qua homo vult deſeri, quia non dederit gratiã neceſſariam, qua potuerit homo velle non deſeri: & nihil poteſt cogitari quod interveniat inter hanc deſertionem Dei, & volitionem hominis qua voluit deſeri.

Reſponſione ſecunda te non magis expedis; imò bis fateris Deum decreto ſuo quo voluit ut peccatum eveniret, eſſe peccati cauſam. Primo, quia dicis *peccatum eſſe merum conſequens decreti*; unde ſequitur, decretum eſſe cauſam peccati. Niſi tu aliam rationem adferas, ſecundum quam peccatum ſit conſequens decreti divini; quod tu omnino facere non poteris. At ita, inquis, *decretum Dei antecedit peccatum hominis, ut nullam cauſa niſi deficientis rationem*

Reſponſio ſecunda ad hanc criminationem.

Digitized by Google

tionem habeat. At inquam ego, hoc ſecundo argumento convinceris, quod Deum peccati auctorem ſtatuis. Si enim cauſa illa deficiens neceſſaria fuerit ad vitandum peccatum, tum ſanè Deus per deficientiam operationis neceſſariæ ad vitandum peccatum, eſt cauſa peccati: niſi doceas hominem promeritum jam antea fuiſſe hanc deficientiam operationis divinæ. *Auguſtini* dictum non patrocinatur tuæ ſententiæ. Nihil enim vult aliud, quam peccatum, quod fit contra præceptum Dei, non fieri illo invito, & ſimpliciter volente ut non fiat, ſed permittente & quidem voluntaria permiſſione.

Alia obiectio. *Objectionem aliam* tibi opponis. *Decretum Dei eſt principium rerum omnium energeticum* ſecundum ſententiam tuam; itaque *etiam principium peccati.* Antecedens verum eſſe fateris & doces: Primo, Auctoritate Scripturæ ex *Epheſ. 1.* citatæ. At præter ſenſum Sp. ſancti; Illa enim omnia referuntur ad ſalutaria dona & effecta, quæ Deus in Filio per Spiritum ſuum operatur in electis, quod etiam vox *εὐδοκίας* ſignificat. Secundo ratione, quæ ratio proba eſt; Deus enim eſt cauſa omnium entium, & actuum; ſed commodè explicãdum, quomodo omnes actus producat. Negas autem conſequentiam, quia peccatum ſit *defectus entis, & non ens reale, verum rationis tantum.* Quomodo peccatum *defectus* ſit & *non ens poſitivum*, latiore indiget explicatione. At peccatum eſſe ens rationis nemo tibi concedet, qui novit entia rationis eſſe, quæ non tantum ſubſiſtentiam ſuam habent in mente, ſed etiam à mente ſuam habent originem, ab eaque conficta ſunt, ut ipſi ſerviant ad rerum ipſarum ſcientiam comparandam. Privationes verò etiamſi materiam & formam conſtitutivam non habeant, ſunt tamen in ſubjecto unde exceſſit habitus, illudque ſubjectum

Digitized by Google

ita afficiunt, ut ſentiantur à ſubjecto: neque intelliguntur à mente, niſi ſub ratione ſuorum habituum, ex quibus etiam definiuntur. Vnde apparet, non eſſe purè entia rationis. Fateris etiam peccatum non eſſe ens rationis, quum dicis *ex remotione originalis juſtitiæ immediatè vereq; ſequi & eſſe.* At licet peccatum non ſit ens poſitivum ſed defectus, tamen ſi Deus cauſa eſt energetica iſtius actus, qui ab homine ſine peccato committi nequit, tum etiam Deus eſt cauſa energetica peccati. Hoc autē fateris, cum dicis *Deum eſſe cauſam omnium actuum energeticam.* Fatearis igitur & conſequens oportet; niſi commonſtres quomodo fieri poſſit ut homo liberè illum actum præſtet, qui ipſius reſpectu peccatum eſt, ſi idem actus à Dei energetico decreto producatur, cui nemo reſiſtere poteſt. De eo autem poſtea amplius.

Objicitur inſuper ſententiæ tuæ, quod doceat *Deum inclinare ad peccatum, & indurare poſitivè.* Fateor hoc objici, & non ſine cauſa. Nunquam enim videre mihi contigit reſponſionem, quæ doctrinam iſtam, quàm tu hic profiteris, ab illa objectione & criminatione liberarit. Videamus tuam. Reſpondes *te non probare permiſſionem ſeclusam ab ipſa voluntate*: at quis probat? Quis unquam negavit Deum quod permittit, volentem permittere? Dicis *te Deo non tribuere actionem poſitivam vel phyſicam, quaſi corruptionem & malitiam infunderet.* At velim explicari, quomodo peccatum neceſſariò fiat reſpectu divini decreti, citra actionem aliquam Dei phyſicam, ſive illa poſitiva ſit ſive negativa, imò ſi voles, & poſitivam. Nam ita reſolvis actum illum, qui ſine peccato ab homine non ſit, in cauſam primam, ut Deum etiam cauſam poſitivam peccati neceſſariò ſtatuas. Non eſt autem opus, ut infun- Vltima.

Digitized by Google

dat malitiam aut corruptionem ad hoc ut phyſica actio illi tribui poſſit, vel poſitiva: ſufficit ſi ad actum moveat, ſi impellat, ſi libertatem hominis determinet, ut non poſſit non velle & facere id quod prohibitum eſt. Fateris autem *Deum activè indurare*; quod ſanè non nego, ſed neceſſe eſt ut ita explicetur, ne Deus auctor peccati ullo modo ſtatuatur. Quod poſt videbimus.

Triplex actio Providentia in actibus hominum.

I. Suidæ *triplicem providentia divinæ in actibus hominum actionem* non improbo. At vide mihi, *actionem quæ eſt κατ' εὐδοκίαν* eſſe *quâ Deus vult, probat, efficit, eoq; delectatur*, contra perpetuum tuum ſenſum quo vocem εὐδοκίας uſurpas. Ante enim ex *Epheſ. 1.* dixiſti, *Deum omnia agere ex beneplacito voluntatis ſuæ*; ubi etiam locum illum tibi ademi, fretus explicatione illius verâ, quam etiam hic ex *Suidâ* adfers.

II. In *ſecunda autem actione quæ eſt κατ' οἰκονομίαν ſeu ſuſtentationis & conſervationis*, velim perpendas *an conſervatio & ſuſtentatio tam ſit motionum, actionum, paſſionum*, quàm exiſtentiæ & facultatum. Quum enim exiſtentia ipſa rerum & facultates inexiſtentes rebus ſint actus primi; motiones, actiones, & ex ijs paſſiones exiſtentes, actus ſint ſecundi, aut ex ſecundis actibus; videtur ſanè alius actus divinę providentię hiſce quàm illis præeſſe. Verum autem eſt *Deum ſuſtinere naturam peccantem*: At quouſque & quomodo Deus concurrat cum creatura ad agendum, id verò diligenter explicandum fuit: qualiſcunque verò inſtituitur iſtius rei explicatio, ſemper caveri debet ne primæ cauſæ talis tribuatur cum ſecundâ concurſus, ut cauſa mali meritò illi adſcribi poſſit. Dicis *voluntatem nihil poſſe agere ſolam, poſſe tamen male agere ſolam*; quod ſimili illuſtras: id videamus quomodo cōveniat. Imprimis

ſciendum,

Digitized by Google

ſciendum, id locum non habere in homine integro, quia *ejus tibia non eſt luxata*, ergò primo illius ſtatui non eſt applicandum illud ſimile. Deinde duo ponis in claudicatione, *ambulationem ſive motum*, & *claudicationem, quæ eſt motus perverſitas.* Ambulationem confers cum actu, claudicationem cum actus vitioſitate, in quâ propriè peccati ratio conſiſtit. At iſta duo non inſunt omni actui qui eſt vitioſus. Nam ipſe actus aliquando vetatur. Sic eſus arboris vetitæ; ubi diſtinguere non licet inter actum & ejus vitioſitatem. Nam ipſe actus patrari non debuit; & peccati ratio conſiſtebat non in eo, quod illum eſum indebito modo præſtabat, ſed quod præſtabat ſimpliciter. Habet verò iſta ſimilitudo locum in actibus per ſe bonis, at non debito modo factis. Sic qui eleemoſynam dat ut videatur, actum bonum præſtat, ſed perversè; incedit, ſed claudicans. Vnde ſequitur etiam ad actum, cujus commiſſio eſt tranſgreſſio legis; neminem impelli poſſe citra peccatum & culpam impellentis & moventis. Quare & hîc vides, quam cautè explicanda ſit ratio quâ Deus cauſa actus, ſed non vitioſitatis in actu eſſe dicitur.

Tertiam actionem dicis eſſe κατὰ ϛυγχώρησιν, *quâ Deus in malo opere hominis quadam ſanctè operatur.* Non eſt autem dubium, quin id de Deo verè dici poſſit.

Hac in actione triplicem ponis actionem. *Primam* dicis eſſe *permiſſionem*; ſed illam ita explicas, ut Adamo integro accommodari non poſſit, ſed ijs ſolis qui peccarunt, & peccatis ſuis meriti ſunt ut à Deo ſibi ipſis permitterêtur & in reprobum ſenſum traderentur. *Non enim laxavit Deus habenas Adamo, non ſuſtulit impedimenta peccandi, non ſolvit ipſum antea fune ligatum.* Adverſus *ſecundam actionem* ejuſque explicationem nihil admodum habeo,

In tertia rurſus triplex actio. I.

II.

 ſi acco-

ſi accommodetur peccatoribus; licet nonnulla addi
III. poſſe putem valde neceſſaria. *Ordinationem* quæ eſt *tertia actio*, non videris mihi diſtinctè ſatis explicare. Nam vox dupliciter uſurpatur, pro eo quod eſt decernere & ſtatuere ut aliquid fiat; & pro eo quod eſt, ordinē in factis ſtatuere,& facta ad finem convenientem diſponere & determinare. Hęc æquivocatio tibi fuit tollenda,non confundenda diverſa vocis iſtius ſignificatio,ſicuti facis, quum in eodem orationis tractu dicis *Deum peccatum ordinare quoad cauſas & principia*; ubi prima ſignificatione accipitur vox *ordinandi*: inde, *idem ordinare quoad exitum & fines*; ubi altera ſignificatione ſumitur. Explicatio quam addis ab exemplo Satanæ, eſt tantum de ordinatione quoad finem & exitum. Niſi autem explicetur commodè, *quomodo Deus actum, qui ſine peccato ab homine fieri non poteſt* (ita enim dicere malo quàm peccatum) *ordinet quoad cauſas & principia*, facili momento Deo peccati cauſa & culpa impingetur.

Loca ex Patrib. citata. *Clementis Alexandrini* verba, de ordinatione ad finem tantum accipi poſſunt, & velim omnes noſtros Scriptores. & te etiam in iſtis verbis ſemper perſiſtere. Proba enim ſunt, & actionem Dei, per mala malorum opera, ſuum opus facientis, explicantia. In verbis verò *Auguſtini* planiſſimum eſt diſcrimen inter *facere & ordinare*, & vox *ordinandi* ſumitur ſecunda ſignificatione, pro eo quod eſt, voluntates jam ſua culpa malas,ad hoſce & illos fines actioneſque certas diſponere & determinare. Illa verò *Auguſtini* verba, *Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas hominum voluntates quocunque vult, etiam ad mala pro meritis illorum*, aptè ſunt explicanda, ne impingant in id quod ſequitur, *Deum non facere voluntates malas*. Inclinat ergò vo-

luntates

luntates malas ad mala, hoc eſt, ut potius in hoc objectum quam aliud malitiam ſuam effundant. Si verò dicitur ad mala impellere quenquam, nempe ad volendum mala, tum intelligendum quod hoc facit miniſterio Satanæ, & iſto modo qui facile cum juſtitiâ ipſius conciliari poteſt. *Fulgentius* autem rectiſſimè negotium explicat & paucis. Quum enim *malarum cogitationum auctorem Deum* eſſe negat, ſatis à peccato illum excuſat. Nam cogitationes ad opus ſuſcipiendũm ſunt primæ cauſæ, & vocem *ordinandi* etiam poſteriore ſignificatione uſurpat, ut ex adjunctâ explicatione facile liquere poteſt. Dicit enim, *Deum de malo opere bene operari.*

Tertium reſponſum negat quidem & meritò, per illud dogma *Fatum ſtoicum* introduci, explicato nempe iſto *Fato* prout *Stoici* de eo docebant. At non tollit hanc difficultatem, quod nihilominus poſito iſtô decreto Dei, quod tu ponis, neceſſitas inducatur rebus, cum quâ libertas conſiſtere nequit. Quare licet *Fatum Stoicum* non inducatur per illud tuum dogma, inducitur tamen *Fatum neceſſitatem rebus inferens omnibus, & libertatem adimens.* At conaris ita decretum Dei explicare, ut rebus à Deo decretis libertatem non adimat, licet neceſſitatem inferat, quod ego omnino impoſſibile exiſtimo. At videamus quam explicationis & extricationis causā adferas Primo, diſtribuis id quod *neceſſarium* eſt in *ſimpliciter ſeu abſolutè neceſſarium, & ex hypotheſi. Abſolutè neceſſarium eſt quod non poteſt ſe aliter habere, & cujus contrarium eſt impoſſibile,* inquis, rectè. At non diſtinguis, an agas de re incomplexâ & ſimplici, an verò de ente complexo in enuntiatione. At iſtud mittamus. Certum eſt nihil iſto modo neceſſarium eſſe, præter Deum & Di-

Tertia Reſponſ. ad hanc criminationem.

Diſtinctiones variæ Neceſſitatis.

vina. Reliqua omnia extra iſtam neceſſitatem ſunt poſita. *Neceſſarium ex hypotheſi eſt*, inquis, *quod ex unius vel multarum rerum poſitione non poteſt ſe aliter habere*. Neque hic ponis diſcrimen inter poſitionem rerum qua aliquid ponitur ut ſit, & qua aliquid concluditur; quæ neceſſitas diſtinguitur in conſequentis & conſequentiæ neceſſitatem. Iſta eſt Syllogiſtica, illa eſt ex cauſis effectum ſeu conſequens producentibus: cauſis inquam, quæ ipſæ quidem non neceſſario ponuntur neque cauſſant, ſed quibus poſitis & quibus cauſantibus effectus neceſſario exiſtit. Exempli cauſa: Deus non creat neceſſariò mundum, ſi tamen creet, neceſſario mundus ex illa actione exiſtit. *Neceſſarium ex hypotheſi* ponis *ex natura, ex præcepto, ex decreto*. Neceſſarium ex natura tollit libertatem & contingentiam. Sic quoque neceſſarium ex præcepto; quod enim lege adſtrictum eſt, non eſt in libertate creaturæ: licet ex neceſſitate naturæ producatur actus neceſſariò, niſi à potentiori impediatur. Ex neceſſitate verò præcepti non actus producitur neceſſario, ſed præſtationis imponitur creaturę neceſſitas, ſiquidē velit Deo parere, & illi accepta eſſe. Neceſſarium ex decreto malè definis *quod Deus præſcivit & voluit vel efficere vel ſaltem permittere*: nam alia eſt neceſſitas præſcientiæ & permiſſionis divinæ, & alia effectionis. Imò ſi verum fateri lubeat, nulla eſt neceſſitas præſcientiæ & permiſſionis, ſed tantum effectionis ſeu voluntatis divinæ. Non enim præſcientia Dei ſed *voluntas eſt rerum neceſſitas*: licet præſcientiā Dei poſitā ſequatur rem futuram, non ex præſcientia tanquam cauſa conſequentis, ſed ratione ſeu cauſa conſequentiæ. De permiſſione poſtea latius agemus. Et hoc quod neceſſarium eſt ex decreto, voluntatis effectricis ratione hoc quoque liberum

Digitized by Google

tum aut contingens dici nequit.

Diſtinguis *ſecundò* neceſſitatem in *coactionis* & *infallibilitatis neceſſitatem*. Malè. Non enim opponuntur. Nam poteſt una eademque res eſſe per coactionis neceſſitatem producta & infallibiliter præſcita. Deinde non ſunt ejuſdem generis. Illa enim eſt voluntatis producentis aliquid, & eſt prior naturâ ipsâ re productâ; hæc præſcientiæ eſt, & re natura eſt poſterior. Illa coincidit cum neceſſitate conſequentis, hæc conſequentiæ. Tertiò, eſt aliqua neceſſitas quæ propior eſt coactionis neceſſitati quod ad rationem, cauſam, & genus attinet, & coactioni opponitur, contra quam coactionis neceſſitas fuit diſtinguenda. Illa eſt *neceſſitas inevitabilitatis*, quæ quidem coactionem comprehendit quoque, ſed ſpecies innominata nomine generis appellari poteſt. Quod ut clarius intelligi poſſit, ita me explico. Inevitabilitatis neceſſitas eſt duplex, una vim inferens rebus purè naturalibus, quæ *violentia* dicitur, rebus voluntarijs, quæ *coactio* dicitur. Altera rem ſive natura illa ſit, ſive voluntas, ita leniter & ſuaviter intus movens, ut non poſſit non eò inclinari, & id velle quò movetur. At tamen, fateor, non agitur ſeu movetur voluntas ſecundum modum voluntatis, ſed ſecundum modum naturæ, qua motione tollitur libertas, ſed non ſpontaneus aſſenſus. quum utrumque tollatur per coactionem. Definitionem coactionis tuam tranſeo. Infallibilitatis non placet: conjungis enim diſparata in definitione. *Certò* enim *evenire res* dicitur ratione præſcientiæ, *immutabiliter* ratione ipſius rei, & immutabilitas non convenit infallibilitati; nam infallibilitas præſcientiæ tribuitur, quæ falli non poteſt ob infinitatem naturæ & ſapientiæ divinæ. Quin & ipſe vocē *immutabiliter* expungis additamento tuo.

Quod enim *poteſt vel evenire vel non evenire*, id non fit immutabiliter, certò tamen præſciri poteſt ab eo, qui omnia etiam contingentia præſcit infallibiliter. Rectè autem infallibilitati neceſſitatis adſtruis axioma. *Omne quod eſt, quatenus eſt, neceſſarium eſt.*

Quomodo rebus conveniat. Hactenus diſtinctiones neceſſitatis; jam oſtendes quomodo ea ſingulis conveniat.

Effectuum relationes omnes ſunt ad cauſas ſuas; ſed vel ad cauſas ſeparatas, vel concurrentes & concauſas, & ſimul agentes. Si ad cauſas ſeparatas, jam effecta ſortiuntur nomen à modo, quo iſti effectus ex cauſis exiſtunt. Si neceſſario, dicuntur neceſſarij, ſi contingenter, contingentes. At verò ſi cauſæ plures concurrant ad unum effectum producendum, jam quidem effectum illud relationem habet & affectionem ad ſingulas ſuas cauſas, ſed nomen non ſortitur, niſi ex modo quo ex cauſis illis ſimul junctis exiſtit & producitur: qui modus ſi ſit neceſſarius, neceſſarium dicitur, ſi contingens, contingens. Fieri autem nequit ut unus idemque effectus partim contingenter, partim neceſſario exiſtat, quocunque tandem reſpectu. Verum quidem eſt, ſi cauſa quæ ſecunda dicitur, ſola operaretur & ex voluntate ſuâ, res contingens dici poſſet: ſed quia cauſa prima ſecundam movet, ita ut non poſſit non moveri; hinc totus effectus neceſſarius dicitur. Quia fieri non poteſt ut ille effectus non producatur cauſantibus iſtis cauſis primâ & ſecundâ.

Libertas & neceſſitas an opponantur. Quod vero putas *iſta neceſſitate non tolli libertatem cauſarum ſecundarum* de nihilo eſt; quemadmodum etiam, quod exiſtimas *effectum reſpectu ſecundæ cauſæ liberum dici poſſe & contingentem, qui primæ cauſæ reſpectu neceſſarius dicetur.* Abſurdum enim eſt libertatem cum neceſſitate, & hanc cum

illa

illa velle conciliare. Omnis enim neceſſitas pugnat cum libertate, non tantum coactionis neceſſitas; Quod ita verum eſt, ut ne inſtantia quidem dari poſſit ulla veritati iſti infirmandæ. At verum eſſe fateor, quod *decretum Dei cauſas ſecundas ordinat, & ipſam adeò voluntatis humanæ libertatem*; at ita, ut per *ordinationem* illam libertas non tollatur: tollitur autem libertas quando Deus ſive coactione (quod non poteſt fieri, tum propter omnipotentiam divinam, tum propter voluntatis naturam) ſive molli & leni flexione ita voluntatem movet ut non poſſit non moveri.

Videris autem mihi inter liberum & ſpontaneum motum non diſcriminare, quum ſpontaneus motus tantum diſtet à libero, ut ille cum naturali & interna neceſſitate coincidere poſſit, hic verò minimè. Sponte enim homo vult beatus eſſe, at non liberè. Beſtiæ etiam ſponte feruntur ad ea quæ ſibi bona eſſe ex exſtinctu naturæ æſtimant, at nulla poteſt ijs tribui libertas. *Liberum & ſpontaneum diſtinguuntur.*

Hiſce conſideratis apparet nullo modo dici poſſe, quod *Adamus neceſſariò lapſus ſit ſimul & liberè.* niſi neceſſitatem infallibilitatis adferas, quæ non eſt in lapſu ſed in præſcientia Dei propter ejus infinitatem. Libertas autem poſito decreto Dei tollitur, quia *Adam non potuit reſiſtere voluntati, id eſt, decreto Dei.* Quod reſpondes, *ut non potuit, ſic quoque noluiſſe*; refutatur, quia non potuit velle aliter. Quod tu fateris *quoad eventum ipſum* verum eſſe, negas *quoad potentiam.* At non hoc diſputatur an Adami voluntati fuerit adempta potentia, quæ libertas dicitur, quod neceſſe non fuit ad lapſus neceſſitatem inducendam: ſed an eventus ipſe, id eſt, lapſus neceſſario exſtiterit. Quod quum fateris, neceſſe etiam eſt fatearis, liberè lapſum non eſſe. *An Adam liberè ſimul & neceſſario lapſus ſit.*

Digitized by Google

eſſe. Circumſcripta enim fuit potentia iſta & determinata quoad actum illum & evẽtum, adeò ut actu aliter velle non potuerit; ſecus decretum Dei irritum factum eſſet. Et hic rurſus ſpontaneum motum pro libero uſurpas inerudité.

Ad rei dilucidationem *diſtinguis tria tempora, lapſum præcedens, præſens & futurum.* At *præſens* & *futurum* ad præſentem diſputationem non faciunt. Nam lapſus neceſſitatẽ ex præſenti & futuro tempore habere nequit. Solum *præcedens* ſervit propoſito. In *primo momento* dicis *lapſum dupliciter neceſſarium fuiſſe.* Primo, *propter Dei præſcientiam.* At præſcientia nullius neceſſitatis eſt cauſa, neque propter præſcientiam res dicitur fieri infallibiliter, ſed præſcientia cauſa eſt, cur res contingenter futura ſuo tempore, infallibiliter ſit præſcita à Deo. Secundo, *propter decretum Dei permiſſivum.* At permiſſio cauſa immutabilitatis aut neceſſitatis eſſe nequit. Eſt enim actus negativus, non prohibitio; unde affirmativa neceſſitas exiſtere nequit.

Ratio ad hanc rem allata. *Honorij* & *Hugonis* dicta te non juvant; non enim prorſus idem agunt, neque ſunt ἀξιόπιστα. Ratio verò quam adfers, eſt partim petitio principij, partim nulla. Petitio principij eſt, quum dicis, *quia malum permiſſum non poteſt non evenire.* Ratio nulla eſt, quum dicis, *quia aliter evenire nequit quam Deus decrevit.* Ex eo enim non ſequitur, ergò evenit neceſſario: quia licet aliter evenire non poſſit malum, quam id Deus permittat; tamen ipſa permiſſio non imponit neceſſitatem eventui peccati. Determinatio enim divina, non eſt circa peccatum ut fiat, ſed circa idem jam ex ſuis cauſis futurum, ne ulterius tendat, quàm Deo viſum eſt. Quod autem *permiſſionem* definis per *negationem gratiæ ad vitandum peccatum neceſſariæ*, tibi non concedo. Hoc enim

enim non eſt permittere ut homo liberè peccet, ſed efficere ut neceſſario peccet, quod jam ſæpè dictum eſt. Et velim abs te explicari, *quomodo neceßitas decreti divini, quo ſtatuit ut Adamus peccaret, fuerit voluntatis humanæ libertati evitabilis, cum fuerit inevitabilis, quoad eventum actionis?* omitto quod abſonum ſit, neceſſitatem appellare evitabilem. Non vis autem ut quis exiſtimet *illius neceſſitatem ex decreto Dei fluxiſſe*. At tam multa dixiſti hoc evincentia, ut fruſtra jam hoc nolis: & explica quomodo iſta neceſſitas ſecuta ſit decretum, & decretum non habeat cauſæ rationem iſtius neceſſitatis reſpectu. Eſt enim decretum cauſa neceſſitatis ut conſequẽtis non ut conſequentiæ. Verba ſunt iſta & voces ad effugiendum ictum veritatis confictæ, quibus nulla ſubeſt veritas, imò ne veriſimilitudo quidem. Semper enim verum manebit; quod ex decreto neceſſarium eſt, id cauſam ſuæ neceſſitatis habet in decreto & à decreto Dei. At mi Perkinſe, annon iſta operoſa multarum diſtinctionum inveſtigatio & uſurpatio falſitatis ſignum eſt, quum veritatis oratio ſit ſimplex & aperta.

An damnationis neceßitas ſit ex decreto reprob.

§. Quod *prædeſtinati neceſſario ſalvantur, & reprobi neceſſario damnantur*, rectè eſt intelligendum. Nam qua prædeſtinatus quis eſt, pugnat cum eo damnari: & quâ reprobus quis eſt, pugnat cum eo ſalvari. At poſſe ſalvari & dãnari, neutri repugnat. Nam decretũ illud non eſt de potentia, ſed de actu ſalvandi & damnandi. Actus autem iſti duo quos ponis, *propoſitum* nempe *non miſerendi, & propoſitum damnandi*, ſequuntur peccatum. Miſericordia enim ſoli miſero & peccatori eſt neceſſaria, & verè dicitur, *quod propoſitum damnandi non ponit ullam neceſſitatem damnationis, niſi interveniente peccato*, ſed ita interveniente, ut non intervenire poſſit. Si autem

Deus

Deus decreverit hominem ita condere & gubernare ut non poſſit non actu peccare, quo juſtitiam ſuam in ejus exitio declaret, jam propoſitum illud infert neceſſitatem peccati & condemnationis.

An eodem modo ex Dei præſcientia. Quod verò *neceſſitas illa eodem modo ex præſcientia ſequatur*, abſurdè dicitur. Quod enim præſcivit Deus, ideò præſcit quia futurum eſt. At quod decernit & proponit ſtatuitque apud ſe facere, ideò fit quia decrevit. Et ex præſcientia concluditur infallibilitas eventus, quæ eſt neceſſitas conſequentiæ; & ex decreto immutabilitas ejuſdem, quæ eſt neceſſitas conſequentis.

Sed objicis tibi; *qui ad mortem prædeſtinati ſunt, non poſſunt ſi velint per pœnitentiam liberari.* Objectio iſta huic loco & tempori non convenit. At ego objicio tibi: qui ad mortem prædeſtinati ſunt, etiam ad peccatum, iuxta tuam ſententiam, ſunt prædeſtinati, ut id quod Deus illis inferre decrevit, mortem ſcilicet, juſtè ipſis inferre poſſit, propter peccatum ſcilicet. At ſanè ſi Deus poteſt ad peccatum prædeſtinare, ut mortem inferre poſſit peccatori: poteſt etiam mortem inferre non peccatori; quia peccator ex prædeſtinatione divina non eſt peccator. Et pejus longè eſt ad peccatum prædeſtinare hominem integrum, quàm innocentem prædeſtinare ad mortem. De quo etiam ante dictum eſt.

An ex permiſſione mali. Quod verò eandem neceſſitatem imponere conaris ſententiæ *quæ permiſſionem mali ſtatuit*, fruſtraneum eſt; permiſſione inquam rectè ex natura ſuâ explicatâ & intellectâ. At tu permiſſionem ita deſcribis, ut revera impingat in effectionem. Si enim *permittere, eſt velle non impedire*, quod revera eſt, & *velle non impedire tale eſt, ut ſine eo peccatum caveri nequeat*, ut tu dicis, jam velle non impedire peccatum, eſt efficere peccatum per negationem impe-

impedimenti neceſſarij. Atque ita malum neceſſario ex iſtâ permiſſione exiſtit, minimè autem liberè ex parte hominis. Vnde ſanè conſtat decretum Dei non eſſe magis evitabile, quam hujuſmodi, ut eſt a te deſcripta, permiſſio. At niſi vana ſit diſtinctio decreti in energeticum ſive efficax & permiſſivum, ut certè vana non eſt; tum neceſſarium eſt ita deſcribi permiſſionem, ut in energeticum decretum non incidat.

Quod vero *Stoicum* & *Manichæum* dogma tibi à nonnullis imponitur, non ea mente fit ab illis quod putent veſtras ſententias omnino conſentire, ſed quod in eo conveniatis ſententijs, ut omnia neceſſario fieri dicatis. Hoc abs te amoliri debes, & iſto crimine doctrinam tuam liberare. *Quid huic ſententiæ imponatur.*

Contradicentia autem conjungis in unum, quum dicis *hominem à peccando abſtinere non poſſe, & tamen non neceſſariò ſed voluntariè peccare. Neque ſufficit ad libertatem voluntatis, flexibilem eſſe ad utrunque oppoſitum, & ſponte eligere, ſi in unam tantum partem determinetur à Deo.* Determinatio enim iſta libertatem voluntatis aufert, vel potius libertatem volitionis. Licet enim voluntas in alijs rebus à Deo non determinatis, flexibilis in utrumque maneat ad libera, tamen volitio libera non eſt, quando determinatur præcisè ad unum ex contrarijs.

Anſelmi dictum habet idem quod jam ſæpe diximus, Diſtinguendum inter neceſſitatem *conſequentis* & *conſequentiæ*: illa præcedit rem, hæc ſequitur. Tua verò neceſſitas ex decreto præcedit rem & non ſequitur, Anſelmiana ſequitur: ergo non eſt eadem. In *Gaudentij* dicto ne veſtigium quidem eſt ejus ſententiæ quam tu propugnas.

Recapitulatio ſententiæ Perkinſianæ.

In brevi recapitulatione ſententiæ nodum non magis ſolvis. Semper enim verum manebit, *gratia*

ad vitan-

Digitized by Google

ad vitandum peccatum neceſſaria negationem, eſſe peccati cauſam per modum non dantis prohibens neceſſarium. Et falſum ſemper eſt, illum liberè & voluntariè peccare, qui non poteſt non peccare. Et voluntatem liberè ferri in iſtam partem, quæ certo Dei & inflexibili decreto eſt determinata. Atque ita falſum, ut definitionibus inter ſe pugnent libertas & determinatio. Illa enim eſt ad utrunque oppoſitorum, hæc ad unum præcisè.

Quod exemplum *Angelorum* adfers *qui & neceſſario & liberè Deo obediunt*, facis pro tua auctoritate: at nondum probaſti quod dicis. Ego verò dico hæc duo inter ſe pugnare, ut, ſi mihi affirmes Angelos liberè Deo obedire, ego fidenter dicturus ſim, Angelos poſſe Deo non obedire. Si contra aſſeveres, non poſſe non Deo obedire, ego audacter inde concludam, jam non liberè Deo obedire. Integris n. eſſentijs inter ſe differunt neceſſitas & libertas, & quidem pluſquam genere. Et auſim dicere citra blaſphemiam, ne Deum quidem omni ſuâ omnipotentia efficere poſſe, ut quod neceſſarium eſt contingens ſit aut liberum, & quod neceſſario fit, liberè fiat. Implicat enim contradictionem; non poſſe non fieri, & poſſe non fieri, & contradictionem oppoſitam primæ & generaliſſimę notioni mentibus noſtris divinitus inſitæ, *de quolibet affirmare aut negare verum eſt*. Et *res non poteſt ſimul eſſe & non eſſe, ſimul hoc eſſe & non eſſe*. Illud autem non poſſe Deum, non eſt impotentiæ, ſed invariabilis potentiæ ſignum. Quod enim res eſt id quod eſt, per actualem Dei potentiam eſt; Si fiat ut ſimul & eodem tempore hoc non ſit, jam actualis Dei potentia aut vincitur, aut habet potentiam parem ſibi oppoſitam, quâ fit ut res quæ per potentiam Dei eſt, eodem tempore non ſit. Quod eſt abſurdorum omnium abſurdum maximum.

Quanta ſit pugna libertatis & neceſſitatis.

Cæte-

CÆterum quia jam frequens nobis mentio facta eſt permiſſionis peccati, operæ pretium facturus ſum, & rem, ut ſpero, tibi *Perkinſe*, non ingratam, ſi, quid in univerſum de permiſſione & peccati permiſſione ſentiẽdum eſſe putem, ſecundum Scripturas, ſemel ex profeſſo explicuero. Tu leges, expendes, & judicabis libere & ſyncerè, & ſicubi à veritate aberraſſe videbor, in viam revocabis amicâ & ſeriâ moneâ. Primum autem agam de permiſſione univerſim: deinde de permiſſione peccati.

Ingreditur Auctor tractatum de Permiſſione.

Permiſſionem ad genus actionis pertinere ex ipſa vocis flexione eſt notum, ſive per ſe ſive reductivè, ut in Scholis loquuntur. Ceſſatio enim ab actu, ad actum quoq; eſt reducenda. Cauſam autem proximam & immediatam habet voluntatem, non ſcientiam, non potentiam, non poteſtatem; licet & iſta in permittente requirantur. Nemo enim recte dicitur permittere, niſi & ſciens quid & cui permittat, niſi potens permittere & impedire, niſi denique jus & auctoritatem habens permittendi. Et ſi forte cuiquam permiſſio tribuitur, qui aut ſcientiâ iſtâ, aut potentia, aut poteſtate deſtitutus eſt: abuſivè id & extenſivè; quod in accuratâ tractatione rei locum habere non debet.

De permiſſione in genere.

Objectum permiſſionis eſt tum perſona cui permittitur aliquid, tum actus (ſub actu volo etiam compræhenſam ceſſationem ab actu) qui permittitur. In perſonâ cui permittitur, duo ponenda actus iſtius reſpectu. Primo, vires ſufficientes ad actum præſtandum, intellige niſi impediatur. Secundo, propenſio ad actum producendum. citra hanc enim fruſtra permittitur actus; cirra illas omnino non permittitur; nam neceſſario ad actus præſtationem

requiruntur:& ut ut adſint illæ, niſi propendeat perſona, cui permittitur actus, ad actum ipſum, nullo fine & in vagum permittitur. Imò nec rectè dici poteſt, quod alicui actus permittatur, qui actus illius præſtandi affectu nullo tenetur. Vnde apparet permiſſioni præcedaneam eſſe præſcientiam ſive ſcientiam tum virium ſufficientium tum propenſionis ad actum illum præſtandum, in illo, cui fit permiſſio, exiſtentium. Modus permiſſionis eſt ſuſpenſio efficientiæ alicujus, quæ efficientia etiam poſſibilis eſt permittenti ſive ſecundum jus, ſive ſecundum potentiam, vel utroque modo, & uſurpata circumſcriberet, vel reipſa impediret actum.

Definitio permiſſionis in genere.

Vnde generatim definiri poteſt permiſſio; Actus voluntatis quo permittens efficientiam aliquam ſibi poſſibilem ſuſpendit; quæ uſurpata actum aliquem ejus, cui permiſſio fit, circumſcriberet, vel reipſa impediret; ad quem actum præſtandum ille idem propenſionem habet & vires ſufficientes. Hiſce accommodatis ad permiſſionem Dei, quà creaturæ rationali actum aliquem permittit, ita poterit definitio formari.

Definitio permiſſionis Dei.

Permiſſio Dei eſt Actus voluntatis divinæ, quo Deus efficientiam aliquam vel jure vel potentia vel utroque modo ſibi poſſibilem ſuſpendit, quæ efficientia, ſi à Deo uſurparetur, actum aliquem creaturæ rationalis vel circumſcriberet vel reipſa impediret, ad quem actum præſtandum creatura eadem propenſionem habet & vires ſufficientes. Cæterum cum voluntas Dei ſemper à ſapientia ipſius dirigatur, & in bonum tendat, non poteſt non in certum eumque optimum finem permiſſio illa inſtituta eſſe. Sunt autem duo ſive modi ſive ſpecies permiſſionis: quod ſignificatum eſt in definitione, ubi efficientiæ, ſi uſurparetur, attributa eſt diſtinctè

[D]uæ ſpecies.

vel

vel circumſcriptio actus, vel impeditio. Conſideratur enim voluntas Dei bifariam, vel ſecundum quam creaturis aliquid præſcribit jubendo vel vetando; vel ſecundum quam ipſe aliquid vult facere vel impedire. Hinc efficientia de quâ hîc agitur duplex eſt, una eſt pręſcriptio ſive latio legis, qua actus aliquis creaturæ circumſcribitur, qua circumſcriptione actus ille libertati creaturæ adimitur, adeò ut non poſſit illum citra peccatum præſtare, ſi vetitus ſit, vel omittere, ſi præceptus. Altera eſt poſitio impedimenti, quâ actus aliquis creaturæ impeditur. Primo modo circumſcriptus eſt *Eſus ex arbore vetita*, arbore ſcientiæ boni & mali, & *dilectio uxoris*: ille per prohibitionem, iſta per præceptum. Secundo modo impeditus eſt *Balaam* ne malediceret *Iſraeli*, *Achazias* ne *Eliam* occideret, & *Sennacheribus* ne *Hieroſólymam* caperet; *Abimelechus* ne ſe contaminaret contactu & congreſſu *Saræ*. Quia autem Deus, ſi ita velit, utramque illam efficientiam, quando & ubi viſum eſt, ſuſpendit; hinc etiam duplex eſt permiſſio. Vna, qua actum aliquem lege non adſtringit, ſed permittit illum arbitrio & libertati creaturæ, ſive hoc fiat ob actus ipſius naturam ſimpliciter, qualc eſt illud Apoſtoli, *omnia mihi licent*; ſive ob aliud malum vetandum, cujus exemplum eſt *libellus repudij*. Altera eſt, qua actui alicui impedimentum non ponit actione ſua, impedimentum, inquam, quo reipſa impediatur actus, non quo poſſit vel debeat impediri. Sic permiſit *Adamum* edere de fructu vetito, *Cainum* occidere fratrem ſuum. Licet enim impedimenta adhibuerit quibus & poterat & debebat impediri uterque actus, tamen non adhibuit quibus actus impeditus ſit. Sed & hunc permiſſionis modum, qui eſt per non poſitionem impedimenti actum impedientis,

Prima quâ voluntati creaturæ.

Secunda qua potentia aliquid permittitur.

licet dividere, ſecundum varietatem modorum quibus Deus impedire poteſt, imò & ſolet actum aliquem, ad quem efficiendũ creatura propenſa eſt & ſufficiens. Nolo autem ſufficientiam illam unquam intelligi citra concurſum cauſæ primæ. Varietas autem iſta deſumitur ex cauſis per quas creatura rationalis actum aliquem producit. Cauſæ iſtæ ſunt potentia, δύναμις Græcè dicta, & voluntas (loquimur enim hic de actibus voluntarijs, ad quos reſpectum habet permiſſio, de qua agimus) & propterea impedimentum ponitur vel potentiæ vel voluntati creaturæ: hoc eſt, efficitur à Deo ut creatura actum illum producere aut non poſſit aut non velit. Illo modo impedivit ingreſſum *Adami* in Paradiſum, iſto *Ioſephum* ne contaminaret ſe adulterio, congrediens cum uxore Domini ſui.

Duplex impeditionis ſpecies oppoſita.

Quot modis potentia creaturæ impediatur.

At magis particulatim videndum quot modis Deus impediat, ne creatura poſſit aut velit producere actum, ad quem propenſionem habet, & vires ſufficientes, intellige citra hoc impedimentum. De potentia impeditâ prius, inde de voluntate. Vt creatura aliquid efficere poſſit, neceſſe eſt, ut potens ſit, ut potentia nulla major vel æqualis ipſi opponatur, denique ut objectum habeat in quod agere poſſit ſua potentia. Hinc apparet impedimentum huic cauſæ poni poſſe quadruplici modo. Primo, eſſentiæ & vitæ, quæ ſunt fundamentum potentiæ, ablatione. Secundo, potentię ipſius ademptione vel diminutione. Tertio, majoris aut æqualis ſaltem potentiæ oppoſitione. Quarto denique, objecti ſubſtractione, quorum modorum unuſquiſque ſufficit ad impediendum. Exempla adferemus ſingulorum modorum.

2. Reg. 19. 2. Reg. 1. Primo modo impedita eſt *Hieroſolymorum* expugnatio à *Sennacheribo* tentata per *interfectionem centies*

Digitized by Google

tics & octuagies mille virorum ab Angelo uno perpetratam. Sic impedita *Eliæ* ad *Achaziam* adductio, *conſumptis igne bis 50. viris* qui ad illum compræhendendum miſſi erant.

Secundo modo impeditus eſt *Samſon*, ne ſe *poſt detonſos capillos* liberare poſſet è manu *Philiſtæorum*, robore iſto Spiritus, quo ante pollebat, ipſi adempto vel diminuto. *Iud.16.*

Tertio modo impeditus *Uſiahu* ne ſuffiret *Iehovæ, obſiſtentibus Sacerdotibus.* quemadmodum & impedita abductio *Lothi* & *Sodomitarum* in captivitatem, per *Abrahamum* regibus victoribus cum domeſticis ſuis occurrentem. *2.Par.26.* *Geneſ.14.*

Quarto modo impeditus *Achab* ne nocere poſſet *Eliæ*; impediti *Iehudæi* qui *Apoſtolo Paulo* necem juraverant. Subduxit enim Deus *Eliam*, & *Paulus* per Tribunum *Iudæis* ſubſtractus eſt. Sic *Chriſtus* ſæpius ſe ſubduxit ex manibus illorum, qui illum volebant *capere*, etiam qui *regem* creare volebant *1.Reg.19.* *Act.23.*

Permiſſio huic impeditioni contraria eſt etiam per quatuor modos iſtis cōtrarios, at ſimul junctos. Nam ad productionem effecti requiritur cauſa integra, ſufficiente ad ejus impedimentum unius cauſæ neceſſariæ abſentiâ. Neceſſe itaque eſt, ut, quum Deus potentiæ creaturæ actū aliquē permittit, creatura illa conſervetur ut ſit, & vivat, potētia ejuſdem permaneat idonea ad actū producendum, nulla major vel æqualis potentia opponatur, objectū deniq; offeratur & potentiæ permittatur. Vnde apparet permiſſionem hanc Dei non eſſe otioſam, utpote ad quam tot actiones requirantur providentiæ divinæ, conſervantis eſſentiam, vitam & potentiam creaturæ, adminiſtrantis & gubernantis oppoſitionem *Permiſſio huic impeditioni oppoſita.*

Digitized by Google

nem potentiæ majoris vel æqualis, & oblationem objecti. Exempla hujuſmodi permiſſionis etiam adferre liceat. Sic Deus permiſit *Filium ſuum* potentiæ *Pilati* & *Iudæorum. Hac eſt hora veſtra & poteſtas tenebrarum.* Sic *Sathana Iobum*, ſic *Zachariam interfectoribus ipſius, Iacobum Herodi.*

Math. 27. &c. Iob. 1. 2. Par. 24. Act. 12.

Quod modis impediatur creaturæ voluntas.

Videamus jam quomodo Deus impediat ne velit creatura actum producere, ad quem habet propenſionem & vires ſufficientes. Ponitur affectui & voluntati creaturæ rationalis impedimentum à Deo duplici modo, ſecundum quem Deus agere poteſt in voluntatem. Agit enim in voluntatem vel per modum naturæ, vel ſecundum modum voluntatis & libertatis illius. Actio qua agit in voluntatem ſecundum modum naturæ, impulſio phyſica dici poteſt; qua in eandem agit ſecundum modum voluntatis & libertatis ipſius, ſuaſio dicetur commodè. Impedit ergò Deus voluntatem vel actione phyſicâ, vel ſuaſione, ne velit illud ad quod aliquo adfectu propendet. Actione phyſicâ impedit voluntatem quando in illam agit ſecundum modũ naturæ ut neceſſario inde exiſtat impeditio actus, ad quem propendet creatura aliquo adfectu ſuo. Sic videtur impeditus affectus malus *Ægyptiorũ* adverſus *Iſraelitas* ex quorundam iudicio. Suaſione impedit Deus voluntatẽ, quando argumento aliquo perſuadet voluntati ne velit actũ perpetrare, ad quem aliquo ſuo affectu fertur, & cui efficiendo vires habet aut habere ſibi videtur ſufficientes. Vnde non neceſſario quidem, ſed certò impeditur voluntas. Quia verò Deus pro infinitate ſapientiæ ſuæ prævidit ex propoſitione iſtius argumenti perſuaſum iri animum creaturæ rationalis, & ex perſuaſione exſtituram actus impeditionem, neceſſe non habet ut alio impedimenti genere utatur. Cæterum omnia argumenta,

quibus

Digitized by Google

quibus rationi actus aliquis perſuaderi poteſt ad tria genera reduci poſſunt: quod facilis ſit & præſtabilis; quod utilis, amœnus, jucundus; quod honeſtus, juſtus, decorus: hinc etiam triplici ſuaſione impedit Deus ne quis actum aliquem perpetrare velit. Perſuadet enim menti actum eſſe aut difficilem præſtitu, vel etiam prorſus impoſſibilem; aut inutilem & injucundum; aut inhoneſtum, iniquum, indecorum. Argumento à difficili vel impoſſibili *Pharisæi & Principes Sacerdotum* ſæpe impediti ſunt no manus violentas *Chriſto* inferrent: ſciebant enim illum *a populo ut Prophetam* æſtimari, qui iſta de cauſa illũ defenſurus videbatur adverſus hoſtium molitiones. *Iſraelitæ* perſequentes regem *Moab* ut illum præhenderent, quum viderent illum *primogenitum ſuum* obtuliſſe in *holocauſtum*, exque eo cognoſcerent illum animum ſuum obfirmaſſe, diſceſſerunt ab eo, exiſtimantes ſe nonniſi difficulter admodum & magna cum clade urbem capere poſſe. *Samballat* & *Tobias*, & *reliqui inimici populi Dei*, qui conabantur impedire *ædificationem murorum Jeruſalem*, impediti ſunt à propoſito quum audiſſent *Nehemiæ inſidias innotuiſſe*. Deſperabant enim, niſi de improviſo Iudæos adorirentur, quidpiam effecturos. Argumento ab inutili impediti ſunt *milites* qui *Chriſtum in crucem egerant*, ne *oſſa ipſius frangerent*: quum enim jam mortuus eſſet, inutilis erat fractio crurum horſum inſtituta & fieri ſolita, ut mors præmaturaretur; eo quod tum temporis Iudæi juxta legem, ante ſolis occaſum cadavera de cruce tolli cupiebant. Nolebat autem Deus ut ullum os ejus comminueretur. Eodem argumento impeditus *Pilatus*, ne *Chriſtum* dimitteret. *Si hunc dimittas, non eris amicus Cæſaris*. Sicut etiam *Pharao* ne *populum Dei* vellet dimittere. Argumento ab

Math. 21. 46.
2. Reg. 23.
Neh. 4. 15
Ioh. 19.
Exod. 5. 6. 7. &c.

iniquo vel inhoneſto impeditus *David*, ne *Saulem*,
1.Sam.24 quum in manus ipſius incidiſſet, *interficeret. Abſit à me, ut manum meam mittam in unctum Domini.* Sufficit autem ad impediendum actum argumento ſuaſionis, ſi actus impoſſibilis, inutilis, iniquus videatur ijs à quibus Deus illũ perpetrari non vult,
Num. 13. etiam ſi revera talis non ſit. Sic *Iſraelitæ* impediti
& 14. ſunt ne *aſcenderent in terram promiſſam*, quum ex *ſpeculatoribus* intellexiſſent *robur populorum & urbium munitiones*, exiſtimantes fieri non poſſe ut illos ſuperarent. Sic *David* impeditus, ne pro *Philiſtæis* adverſus *Saulem & Iſraelitas* pugnaret: dicebant
1.Sam.29 enim Philiſtæi regi ſuo, *ne deſcendat David nobiſcum in prælium, ne ſit nobis adverſarius in prælio.* Sic impeditus eſt *Achaz* ne peteret ſignum à Iehovâ, jubente *Eſaiâ* propheta: dicebat enim, *non petam*
Eſai.7.12. *neque tentabo Iehovam*: niſi forte dicamus Achazum
Deut. 6. metum Dei ſimulaſſe, & pium voluiſſe videri; Deus enim prohibuerat *ne quis ipſum tentaret*. Ad poſtremum hoc argumentũ pertinent revelationes divinæ voluntatis ſive vere divinæ ſint, ſive tales
2.Sam. 7. falſo æſtimatæ. Sic *David* impeditus *templum* ædi-
Geneſ.31. ficare *Domino*, prohibente Deo per *Nathanem*; quum tamen ſtatuiſſet animo id in gloriam Dei conſtruere. Sic impeditus *Laban* ne à bono ad malum loqueretur cum *Iacobo*, cui nocere poterat ut
Ezech.21 ipſe ajebat. *Rex Babel* oraculo Deorum ſuorum, quod conſulebat, impeditus, ne moveret in *Ammonitas*, ivit adverſus *Iudæos* quos Deus punire volebat. Neque ſingula iſta ſejuncta ab alijs uſurpantur à Deo ad impediendum actum quem vult non perpetratum, ſed etiam bina vel terna aliquando junctim proponuntur, prout Deus novit expedire ad impediendum actum quem vult impeditum. Quæ verò actio illa ſit quâ Deus argumenta, ad impedien-

Digitized by Google

impediendam voluntatem propoſita, animo creaturæ ad actum propenſæ & viribus pollentis perſuadet, hîc ex profeſſo non agimus. Certum tamen eſt, qualiſcunque illa ſit, efficacem eſſe ad impediendum, certoque impedituram: quæ efficacia & certitudo non tam ex ipſa omnipotentia actionis divinæ, quam ex præſcientiâ Dei dependet, ſcientis quæ argumenta iſthoc rerum ſtatu & tempore animum ſint motura hominis, eò quo Deus illum inclinatum cupit, ſive pro miſericordiâ ſuâ ſive pro juſtitiâ. Licet tamen, meo judicio, actionem illam ita diſtinguere, ut unam dicamus eſſe gratioſæ & particularis providentiæ divinæ, Spiritu ſuo ſancto mentem hominis, quâ regenitus eſt illuminantis, & voluntatem inclinantis, ut id nolit & velit, quod Deus illum velle & nolle vult, & quidem ex puro obedientiæ erga Deum affectu: alteram dicamus eſſe providentiæ generalioris, quâ in hominibus agit quâ homines ſunt vel tantum moraliter boni, ut id nolint & velint, quod Deus illos nolle & velle vult, licet non hoc eventu & fine ut Deo, iſta ſua vel volitione vel nolitione obediant.

Oppoſita permiſſionis modi.

Hinc jam permiſſionis oppoſitæ modos deſumamus, qui non ſeparādi ſunt ut modi impeditionis, ſed conjungendi. Nam ut unum argumentum impedire poteſt voluntatem, ne velit quod Deus vult impeditum: ita neceſſe eſt ut nullo argumentorum iſtorum perſuadeatur voluntas ad nolendum, ſecus permiſſio non fuerit. Permiſſio igitur quâ Deus permittit creaturam rationalem velle perpetrare actum, cui perpetrando vires habeat idoneas & propenſionem, eſt ſuſpenſio impedimentorum illorum omnium quibus voluntas perſuadenda erat & reipſa permovenda ad nolendum. Perſuadenda, inquam, & reipſa permovenda ad nolendum; non

 quibus

quibus perſuaderi & permoveri poterat ad nolendum. Fieri enim poteſt, ut Deus actum aliquem voluntati creaturæ permiſſurus, ita totum negotium adminiſtret, ut non modo aliqua diſſuaſionis argumenta, verum omnia ſimul juncta proponantur voluntati creaturæ rationalis, attamen cum ex iſta argumentorum propoſitione perſuaſio non ſit exſtitura, quod etiam præſcit Deus, hinc eſt, quod iſta propoſitio argumentorum optime cum permiſſione iſtius actus, ad quem diſſuadendum erant adhibita, conveniat. Exemplis rem illuſtremus. Deus permiſit *fratribus Ioſephi* ut de *fratre occidendo cogitarent*, & tandem ipſum *venderent*, non curantes quod frater eſſet, quodque lege Dei homicidium & plagium committere vetarentur. Sic quoque permiſit *hoſtibus filij ſui* ut ipſum *condemnarent*, licet *inauditum & juſtum*, & tandem *occiderent*, nihili æſtimantes legem quæ ipſis non modo à Deo lata erat, ſed & in memoriam à *Nicodemo*, *Ioſepho*, & alijs vocata: *An lex noſtra inauditum quemquam condemnat?* Subordinarunt *falſos teſtes*, compererunt *teſtimonia non eſſe convenientia*, &c: & tamen fecerunt quod invidia & odium adverſus Ieſum dictabat. Sic quoque permiſit Deus ut *Saul Davidem perſequeretur*, floccifaciens quod à filio ſuo & ipſa experientiâ de innocentiâ & probitate Davidis doceretur & convinceretur. Ex hiſce ita tractatis apparet, diſcrimen neceſſario eſſe ponendum inter impedimentum ſufficiens & efficax, & permiſſionem de quâ hîc agimus eſſe efficacis impedimenti ſuſpenſionem. Sufficiens verò impedimentum, quod Deus certò præſcit nihil effecturum, adhibetur à Deo, partim ut declaret actũ iſtum, ad quem impediendum argumenta iſta proponi curat & objici, ſibi diſplicere, partim ut inexcuſabiles magis ſint

Geneſ. 37. Math. 26. 1. Sam. 23 & 24.

qui

qui impediri ſe non patiuntur: quin etiam ut magis illos pro ipſorum malitia irritet ad actum illum cupidè perpetrandum. Habemus itaque hîc triplicem permiſſionem Dei. *Unam*, quâ Deus actum aliquem facit arbitrij creaturæ rationalis, non adſtringens illam lege: *Alteram*, qua actum permittit potentiæ creaturæ: *Tertiam*, quâ adfectui & voluntati ejuſdem actum permittit. Quæ duæ poſteriores ſubjecto disjungi non poſſunt, licet commodâ ratione inter ſe diſtingui & poſſint & debeant. Neceſſe enim eſt ut actus, quem Deus non vult impeditum, & potentiæ & voluntati creaturæ permittatur, quandoquidem per ſolam vel potentiæ vel voluntatis inhibitionem actui impedimentum ponitur quominus perpetretur. At dicet aliquis, impeditionis ſpecies ſive modos non ſufficienter enumeratos eſſe; neque enim actum in cauſis tantum ſuis, ſed etiam in ſeipſo impediri: quandoquidem neceſſe ſit ad actum, ut Deus non modo poſſe det & velle, ſed etiam ipſum efficere, idque immediatè. Vnde ſequatur oportet, actum productum non iri, etiamſi Deus poſſe det & velle; & propterea actum impediri poſſe, etiamſi neque potentiæ neque voluntati impedimentum Deus ponat, nempe, ſi concurſum ſuum ſive actum ſive motum, qui immediatè neceſſarius eſt ad actum producendum, creaturæ deneget. Vnde porrò concludi poteſt, actum non plenè permitti etiamſi potentiæ & voluntati creaturæ à Deo permittatur, niſi Deo etiam ſtatutum fuerit ſuo actu, ſive motu, ſive concurſu ad actum eundem immediatè concurrere. *Reſp.* non negare me iſtius concurſus ſive actus Dei immediati neceſſitatem ad actum producendum: at dico, Deo ſemel ſtatutum eſſe creaturis ſuis concurſum ſuum ſive generalem ſive ſpecialem non denegare

ad

Digitized by Google

ad actus iſtos producendos, ad quos & poſſe & velle creaturis dedit, ſive quos potentiæ & voluntati creaturarum ſuarum permiſit; ſecus fruſtra poſſe & velle dederit, & ſine cauſa actum potentiæ & voluntati creaturæ permiſerit. Addo exemplum iſtiuſmodi impedimẽti dari non poſſe, quod Deus actum potentiæ & voluntati creaturæ permiſſum impediverit, ſive, quod impedimentum Deus poſuerit concurſum iſtum ſuum immediatum creaturæ denegando.

Quare concludo, ſufficienter enumeratos modos ſive ſpecies impeditionis, & propterea etiam permiſſionis. Cæterum fateor magnam non modo lucem, ſed & perfectionem acceſſuram doctrinæ de permiſſione divinâ, ſi non tantum quomodo Deus actus, ad quos creaturæ rationales propendent & vires habent ſufficientes, impediat, commonſtretur: ſed inſuper doceatur accuratè, quomodo Deus per creaturas rationales ſive bonas ſive malas, ſuos actus ſuaque opera producat & exſequatur. In quo quidem multi docti & pij viri ſudârunt, & operam non pænitendam poſſuêre: at exiſtimo tàm multa reſtare enucleanda & explicanda, ut nullum quantumvis excellens ingenium, omnibus iſtis ſufficere poſſit, adeoque verè dici poſſit, puteum hujus veritatis non modo altum & profundum eſſe, ſed & inexhauſtum. In quem tamen ſi nos ſobriè & ſacræ Scripturæ filum ductumque ſequentes demiſerimus, non dubium eſt, quin tantum haurire dabitur, quantum ſaluti Eccleſię & nominis ſui ſanctificationi conducere in hoc mundo novit omnis veritatis unicus fons & largitor Deus, cui ſit gloria in ſecula per Ieſum Chriſtum. Amen.

De permiſſione peccati. His ita de permiſſione generatim pertractatis, jam de permiſſione peccati videamus. Initio autem

ſciendùm peccatum non permitti primo permiſſionis modo. Nam peccatum eſt quod lege eſt vetitum, itaque lege non permiſſum; ſecus idem eſſet peccatum & non peccatum; peccatum quà vetitum, non peccatum qua permiſſum & non vetitum. *ti, mixtim quæ de illius impeditione.* Attamen cum verè dicatur peccatum permitti à Deo, certum eſt aliquo modo permitti: qui, generatim conſideratus, erit ſuſpenſio impedimentorum illorum omnium, quibus poſitis peccatum non fieret à creatura. Impedimenta autẽ quibus peccatum, quatenus peccatũ eſt, impeditur, ſunt revelatio voluntatis divinæ, & motio ſive ſuaſio ad obtemperandum voluntati divinæ. Vnde conſtat permiſſionem peccati eſſe ſuſpenſionem illius revelationis vel ſuaſionis, vel etiam utriuſque. Huc verò ex generali permiſſionis definitiõne adferendum, illam revelationem & motionem ſive ſuaſionem tantæ eſſe efficaciæ, ut, ſi adhiberentur & uſurparentur, revera peccatum non fieret. Quod idcircò dico, ne quis exiſtimet Deum nullum actum præſtare peccato impediendo ſufficientem, quando peccatum reipſa non impeditur, atque inde concludat Deum peccatum velle: & rurſus, ne quis arbitretur, quum Deus unum aut plures actus producit peccato impediendo ſufficientes, illum nolentem peccatum permittere. In quorum altero videmus crebro falli, qui hanc rem non ſatis accuratè penſitant. Sola enim conſideratio efficacis impeditionis, cujus ſuſpenſione permiſſio propriè & adæquatè definitur, efficit ut intelligamus Deum nec velle peccatum propter impedimenta nonnullla licet non efficacia, adhibita, nec tamen invitum permittere, propterea quod præter illa ſufficientiia impedimenta, etiam efficacia habet in ſuo ſapientiæ & potentiæ promptuario, quibus productis certò & infallibiliter peccatum impediretur.

Cæte-

Digitized by Google

Explicatio illius ſecundum differētiam peccati cōmiſſionis & omiſſionis.

Cæterum, ut quod ita generatim nobis dictum eſt, clarius evadere poſſit, paulo magis particulatim iſta explicemus ſecundum differentias peccati. Eſt itaque peccatum *aliud commiſſionis, aliud omiſſionis.* Omiſſionis peccatum eſt, quando, quod lege præſcribitur & jubetur, omittitur. Commiſſionis, quādo quod lege vetitum eſt & prohibitum, committitur & perpetratur. At quia lege jubente non tantum actus bonus, ſed etiam cauſa, modus ejus & finis; item lege vetante non tantum actus malus prohibetur, ſed itidem cauſa & finis omiſſionis: hinc apparet bifariam tum contra legem jubentem, tum contra vetantem peccari: contra jubentem, omittendo actum ipſum, & actum quidem præſtando, at non debito modo & fine. Contra vetātem, committendo actum, & actum non quidem committendo, ſed non debitâ cauſâ finique ommittendo. Exempla ſunt plana. Omittit quis ſubvenire pauperi eleemoſynâ; peccat omittendo actum præſcriptum: ſubvenit quis pauperi, ut appareat hominibus; peccat omittendo debitam cauſam & finem præſtationis. Furatur quis, peccat committendo actum vetitum; à furto abſtinet ut malitia iſta ad tempus tecta, poſtea gravius noceat proximo, peccat non benè omittendo actum vetitum. Iam verò permiſſio divina ſingulis tum omiſſionis tum commiſſionis modis accomodatur. Diſtribuitur enim peccatum ratione cauſarum in peccatum *ignorantiæ, infirmitatis, & malitiæ; negligentiæ, ſeu incogitantiæ*. à nonnullis additur, tanquam ab iſtis diſtinctum & ſeparatū, quod alij tribus iſtis ſpeciebus immixtum putant. Ad has etiam differentias permiſſio divina attemperatur. Infinitum eſſet omnes peccati diſtributiones differentiaſque adferre, & commonſtrare quomodo ad ſingula genera permiſ-

Alia Diſtributio peccati ex cauſis.

ſio

ſio divina ſe habeat. At hoc non omittendum, quod in *peccato* non *id* ſolum, ſed & *actus* illi commixtus conſiderandus eſt, ita ut in peccato ſit *ἀνομία* & *actus*, i. *actus quâ talis*, & *quâ vetitus vel praeſcriptus*, cujus præſcripti omiſſio, ut ante dictum, eſt peccatum. Poteſt autem *permiſſio* conſiderari vel *actus* vel *ἀνομίας* reſpectu: *impeditur* enim *peccatum impedito actu* ſine quo peccatum committi nequit. Et ruſſus *actus* ipſe *impeditur impedito peccato*, quod neceſſariò actui inhæret & adhæret, adeo ut ſine peccato actus iſte patrari nequeat. Fit enim ut ab *actu*, in quem affectu ſuo fertur, abſtineat quis, quia is *ſine peccato* perpetrari nequit: fit contra ut quis à *peccato* abſtineat, quia ad *actum* ipſum propenſus non eſt. Quum autem ab *actu* abſtinet quia *peccatum* eſt, per ſe à *peccato* abſtinet, per accidens ab *actu*: contra, ſi à *peccato* abſtinet, quia *actus* ſibi ingratus: tunc enim ab *actu* per ſe, à *peccato* abſtinet per accidens. Et cum *actus permittitur quâ actus*, tum *iſte per ſe, peccatum per accidens permittitur*: cum *peccatum permittitur ut peccatum*, tum *iſtud per ſe, actus per accidens permittitur*. Quæ omnia diligenter in permiſſione conſideranda, ut intelligi poſſit, quam ſuam efficientiam Deus ſuſpendat in permiſſione iſtâ ſuâ, quam adhibeat ſed fruſtra; fruſtra, inquam, ratione iſtius eventus, eò quod peccatum non omittatur: non fruſtra quod ad fines attinet, quos Deus ſibi habet propoſitos, optimos & ſapientiſſimè intentos, potentiſſimèq; obtentos. Quamvis autem jam antea in genere de actuum permiſſione egerimus, non erit ſupervacaneum hic de eadem agere, quatenus actus iſti ſunt peccato immixti & peccatum illis; licet interim potiſſimus hoc tractatu reſpectus ſit ad permiſſionem peccati, quâ tale eſt. Quum n. iſta duo ita inter ſe connexa ſint, ut ſub-

Diſtinctio peccati in actum & ἀνομίαν.

Digitized by Google

ut ſubjecto non diſſeparentur, neceſſitas ipſa cohærentiæ poſtulare videtur, ut de permiſſione utriuſque junctim dicamus, licet de permiſſione peccati, per ſe, de alterâ, per accidens. Verum enimverò, quia peccati ratio omnium planiſſimè apparet in actu commiſſo contra legem vetantem, adeo ut omiſſio boni ſæpè ſub eo comprehendatur ſynecdochicῶs, quemadmodum in definitionibus ipſis peccati: *peccatum eſt quod fit contra legem*: item, *eſt concupitum dictum, factum contra legem*: non erit abs re ſi commonſtremus primò, quomodo Deus illud peccatum, ſive quâ tale, ſive quâ áctus eſt permittat; ſive etiam utroque modo. Iſtos autem modos permiſſionis à contrarijs impeditionis modis

Exempla impediti partim actus partim peccati

deſumemus, ut antea. *Cædem* quam *Achab* & *Ieſabel Heliæ prophetæ* intẽtabant, *actus* erat, qui perpetratus vitam ademiſſet *Heliæ*, & *peccatum* eſt contra 6. Dei mandatum. *Impedivit* Deus iſtam *cædem*, non quâ *peccatum* erat, ſed quâ *actus*: Quod apparet ex modo impeditionis; nunc enim *ſubduxit Heliam* è manibus *Achabi*; nunc *conſumpſit igne cælitus demiſſo, qui ad comprahendẽdum prophetã erant* 1.Reg. 19.

2.Reg.1. *emiſſi*. Quorum modorum ille eſt quartus, iſte *primus*, potentię *Achabi* oppoſitus, atq; in causâ illâ ef-

1.Sam.24 fectũ impediens. *David* inſtigatus a ſuis ut *Saulem* perſecutorem ſuum & hoſtem, qui jam in manus ipſius inciderat, *interficeret*, noluit, impeditus ab iſto *actu*, non qua *actus* eſt, ſed quâ *peccatum*: *Abſit enim*, inquit, *à me, ut manum meam mittam in unctum domini*. Modus impeditionis fuit per *revelationem* divinæ voluntatis & *ſuaſionem* ad obtemperan-

Geneſ.20. dum, qui eſt proprius *peccati* impeditionis quâ tale. Viciatio *Saræ uxoris Abrahami*: quum ad *Abimelechum* eſſet deducta, erat actus, quâ *Sara* caſtitas violata fuiſſet magno dolore *Abrahami*, & *pecca-*

Digitized by Google

tum adverſus *VII*. legis præceptum; *impedita* autem fuit divinitus, ſi modum impeditionis conſideres, *quatenus peccatum erat*: Nam *Deus* in ſomno *illi revelavit* quod *maritata eſſet*, & ſine ſcelere illam cognoſcere non poſſet: Si verò finem & cauſam impeditionis examines, tum *quatenus actus*, tum *quatenus peccatum*. Quatenus *actus*, quia ille *Abrahamo* intuliſſet dolorem indelebilem; voluit autem parcere ſuo famulo Deus: quatenus *peccatum*, quia Deus ſciens quod *Abimelechus in integritate cordis ſui hoc feciſſet*, prohibuit ne peccaret, uxorem proximi ſui tangendo.

Videamus oppoſitos permiſſionis modos in exemplis itidem ex Scriptura petitis. *Venditio Ioſephi à fratribus illius facta*, *actus* erat & *peccatum*, item *adflictio qua Satan Iobum* virum Dei *tentabat*; & *permiſſa* utraque *à Deo*: an quâ *peccatum*, an verò qua *actus*? Hoc ex *permiſſionis modo* colligi nequit; omnibus enim modis impediendi abſtinet Deus permittens: quod nî faceret, impediret, & per conſequens neque *actus* neque *peccatum* fieret. Sed *ex fine & efficacitate actus* & *peccati* permiſſi judicium fieri poteſt de reſpectu ſecundum quem Deus actum peccati permiſit. Ex *venditione* extitit *Joſephi in Ægyptum deportatio*, inde illius ad ſupremam dignitatem *evectio*, unde potuit neceſſaria domui paternæ tempore diriſſimæ famis procurare. Et Deus ipſe declarat ſe hoc fine illum in Ægyptum miſiſſe; totum autem illud ex venditione extitit non quâ *peccatum* ſed quâ *actus* eſt. In *adflictione Iobi* volebat Deus tentari *patientiam & conſtantiam* ſervi ſui *Iobi*, ea autem tentata per adflictionem non qua *peccatum* eſt, ſed qua *actus*. Contra *permiſit Deus Davidi* ut *numeraret populum*, *Achabo ut occideret Nabothum*, non quâ numeratio & homici-

Exempla & modi oppoſita permiſſionis.

Geneſ. 37. *Iob.* 1. & 2.

2. *Sam.* 24
1. *Reg.* 21

dium illud *actus* ſunt, ſed quâ *peccata*. Volebat enim Deus *Iſraelem punire*, & *Achabum menſuram ſcelerum ſuorum implere*. Verum quidem eſt, Deum voluiſſe etiam pium *Naboth* ex hac miſeriarum valle in cæleſtem patriam transferre: at hoc fit per *cædem* non quâ *peccatum* eſt, ſed quâ *actus*. Verum propria, immediata, & adæquata cauſa, cur permiſerit ut *Achab* illam *cædem* perpetraret, eſt illa quàm dixi: menſura ſcelerum implenda erat. Poterat enim Deus citra peccatum hominis per aliam viam *Nabothum* ad ſe evocare. *Quod* Deus *permiſit* ut *Abſalon patris ſui uxores ſeu concubinas inceſto pollueret*,
2. Sam. 16 factum utroque reſpectu. *Actus* enim ille *permiſſus* fuit quâ *talis* & quâ *peccatum*. Nam ut *actus* ſervivit caſtigando *Davidis*, qui *Vriæ uxorem adulterio polluerat*: ut *peccatum*, permittebatur, quia Deus voluit *Abſolomum* ſibi hoc ſcelere ſpem præcidere perveniendi in gratiam offenſi patris, atque iſthoc pacto ſibi exitium, juſtam rebellionis in patrem ſuum
1. Reg. 22 pœnam, accelerare. Vtroq; iſto reſpectu etiam permiſit Deus ut *Achab* contra verbum Domini aſcenderet in *Ramoth Gilead*: quâ *peccatum*, quia voluit Deus illum punire, quâ *actus*, quia voluit illum ibi occidi, quo per actum aſcenſionis pervenit. Ex iſtis exemplis judicium fieri poteſt de ſimilibus. Atque hactenus quidem de *permiſſione peccati* quod conſiſtit in *perpetratione actus lege prohibiti*: videamus de peccato quod committitur, quādo *actus* lege *vetitus* non *patratur* quidem, at non *omittitur debitâ causâ & fine*. Hic *actus* impeditus, at non *peccatum*; quare hîc ſola eſt *peccati permiſſio* quâ tale eſt, & modus permiſſionis, ſuſpenſio revelationis voluntatis divinæ, aut ſaltem ſuaſionis & motionis ad obtemperandum cognitæ voluntati divinæ: Omittit enim *actum* creatura, non quia Deus illum

vetuit,

vetuit, ſed alia de cauſa. Sic omiſerunt *fratres Ioſephi occidere illum*, quod tamen ſtatuerant; non quia cœperunt cogitare *nefas hoc Deo diſplicere*, ſed quia juxta monelam *Iudæ*, *inutile id putabant, utiliusque judicabant illum vendere*. Omiſit *Abſolon*, collectis aliquot millibus, ex *Achitophelis* conſilio, perſequi patrem fugientem, non quia iniquum judicabat patrem perſequi, totus enim in eo erat; ſed quia ſequens conſilium *Huſai*, periculoſum id ſibi populoque putabat. In iſtis & ſimilibus exemplis videmus Deum impediiſſe *actum* vetitum; & propterea eatenus *peccatum*, at non impediiſſe *peccatum* quod committebatur ab omittentibus *actum* iſtum vetitum; ſed permiſiſſe ut illi omittendo *actum* vetitum *peccarent*. Cauſa eſt manifeſta: quia per *actum* noceretur, quibus Deus vult parcere; per *peccatum* verò indebita *actus* omiſſione commiſſum non nocetur niſi peccanti; quod æquum eſt: imò per *actus* impedimentum præparatur pœna iiſdem qui omiſerunt *actum*, debita illis tum propter hoc indebitæ omiſſionis *peccatum*, tum propter alia; quod accidit *Abſolomo*. Progrediamur ad permiſſionem *peccati* quod committitur purâ *actus præcepti omiſſione*. Hoc à Deo permittitur quà eſt omiſſio *actus* & quâ *peccatum*. Permittit inquam Deus iſtum *actum* lege præceptum omitti, vel quâ eſt *actus*, vel quâ eſt *peccatum*. Permiſit Deus ut *filii Eli patris ſui monitis non obtemperarent*; ut *Saul Amalecitarũ Regi parceret*; ut *Iſraelitæ audito ſpeculatorum nuncio detrectarent aſcendere in terram promiſſam*, ut *cives Sucoth & Penuel Gedeonis exercitui panes denegarent*; ut *Achab Benhadadum virum occiſionis Domini vivum dimitteret*; ut *Feſtus apud quem Paulus erat accuſatus, ſententiam abſolutoriam, pro illo non pronuntiaret*, idque in *gratiam Iudæorum*, &c: eaq; omnia permiſit par-

Margin notes: Geneſ. 37. — 1. Sam. 17 — 1. Sam. 2 — 1. Sam. 15 — Num. 14. — Iud. 8. — 1. Reg. 20

Actor.25. tim quà ſunt *omiſſiones actuum*, partim quâ *peccata*, id eſt, *omiſſiones contra legem jubentem*, partim reſpe-
1. Sam. 2. 25. ctu utroque. De *filiis Eli* dicit Scriptura; *quod non audiverunt vocem patris ſui, quia volebat Iehova oc-*
1. Sam. 15. *cidere eos*: quare *permiſſa omiſſio* obedientiæ quatenus erat *peccatum*. *Sauli* permiſſa *omiſſio occiſionis* eorum quos Deus volebat & juſſerat interfici, quâ *peccatum*, non qua *omiſſio actus*, quo perpetrato illi vita privati fuiſſent. Nam ſtatuerat Deus regnum *Saulis* ab eo auferre, idque jam illi per *Samuelem* de-
1. Sam. 13. 13. 14. nuntiarat. Propterea quod *ſacrificaſſet* non expectato *Samuele*: & *Agag* rex Amalecitarum poſtea ab ipſo Propheta *Samuele in fruſta conciſus eſt coram Jehovâ*. Quod *Iſraelitæ* omiſerunt aſcendere in terram promiſſam ut à Deo juſſi erant, id factum quia
Num. 14. Iud. 8. *Deus volebat illorum*, qui jam ſæpius ipſum tentârant, & adverſus ipſum murmurârant, *corpora cadere in deſerto*. Itaque permiſſa iſta *omiſſio* quâ *peccatum*. Quod cives *Sucoth & Penuel* omiſerunt ex debito *panes dare exercitui Gedeonis*, permiſit Deus, partim ut conſtantiam perſecutorum exploraret, partim ut pœnam pararet civibus *Sucoth & Penuel*. Itaque permiſſa *omiſſio actus quâ talis* & *quâ peccatum*. Ut enim per actum cibationis confortati fuiſſent qui perſequebantur *Madianitas*, ita omiſſio actus quâ talis, gravis illis fuit & damnoſa. Dimiſſio
1. Reg. 20. Benhadadi ſeu non interfectio (fuit enim peccatum commiſſum contra legem jubentem) permiſſa eſt à Deo *qua peccatum*, voluit enim *Achabum* accumulare ſibi iram in diem iræ, propter gravia ſcelera ipſius: atque etiam qua *omiſſio actus*. Nam eo ipſo quod *Benhendado* vita fuit prolongata omiſſione actus à Deo præcepti, conceſſum ipſi poſtea cum *Achabo*, & illo defuncto, cum *Iſraelitis* pugnare, & *Samariam* obſidere magno populi *Iſraelitici* malo.

Digitized by Google

Vt verò *Feſtus* omitteret ſecundum jus & fas abſolvere *Paulum*, utpote qui nullius criminis convinci poterat, permiſſum à Deo quatenus *omiſſio actus* eſt, non quà *peccatum*. Eſt enim ex iſta omiſſione impoſita *Paulo* neceſſitas *appellandi Cæſarem*, quæ fuit occaſio profectionis illius *Romam* verſus, ubi Deus etiam volebat illum *de filio ſuo teſtari*. Iam verò quod attinet peccatum quo *actus præſcriptus non debito modo & fini præſtatur*, certum eſt, illud permitti *quà tale*, nihil enim in eo permittitur quàm *omiſſio debiti modi & finis*, quæ purum putum *peccatum eſt*. Conſtat hoc ex permiſſionis modo qui hic certus eſt; nempe per ſuſpenſionem efficientiæ quâ *peccatum* impeditur ut *peccatum*. *Ioab* multa egregia & à Deo præſcripta perpetravit facta, bellando fortiter contra hoſtes populi Dei pro *Iſraele*, ut populo Dei bene eſſet: at non inclinavit Deus illius animum ut hoc faceret prout debebat. Apparet enim illum gloriam ſuam iſtis factis quæſiviſſe, ex eo quod viros pares ſibi imperatorijs artibus & fortitudine dolo malo ſuſtulerit, ut ſolus eſſet in pretio. Qui enim defendit aliquem ut defendatur, idque in gloriam Dei, non ægrè fert ſi quamplurimi prudentia & fortitudine præditi viri ſe una comparent ad ſuſcipiendam defenſionem iſtius: imò plurimum eo nomine gaudet & lætatur. Quod ad *peccati differentias* attinet ex *cauſis, ignorantiâ, infirmitate, malitiâ, negligentiâ* deſumptas, clarum eſt diſcrimen in permiſſione illorum. Permiſſio enim *peccati ignorantiæ* eſt ex ſuſpenſione revelationis voluntatis Dei: *peccati malitiæ* ex ſuſpenſione actus quo corrigitur & mutatur cordis perverſitas: *infirmitatis* ex non ſubminiſtrato robore perſiſtendi in tentationibus: *negligentiæ* ex ſuſpenſione actus quo ſeria & ſancta cura & ſollicitudo nobis ingeneratur vires noſtras obſervandi,

Actor. 25.

2. *Sam.* 3. & 20.

& ambulandi in lege Domini. Novit enim Deus, quando illi viſum opus aliquod ſuum peragere per actus creaturarum rationalium, qui ſine peccato ab illis committi non poſſunt, quam ſuā efficientiam ſuſpendere debeat, ut permittat creaturis actus illos
Actor.9. ſuos producere. Voluit *Eccleſiam ſuam perſecutionibus explorari & purgari*, & quidem *actu Sauli hominis zelum legis habentis*; qui ex præpoſtero & inconſiderato erga ſuam religionem amore, *ſectam* quæ dicebatur *Nazaranorum* exſtirpatam cupiebat. Quo hoc per illū efficeret, paſſus eſt illum aliquamdiu in *iſta ignorantia* verſari, ſine quâ, prout
1. Tim. 1. 13. tunc erat conſtitutus, *Eccleſiam* perſequi noluiſſet. Dicit enim *ſe ignorantem feciſſe. In Iuliano Apoſtata* teterrimo Eccleſiæ perſecutore deſtinatum & præfractum contra Chriſtum Chriſtique Eccleſiam odium non emendavit. Quum enim de veritate doctrinæ Chriſtianæ convictus eſſet, perſequi illam niſi ex *deſtinatâ malitiâ* non potuiſſet. Quod autem non correxit illud odium Deus, merito ipſius fecit, qui ultrò & propria culpa à Chriſto defecerat. Voluit Deus ut Petrus, pluſculum de ſe præſumens in
Ioh. 13. 37 38 & 18 25. &c. ſui ipſius notitiam veniret, & paſſus eſt illum *abnegare magiſtrum ſuum ex mortis metu*, non ſubminiſtrans illi illam Sp. ſui conſtantiam, ut contemptâ morte Chriſtum liberè profiteri auderet. *David* ab hoſtibus ſuis liberatus, & plæriſque vicinis regibus populiſque devictis, *negligentius ſuas vias cuſtodire cæpit*, & otio ſe quietiq; dedere, præſertim quia habebat ducem inſignem & militiæ peritum Ioabum, cui propter conſanguinitatem fidere poterat: unde
2. Sam. 10. 19 & 11. 1. 2 3. &c. factum ut in turpe iſtud cum *Uriæ uxore adulterium* incideret. Permiſit autem Deus ut ille in *negligentiam* iſtam incideret, & peccatum iſtud illâ occaſione perpetraret, quo diligentius ſeipſum obſervaret,

ret, peccatum ſuum exemplo aliorum defleret, egregium humilitatis reſipiſcentiæque ſpecimen & exemplar præſtaret, & glorioſius ex peccato reſurgeret. Prolixum autem eſſet in ſingulis peccatorum generibus idem annotare; hæc verò ſufficiant, tanquam modum & viam commonſtrantia judicij de permiſſione ritè formandi. Quanquam autem totum illud complexum, quod ex *actu* conſtat & *ἀνομίᾳ*, permittatur à Deo per ſuſpenſionem omnium actuum divinorum, quibus, ſi à Deo uſurpati fuiſſet, *actus vel quâ talis vel quâ peccatum eſt* impeditus fuiſſet: tamen utile eſt diſtinctè conſiderare, quo reſpectu permiſſio illa à Deo fiat, & quas qualeſque ſuas efficientias ſuſpendat, ne commiſſionem vel omiſſionem actus præſcripti vel vetiti actu impediat. Hinc enim quàm diſtinctiſſimè divina *bonitas*, *ſapientia*, *potentia*, quin & *juſtitia* perſpicitur, & planiſſimè commonſtratur quomodo Deus omni illâ ſuâ *actione*, *impeditione*, *permiſſione*, culpæ expers, & à peccato immunis ſit, & minimè peccati auctor habendus. In quo ſanè docendo tantò magis eſt enitendum, quanto proclivior eſt lapſus in iſtam abſurditatem & blaſphemiam ijs, qui providentiam divinam agentem, impedientem, permittentem adſtruunt quidem, ſed non ſatis diſtinctè, accuratè, diligenter ſingula inter ſe comparantes & conferentes & ab invicem diſtinguentes.

Cæterum cauſæ ſingulares permiſſionis pro ipſius & permiſſorum actuum peccatorumque diverſitate variæ ſimul & multiplices, nec generaliter explicabiles; quæ forſitan in ſingulis permiſſionibus aliquomodo commõſtrari poſſunt ab ijs, qui ſenſus in divinis rebus exercitatos habent, & cum ſtudio iſtas conſiderare ſolent: Verum *duæ generales ſeu* *Cauſa permiſsionis.*

 uni-

univerſales cauſa adferri poſſunt cur Deus permittat aliquid, & cur hoc permittat. *Prior, eſt libertas voluntatis* cujus participem Deus fecit creaturam rationalem, quam dominam & principium liberum ſuarum actionum eſſe voluit; *Altera perfectionis divina commonſtratio*, quæ tanta eſt ut non ſolum efficere & impedire quid poſſit ad gloriam ſuam, ſed etiam actus creaturarum rationalium permiſſos, & ſæpe multum ab ordine ipſis præſcripto & poſito exorbitantes, ita in ordinem redigere, ut inde longè clarius laus *bonitatis, miſericordia, patientia, ſapientia, juſtitia, & potentia divina* eniteſcat & innoteſcat. Quo pertinet quod ab *Auguſtino* pulchre dicitur; *Deum judicaſſe ad omnipotentiſſimam ſuam bonitatem potius pertinere de malis benefacere quam mala eſſe non ſinere.* Conſideranda etiam creatura cui permiſſio fit actus committendi vel omittendi, qui ſine *peccato* committi vel omitti nequit; qualis nempe illa ſit tum temporis cum illi *actus* ille permittitur: an *creata* tantum & *conſiſtens in integritate primævâ*, an ab illo primævo ſtatu *delapſa*: an rurſus in *gratiam aſſumpta*; an ad *gratia participationem vocata*; an eodem *adducta*; an *refractaria gratia*; an *non* ſatis *ſollicita* ad *gratiam accipiendam*, eandem *conſervandam*, & ſi quæ ſunt ſimilia. Poteſt enim Deus alicui creaturæ ut tali conſideratæ denegare actum, motionem, efficientiam, concurſum, ſive generalem ſive ſpecialem, naturæ ſive gratiæ, providentiæ ſive prædeſtinationis (quanquam de Prædeſtinationis actu fidenter adſeverare non audeam) quem actum & concurſum, quam motionem & efficientiam citra injuſtitiam denegare non poteſt creaturæ eidem aliter conſideratæ. Conſtat autem permiſſio peccati hujuſmodi actus divini, motionis, efficientiæ, &c. ſuſpenſione, ut ante vidimus.

dimus. Qui verò permiſſionem plenè & integrè pertrectare vellet, neceſſe haberet agere de *Providentia Dei in univerſum*; & de *Providentia conſervante, gubernante, moderante, efficiente, impediente, permittente* in ſpecie. Vt enim *permiſſio* opponitur *impeditioni* vel *privativè* vel *contradicenter*, ita *efficientiæ* opponitur *diſparate*: atque illa eſt *permiſſionis* natura, ut neceſſariò præcedaneos ſibi habeat varios Dei actus circa eandem creaturam, cui fit *permiſſio*, & circa illum *actum qui permittitur* occupatos: qui actus Dei niſi explicentur accuratè, intelligi non poterit in cujus efficientiæ divinæ ſuſpenſione propriè & immediatè permiſſio conſiſtat. Quæ etiam cauſa eſt, quod multi, quum de permiſſione quid audiunt, ſtatim apud ſe providentiæ otioſam quietem & ab omni actu abſtinentiam concipiunt: alij providentiæ vim & efficaciam omnibus rebus & actibus præſentis & præſidentis conſiderantes, *permiſſionem* aut repudient, aut verbotenus tantum confiteantur, ita interim illam explicantes ut in adfirmativum aliquem actum Dei & providentiæ efficientiam reſolvatur. Vtrumque autem cavendum, ne providentiæ divinæ actus ipſi convenientes adimamus, aut attribuamus alienos & ejus juſtitiâ indignos.

Cæterum hiſce quæ hactenus à nobis dicta ſunt **Obiectio.** objiciet quiſpiam, me non *ἀνομίαν* modò & inordinationem actus, ſed & ipſum *actum permiſſioni* tribuere, eoque ipſo non *ἀνομίαν* modò ſed & *actum* ipſum voluntati & efficientiæ divinæ adimere: In quo duplicem ſe errorem animadvertere dicet; *primum*, quod peccatum ſimpliciter & quovis reſpectu *permiſſioni* tribuo, & efficientiæ voluntatique divinæ adimo; quum certò reſpectu voluntati efficientiæque Dei ſit tribuendum; *Secundum*, quod

conſiderentur. Fateor autem id dici ſolere, & eſſe per vulgatum plæriſque hanc materiam tractantibus.

Probabo quod dico primum: deinde allatis exemplis excæcationis & obdurationis commonſtrabo. Quod actus nullus ſit ſimul peccatum & pœna, certum eſt, quia *peccatum* eſt voluntarium, *pœna* eſt involuntaria, *peccatum* eſt actio, *pœna* eſt paſſio; per *pœnam* redigitur *peccatum* in ordinem, per *peccatum* non redigitur *peccatum* in ordinem, per pœnam, inquā, non reſpectu tantū, ſed re & ſubjecto, quod eſt actus, differentem à peccato ſeu malo culpæ. At cum hoc dicatur à doctis, ratio ſubeſſe debet cúr ita æſtiment. Fateor; ſed ſenſum quo dicunt & intelligunt, intueamur.

Nullus actus ſimul & peccatum eſt, & cauſa peccati.

Peccatum dicunt eſſe *pœnam peccati*, quia Deus *propter peccatum antecedens permittit* ut peccator *aliud peccatum committat*; imò & *actus nonnullos ſuos ſuſpendit*, alioſque producit, quibus *poſitis creatura* pro ſuâ malitiâ *peccabit*, & committet *aliud peccatum*; quo peccato majorem ſibi pœnam & condemnationem meretur, atque ita, quod *pœna* eſt *majoris meritorium*, dicitur eſſe *pœna peccati per metonymiam cauſæ & effecti*. Atq; hoc ſenſu intelligūt id dictum ſuum, aut ſalvari nequit. Quod verò *peccatum* nullum ſimul ſit *malum culpæ* & *cauſa alterius peccati*, etiam verum eſt, ſi rectè intelligatur; *cauſa*, inquam *proxima & immediata*. Eſt quidem *cauſa meritoria* alterius peccati, hoc eſt, meretur ut *Deus* aliquem *ſuum actum ſuſpendat* in poſterum, alioſque actus producat, quibus poſitis ille pro ſuâ malitiâ, ut ante dictum, *peccatum aliud committet*; eſt etiam *cauſa præparatoria* ad alia peccata perpetranda: nam per pecatum conſcientia vulneratur, precandi ſtudium & confidentia exſtinguuntur, habitus peccandi comparatur, Diabolo in peccatorem

Quo ſenſu peccatum interdum à nonnullis dicatur pœna alterius peccati.

catorem

catorem jus conceditur: ex quibus porrò ſequitur facilis lapſus in aliud peccatum : at non eſt proxima & immediata alterius peccati cauſa. Sed eſt tamen cauſa, inquiet aliquis, licet remota & meritoria. Quid tum, inquam? Hac enim diſtinctione refutatur objectio. Nam Deus ponitur per iſtam diſtinctionem cauſa actuum nonnullorum, quibus poſitis creatura pro ſua malitia certò peccatum aliud priori meritorio adjunget, & abſolvitur à cauſalitate peccati, quod merebatur ut Deus iſtos actus produceret; peccati, inquam, etiam quâ eſt cauſa alterius peccati. Intercedit enim Dei actio inter peccatum quod eſt cauſa alterius peccati, & peccatum conſequens. Iſtâ verò objectione concludebatur Deum eſſe peccati cauſam, qua eſt alterius peccati cauſa. Error iſte naſcitur ex confuſione & inordinatâ actuum iſtorum conſideratione. *Peccatum* enim *ut malum culpæ* prius eſt ponendum, hoc ſequitur *meritum ſive reatus ad pœnam, ex juſtitia Dei*; illum, *actus Dei, peccatum illud* pro merito deſertione ſuâ & excæcatione *punientis*. At *excæcatio* inquiet, *eſt peccatum ſeu malum culpæ*, & *pœna peccati præcedentis*, & *cauſa conſequentis*. Et *Deus eſt cauſa excæcationis*. Iam commonſtranda veritas ante dictorum in hoc exemplo. Excæcationem Dei eſſe pœnam peccati præcedentis rectè dicitur, quin etiam cauſam eſſe peccatorum conſequentium dici poteſt, ſi rectè intelligatur, nempe, per remotionem gratiæ prohibentis, & poſitionem nonnullorum actuum. ex quibus ſequetur ut creatura ita excæcata & derelicta, pro ſuâ malitia, peccet. At illa *excæcatio peccatum non eſt, neque malum culpæ*. Diſtinguendum enim eſt inter *excæcationem* quæ eſt *actus* Dei, quam patitur homo, & *excæcationem ipſius hominis qua animum ſuum obſtinat & indurat* adverſus

adverſus Deum; quæ eſt *actio hominis* ex malitiâ & præfractâ pertinacia ipſius producta. Concurrunt quidem hæ actiones, at non coincidunt, neque eſt una numero actio, conſtans ex efficientia cauſarum iſtarum concurrentium, quæ ſimul junctæ unam cauſam totalem faciant iſtius actus, qui excæcatio dicitur. At eruditi homines ſæpè ita loquuntur, fateor, at non diſtinctè ſatis: & fors tali ſenſu, qui meæ explicationi conveniens eſt, & non contrarius. *Complexim* enim & *indiſtinctè* ſumunt *excæcationem* pro *actu excæcandi* & *apoteleſmate ſeu opere & effectu, qui inde exiſtit in excæcato*, quæ poteſt dici *excæcatio paſſiva ab illâ activâ producta*. De *excæcatione* ita *confuſè* & *indiſtinctè ſumtâ* poteſt dici *quod ſit peccatum, pœna peccati*, & *cauſa peccati*: at hoc non repugnat meæ ſententiæ, qui nego Deum eſſe *cauſam* illius *excæcationis qua eſt peccatum* & malum culpæ. Nam *excæcatio activa* (ut jam diſtinguamus) quæ ab homine ſeipſum excæcante producitur, *eſt peccatum*; grande enim nefas eſt animum ſuum adverſus Deum obdurare. *Excæcatio activa, ut à Deo proficiſcitur, eſt pœna peccati antecedentis* quo peccator ſibi meruit deſertionem & gratiæ privationem. Excæcatio activa quæ eſt ab homine & quæ eſt à Deo, concurrunt ad unum effectum, quæ eſt *excæcatio paſſiva*, quæ propriè *eſt pœna*. Denique *excæcatio activa hominis ſeipſum*, & *Dei hominem excæcantis, cauſa eſt* quod *alia peccata* prioribus *accumulentur à peccatore excæcato*, ſed iſto quo dictum eſt modo. Reſpondeo inſuper, ſi ita res haberet ut *unus* idemque *actus* eſſet *peccatum* ſeu malum culpæ, *pœna* peccati, & *cauſa* conſequentis *peccati*, tum fieri non poſſet ut Deus eſſet *illius cauſa* ſecundum iſtos *duos poſteriores reſpectus*, & non ſecundum *primum*, propter duplicem cauſam. *Prima* quia diſtin-

Digitized by Google

ctio reſpectus efficere nequit ut Deus cauſa ſit unius & non alterius realiter cum illo conjuncti, niſi iſto modo qui poſt explicabitur, quem hinc excludunt qui *excæcationem divinam* dicunt eſſe *peccatum*, & *cauſam peccati*. Reſpectus iſti uſum habent in mente intelligente, & res conjunctiſſimas diſcernere valente & diſtinguere, imò unam rem actu & numero, diverſo reſpectu conſiderante: at in *actuali efficientia*, cujus *terminus* eſt *ens reale*, locum habere non poſſunt. Infligit Deus *pœnam peccatori* & *creaturæ ſuæ*: *actus inflictionis* non diſtinguit *creaturam à peccatore*, ſed *mens* punientis: illa enim novit puniri *creaturam* non quâ talis, ſed quâ *peccatrix*. Crebro committitur hoc peccatum, quod reſpectus ulterius trahuntur quam natura illorum ferat. *Secunda* quia ex tribus iſtis reſpectibus ordine, & natura, & cauſalitate prior eſt, quo *peccatum* ut *malum culpæ* conſideratur, poſteriores, quibus ut *pœna* & *cauſa peccati* conſequentis. At Deus eſt cauſa prima omnium effectuum quos cum aut per creaturas ſuas producit; hic verò erit cauſa poſterior; producet enim actum aliquem ratione poſteriorum reſpectuum, quem creatura producit ratione prioris: quod eſt abſurdum, & invertens ordinem cauſalitatis & efficientiæ, qui eſt inter primam & ſecundam cauſam. Niſi iſte ſtatuatur concurſus quem poſtea explicabimus; quem hîc locum habere, negant qui excæcationem Dei cauſam eſſe dicunt peccatorum conſequentium, & ſimul peccatum. Hæc quidem paulo prolixius explicanda putavi propter rei ipſius difficultatem, & præconceptas opiniones. *Accedamus ad poſteriorem objectionem*, quam ita ex mente Auctorum explicamus. In *peccato duo ſunt*, *actus* & ejus *ἀνομία* ſeu *inordinatio*. *Actus* eſt quid *poſitivum*, *inordinatio* eſt

eſt *privativum*; hæc cauſam habet voluntatem creaturæ, at ille in primam cauſam neceſſariò eſt reducendus: atque hac ratione *Deus eſt cauſa illius actus* qui *reſpectu hominis* ſeu prout ab homine proficiſcitur, *eſt peccatum.* Male igitur *actus*, qui ſine peccato ab homine non patratur, *voluntati efficientiæq; divinæ adimitur*, & *permiſſioni tribuitur*: quum *actus ille, quâ talis, ſit efficientia*, qua verò *inordinatus, permiſſionis divinæ. Reſpondeo.* Primò verè & univerſim de peccato omni dici non poſſe, quod in eo duo ſint, *actus* nempe & *inordinatio*. Nam aliquando ipſe actus eſt quod prohibetur; aliquando non ipſe actus, ſed aliqua circa actum circumſtantia. Sic, *eſus* ex arbore ſcientiæ boni & mali, erat *prohibitus*; non aliqua illius circumſtantia: & propterea ipſe *eſus indebitus illicitus & inordinatus*, imò *inordinatio* ipſa; poſitâ nempe lege eſum vetante; ſecus eſus per ſe & in ſe, citra iſtam legem, eſt actus naturalis, nullam in ſe inordinationem habens; at lege poſita quæ eſum prohibet, non poteſt ille *eſus* ita *naturaliter bonus* conſiderari, ut *inordinatio* ipſi accedat propter quam ſit omittendus: eſt enim per ſe omittendus & propter ſe, quia vetitus lege divina, & quia *ipſum edere* eſt *peccare.* Inordinatione totâ in eo conſiſtente, quod actus ille edendi locum habeat in numero & ordine actionum humanarum, quem locum omnino habere non debuerit, neque numerum augere; ſed ipſe omnino omittendus, & ſub perpetua potentia concludendus, nunquam in actum producendus.

Simile quod plærique adducunt huic negotio illuſtrando ab equo claudicãte, non convenit actui qui lege eſt prohibitus. Nam in claudicatione eſt inceſſus, & eſt claudicatio, id eſt, vitioſus inceſſus: & inceſſui accidit vitium propter tibiam claudicantem, *Conſideratio ſimilitudinis ab equo claudicante deſumpta.*

tem,

tem, quod vitium licet ſeparari actu non poſſit ab iſto inceſſu manco, tamen poteſt commodè diſtingui: & fieri adeò poſſet ut idem equus ſanatâ tibia rectè incederet, atque hoc pacto claudicatio ab inceſſu abeſſet. At in eſu de arbore vetitâ non eſt eſus & vitium eſus, ſed ipſe eſus totus & ſolus habet rationem peccati, quia commiſſus contra legem. Habet autem illud ſimile locum in peccato quod committitur adverſus legem quæ ipſum actum præſcribit, ſed actus aliquam circumſtantiam prohibet; quod peccatum in eo conſiſtit quod actus bonus, licitus, præſcriptus lege, non rectè præſtatur, ut, quando eleemoſyna datur pauperi ex ambitione & ſuperbia, ut videatur hominibus liberalis & pauperum amans, quin & religioſus qui illam largitur. Actus ille eſt bonus & inceſſus inſtar, at vitium illi accedit inſtar claudicationis ab affectu vitiato, quod actum illum mancum facit, & ingratum Deo; qui tamen propterea non omittendus, verum nihilominus præſtandus, ſed rectè & debito modo, averruncatâ & omiſſâ vitioſitate, quæ jure & facto ab illo ſeparari debet & poteſt.

At fateor iſtâ reſponſione quæſtioni ſeu objectioni non eſſe ſatisfactum. Inſiſtet enim quis & dicet; Eſum tamen eſſe actum poſitivum, & proinde ens quoddam, quamquam vetitus ſit; cumque omne *ens* Deum habeat cauſam, etiam Deum illius eſus eſſe cauſam; & ſic aliorum etiam actuum poſitivorum, quanquam adverſus legem vetãtem commiſſorum: & propterea peccatum cum actus ſit, efficientiæ Dei adimi non poſſe.

In actus peccamino-ſi reſolutio-ne caven-

Reſpondeo, me nullo modo actum, qui ſine peccato non perpetratur à creaturâ, Dei efficientiæ adimere; quinimò fateri apertè, Deum omnium actuum qui à creaturis perpetrantur eſſe cauſam, at hoc

hoc unicè expetere, ut iſta efficientia Dei ita explicetur, ne libertati creaturæ per illam derogetur quippiam, neve Deo ipſius peccati culpa tranſcribatur: hoc eſt, ut commonſtretur quod Deus *actus* quidem ſit *effector*, at ipſius *peccati* nonniſi *permiſſor*; imò quod Deus unius ejuſdemque *actus* ſimul ſit *effector & permiſſor*. Ardua ſanè iſta res eſt & difficillimæ explicationis, moliamur tamen aliquid ad illius elucidationem. Dico igitur, Deum *cauſam* alicujus, qui à creaturâ proficiſcitur, *actus* eſſe vel *mediatam* vel *immediatam*.

dum, tum ne libertas creaturæ evertatur, tum ne Deo cauſa peccati adſcribatur.

Mediata cauſa eſt, quando *influit in cauſam*, illamque movet ad cauſandum actum. *Immediata*, quando una cum creaturâ *influit in ipſum actum*, & ſimul cum creaturâ cauſa eſt totalis illius actus. Quando Deus movet creaturam ad cauſandum, tunc, quia *creatura ut cauſa ſecunda & ſubordinata, determinatur à cauſa primâ* movente ad particularem actum, qui ſpeciem habet ab influxu & motione Dei, fieri nequit ut *actus* ille, qualiſcunque ſit, *creaturæ imputetur in culpam*; ſed neceſſe eſt, ſi peccati nomine adpellari poſſit ille actus, Deum illius peccati cauſam & auctorem eſſe. Quod quia fieri nullo modo poteſt, certum eſt, per iſtam viam mediatæ actionis Dei, explicari non poſſe, quomodo Deus cauſa ſit actus, qui ab homine ſine peccato non patratur, & peccati ipſius permiſſor. Quando vero Deus *immediata* cauſa eſt actus, qui à creaturâ producitur, tunc *cauſa ſecunda*, ſi *libera* ſit (de quâ hoc loco agimus) in poteſtate ſuâ habuit vel *influere* in actionem, vel *influxum* ſuum *ſuſpendere*, ne illa eſſet actio, atque ita influere ut potius hæc quàm alia actio produceretur. Vnde ſequitur, quũ *cauſa ſecunda liberè* influxerit in actum ſuum, quumque *particulari* ſuo influxu *univerſalem* Dei

Deus cauſa actus vel mediata vel immediata.

influxum *determinaverit* ad hunc particularem actum, *ſpeciemque* actionis conſtituerit; *cauſam ſecundam* in *culpa eſſe*, & actum illum meritò *peccatum* dici *cauſæ ſecundæ* reſpectu: Deum verò *culpâ vacare*, ejuſque reſpectu actum illum peccatum dici non poſſe.

De concurſu Dei.

Concurſus enim & *influxus* ille *Dei* nihil confert voluntati creaturæ liberæ, quo ad agendum vel inclinetur, vel juvetur, vel confortetur; neque conſtituit *voluntatem* in *actu primo*, ſed in *actu ſecundo*; & propterea præſupponit in voluntate quicquid ad agendum eſt neceſſarium, ne ipſo quidem Dei *concurſu* excepto: quem licet voluntas creaturæ liberæ non habeat in actu, niſi cum actu operatur, *habet* tamen in *poteſtate ſuâ priuſquam operatur* paratum ſibi & expoſitum. Secus ſi ſit, non poterit *voluntas* dici habere *actum* in poteſtate ſeu *potentiâ proximâ*: neque poterit actus illius cauſa *moralis* dici, ſed *naturalis* tantum, & propterea *neceſſaria*, cui adtribui *peccatum* nullo modo poteſt.

Atque hoc pacto ſolvitur difficultas iſta, & commonſtratur quomodo *Deus cauſa* ſit *actus*, qui *à creatura ſine peccato* patrari nequit, ita ut neque *auctor* ſit ille *peccati*, neque *creatura a peccato immunis*; imò & ille *peccati* tantùm ſit *permiſſor*, *creatura* verò propria *peccati cauſa*. Permittit enim Deus arbitrio ſecundæ cauſæ *libera* diſpenſationem *influxus proprij* in actum aliquem, & ubi cauſa ſecunda eſt in ipſo momento & inſtanti influxionis ſecuturæ, jungit Deus *liberè* & pro arbitratu ſuo *influxum* & concurſum ſuum *univerſalem* influxui creaturæ, ſciens citra influxum ſuum *actum* produci nec poſſe nec productum iri. Neque fas eſt ut *Deus concurſum* & influxum ſuum deneget creaturæ, etiamſi videat *influxum creaturæ* in *actum* quem habet præ

manibus

manibus *peccato junctum* eſſe, & contra legem ſuam committi. Quem enim *actum* libertati hominis *permiſit*, quum lex nondum lata eſſet, quâ actus ille poſtea vetitus fuit; eundem par eſt ut *libertati* ejuſdem *permittat* lege poſitâ. Fruſtra enim lex poneretur actui, ad quem producendum Deus *concurſum* ſuum creaturæ denegare vellet. Sic enim produci non poſſet à creatura, & propterea non opus ut ejus productio creaturæ vetaretur per legem. Deinde Legiſlatione ſtatuit Deus creaturæ ſuę obedientiam explorare: non poteſt autem ſi ſtatuit *concurſum* ſuum denegare creaturæ ad actum lege vetitum: citra enim *concurſum* iſtum non poteſt creatura *actum* iſtum perpetrare. Et cur Deus *actui*, cui, ut *naturaliter* bono, ſuum *concurſum* non denegare ſtatuit, eundem ſuum *concurſum* denegaret facto jàm *moraliter* malo per legem latam: quum Deus ſuâ legiſlatione teſtetur & declaret, ſe velle ut creatura ab illo *actu* abſtineat quâ *moraliter* malus eſt, & non quatenus actus eſt *naturalis*? Vult autem ut ab *actu* abſtineat creatura ut *moraliter* malo, quando legem illi ponit vetantem, cui obedientiam præſtare tenetur. Quando verò ſuum *concurſum* denegare ſtatuit, vult ut *actus* ille à creaturâ non committatur quâ eſt *naturalis*. Illud enim *impedimenti* genus eſt *morale*; iſtud *naturale*: illud per poſitionem legis; hoc per negationem *concurſus*: per poſitionem, inquam, legis propter quam actus ille *ſine peccato* perpetrari nequit; per negationem verò concurſus propter quam actus *ſimpliciter* perpetrari nequit. Hoc igitur impedimento *negationis concurſus* poſito, non opus fuit alterum poni *poſitionis legis*.

Ex hac explicatione apparet creaturam peccantem actum peccati committere plenâ *libertate* vo-

De duplici libertate, exercitij & ſpecificationis.

luntatis, tum quoad *exercitium*, tum quoad *ſpeciem* actionis, quibus duobus omnis voluntatis libertas circumſcribitur. Libertas enim quoad exercitium eſt, quâ poteſt velle & agere, & volitionem actionemque ſuſpendere. Libertas quoad ſpeciem actionis eſt, quâ potius hunc quam illum actum vult & agit. Commonſtramus utramque libertatem iſtam alio modo in actu peccati, quem producit creatura cum concurſu univerſali Dei. In *actu peccati* conſideranda *exiſtentia* ejus, & *eſſentia*. Vt *exiſtat* actus ille, pendet à *libertate* voluntatis *quoad exercitium*. Vt hanc potius *eſſentiam* habeat quam illam, ſeu ut potius hic actus ſit quam alius; ut potius actus vetitus quam non vetitus; potius contra hoc quam contra illud præceptum; pendet à *libertate* voluntatis *quoad ſpeciem* actionis. Iam verò, ut *exiſteret* actus ille, effecit creatura libero influxu ſuo, quo potius agere voluit quàm non agere; Licet non ſine divini concurſus influxu, jungentis ſe liberè influxui creaturæ in ipſo primo illius influxus momento & inſtanti. Vt verò *hic* actus potius eſſet quàm *alius*, effecit cauſa ſecunda, liberè determinans actum ſuum ad certam *ſpeciem*, ad hanc potiùs quam illam; ut eſſet potius τὸ δέ τι, ἢ ἄλλόν τι. Si quis dicat, hoc pacto concurſum divinum ſuſpendi ab influxu creaturæ: reſpondeo, id ex dictis non ſequi. Nam licet Deus non concurrat niſi creaturâ volente influere; tamen quòd influit pendet à purâ ipſius libertate: poſſit enim non influere.

Hinc jam clarere poteſt quomodo Deus & *permiſſor* ſit *peccati*, & *effector actus* quem creatura citra peccatum patrare nequit; *permiſſor* peccati, quâ creatura permittit liberam diſpenſationem ſui influxus: *effector* actus, quatenus concurſum ſuum influxui creaturæ jungit, citra quem actus omnino à creatura præſtari nequiret. Si verò

Digitized by Google

Si verò quis diſtinctionem iſtam, vel propter rei ipſius difficultatem, vel propter explicationis noſtræ defectum minus capiat, eoque contendat efficientiam peccati aliquo modo Deo adſcribendam eſſe, propterea quod actus iſtius ſit effector: hunc conſiderare velim, quod Deus eadem ratione permiſſor dici poſſit actus, quia peccati ſit permiſſor, imò & juſtius longè, quum prohibitione ſuâ declaraverit ſe actum illum (antea non modò libertati & potentiæ creaturæ, ſed & juri & poteſtati permiſſum) jam ab illa perpetrari nolle: per quam prohibitionem in tantum ſubſtrahitur efficientiæ divinæ actus ille, quantum ipſa valere debuit voluntati creaturæ ab illo perpetrando abſterrendæ: & contra, tantò magis efficientia illius actus voluntatis creaturæ libertati adſcribenda eſt, quantò illa intelligi poteſt vehementius actum voluiſſe vetitum lege divinâ, quam poteſtati ſuæ permiſſum.

Cæterum, quocunq; modo res iſta explicetur, cavendum eſt ſedulò, tum ne Deus *auctor peccati* ſtatuatur, tum ne *actus* ipſe *efficientia Dei ſubſtrahatur*: hoc eſt, ut totus ille actus, tum quâ *actus*, tum quâ *peccatum* ritè *providentia* Dei ſubjiciatur: quâ *actus efficienti*, quâ *peccatum permittenti providentia.* Si tamen in alteram partem inclinandum erit, minus peccabitur ſi ſubſtrahatur actus efficiētiæ divinę quâ actus eſt, quam ſi peccatum efficientiæ Dei tribuatur quâ peccatum eſt. Præſtat enim Deo actum aliquem adimere qui ipſi competit, quam malum actum tribuere qui ipſi non competit: eò quod gravior injuria Deo irrogetur ſi *peccati cauſa dicatur*, quam ſi *actus* otioſus *ſpectator perhibeatur.*

CRIMINATIO IV.

Docere nos maximam partem humani generis

deſtitui Chriſto & omni ſalutari gratiâ.

Senſus hujus criminationis. Senſus iſtius criminationis eſt hic, quod Deus æterno ſuo & immutabili decreto ſtatuerit ex hominibus aliquos merâ ſua voluntate eligere, alios verò eoſque multò plures reprobare. Quumq; Electi ad ſalutem perduci non poſſint, utpote peccatores facti in Adamo, niſi juſtitiæ Dei ſatisfactum eſſet & peccatum expiatum, hinc Deum ſtatuiſſe Filium ſuum illis dare Mediatorem, Reconciliatorem, & Redemptorem, qui pro illis ſolis humanam naturam adſumeret, pro illorum tantum peccatis moreretur, illos ſolos cum Patre reconciliaret, illis ſolis ſpiritum ſanctum & redemptionem æternam mereretur, illis ſolis ex propoſito gratiam offerret, eoſque ſolos ad fidem vocaret & fide per internam vocationem donaret, &c. excluſis ab hiſce omnibus ijs quos reprobavit, adeò ut nulla illis ſit in Chriſto ſalutis ſpes; propterea quod Deus ab æterno voluerit, ne Chriſtus pro ijs homo fieret, pro ijs moreretur; citra ullam conſiderationem infidelitatis; & quum illis etiam Euangelium annuntiari curat, non fieri ipſorum bono, ſed quia Electi illis ſint permixti, qui iſta prædicatione, juxtà decretum Dei ad fidem & ſalutem ſunt perducendi. Iam verò reſpondendum tibi fuit, an iſtam criminationem admitteres, ut verè tuæ doctrinæ objectam, an vero doctrinam tuam ab iſtâ criminatione liberam arbitrareris. Videris illud fateri quod verè hæc ſit tua ſententia: Et ſanè fatendum tibi eſt, ſi conſtare tibi vis & tuæ ſententiæ conſentanea dicere.

Excutitur prima Reſponſio. Reſpondes ergò, illud quod iſtâ criminatione doctrinæ tuæ objicitur, crimē non eſſe; Videamus autē quomodo hoc doceas & commonſtres. Primo dicis *non eſſe durum ipſos deſtitui Chriſto*, propterea quod *jam ante in Adamo ſalutarem gratiam, juſtitiam, &*

vitam

vitam beatam acceperint, unà cum potentia perſeverandi in iiſdem, ſi modo voluiſſent. At, inquam ego, interea bona pars hominum ſimpliciter deſtituitur Chriſto, quæ nunquam particeps fuit, vel erit ſalutaris gratiæ Chriſti. Gratia enim Adamo & omnibus poſteris ejus in ipſo facta, non eſt gratia Chriſti, quæ tum neceſſaria non fuit. At potuit, inquis, Deus citra injuſtitiam omnes tum condemnare, neque uni gratiam per Chriſtum facere. Quis negat? Neque enim hoc diſputatur, An Deus, quum homo cum poſteris omnibus ſuà culpâ peccaſſet, & morti æternæ obnoxius factus eſſet, debuerit filium ſuum dare mundo mediatorem: ſed an verè dici poſſit, quum Deus voluerit Filium ſuum hominem fieri & pro peccatis mori, quod iſto diſcrimine iſtud voluerit, ut humanã naturam quam cum omnibus hominibus communem habet, tantum pro paucis quibuſdam aſſumeret; ut mortem, quæ poterat eſſe pretium pro omnibus peccatis omnium hominum, & primò pro peccato quod omnes pariter in Adamo perpetrarant, pro paucis tantum aliquibus pateretur: hoc eſt, an Deus apud ſe ſtatuerit, cum maximâ parte hominum agere ſecundum juſtitiæ ſuæ rigorem, ſecundum normam legis & conditionem in lege requiſitam, cum paucis verò ſecundum miſericordiam & gratiam ſuam, ſecundum Euangelium & juſtitiam fidei, conditionemq; in Euangelio propoſitam: an ſtatuerit paucis aliquibus, peccatum quod non in ſua perſonâ ſed in Adamo perpetrarant, imputare citra ullam remiſſionis ſpem. Hoc inquam quæritur: ad hanc quæſtionem tu adfirmativè reſpondes, & propterea fateris criminationem illam verè tuæ doctrinæ objici: neque elaberis iſto effugio, *quod mirum non ſit deſtitui Chriſto, quum in Adamo gratiam acceptam repudiarint.* Tu de juſtitia

 actus

actus reſpondes, & quęritur de actu, tu de cauſa reſpódes, & quæritur an ſit id cujus cauſam tu adfers.

Ne verò iſta reſponſio tua horridior videatur multis, adfers ſecundò reſponſionem aliam, nempe *Chriſtum poſſe dici mortuum pro omnibus*; at explicationem hujuſmodi adjungis, quæ gloſſam corrumpit, & ſimpliciter tollit quod videbaris verbo concedere. Addis enim, *non eſſe mortuum pro omnibus & ſingulis æqualiter quoad Deum, non pro damnatis perinde ac pro Electis, non efficienter ex parte Dei.* Siſtamus hic pauliſper & quæ dicis expendamus. Scriptura dicit apertè, & ſimplicibus verbis, *Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe*, etiam *pro iis qui pereunt. Rom.* 14. 15. 2. *Pet.* 2. 1. *Non æqualiter*, inquis, *quoad Deum.* At quid hoc ſibi vult, *quoad Deum*, an idem quod decreto Dei? Sanè *Chriſtus gratia Dei pro omnibus mortem guſtavit*, ut inquit Scriptura *Heb.* 2. 9. *Mandato Dei Chriſtus animam poſuit ſuam pro mundi vitâ. Ioh.* 6. & *Ioh.* 10. *pro ovibus ſuis.* Et non poteſt dici mortuus pro ullo homine, niſi ex decreto & mandato Dei Patris; quia non mortuus eſt niſi ex decreto & mandato Patris. At dices, te non agere de decreto, quo Deus Pater Filio impoſuit munus & partes expiandorum peccatorum per mortem ſuam; ſed de decreto quo ſtatuit per Chriſtum ſalvare electos. At dico hoc decretum eſſe poſterius natura ipſa morte Chriſti, & merito per mortem impetrato.

Secunda.

Pro quibus Chriſtus ſit mortuus.

Addis præterea, *non æqualiter mortuum pro reprobis* (ita enim dicere debuiſti, non *damnatis*) *& electis*. Perverſo ordine hæc conſideras. Nam mors Chriſti ordine cauſarum præcedit electionis & reprobationis decretum, unde exiſtit diſcrimen hominum electorum & reproborum. In Chriſto enim mortuo & reſuſcitato & gratiam gloriamque pro-

merito, electio eſt facta. Quare etiam Chriſtus citra diſcrimen electorum & reproborum pro omnibus eſt mortuus. Reſpectus enim ille hominũ duplex, poſterior eſt morte Chriſti, pertinens ad applicationem mortis & reſurrectionis Chriſti, bonorumque per illas comparatorum. Phraſis autem illa, *Chriſtus mortuus eſt pro electis*, non hoc ſignificat, quod electi aliqui fuerint antequam Chriſtus à Deo mandatum acceperit animam ſuam offerendi pretium redemptionis pro mundi vita, vel antequam Chriſtus conſideratus fuerit ut mortuus: (quomodo enim poteſt, quum Chriſtus ſit caput omnium Electorum, in quo ipſorum Electio eſt firma?) ſed quod mors Chriſti cedat Electis tantum in bonum, quod fit per applicationem Chriſti & beficiorum ipſius. Quare & phraſis uſurpata à Scholaſticis ita intelligenda, *quod Chriſtus ſit mortuus pro omnibus ſufficienter, efficaciter verò pro Electis tantum & fidelibus*. At verò locutio iſta eſt abſona meo judicio, *efficienter ex parte Dei*. Quid enim vult, *Chriſtus mortuus eſt, efficienter ex parte Dei pro Electis nõ pro reprobis*? Non poſſunt illa cõjungi ullo ſenſu recto. Scio te voluiſſe ſignificare, quod efficacia mortis Chriſti ipſis & nõ alijs applicetur. At ſi hoc vis, ita etiam loqui debuiſti, ut intelligi poſſis hoc velle. Si enim & tuam iſtã phraſin & Scholaſticorum rigidè examinare lubet, non poterit citra injuriam mortis Chriſti, ejuſque meriti uſurpari. Nam ſufficientia attribuitur morti Chriſti, efficacia adimitur, quum idcirco ſufficiens ſit pretium mors Chriſti pro mundi vita, quia efficax fuit ad peccatum abolendum & Deo ſatisfaciendum. Non loquimur, inquies de efficacia mortis ſed applicationis; imò apertè contrarium patet: illi enim rei adimis efficaciam cui tribuis ſufficientiam: at morti Chriſti ſufficientiam

fundis etiam reconciliationem morte Chriſti & ſacrificio apud Deum peractam cum ejuſdem applicatione: quæ planè diſtinguuntur. 2. *Cor.* 5. *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, & poſuit verbum reconciliationis in nobis*, &c. *Rom.* 5. Dicimur, *reconciliati Deo cum inimici eſſemus*, quod ſanè de applicatione reconciliationis intelligi non poteſt. Quod verò *remiſſionem peccatorum & ſatisfactionem cohærere* dicis, non uſquequaque verum eſt. Nam ſatisfactio præcedit, utpote conſtans morte & obedientia Chriſti: at remiſſio peccatorum conſtat applicatione ſatisfactionis per fidem in Chriſtum, quæ poteſt actu non ſequi ſatisfactionem peractam. Nactus quidem eſt Chriſtus ſatisfactione æternam redemptionem & jus peccatorum remittendorum, ſed non remittitur peccatum niſi actu credentibus in Chriſtum. *Proſperi* dictum cum hiſce à me dictis prorſus conſentit. Intelligit enim *redemptionis* voce, actum cum apoteleſmate & ejuſdem applicatione. Eſt ergò hoc tuum ſecundum argumentum præter propoſitum, & propter variam confuſionem & æquivocationem nihil concludit.

Tertium argumentum etiam eſt inconſequens. Nam etiam poſito antecedente, conſequens non ſequitur. Verum ſciendum, *Chriſtum ſe dediſſe ut jus à Patre obtineret ſanctificandi illos qui in ipſum eſſent credituri*, & hæc immediatè ita conjungi. Quia verò jus obtinuit, etiam actu jus illud exſequitur per Spiritum, & applicationem adſperſionemque ſanguinis ſui, ſanctificans ſibi populum peculiarem, eumque à prava converſatione ſua redimens & liberans, quod pertinet ad applicationem beneficiorum morte Chriſti nobis partorum. At inde non ſequitur, quia non omnes iſtius ſanctificationis actu fiunt participes, ergò Chriſtus non dedit ſe pro iis redemptionis *Tertium.*

Digitized by Google

demptionis pretium: propterea quod actio Chriſti cum apoteleſmate confunditur, & applicatio beneficiorum cum eorundem impetratione.

Quartum. *Quartum argumentum* eodem laborat vitio confuſionis. *Deſtinatur* enim *redemptio peracta iis qui credunt in Chriſtum, & ſic filiatio*: at præcedere oportuit actum quo Chriſtus nobis redemptionem & filiationem promereri debuit, qui actus ordine cauſarum præcedit omnem Dei de applicanda redemptione deſtinationem.

Quintum. In *quinto argumento* eandem committis fallaciam. Diſputatur enim *an Chriſtus pro omnibus citra diſcrimen Electorum & reproborum ſit mortuus*; & tu probas, *non omnibus ſine diſcrimine mortem mortiſque beneficia applicari*. At quod dicis, *demus ex parte Dei liberatos eſſe à condemnatione, non tamen eatenus donantur gratiâ, ut peccatum non amplius regnet*. At, inquam, ſi illud das, & hoc dandum eſt. Conjuncta enim ſunt hæc duo beneficia morte & reſurrectione Chriſti nobis impetrata, liberatio à condemnatione peccati & ab ejuſdem dominio. Nulli unum ſine altero contingere poteſt.

Vltimum. *Ultimò* producis teſtimonia nonnulla veterum, ſed omnia iſta ſi rectè explicentur, conveniunt cum hiſce quæ diximus. *Ambroſius* enim apertè de utilitate ex applicatione paſſionis exiſtente loquitur, dicens; *Non tibi deſcendit, non tibi paſſus eſt*: hoc eſt, non tuo bono. Et unde quæſo nobis fides contingit? Annon dono Spiritus quem Chriſtus nobis promeruit? Præcedit ergo pati & deſcendere Chriſti noſtrum credere, & propterea non poteſt fide circumſcribi deſcenſio & paſſio Chriſti. At fides eſt inſtrumentum applicationis. *Auguſtinus* etiam de *liberatione* agit non ut impetrata eſt ſed ut applicata: Sic *Bernardus, Haymo, Thomas*. Si verò quiſpiam

vel

Digitized by Google

vel Patrum vel Scholaſticorum aliquando aliter loqui videtur, ita explicandus eſt ne in veritatem Scripturâ nobis patefactam impingat.

Videamus jam *objectiones* nonnullas quas tuæ doctrinæ opponis. *Prima* eſt. *Scriptura aſſerit Chriſtum redemiſſe mundum.* At cur non *patiendi* voce uſus es potius, quam *redimendi*, ad vitandam ambiguitatem: præſertim cum quæſtio ſit non de applicatione paſſionis Chriſti, ſed de ipsâ paſſione & morte Chriſti. At maneamus in ipſa objectione ut eſt à te formata. Dico diſtinguendum eſſe inter *impetratam redemptionem* & *applicatam*, & affirmo impetratam toti mũdo, & omnibus ſingulisque hominibus eſſe; ſolis autem credentibus & Electis applicatam. Doceo quod ad prius. Niſi impetrata ſit omnibus, nullo jure poſtulatur fides in Chriſtum ab omnibus: & niſi impetrata ſit omnibus, nullo jure quiſpiam poterit culpari propter repudiatam oblationem redemptionis. Repudiat enim quod ipſius eſſe non poteſt, & meritò quidem. Si Chriſtus redemptionem non impetravit omnibus, non poteſt omnium eſſe judex. Poſterius conceditur utrinque. At dico in *Auguſtini* dicto agi de reconciliationis applicatione, de ſalvatione actuali.

Examinatur Reſpõ ad contrarias objectiones.

Ad Primam.

Secunda objectio eſt. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* At non ſubnectis concluſionem. Verum ex antecedẽtibus deſumenda eſt. At multum intereſt quomodo illa concluſio formetur. Concludet unus: *ergò omnes in univerſum homines ſalvi fient, & pervenient ad veritatis notitiam. Voluntati enim ejus quis reſtitit?* Alter inferet: *ergò nulla eſt prædeſtinatio, ſecundum quam Deus velit aliquos ſalvari & credere, aliquos verò condemnari à fide alienos exiſtentes, idque ipſius quoque decreto.* Tertius inde deducet hanc concluſionem,

Ad Secundam.

ſionem, *ergò nulla poteſt eſſe Dei voluntas quâ ſimpliciter citra reſpectum peccati in homine velit aliquē condemnari & ad agnitionem veritatis non venire. Prima* concluſio inde non ſequitur. Non enim continuò ſalvantur quos Deus vult ſalvos fieri. *Secunda* etiam inde deduci nequit. De *tertiâ* autem verè mihi dicere poſſe videor, quod ex iſtis verbis deduci poſſit & debeat. Rationem adfero planam & perſpicuam. Nemo propter rejectam veritatem condemnari poteſt niſi ad eam vocatus fuerit, ſive in ſuâ perſonâ ſive in perſona parentum, avorum, abavorum. Nemo autem ad illam vocatur quem Deus ad illam pervenire nolit: omnes autem homines qui condemnabuntur eo nomine condemnabuntur, quod *quum lux in mundum venerit, ipſi tenebras magis quàm lucem amaverint.*

Reſp. Prima ad hanc obiection. At videamus quid tu reſpondeas. *Quadruplicem* adfers *reſponſionem. Prima* eſt, *vocem* OMNES *non complecti omnes Adami poſteros, ſed dici de hominibus in ultimâ ætate mundi.* Quod quidem verè dicitur conſideratâ hujus loci circumſtantiâ, qui agit de amplitudine gratiæ ſub Novo Teſtamento exhibitæ in Chriſto: at veritas eorundem verborum etiam latius ſe extendit. Perpetua enim eſt illa Dei voluntas, & à primâ ſeminis benedicti promiſſione in paradiſo facta initium habuit. Quod verò *Deus paſſus ſit Gentes incedere in vijs ipſarum*, id non contravenit huic dicto. Erant enim abalienati à fœdere Dei & expertes facti ſuâ culpâ promiſſionum, ſuâ inquam culpâ vel ab ipſis vel à parentibus commiſſâ. Quare omninò concedendum tibi eſt, Deum voluiſſe per omnia ſecula omnes ſingulatim homines ad veritatis cognitionem venire & ſalvos fieri, quatenus in fœdere Dei comprehendebantur, non verò quà ab illo in ſe aut in parentibus exciderant.

Secunda reſponſio eſt, *Deum velle omnes ſalvos fieri qui ſalvantur*: quæ ſanè apertam vim infert verbis & ridendum proponit Apoſtolum ita ſtolidè admonitionem ſuam confirmantem. Scopus enim Apoſtoli eſt, adhortari ut preces fiant pro omnibus hominibus & pro Magiſtratibus. Ratio, quia hoc eſt bonum coram Deo qui omnes homines vult Salvos fieri, &c. Vnde apparet vocem *omnes* eodem ſenſu accipi in ratione, quâ ſumebatur in adhortatione. Secus ſcopæ fuerint diſſolutæ, & quatuor termini in ſyllogiſmo. At ſi in ratione ſumitur pro omnibus qui ſalvabuntur, tum in adhortatione ita quoque ſumendum eſt, & hoc ſenſu intelligenda adhortatio Apoſtoli: *Precor ut orationes & preces inſtituantur pro omnibus ſalvandis; vult enim Deus omnes qui ſalvandi ſunt ſalvari*. Quid eſt vim facere Apoſtolico ſenſui, ſi hoc non eſt? At *Auguſtinus* ita explicuit; quid tum? non ſtamus illius auctoritate. Et ex collatione quidem loci conſimilis. Hoc nego. Locus enim 1. *Cor.* 15. *Omnes in Chriſto vivificabuntur*; eſt diſſimilis. Nam poteſt emphaſis eſſe in verbis iſtis; in *Chriſto*, & tunc ita legendum: *Omnes qui vivificantur in Chriſto vivificantur, & nemo extra Chriſtum*. Eſt autem emphaſis in iſtis verbis ut apparet ex oppoſitione alterius membri; *ſicut omnes in Adamo moriuntur*. In hoc v. loco nihil ſimile. Dicitur n., *Deus vult omnes homines ſalvatos fieri*. Vbi repetitio iſta & reduplicatio locum habere non poteſt. Annon Scriptura docet *pro omnibus eſſe precandum, etiam pro iis qui ſalutis participes non ſunt futuri*? Euſque dum nobis non conſtat an ad mortem peccaverint nec ne: pro talibus enim, & ſolis quidem non eſt precandum. Secunda

Tertia reſponſio eſt, *quod particula omnes non ſingula generum ſed genera ſingulorum ſignificet*; quaſi dicere- Tertia

diceret Apoſtolus, *Deus vult è quovis hominũ genere, ſtatu, conditione aliquos ſervari.* Quam reſponſionem probas ex diverſo uſu vocis OMNES, quæ nunc diſtributivè, nunc collectivè ſumitur. quod verum quidem eſt, licet tu diſtributivam vocis iſtius ſumptionem pro collectivà explicueris, & contra. Diſtributivè enim omnia animalia fuerunt in Arca Noë, at collectivè omnes homines. Verum enimverò etiamſi vocis iſtius uſus ſit duplex, tamen inde non ſequitur, iſto & non hoc ſenſu hîc uſurpandam eſſe. Poteſt enim vel hoc vel illo ſenſu. At non pro generibus ſingulorũ, verum pro ſingulis generum uſurpatur: quia voluntas Dei tendit in ſingula generũ ſeu ſingulares homines. Vult enim ſingulos homines ad veritatis agnitionem venire & ſalvos fieri, hoc eſt, omnes & ſingulos, divites, pauperes, nobiles, ignobiles, viros, fœminas, &c. Et quemadmodum agnitio veritatis & ſalus convenit ſingulis hominibus, & ſingulis reipſa ſalvandis prædeſtinatione præparatur, non generibus ſingulorum; ſinguliſque condemnandis reprobatione negatur, non generibus ſingulorum: ita quoque providentia generaliore, prædeſtinationis reprobationiſque decretum antecedente naturæ ordine, voluntas Dei circa ſingula generum & non circa genera ſingulorum verſatur. Pertinet enim providẽtia quæ circa genera ſingulorum verſatur ad conſervationem ſpecierum, quæ verò circa ſingula generum verſatur ad conſervationem individuorum. Providentia autem adminiſtrans ſalutem & media ad ſalutem neceſſaria pertinet ad conſervationem ſeu ſalvationem individuorum. Deinde ſi de generibus ſingulorum eſſet intelligendus locus, tum non dixiſſet Apoſtolus *pro omnibus in Magiſtratus officio conſtitutis*, ſed *pro aliquibus duntaxat in eminentia*

Digitized by Google

nentiâ poſitis; at apertè dicit *pro ſingulis in iſto ordine conſtitutis eſſe precandum*. Neque ulla eſt neceſſitas, cur aliter accipiatur vox iſta. Non enim opus eſt iſto effugio ad vitandam hanc conſequentiam: ergò omnes & ſinguli ſalvantur. Non enim ex eo ſequitur ſalus, quia Deus velit aliquem ſalvum fieri, voluntate approbante & deſiderante ſalutem omnium & ſingulorum: ſed quia velit voluntate efficaci omnes & ſingulos ſalvos facere. Et horſum facit diſtinctio *Damaſceni*, de quâ paulò poſt latius videbimus.

Quarta reſponſio eſt, *Paulum loqui ſecundum judicium charitatis, non ſecundum judicium occultæ & infallibilis certitudinis.* Abſurdè ſanè, niſi de charitate Dei interpreteris. Agit enim Paulus de voluntate Dei, cui attribuit hanc volitionem, quod velit omnes homines ſalvos fieri; non de ſuâ voluntate aut deſiderio, quo omnium ſalutem ex animo optat. At verum interea eſt, Deum non velle id infallibiliter ſeu certo, adeò ut non poſſit ſecus evenire, aut ſaltem non ſit ſecus eventurum: ſed neq; hoc dicitur ab ijs qui iſto loco utuntur ad concludendum quod tuæ ſententiæ eſt contrarium. Permanet igitur hoc fixum, iſto loco benè concludi, *Deum non poſſe dici citra reſpectum peccati in hominibus, velle ut aliqui à veritate aberrent, ſeu ad veritatem non veniant & condemnentur.* *Quarta.*

Iam conſideremus diſtinctionem *Damaſceni* qua voluntatem Dei *in antecedentem & conſequentem* diſtinguit. Inprimis videndum quum relativè dicantur antecedens & conſequens voluntas, quo reſpectu iſtis nominibus appellentur. Reſpectus autem ille eſt vel voluntatis ad voluntatem, ſeu potius volitionis divinæ ad volitionem divinam, illius tanquam antecedentis, hujus tanquam conſequen- *Conſideratur Diſtinctio Damaſceni.*

antecedēti voluntati ab ipſo tributum non probas. At videamus rationes quibus inductus ita judices. *Primò* inquis, *Ex eo ſequeretur in Deo eſſe finitā potentiam & infirmitatem.* Nego ſequi. Dei enim potentia non eſt inſtrumentum affectus ſeu deſiderij ſeu velleitatis divinæ, ſed volitionis liberæ ultimum divinæ ſapientiæ judicium ſecutæ. Quanquam Deus eouſque ſua utatur potentia ad obtinendum quod deſiderat, quo decet. Neque verum eſt id, quod quis optat ſerióque vult, idem effectum daturum quibuſcunque poteſt modis, ſed ijs modis quibus decet ut id effectum det. Pater optat & vult ſeriò ut Filius ſuus ipſi obediat, at non violenter trahit illum ad obediendum; ſic enim obedientia non eſſet. Vult Pater ſeriò ut Filius ab ebrietate abſtineat, non tamen includit illum in cubiculo, ubi ſe inebriare non poteſt. Vult Pater ſeriò Filio ſuo hæreditatem paternam dare: & conſequente voluntate, nempe, quæ ſequitur contumacem & præfractam Filij malitiam, vult illum exhæredare, neque tamen omnia fecit ſibi poſſibilia ne Filius peccaret. Erat enim poſſibile Patri Filium concluſum & conſtrictum tenere cathenis ne peccare poſſet. At tam decet patrem non adhibere illum impediendi modum, quam filio hæreditatem paternam velle.

Antecedenti voluntati tributum.

Similitudo à Mercatore merces & ſalvas cupiente, attamen in mare projiciente, adducta optimè quadrat propoſito: Deus vult ſeriò ut omnes homines ſalventur, at compulſus pertinaci & incorrigibili malitiâ nonnullorum vult illos jacturam facere ſalutis, hoc eſt, condemnari. Si dicas ſimile non eſſe, quia Deus potuerit illorum malitiam corrigere, Mercator vero non poteſt fluctibus & vento imperare. Reſpondeo, poſſe quidem omnipotentiâ abſolutâ, ſed non decere Deum iſto modo corrigere

Simile à Mercatore.

malitiam creaturæ. Vult itaque Deus illorum condemnationem, quia non vult ſibi juſtitiam ſuam perire.

Exceptio de voluntate conditionali.

Qui excipiunt *hanc voluntatem dici conditionalem*, non omne id dicunt quod dici poteſt, neque tamen nihil dicunt. Non omne, quia hic affectus quo Deus deſiderat omnium hominum & ſingulorum ſalutem, eſt in Deo ſimplex, naturalis, & citra conditionem. Aliquid tamen dicunt; quia verum eſt Deum velle omnibus hominibus ſalutem ea conditione, ſi crediderint, neque enim ulla Deo poteſt attribui voluntas, quá ita velit hominem ullum ſalvari, ut ſalus illi inde conſtet certò & infallibiliter, niſi illum conſideraverit ut fidelem & in fide perſeverantem uſque ad finem. Cæterum quia illa conditionata volitio poteſt mutari in ſimplicem, hoc pacto, Deus vult omnes fideles ſalvari, incredulos condemnari, quæ ſimplex ſemper impletur; dici poterit hoc volitum, non ad hanc diſtinctionem voluntatis pertinere. Iſta enim volitione nihil vult creaturæ ſuæ, ſed vult inter ſe cohærere duas res indiſſolubiliter, fidem & ſalutem, infidelitatem & condemnationem. Si cui tamen videatur ad volitionem antecedentem id exemplum referre, non contradico: at applicatio non eſt niſi per volitionem conſequentem ipſum actum fidei & perſeverantiæ, incredulitatis & impænitentiæ.

Reſponſio prima ad eandem.

Quod verò hinc cócludis *Dei voluntatem in dubio pendere incertam donec conditio impleatur, & cauſam primam ſuſpendi à ſecundis* fruſtraneū eſt. Nam quod ad primum attinet, Affectus iſte in Deo naturalis eſt erga ſuam creaturam, ſive homo credat ſive non. Non enim pendet ex fide iſtud deſiderium; neque poteſt incertitudo tribui voluntati illius qui infinitâ ſuâ ſapientiâ omnia ſibi habet præſentia, &

omnia

omnia etiam maximè contingentia certò preſcit futura. Neque continuò *ſuſpenditur prima cauſa à ſecundis*, quando effectus aliquis primæ cauſæ ordine ponitur poſt effectum aliquem cauſæ ſecundæ, qui effectus ordine conſequens eſt meri arbitrij primæ cauſæ. Abſurdum eſt dicere, quod condemnatio pereuntium pendeat ab ipſis pereuntibus, etiamſi non pereant niſi ſuo merito. Vellent enim mereri perditionem & non perire, hoc eſt, vellent peccare, & non puniri. Pendet igitur iſta pæna ex merâ & liberâ Dei voluntate, quam tamen inferre non poteſt niſi peccatoribus, ſuſpendente illius potētiam juſtitiâ divinâ, ſecundum quam potentia eſt exercenda. Neque magis hinc ſequitur, *quod hominibus per iſtam diſtinctionem tribuatur liberum credendi vel non credendi arbitrium.* Nam optimè conſentit cum iſtâ conditione, neminem fidem habere niſi Deo dante: quanquam negari non poteſt ineſſe homini liberum non credendi arbitrium.

Secundò dicis, *hanc conditionatam voluntatem in Deo otioſam eſſe, propterea quod ſit infinitæ potentiæ, & propterea facere poſſit quod vult.* At non decet ut infinitâ ſuâ potentiâ utatur ad id efficiendum quo deſiderio naturali ſuo fertur; & utile eſt homini hanc Dei voluntatem conditionatam (imò potius ſimplicem, ut ante dictum eſt) proponi; ſervit enim illi vice argumenti perſuaſivi ad credendum. Si enim volent ſalvi fieri, credant oportet, quia Deo ſtatutum, illos nonniſi per fidem ſalvari. *Secunda.*

Tertio, Ratio *de Angelis* poteſt in dubium vocari ratione antecedentis, & eo etiam conceſſo, non ſequitur conſequens. Non n. eadem eſt Angelorum & hominum ratio. Egò verò omninò puto veriſſimum eſſe Deum voluiſſe voluntate antecedente omnes & ſingulos Angelos ſalvari: ſed nōniſi debito *Tertia.*

modo & ordine. Ponantur enim ordine *tria* volita divina circa Angelos: Salus Angelorum, obedientia Angelorum; condemnatio, inobedientia Angelorum. Illam vult Deus ex amore erga creaturas ſuas, iſtam ex amore erga juſtitiam & obedientiam à creaturâ ſibi debitam: atque ita quidem ut iſtam magis ſibi velit præſtari, quàm illam velit creaturæ: hanc vult ex eodem amore erga juſtitiam, cujus læſionem non poteſt ferre impunitam, quandoquidem ſola punitio eſt ratio illam in ordinem redigendi.

Quarta. *Quartò.* Paria iſta eſſent, & *Deus vellet omnes homines peccatores quâ tales damnari*, niſi ex amore erga homines ſtatuiſſet peccata ipſorum Filio ſuo imponere, huic fini, ut omnes in illum credentes à peccatis liberi juſtitiæ præmium conſequerentur. Imò dici poteſt Deum velle omnes peccatores quâ tales condemnari: at interea non omnes peccatores actu condemnantur, quia fideles etiamſi peccarint, non ut peccatores, ſed ut juſti in Chriſto conſiderantur.

Quinta. *Quintò* dicis voluntatē antecedentem abſolutam eſſe, quid tum? Nolo enim impedire quominus & tu voluntatem antecedentem tuo modo capias, diverſo à ſententia *Damaſceni.* At ſcito tum te illi non contradicere. Cęterum quis voluntatem abſolutam ita definivit; *cui reſiſti non poteſt? Abſoluta voluntas eſt, qua eſt citra conditionem.* Exempli cauſa Deus vult abſolutè ut Adamus ex arbore vetitâ non edat. Edit tamen ex illâ arbore. Voluntas cui reſiſti nequit dicitur efficax. Non licet nobis definita & definitiones noſtro arbitratu fingere. *At antecedenti* inquies, *voluntati reſiſti non poteſt.* Nego. probas, *Quia voluntas de qua Rom. 9. eſt voluntas antecedens, & illi reſiſti nequit.* Nego illud, tu proba. Res

verò

vero ipſa declarat, quum ibi agatur de voluntate quâ indurat Deus & miſeretur, quæ ſunt effecta Dei ſequentia actum creaturæ, qui peccatum dicitur; conſequentem illam eſſe, non antecedentem voluntatem. Alius *modus* quo uteris ad idem probandum eſt æquè imbecillis. Falſum enim eſt, *Deum ſimpliciter & abſolutè velle ut alij credant & perſeverent, alij verò deſerantur, ſive non credentes ſive non perſeverantes.* Deſerere n. non vult niſi ſe deſerentes: quin & gratioſus eſt ijs qui de ipſo ne cogitabant quidem. Argumentum ab eventu imbecillum eſt. Alia enim fiunt Deo volente & faciente, alia Deo permittente. Ergò ex eventu concludi nequit, Deum id voluiſſe. Antea autem monſtratum eſt, quomodo res non ideo eveniat quia Deus illam impedire nolit: licet eventura non eſſet, ſi Deus illam vellet efficaciter impedire. Hinc ergò illa concluſio deduci nequit. Verum quidem eſt, rationem dari non poſſe, cur Deus uni nationi media ſalutis ſubminiſtret, alteri non; cur uni homini fidem det, alteri non, quæ non in ipſius voluntatem tandem reſolvatur: ſed quod illa voluntas ſit antecedens, etiam omnes cauſas in hominibus & ab hominibus præcedens, id verò inde non concluditur, neque verum eſt.

Sextò, inquis fundamento deſtructo perit ædificium. At *iſtius opinionis* de voluntate antecedente omnium & ſingulorum hominum ſalutem deſiderante, *fundamentum eſt locus 1. Timoth. 2. jam ante à nobis tractatus*, atque ille malè à Damaſceno eſt intellectus. Reſpondeo. *Primò*, Non ſolum illum locum ſed & multos alios locos apertiſſimè diſtinctionem iſtam voluntatis in Antecedentem & Conſequentem comprobare. *Math. 23. Quoties volui congregare vos*, antecedentis eſt voluntatis, & *relinquetur*

Sexta.

Fundamentum diſtinctionis Damaſcenianæ.

quetur vobis domus deſerta. Conſequentis eſt. Math. 22. Antecedẽte voluntate *Nam ad nuptias & citantur per ſervos ut veniant qui invitati erant:* cõſequente verò voluntate *declarantur indigni, & exſcinduntur.* Antecedente voluntate *etiam ille invitatur qui poſtea compertus nõ habere veſtem nuptialẽ, eſt ejectus* quod eſt opus voluntatis conſequentis. Math. 25. Antecedente voluntate. *Rex ſervis ſuis juſſit annumerari talenta, addito mandato ut illa exponerent Domino ſuo in lucrũ;* conſequente voluntate *à ſervo malo auſertur talentum quod acceperat.* Act. 13. Antecedente voluntate *exponebatur Iudæis ſermo Dei,* conſequente idẽ *ſermo ipſis ademptus & ad alios miſſus eſt.* Probat eandem diſtinctionem conſideratio atrributorum Dei. Quum enim Deus bonus ſit & juſtus, nõ poteſt velle creaturę ſuæ rationali ad imaginem ſuam conditæ æternam mortem ſine conſideratione peccati: nõ poteſt autem non velle creaturæ ſuæ ſalutem æternam. Immutabilitas etiam Dei idem neceſſario poſtulat. Quum enim providentiâ ſua omnibus creaturis dederit neceſſaria & ſufficientia media, quibus ad finem ſuum pervenire poſſint; finis autem hominis ad imaginem Dei conditi ſit vita æterna; hinc ſequitur omnes homines à Deo ad vitam æternam amatos eſſe voluntate antecedente; neque poſſe Deum ſine mutatione inſtituti ſui hominibus vitam æternam denegare, citra reſpectum peccati: quæ negatio conſequens actum hominis, erit voluntatis conſequentis.

Vltima. *Auguſtinus Damaſceno* non adverſatur. Negat enim *Auguſtinus* locum eſſe intelligendum de voluntate efficaci; at hoc non dicit *Damaſcenus*, imò idem quoque cum *Auguſtino* fatetur; *Deum non velle omnes & ſingulos homines efficaciter ſalvare.* Secunda interpretatio *Auguſtini* nobis eſt argumento

certo

certo rejecta. Neque *Proſper Damaſceno* eſt contrarius. Nam qui dicit *Deum velle voluntate antecedente omnes homines ſalvos fieri*, non negat eundem conſequente voluntate multos homines præterire, quibus gratiam vocationis non impartit. *Thomas* non magis in *Damaſcenum* incurrit. Agit enim *Thomas* ibi de voluntate efficaci, & conſequente. Nam alibi probat illam *Damaſceni* diſtinctionem & diſtinctionis uſum ad explicandum locum qui hîc nobis controvertitur. *Hugo* apertè cum *Damaſceno* facit, ſi rectè inſpiciatur.

Objectio tertia eſt. *Quod quiſque tenetur credere verum eſt. At quiſque tenetur cerdere ſe efficaciter redemptum eſſe per Chriſtum. Ergò verum eſt unumquemque morte Chriſti efficaciter redemptum eſſe; & propterea reprobos quoque, cum & illi hoc credere teneantur.* Examinatur Reſpōſ. prima ad obiect. tertiam.

Quia objectio illa eſt magni momenti, & ſola potens tuam ſententiam convellere ſi vera ſit, neceſſe eſt ut illam diligenter examinemus, & ſimul tuum ad illam reſponſum.

Ad majorem quod attinet, illius veritas eſt manifeſta. Nam fundamentum fidei eſt veritas; neque poteſt quiſquam obligari ulla ratione ad credēdum quod falſum eſt. Diſtinguis autem veritatem iſtam, & inquis. *Quod verum eſt, eſt aut verum quoad intentionem Dei obligantis, aut quoad eventum.* At diſtinctio iſta eſt nullius pretij. Dico enim quod verum eſt tantum ſecundum intentionem Dei, id credendum eſt ſecundum intentionem Dei Quod verum eſt ſecundum eventum, hoc, ſi patefiat, etiam credendum eſt quoad eventum. neque poteſt Dei intentio obligare quenquam ut credat verum eſſe quoad eventum, quod ſecundum eventum verum non eſt. Et in univerſum verum eſt, obli-

ſtitæ, eſt applicatio redemptionis & beneficiorum omnium Chriſti meritò nobis comparatorum: finis fidei imperatæ & requiſitæ eſt ut applicatio iſta fieri poſſit. At quam abſurdè dicitur, *reprobum propterea teneri credere, ut non credendo fiat inexcuſabilis?* Connecte hæc, ſi potes, tam diſſentanea & toto cælo terraque diſtantia. At de illis etiam jam ante dictum eſt. Pergis diſtinguere, & dicis, *mandatum eſſe aliud obedientiæ, aliud probationis.* At quid hoc ad præſens negotium? Sive enim mandet Deus volens, ut homo actu obediat, ſive volens illius tantum obedientiam tentare in conatu exſecutionis, ſemper tenetur homo præſtare quod Deus mandat; quod apparet in Abrahamo Iſaacum immolante. Neque habet hoc mandatum probationis quidpiam ſimile cum eo quod jungis, *Deum non illudere hominibus, etiamſi per verbum prædicatum vocet illos quos non vult ſalvos fieri*; & jam antea ſatis nobis de iſtis & ſimilibus effugijs dictum eſt. Verbo dicam: Nemo poteſt ſe fateri affinem culpæ eſſe ob repudiatam promiſſionem verbo factam, ſi mens dicentis ſtatuit illi promiſſionem non præſtare; vel potius ſi certo decreto ſtatuerit, qui verbo promittit, ne promiſſio ad illum pertineat aut pertinere poſſit. Objicis tibi tanquam adverſarius tuus, & inquis, *at dices non potuiſſe.* Non hoc tantum; ſed & hoc. *Quomodo verò tu illud dictum confutas, ut inde non ſequatur extra culpam eſſe qui oblatam ſalutem recipere non potuit?* Dicis *impotentiam illam voluntariam eſſe & nobis cognatam, proptereaque excuſationem non mereri.* Erras Perkinſe, & confundis impotentiam præſtandi legem ab Adamo in nos propagatam, cum impotentiâ credēdi in Chriſtum & accipiendi gratiam Euãgelicam nobis verbo oblatam. Quo enim facto illam impotentiam nobis

conci-

conciliavimus? Non facto præcedente ipſam promiſſionem: ergò ſequente, hoc eſt, promiſſionis Euangelicæ rejectione: quæ etiam rejectio nobis imputari in culpam nequit, ſi recipere impotentes fuerimus jam tum, quum promiſſio primum nobis proponeretur. Nihil ergò reſpondetur, propter utriuſque impotentiæ confuſionem, quæ eſt fallacia ignorationis elenchi, & æquivocationis.

Secunda. Secundò reſpondes; *verum eſſe id quod quiſque tenetur credere, tenetur, niſi obicem poſuerit ſibi nō credendo.* Itane verò? An poteſt quis obicem ſibi ponere ſua incredulitate, ut verum non ſit quod tenetur credere? abſurdum. At poteſt quis ſibi ſua incredulitate obicem ponere ne porrò credere poſſit, hoc eſt, mereri indurationem in incredulitatē propter rejectam veritatem oblatam. Poteſt etiam quis ſua incredulitate mereri ut Deus affectum quo illi obtulit filium redemptorem mutet in iram, quâ illum punire vult citra remiſſionem & veniam.

Tertia. Tertiò. Reſpondes, *argumentum bis ſequitur in utraque parte affirmatum.* At mî Perkinſe, quis te coëgit argumentum illud ita in ſyllogyſmum aſyllogiſton redigere, cum poſſit legitimâ figurâ & modo concludi, hoc pacto. *Illud quod quiſque tenetur credere, verum eſt. At Chriſtum eſſe redemptorem ſuum, qui ſuâ morte ipſi meruerit patris gratiam & veniam peccatorum, eſt illud quod quiſq; Euangelio vocatus tenetur credere. Ergò verum eſt Chriſtum eſſe redemptorem omnium qui Euangelio vocantur & credere jubentur At inter eos multi ſunt reprobi. Ergo verum eſt Chriſtum eſſe redemptorem multorum reproborum. Imo ſi conſideremus vocationem qua quis aut in ſe aut in parentibus vocatus eſt, omnes in univerſum homines illius vocationis ſunt aut fuerunt participes; & propterea omnes à Chriſto redempti.* Sed & illa forma

quâ

quâ tu illud concluſiſti eadem eſt, licet ita poſueris verba ut ſecus videatur. Video Perkinſe te currente calamo iſta ſcripſiſſe citra examen ſyllogiſmi, ut abs te eſt propoſitus.

Objectio quarta ex Patribus adverſus te valet, neque ſolvis conſentienter ſententiæ tibi adverſariæ. Hoc enim vult objectio, *Chriſtum pro omnibus ſufficienter mortuum eſſe, tum quoad communem naturam humani generis, tum quoad communem cauſam & pretium ſufficiens redemptionis.* Efficaciam tu ipſe immiſcuiſti argumento ſive objectioni, quum illi qui objectionem iſtam tibi opponunt, norint inter ipſam mortem Chriſti ejuſque applicationem quàm optime diſtinguere. *Ad Objectionem quartam.*

Atque huc uſque de amplitudine & efficacia mortis Chriſti, inquis, quum non de efficacia, verum de ſufficientiâ illius, & oblatione, oblationiſque univerſalitate actum ſit hactenus. Nunc aggrederis agere *de gratiæ amplitudine.* At quæ adfers, eò non faciunt magnopere. Quæritur enim, non *an omnes & ſinguli homines actu regenerentur & renoventur, ſed an Deus ullum hominem reprobaverit citra reſpectum peccati tanquam cauſa meritoria; an ulli homini gratiam remiſſionis & renovationis Sp. ſancti ſimpliciter negare ſtatuerit citra conſiderationem indignitatis, quâ ſe illâ gratiâ indignum fecit; indignitatis, inquam, non ex primo peccato exiſtentis, ſed ex gratiæ iſtius oblatæ rejectione & contemptu.* Et potuiſſet diſcrimen gratiæ ſufficientis & efficacis plurimum huic negotio commodare, quod & nos antea commonſtravimus. Vnum tamen eſt quod te moneam. Videris mihi non rectè imaginem Dei conſiſtentem in juſtitia & ſanctitate à ſupernaturali gratia excludere. Licet enim illud donum homini collatum ſit in creatione & ſimul cum ipſa naturâ, ita *De gratia amplitudine.*

enim

enim jampono, tamē ſupernaturale eſt, & ipſam hominis naturam excedens: quod probo ab actu regenerationis, qui eſt gratiæ ſupernaturalis. Quum enim regeneratione opus ſit ad illam juſtitiam & ſanctitatem recuperandam, quæ regeneratio eſt actio ſupernaturalis: neceſſe eſt eandem etiam homini initiò collatam fuiſſe actione ſupernaturali. Et velim ſcire quæ ſint illa ſupernaturalia quæ homo amiſiſſe dicitur, naturalibus corruptis. Atque de his hactenus.

Concluditur prima pars huius tractatus.

Puto verò ex iſtis quæ hactenus tractavimus ſatis liquere, quod ſententia illa tua quam propoſuiſti de Prædeſtinatione, Scripturis S. comprobari non poſſit: quod adverſus fortia objectamenta defendi nequeat: quod à multiplici abſurditate excuſari non valeat: quare & illa tibi deſerenda erit, & alia ex Scripturis inveſtiganda, quæ illis conſentanea ſit, & impetum incurrentium objectionum citra aliquam ſui noxam ſuſtinere queat.

EXA-

Digitized by Google

EXAMINIS LIBELLI PERKINSIANI

De PRÆDESTINATIONIS *ordine & modo,*

PARS ALTERA.

PRima Tractatus noſtri parte tuam; Perkinſe doctiſs., de Prædeſtinatione ſententiam examinavimus, eamque ut arbitror, ſacris litteris minimè conſentaneam eſſe probavimus atq; commonſtravimus: Iam alter nobis labor ſupereſt, conſiderandi quomodo ſententiam quàm à tua diſſimilem dicis, confutes. Sententiam autem illam ex editis aliorum ſcriptis diligenter exceptam, ita breviter proponis quatuor ex partibus conſtantē. *Explicatio ſententiæ de Prædeſt. à priore Perkinſiana diſsimilis.*

Primò, *Deus creavit omnes & ſingulos homines in Adamo ad vitam æternam.*

Secundò, *Prævidit lapſum.*

Tertiò, *Quia natura bonus eſt, vult ſeriò omnes homines poſt lapſum ſalvos fieri, & ad veritatis agnitionem pervenire: & proinde vult omnibus dare omnia adjumenta & naturæ & gratiæ ut ſalvi fiant; ſed indefinitè ſi crediderint. Hæc* (inquiunt) *voluntas Dei eſt prædeſtinatio, eademque cum ſcripto Euangelio: hujuſque voluntatis regula eſt, Quicunque crediderit ſalvabitur; qui non crediderit condemnabitur.*

Quartò & ultimò, *Electio eſt ſecundum præſcientiam fidei futuræ (quæ tamen poſſit totaliter ut alij, vel finaliter ut alij volunt, deficere:) & Reprobatio ſecundum præſcientiam infidelitatis ſive contemptus Euangelij.*

De ſententiæ illius explicatione, menti-ne auctorum conveniens ſit nec ne, dicere non poſſum, quia taces auctores ex quibus illam deſumpſiſti: ſi tamen *Quid in hac explicatione deſideretur.*

tamen bona tua venia id liceat, dicam mihi videri non ſatis rectè abs te propoſitam eſſe. Nam, ut omittam duo priora themata, quæ ipſam prædeſtinationem præcedunt, in tertio enuntiando mihi ἀδολεσχίαν committere videris, quàm vix puto admiſſam ab illis quorum ſententiam explicare profiteris. Quale enim eſt hoc, *Deum velle omnes homines ad veritatis cognitionem pervenire, ſed indefinitè, ſi crediderint*? Annon fides eſt ipſa illa veritatis cognitio? Deluſoria eſt itaq; illa enuntiatio & ridicula. *Deus vult omnes homines ad veritatis notitiam pervenire, ſed indefinitè, ſi ad veritatis cognitionem pervenerint*: *vel vult omnes ad fidē pervenire ſi crediderint*. Deinde & illud ſimile eſt, *Deus vult omnibus dare omnia adjumenta & naturæ & gratiæ ut ſalvi fiant, ſed indefinitè, ſi crediderint*, quum fides ipſa inter adjumenta gratiæ, quibus ſalus comparatur, eximium locum habeat. Ex loco Euangelij citato, *Quicunque crediderit ſalvabitur*, &c. apparet illos, quorum refers ſententiam, voluiſſe hoc tertio themate, non id quod tu dicis enuntiare, ſed *Deum conſtituiſſe apud ſe ex humano genere lapſo nonniſi credentes in Filium ſalvare, incredulos verò condemnare.*

Quartum etiam *thema* mihi videtur non ex mente auctorum ſatis explicatum. Ita enim, niſi fallor, habet illorum ſententia: *Electionem ad ſalutem eſſe ſecundum præſcientiam futuræ fidei, quam Deus ordinarijs medijs ab ipſo ordinatis conferre iiſdem ex gratia decrevit. Reprobationem verò ſecundum præſcientiam infidelitatis, ſive contemptus Euangelij, cujus culpa tota reſidet in ipſis reprobis.* Fateor quidem aliquid requiri poſſe in explicatione iſtius ſententiæ, ſed tu illam non rectè explicuiſſe videris. Cæterum non una tantum tibi ſententia adverſaria conſideranda fuit, ſed & aliæ quæ tuæ contrariantur, & omnes

tibi

tibi refutandæ, ut hac ratione conſtare poſſet nullam aliam præter tuam veram eſſe.

Iam verò conſideremus quomodo tu ſententiam illam refutes. Quamplurima errata enumeras quæ ex illa ſequi tibi videntur, illa nos ordine examinabimus.

An propoſita ſententia rectè refutetur.

Primum erratum, aut erratum non eſt, aut ſi eſt, ex illorum ſententia non poteſt deduci. Non eſt erratum, ſi rectè hypotheſis explicetur. Nam verum eſt univerſaliter, *Deum velle omnes homines ſalvari ſi credant, & condemnari ſi non credant*. Hoc eſt, Deus fecit decretum de eligendis fidelibus ſolis & condemnandis infidelibus. *At hoc*, inquis, *erratum eſt, quia ſtatuit univerſalem electionem, & ex eo infertur univerſalis reprobatio, nempe addita conditione.* At illa ſententia neque univerſalem electionem, neque reprobationem univerſalem ſtatuit, quod fieri nequit, ſed ſtatuit particularem electionem fidelium, & particularem reprobationem infidelium. Quæ electio & reprobatio infinitis Scripturæ locis proponitur. *Ioh.3.16* & ſub finem; *Qui credit in Filium, habet vitam æternam*, &c. *Ioh.17.3. Ioh.8.24. Niſi credideritis me eũ eſſe, moriemini in peccatis veſtris. Act.10.43. Huic omnes Prophetæ*, &c. *Act.13.46. Poſtquam ſermonem Dei repellitis*, &c. *1.Ioh.5. Qui habet Filium habet vitam, qui non habet Filium Dei, vitam non habet.* Conſtat igitur illam electionem & illam reprobationem multis Scripturæ locis comprobari. Neque hinc ſequitur *Deum prorſus eodem modo ſe erga omnes homines habere*. Licet enim ſeriò velit omnium hominum converſionem & ſalutem, tamen non æqualiter omnium converſionem & ſalutẽ operatur. *Deut.4.7. Quæ eſt Gens ita magna cui ſint Dei propinqui*, &c. *Deut.7.6. Te elegit Iehova Deus tuus ut ſis illi populus peculiaris*, &c.

Fol.94.

Primum erratum.

Qualem hæc ſententia ſtatuat electionem & reprobationem.

Pſal. 147. Non fecit taliter omni nationi. Math. 13. Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum. Act. 14. Deus ſivit præteritis ætatibus omnes Gentes ſuis ipſarum vijs ambulare. At non diſtinxiſti inter decretum Dei quo ſtatuit credentes in Filium ſalvare, incredulosque condemnare; & quo apud ſe conſtituit de diſpenſatione mediorum ad Fidem & converſionem ab ipſo ordinatorum, quod faciendum tibi fuit. Nam diſtincta ſunt decreta; *Volo fideli dare vitam; &, volo huic dare fidem.* In priore fides occupat ſubjecti locum, in poſteriore attributi. Hæc ſi diſtinxiſſes, illam ſententiam iſto abſurdo non gravaſſes.

Fol. 94. Erratum ſecundum. Ad *Secundum erratum: Summus & abſolutus conſiliorum Dei finis* ab illius ſententiæ auctoribus non ponitur *communicatio bonitatis divinæ in verâ felicitate omnibus hominibus faciendâ.* Dicunt enim fidelibus ſolis ſalutem deſtinaſſe Deum: & licet plurimis ſuam bonitatem & vitam æternam non impartiatur, utpote infidelibus, tamen non dicunt id fieri *præter propoſitum Dei.* Nam propoſiti divini partem unam eſſe dicunt, qua ſtatuit infidelibus vitam æternam denegare. Fruſtra ergo hoc impingitur iſti ſententiæ. *At,* inquis, *ultimum Dei conſiliorum finem aut incertum habere eventum, aut in vanum proponi* (quæ duo coincidunt, neque fuerunt per diſiunctivam enuntianda) ſi iſta ſententia obtineat. Negabunt ejus aſſeclæ. *Quis ultimus conſiliorum Dei finis.* Nam ultimus conſiliorum Dei finis, non eſt vita hujus & mors illius, ſed illuſtratio bonitatis, juſtitiæ, ſapientiæ, & potentiæ divinæ; quam ſemper obtinet. Sit tamẽ vita æterna horum; & mors illorum finis extremus: non ſequitur illum incertum habere eventum, in vacuumque proponi, ſi illa citra conditionem fidei nemini obtingat, iſta neminem ſine infidelitate maneat. Deus enim ſe-

Digitized by Google

cundum præſcientiam ſuam novit quinam gratia ipſius ſint credituri, & qui ſuâ culpa in infidelitate manſuri. Conſiderare te velim certitudinem eventus ex præſcientiâ Dei propriè eſſe, neceſſitatem verò ex omnipotenti & irreſiſtibili actione Dei: quę quidem præſcientiæ alicujus eventus fundamentum eſſe poteſt; at hujus non eſt, quia Deus ſtatuit ſalvare credentes per gratiam, id eſt, lenem & ſuavem liberoque ipſorum arbitrio convenientem ſeu congruam ſuaſionem, non per omnipotentem actionem ſeu motionem, cui reſiſtere nec velint nec poſſint, nec velle poſſint. Multo minus damnatio nonnullorum ex ineluctabili à Deo neceſſitate impoſita proficiſcitur.

Ad *tertium erratum.* Imprimis tibi explicandum fuit, *quid ſit voluntatem Dei à voluntate hominis pendere*; fors enim latius illam phraſin extendis quàm par ſit. Certum enim eſt, Dei, quum ſit αὐτεξούσιος, voluntatem ſive volitionem potius, ab hominis volitione pendere non poſſe, rectè illa phraſi intellectâ, pro eo quod eſt *legem vel normam accipere ab hominis volitione.* Alioquin certum eſt Deum velle nonnulla quæ non vellet niſi aliqua humana volitio antecederet. Vult Saulem regno abdicare; at non vellet niſi Saul voluiſſet Deo eſſe immorigerus. Vult Deus Sodomitas cum vicinis perdere; at non voluiſſet niſi illi voluiſſent in peccatis ſuis pertinaciter perſeverare. Vult Deus Filium ſuum dare redemtionis pretium pro peccatoribus; at non voluiſſet, ſi homo in obedientiâ mandati divini perſtitiſſet. Vult Deus condemnare Iudam; at non voluiſſet niſi Iudas in malitiâ ſuâ perſiſtere voluiſſet. Neque hoc eſt *Dei voluntatem ab hominis voluntate pendere:* imò ſi poſſet homo, vellet efficere ut iſta Dei volitio ſuam ipſius antecedaneam volitionem non

Fol. 95. Tertium erratum.

An hæc ſententia Deo voluntatem tribuat quæ ab hominis voluntate pendeat.

ſequeretur, id eſt, ne pœna peccatum exciperet. Quin imò Deus purus putus eſt iſtius ſuæ volitionis auctor. Statuit enim arbitratu ſuo libero talem volitionem creaturæ ſuæ, hujuſmodi ſua volitione & non alia excipere: fidem creaturæ remiſſione peccatorum & donatione vitæ æternæ, infidelitatem ejuſdem condemnatione æternâ. Et hæc eſt mens ſententiæ illius quam refutandam tibi ſumis, & propterea immeritò hoc illi abſurdum impingis.

An evehat creaturam in ſolium Dei. At gravius multi crimen illi ſententiæ imponis; *evehi enim per illam dicis creaturam in ſolium omnipotentis Dei creatoris.* At quomodo probas? Dicit enim, inquis, illa ſententia, *Deum velle omnes homines ſalvos fieri per Chriſtum, & multos ex illis non ſalvari propterea quod ipſi nolint.* At bone vir, an dicit illa ſententia, *Deum velle omnes homines ſalvari per Chriſtum ſive velint ſive nolint?* Imò dicit, *Deum velle illos ſalvari & ad cognitionem veritatis pervenire*, quod poſterius citra illorum liberam volitionem fieri nequit. Nemo enim invitus ſive nolens ad veritatis notitiam id eſt fidem pervenit. Si Deus vellet abſolutè & citra conditionem ullam omnes homines ſalvos facere, & tamen nonnulli non ſalvarentur quia nollet, tum ſequeretur divinam voluntatem ab humana ſuperatam eſſe, & creaturam in ſolium creatoris evectam: At quum Deus velit ſuam volitionem iſtam cum volitione hominis debito ordine & modo conjunctam ſalutis præcedaneam eſſe; mirum non eſt hominem ſuum adſenſum negantem Deo, à ſalute excludi, ipſa eadem determinatione & propoſito voluntatis divinæ. *Sed Deus*, inquis, *ordinat & diſponit actum cauſa ſecundæ, non ordinatur voluntas divina à voluntate creaturæ.* Quis negat? Non illa ſententia quam hic impugnas: fruſtra ergò & hoc abſurdo illam deſtruere moliris.

Sed

Sed tertium adjungis abſurdum ex hac ſenten- tia conſectaneum. *Si vera eſt*, inquis, *illa ſententia, tuum homines ſeipſos eligunt, oblatam Dei gratiam ac- ceptando gratiæ communis ope; & à ſeipſis reprobantur, oblatam gratiam repudiando.* Videamus quale hoc ſit. Etiamſi homo gratiæ communis ope gratiam oblatam acceptando, ſe dignum electione faceret, & alius eandem repudiando reprobatione dignum ſe præſtaret: non tamen ex eo ſequeretur, electio- nem & reprobationem eſſe hominis, ſed Dei digni- tatem & indignitatem judicantis & remunerantis. Et de reprobatione omnino verum eſt, hominem ſibi eſſe cauſam meritoriam damnationis, & prop- terea reprobationis, quæ eſt voluntas damnandi. Quare etiam *figulus* poteſt dici ſuæ damnationis, ratione iſtius meriti: licet Deus ſi vellet meritum hoc illi condonare poſſet. At electionis alia eſt ra- tio: illa enim eſt merè gratuita, non tantum non ex merito, verum etiam contra demeritum hominis. Cæterum an gratia oblata homini etiam ab illo ac- cipiatur ope gratiæ quæ illi communis cum alijs repudiantibus eandem gratiam, an verò auxilio gratiæ illi peculiaris, in controverſiâ forte eſt. Sanè non video de eo ſententiam illam quam explicuiſti quicquam præjudicaſſe. Hoc verò mirabile eſt, *Deum non fore celebrandum, ſi homines etiam gratiæ communis ope benedictionem amplecterentur.* Quis meruit ut benedictio ſibi offerretur; quis meruit ut gratia ſibi conferretur qualiſcunque ad illam am- plectendam? Annon omnia illa ſunt gratuiti favo- ris divini? Et ſi ſint, annon Deus ob illa perpetuis laudibus erit celebrandus ab ijs qui gratię iſtius par- ticipes facti Dei benedictionem acceperunt? Quid ad hanc rem magnopere facit, ſive gratiæ commu- nis ope ſive peculiaris oblatam benedictionem fue-

An ſtatuat homines ſe- ipſos elige- re & repro- bare.

rit amplexus, ſi tam illa quam hæc adſenſum hominis liberum impetraverit, & certò impetratura à Deo præſcita fuerit? Dices, ſi peculiaris gratiæ ope gratiam oblatam apprehenderit, inde patere Deum majore ipſum proſecutum amore, quam illum, cui gratiam tantum communem fecit, peculiarem verò denegavit: fateor, & fortè illa quam oppugnas ſententia id non negabit: ſed dicet ita peculiarem illam gratiam explicandam eſſe, ut cum libero arbitrio conſiſtere poſſit: & gratiam communem ita deſcribendam, ut homo per illius repudiationem condemnatione dignus haberi poſſit, Deuſq; ab injuſtitiâ alienus demonſtrari.

Fol. 96. *Erratum quartum.* Ad *quartum erratũ.* Scientia Dei quatenus reſpectum habet ad creaturas, duobus modis ſpectari poteſt. Vno modo, quatenus Deus novit ſe illas creaturas facere poſſe, & ſimul quod hoc aut illo modo ſint faciendæ, non ut ſint modò, ſed etiam ut huic vel illi fini ſervire poſſint. Hæc ſcientia in Deo eſt naturalis, & præcedit actum ſeu determinationem voluntatis liberam, qua Deus apud ſe conſtituit eaſdem creaturas tali tempore producere. Altero modo, quatenus Deus cognoſcit creaturas tali vel tali tempore eſſe futuras: & hoc modo conſiderata, ſequitur determinationem voluntatis. Idem poteſt etiam referri ad creaturarum ipſarum actus, quos Deus vel efficere vel permittere decrevit. Scientia enim priore modo conſiderata, novit omnes in univerſum actus qui à creaturis ipſo vel efficiente, vel permittente produci poſſunt. Hinc ſequitur decretum de hiſce atque illis actibus efficiendis, & permittendis, quod decretum ſequitur ſcientia quâ Deus præſcit illos actus tali & tali tempore futuros. Et hæc poſterior ſcientia, quæ præſcientia rectè dicitur, propriè cauſa rerum ſeu actuum non exiſtit.

An hæc ſententia ſtatuat præſcient. peccati ante decretum de eiuſdem eventu.

Illa

Illa verò prior cum voluntate cauſa eſt rerum & actuum. Oſtendit enim modum operandi & voluntatē dirigit. Voluntas verò illam movet ad exſecutionem. Certum igitur eſt præſcientiam determinatam ſeu definitam de malo culpæ non eſſe, niſi preceſſerit decretum de permittendo peccato. Sine hoc enim peccatum non erit. Et præſcientia eſt de rebus futuris, & certò futuris; ſecus præſcientia aut non ſit, aut incerta ſit. Hæc rectè abs te dicuntur, & ordo quem poſuiſti inter pręſcientiam & decretum, probus eſt; ſed huic hypotheſi non contrarius; verum ita cum illa conſentiens, ut hypotheſis illa ſine hoc ordine ſe tueri non poſſit. Nam ſtatuit Deum ab æterno ſcire quod fieri poſſit ut homo iſtâ tali gratia adjutus accipiat aut repudiet Chriſtum: inde quod Deus decrevit vel permittere ut homo iſte Chriſtum repudiet, vel cooperari ut Chriſtum fide accipiat: tum quod Deus præſcit hunc hominem Chriſtum fide apprehenſurum, illum verò eundem per infidelitatem repudiaturum. Vnde ſequitur exſecutio illius decreti, quo ſtatuit fideles juſtificare & ſalvare, incredulos verò condemnare, quę eſt actualis illius juſtificatio, & iſtius condemnatio. Apparet igitur ſententiam illam abs te immeritò gravari iſtâ abſurditate. Id verò quod dicis, *Deum permittere malum habitâ ſemper ratione ad conjunctum bonum, ſeu conjuncti boni*, animadverſionem meretur. Verba enim ita ſumi poſſunt, atque ſi Deus malum permitteret ob conjunctum malo bonum, quæ ſententia tolerari non poteſt. Bonum enim illud quod ex malo evenit non eſt malo conjunctum, ſed per Dei ſapientiam, bonitatem & omnipotentiam occaſione iſtius mali mirabiliter productum. Novit enim ex tenebris producere lucem. Et hæc ſcientia quâ Deus novit ſe poſſe malum uſurpare ad bonum

finem, etiam cauſa eſt permiſſionis mali. *Nunquam enim Deus bonus malum permitteret, niſi omnipotens de malo benè facere poſſet*, ut rectè Auguſtinus.

Fol. 97. Erratum quintum. Quid eadē ſtatuat de redemtionis univerſalitate.

Ad *quintum erratum*. Tria hic ſunt ritè inter ſe diſtinguenda. Actus & paſſiones Chriſti, actuum paſſionumque fructus & apoteleſmata, & fructuum iſtorum communicatio applicatioque. Chriſtus ſacrificio ſui corporis, obedientia & paſſione ſua nos Deo reconciliavit, æternamque redemptionem nactus eſt citra ullum reſpectum ſeu diſcrimen electorum & reproborum, fidelium & infidelium; quandoquidem illa conſideratio eſt ordine poſterior. Reconciliatio illa & redemptio nobis applicatur, quum nos verbo reconciliationis fidem habentes in Chriſtum credimus, & in eo juſtificamur ſeu juſti cenſemur, redemptioniſque participes ſimus actu ipſo. Vnde apparet ſecundum illam ſententiam *non damnari plurimos ex illis, quibus reconciliatio & redemptio eſt actu applicata per fidem*. Quare neque inde ſequetur *peccatum, ſatanam, mundum, mortem, infernum Chriſto redemptore eſſe potentiores*. Nam *primo* non potuerunt impedire quominus Chriſtus ſe Patri offerret in ſacrificium, Patri obediret, & mortem obiret; *Deinde* quominus per iſta, reconciliationem & ęternam redemptionem impetraret apud Deum. Quod ad applicationem attinet iſtorum, *impedit ſanè peccatum, Satan, Mundus, Caro quominus multi in Chriſtum credant, & particepes iſtorum bonorum fiant*; neque tamen *vincitur eo ipſo Deus*: tum quia Deo viſum non eſt omnipotente & irreſiſtibili actione ſua homines ad fidem adducere; tum etiam quia Deo ſtatutum eſt ne quiſpiam particeps fiat iſtorum bonorum, qui in Chriſtum non credit. *Neque mutatur Deus ſecundum hanc hypotheſin*. Non enim ſtatuit illa ſententia Deum abſolutè &

ſimplici-

ſimpliciter velle ſalvare omnes homines, ſed ſub conditione: & juxta præſcientiam ſuam conſtituiſſe illos qui ad hoc ſe conſilium non inclinabunt æternum condemnare: quod etiam reipſa tandem exſequitur citra ullam mutationem. Non ſufficit abſurdum ſententiæ impingere: probandum id ex illâ conſequi bonâ conſequentiâ.

Ad *Sextum erratum*. *Quod gratia ſalutifera non ſit univerſalis* hoc pacto ut omnibus & ſingulis hominibus omnium ætatum facta dici poſſit, mihi eſt certiſſimum juxta Scripturas. Sed comprobandum tibi eſt per illam ſententiam *gratiam ſalutiferam univerſalem ſtatui*. Ab illo abſtines, & multus es in probatione alterius. Quod quidem non improbo, ſed alterum illud tibi æquè neceſſariò ad finem quem propoſitum habes, faciẽdum fuit. Nonnulla verò & hîc conſiderationem merentur. Diſtinctio inter *poſſe credere ſi velis*, & *poſſe velle credere*, non eſt accuratè ſatis abs te propoſita. Vtrunque enim tàm hoc quàm illud poteſt convenire non crediturис, imò & convenit. Nam niſi poſſint credere, imò & velle credere, non poſſunt jure puniri eò quod non crediderunt. Deinde unum includit alterum, nemo enim poteſt credere, niſi poſſit velle credere. Nam nemo credit nolens. At aliud eſt velle credere actu, quam poſſe velle credere: hoc enim eſt omnium, illud tantum regenitorum, ſeu potius per gratiam Sp. ſancti illuminatorum. Hinc vides multa tibi eſſe corrigenda, & in locum ejus, quod eſt *poſſe velle credere*, ſubſtituendum *velle credere*, quod cum ipſo credere eſt conjunctiſſimum, altero iſto ab actuali fide longiſſimè remoto. Eſt autem diſtinctio iſta inter poſſe, velle, agere hic præcipuè neceſſaria: ſed non modo commodè eſt explicanda, verum & cauſæ adſcribendæ per quas poſſe, velle agere ho-

Fol. 97. Erratum ſextum. Quid ſtatuat de gratiæ ſalutiferæ univerſalitate.

 minibus

minibus detur. In tertio argumento tuo quo probas gratiæ ſpecialitatem, rectè per disjunctivam enuntias iſta, *qui nullam habuerunt notitiam fidei, aut non conſervarunt illam.* Major enim ineſt iſti disjunctivæ emphaſis quàm forte primo intuitu quis arbitretur. Si enim non conſervarunt, ſua culpa amiſerunt abjeceruntque, & propterea puniendi propter repudiatum Euangelium: ſi puniendi propter hoc, etiam propter hoc ipſum punitioni deſtinati. Non enim alia eſt cauſa decreti quàm exſecutionis.

Objectio de faciente quod in ſe eſt. Objicis tibi ex ſcholaſticorum uſitato dicto, *hominem non poſſe excuſari ob defectum notitiæ ſupernaturalis, propterea quod accipere potuiſſet illam à Deo, imò & accepturus fuiſſet, ſi ipſe quod in ſe eſt feciſſet, quod cum non fecerit, reum teneri iſtius defectus.* *Reſponſio.* Reſpondes quidem ad objectionem, ſed non decenter. Non enim eſt ſufficiens diviſio, *gratiam dari vel ex merito, vel ex promiſſo*: imò neq; conſtat contrarijs ſeu oppoſitis partibus. Poteſt enim Deus id neque ex merito (mallem debito) neque ex promiſſo dare, ſed ex gratia non promiſſa, quemadmodum multa dat & facit ex gratiâ quã non promiſit. Videamus ipſam primam à lapſu promiſſionem, illa facta eſt neque ex debito, neque ex promiſſo, ſed ex gratia præcedente promiſſionem. Deinde & coincidunt aliquando. Deus enim ex promiſſio & debito dat vitam operanti. *Rom.* 4.3.4. At vide mihi an non iſto dicto Chriſti, *Habenti dabitur*, promiſſio iſta contineatur, qua Deus ſpondet ſe gratia ſupernaturali illuminaturum, qui lumine naturali rectè utetur, aut ſaltem utetur, quantum poterit, minus malè.

Argumentum à fatuis & infantibus ductum, eſt prorſus puerile. Quis enim audeat negare multos

fatuos

fatuos & parvulos ſaluari, quod ſanè citra gratiam ſalutiferam illis non contingit. Ad loca Scripturæ quæ uſurpas aliquid notandum, licet forte ſit futurum præter propoſitum *Rom. 9. 18.* ubi dicitur: *neq; volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei*, ſubauditur, *juſtitia*. Diſputatur enim de illis quibus propriè juſtitia imputatur, non operantibus, ſed credentibus, id eſt, non adipiſcitur juſtitiam, *volens aut currens*, ſed ille *cujus Deus ſtatuit miſereri*, id eſt, *fidelis*. Locus *Math. 13. 11.* probat non omnibus dari æqualiter & eandem gratiam, imò non omnibus contingere divinitus notitiam cæleſtium myſteriorum. In reliquis non rectè opponuntur illa, *Spiritus non in omnibus, ſed ubi vult ſpirat*. Quid ſi velit in omnibus? Sanè ex eo quod ſpirat ubi vult, non ſequitur illum in aliquibus non ſpirare, niſi conſtet illum velle non ſpirare in aliquibus. Diluuntur loca citata.

Ita quoque *Filius revelat quibus vult*. Quid ſi velit omnibus? *Non omnes credunt, ſed qui trahuntur*. Quid ſi trahantur omnes? Vides non rectè illa opponi: Licet verum ſit, Spiritum in omnibus non ſpirare, Chriſtum non omnibus Patrem revelare, non omnes trahi à Patre.

Præterea quæ de *Gratia efficacis extenuatione* dicis, velim paulo prolixius abs te tractata fuiſſe. Et primò quidem ipſius gratiæ naturam, ejuſque cum libero arbitrio hominis convenientiam, inde ejus efficacitatem efficacitatiſque cauſam plenius explicatam fuiſſe. Nihil enim magis neceſſarium exiſtimo ad hujus rei plenam pertractationem. Quod quia Auguſtinus vidit, idcirco quamplurimis locis de gratiæ & liberi arbitrij convenientiâ, & de diſtinctione gratiæ ſufficientis & efficacis agit. Hoc tantum verbulo adnoto: gratiam efficacem non dici illam quæ neceſſario accipitur & repudiari nequit, Examinatur Reſp. de gratia extenuatione.

quit, ſed quæ certò accipitur, & à nullo, cui applicatur, rejicitur. Addo, in Gratiæ contumeliam non cedere ſi tanta hominum plurimorum ſit malitia & perverſitas, ut per illam converti ſe ad Deum non patiantur; quum gratiæ auctor ſtatuerit per gratiam ſuam non cogere homines ad adſentiendum, ſed leni & ſuavi ſuaſione movere, qui motus liberi arbitrij liberum cōſenſum non modo non tollat ſed ſtabiliat etiam. Et quid mirum, quum Deus, ut tū ipſe fateris, perverſam voluntatem nolit reprimere, ſupple, aliter, quam adhibita illa gratia, quam perverſitate repudiant. Quæ ex patribus adfers non

Fol. 103. & 104. oppugno, puto enim pleraque cum ſententia quam tu hic confutare vis, conciliari poſſe.

Excutiuntur obiect. IV. pro gratia univerſalitate allata. Adfers jam aliquas objectiones quæ pro iſta ſententiâ tibi objici poſſunt, eaſque confutas. *Prima* objectio eſt. *Quod omnibus Adami poſteris & ſingulis hominibus facta ſit promiſſio de ſemine mulieris in ipſo Adamo.* Et hoc verum eſt, neque illa quæ abs te adferuntur iſti veritati deſtruendæ faciunt, Non enim pugnant inter ſe, quod iſta promiſſio ad omnes homines in Adamo conſideratos pertineat, & quod Iudæi ſoli ſint populus Dei. Conciliantur enim hoc dicto, quod alij populi abalienati ſunt ab iſtâ promiſſione ſuâ vel parentum culpa; quemadmodum ex toto contextu Sacræ Scripturæ videre eſt.

Fol. 105. 106. *Secunda & tertia* objectio adferuntur ab ijs qui fidem hiſtoricam de Chriſto ad ſalutem neceſſariam eſſe haud arbitrantur. placet refutatio tua, nullius illæ ſunt momenti. Objectionem *ex patribus* ſatis

106. 107. commodè etiam expedis. Sed illa non appoſite ex

108. 109. mente eorum quos oppugnas hoc libello. Fatentur enim illi gratiam quá datur velle converti & velle actu in Chriſtum credere, non eſſe omnibus hominibus

minibus communem, quod etiam ſententiæ ſuæ de electione fidelium, infideliumque reprobatione obeſſe non exiſtimant.

Ad *ſeptimum Erratum*. Si dicam hoc dogma iſti ſententiæ falſo impingi, hærebit tibi aqua, neque probare poteris. Agnoſcunt enim illi *prædeſtinationis regulam eſſe voluntatem ipſam & decretum Dei.* Hoc enim thema *fideles ſalvabuntur, infideles condemnabuntur*, citra ullam fidei vel infidelitatis præſcientiam ſtatutum eſt a Deo merâ ipſius voluntate & eo ipſo dicunt prædeſtinationis & reprobationis definitionem comprehendi. Quum verò agitur de prædeſtinatione & reprobatione certorum hominum, tum præſcientiam fidei & infidelitatis illi præmittunt, non tanquam normam & regulam, ſed tanquam decenter præcedaneam. Cui ſententiæ locus *Epheſ. 1.* non refragatur. Fideles enim prędeſtinati ſunt *ſecundum propoſitum ejus qui omnia efficit ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* Nam propoſitum illud ſecundum quod prædeſtinatio inſtituta dicitur, eſt de fidelibus in Chriſto adoptandis in filios, & ad vitam æternam, quemadmodum apparet ex pluribus Scripturæ locis ubi de propoſito iſto agitur. *Rom. 8. Rom. 9.* Ex quo etiam conſtat primam tuam rationem adverſus ita ſentientes nihil efficere.

Fol. 110. Erratum 7. male iſti ſententiæ impingitur.

Excutiuntur rationes propoſitæ.

Prima.

Secundo dicis: *Electionem divinam eſſe regulam fidei vel dandæ vel non dandæ: Ergò electio non eſt fidelium, ſed potius fides eſt electorum, vel ex electionis dono.* Liceat mihi tua bona venia hoc negare, & probationem poſtulare, agenti cauſam illorum quorum ſententiam tu hîc confutas. Electio enim eſt in Chriſto facta. At nemo in Chriſto eſt niſi fidelis. Ergò nemo in Chriſto eligitur niſi fidelis. Locus *Rom. 11. 5.* Probandæ iſti theſi non inſervit.

Secunda.

Non

Non enim agitur ibi de electione gratiæ ſecundum quam fides datur aliquibus, ſed ſecundum quam juſtitia imputatur fidelibus. Quod ex ipſo contextu faciliime liquet, & liquebit diligentius attendenti & intuenti. *Populus* enim *quem Deus præcognovit*, id eſt, ex gratia pro ſuo agnovit, eſt populus fidelium, & non ille qui per opera legis juſtitiam ſectatur. Hunc populum Deus non abjecit. Ita etiam intelligendum quod dicit, *reliquias ſecundum electionem gratiæ factas eſſe*, hoc eſt, illos ſolos velut reliquias populi Dei æſtimari, qui in Chriſtum credunt, propterea quod illi ſoli ſub electione gratiæ compræhenduntur, excluſis filijs carnis qui juſtitiam per legem ſectantur. Idem docet id quod ſequitur: *Quod ſi per gratiam, non eſt ex operibus.* Quid illud eſt, *quod eſt per gratiam?* Electio ad fidē? Nihil minus; ſed electio ad juſtitiam, ſive juſtitia ipſa. Illa enim dicitur eſſe per gratiam, non per opera. Non enim agitur hîc an fides alicui obtingat per opera, ſed an juſtitia. Vide etiam ſequentem verſum. *Qiud igitur? Quod requirit Iſrael non eſt adſecutus, ſed electi adſecuti ſunt, reliqui occalluerunt.* Quid eſt, *id quod requirit Iſrael, & non eſt aſſecutus?* non fides, ſed juſtitia. Vide finem 9. & principium 10. capitis. Fidem enim in Chriſtum rejiciebant, & juſtitiam per opera legis adſequi conabantur, & hæc cauſa eſt cur juſtitiam legis non ſint aſſecuti. Hoc idem quoque eſt quod electi adſecuti dicuntur, non fides, ſed juſtitia.

Locus Rom. 11. 5. exponitur.

An ergò, inquies, fides non datur ex electione? Reſpondeo non dari ex illa quæ iſtic loci ab Apoſtolo tractatur, & propterea locum illum tuo propoſito non conducere. Sed, an ergò duplex eſt Dei electio? certe, ſi eſt electio qua Deus eligit ad juſtitiam, & vitā, neceſſe eſt aliam eſſe illam quâ aliquos

Digitized by Google

eligit ad fidem; ſi tamen ad fidem aliquos eligat: quod jam non explicabo, quia propoſitum mihi tantum eſt ad tua reſpondere.

Tertium tuum argumentum æquè eſt infirmum, præſcientia enim fidei & infidelitatis æquè latè patet atque prædeſtinatio. Nam primo infidelitas negativa eſt etiam infidelitas, eaque præviſa decernenti Deo ad damnationem. Secundo Infantes fidelium cenſentur in parentibus fidelibus, neque à populo fidelium ſejungendi ſunt. Tertia.

Quartum tuum argumentum eodem modo ſolvitur quo ſecundũ. Fides non eſt effectum electionis, quâ nonnulli ad juſtitiam & vitam ſunt electi. At de illa electione agunt cum quibus tibi hîc eſt negotium. Locus *Epheſiorum 1.* fidem prædeſtinationi præſupponit. Nam ad adoptionem per Chriſtum nemo prædeſtinatur niſi fidelis. *Joh. 1. Quotquot acceperunt illum, dedit illis poteſtatem ut filij Dei fierent.* Loca ex patribus adducta probant fidem eſſe electionis effectum, ſed proculdubio illius electionis, quâ Deus inter homines diſcriminat ſecundum diſpenſationem mediorum, quibus ad fidem pervenitur, quam illi forte non negabunt quibuſcum tibi hic eſt negotium, modò rectè juxta Scripturas explicetur. Fol. 171. Quarta.

Quintum argumentum eſt hujuſmodi. *Electio non eſt ſecundum præviſionem fidei, quia cauſa cur Deus fidem in uno prævideat, in altero non, eſt mera Dei voluntas volentis fidem uni dare non alteri.* Reſpondebit ille cum quo tibi hîc negotium, fidem ita eſſe meræ voluntatis Dei, ut voluntas illa non utatur omnipotente & irreſiſtibili motione ad fidem ingenerandam hominibus, ſed leni ſuaſione & accommodata ad movẽdam voluntatem hominis pro modo libertatis ipſius: ac propterea cauſam totalem Quinta.

cur ille credat, iſte non, eſſe voluntatem Dei & liberum arbitrium hominis.

Sexta. *Ad ſextum argumentum* reſpondebit, qui fatetur fidem omnino deficere poſſe, non fidem, ſed perſeverantiam in fide finalem eſſe regulam, ſeu potius præcedaneā electionis conditionem; electionis iſtius, inquam, quâ Deus ad ſalutem elegit & vitam æternam.

112. Erratum octavum. Ad *octavum Erratum*. Quod fides vera & ſalutifera totaliter vel finaliter excidat, non facile auſim dicere: licet plærique ex patribus ſæpe id dicere videantur. Tamen argumenta tua, quibus probas non poſſe deficere nec totaliter nec finaliter, conſideranda.

113. Examinantur rationes quibus probatur fidem verum non poſſe deficere. Prima. Argumentum ſeu ratio prima deducta eſt ex *Math. 16. 18. ſuper hanc petram ædificabo* &c. *tripliciter* ex illo loco probas intentum. At *prima* probatio eſt æquivoca propter vocis *fidei* duplex ſignificatum. Significat enim aut ipſam confeſſionem fidei de Chriſto à Petro editam, aut fidem in iſtâ confeſſione & doctrinâ fidei requieſcentem. Fides priore modo ſumpta eſt *petra* illa quæ inconcuſſa & immobilis permanet, eſtque Eccleſiæ fundamentum: at fides poſteriore modo accepta eſt in ipſis Eccleſiæ membris per Spiritum & verbum inſpirata, per quam *petræ* ſeu fundamento inædificantur. Eſt itaque in antecedente fidei vox aliter uſurpata quam in conſequente.

Altera probatio eſt hujuſmodi. *Ædificati ſuper petram non deficiunt penitus. Verè credentes ædificantur ſuper petram. Ergò non deficiunt penitus.* Reſp. *Major* non eſt in verbis Chriſti. non enim dicit inædificatos petræ nō deficere à petra, ſed *portas inferorū non prævalituras adverſus petram, vel Eccleſiam.* Atqui aliud eſt *nō prævalituras adverſus petram* por-

tas inferorum, aliud verò inædificatos petræ non deficere à petra. Lapis enim fundamento inædificatus deficere & decidere poteſt de fundamento, firmiter interea perſtante fundamento. Si de Eccleſia hoc prædicatur, dico ne tum quidem idem eſſe inædificatos petræ non deficere, & portas inferorum non prævalituras contra Eccleſiam. Defectus enim eſt liberi arbitrij deficientis: at ſi portæ inferorum prævaleant adverſus Eccleſiam, id accidit ex infirmitate petræ cui innitur Eccleſia. *Minor* non repetit idem quod in propoſitione fuit. Nam credentes dicuntur inædificari, nondum perfectè inædificati petræ, propter continuationem & confirmationem inædificationis, quæ neceſſaria eſt dum hic ſunt. illa verò continuatione & confirmatione durante non videntur credentes extra ruinæ periculum conſtituti. Quemadmodum enim quis poteſt nolle inædificari, ita poteſt idem, ſi cæperit inædificari, deficere, reſiſtens continuationi & confirmationi inædificationis. Non eſt autem veriſimile Chriſtum voluiſſe ſignificare illis verbis credentes à fide deficere non poſſe, quia id utile non videtur. Quum enim neceſſe ſit ut firmitatem ſuam habeant in petra, & propterea ut ſemper petræ innitantur & incumbant; ſegnius ſanè operam dabunt ut in tentationibus petræ firmiter inhæreant, ſi doceantur quod à petra excidere non poſſint: ſufficiat ad illos animandos ſi ſciant nullam vim aut prudentiam poſſe illos de petra deturbare, niſi ipſi volentes ſtationē ſuam deſerant.

Quod *ad tertium*, etiamſi conſtaret Chriſtum dicere portas inferorum non prævalituras adverſus Eccleſiam, non tamen inde ſequetur neminem à fide excidere poſſe. Etiamſi enim quis excidat, nihilominus Eccleſia manet inconcuſſa adverſus portas inferorum

ferorum. Defectus enim ille, ut antea dictum eſt, non fit propter vim inferorum, ſed per ipſam voluntatem deficientis, de cujus voluntatis inflexibilitate nihil Scriptura dicit propterea quod utile non ſit iſtud conſolationis argumentum uſurpare ad confirmationem fidelium.

114, 115. Ad Patrum ſententias quod attinet, noſti proculdubio totam penè antiquitatem eſſe in iſta ſententia, quod fideles excidere poſſint & perire. At loci quos adfers ex Patribus, aut de ipſa fide agunt in abſtracto, quæ inconcuſſa eſt & immutabilis, aut de fidelibus prædeſtinatis, quibus Deus ſtatuit dare perſeverantiam; qui ſemper diſtinguendi ſunt ſecundum Patrum & præcipuè Auguſtini ſententiam ab iis, qui fideles ſunt & juſti ſecundum præſentem juſtitiam.

116. *Ratio ſecunda* nihil concludit, quia licet rogans confirmetur adverſus tentationes & non deficiat, poteſt tamen non rogare, atque ita firmitatem illam non impetrare: unde ſequitur defectio. Atque hinc dependet perpetua neceſſitas precationis, quæ nulla eſt, ſi obtinet quis illam Dei aſſiſtentiam ſine quotidianis precibus, neque hic dicitur quod officium precandi intermittere non poſſint fideles: quod tamen neceſſario præſupponendum eſt iſti, quam ex precatione elicere moliris, concluſioni. Quod *Chriſtus hic in electis pro confeſſo ſumit*, certum eſt. At electi & fideles non reciprocantur ſecundum Patrum ſententiam, niſi fidei jungatur perſeverantia. Sed neque iſto dicto Chriſti dicitur, Electos iſtos à Chriſto diſcedere non poſſe, ſed *ſeduci* non poſſe, quo ſignificatur vis ſeductionis quanquam magna, tanta tamen non futura, ut abducat poſt ſe electos: quod ſervit conſolationi electorum adverſus vim & fallacias pſeudochriſtorum & falſorum prophetarum.

Secunda.

Ratio

Ratio tertia multis modis infirmari poteſt. Primò, Totalis defectio à verâ fide *requirit ſecundam inſitionem*, ſi quidem ſalvus ſit futurus qui deficit: ſimpliciter autem neceſſarium non eſt, ut deficiens rurſum inſeratur: imò dicet quis ex *Heb. 6. & 10.* totaliter à verâ fide deficientem per pænitentiam non reſtitui. Secundò, Nulla abſurditas in eo eſt ſi dicantur *ſecundò inſeri*, quia *Rom. 11.* de ramis excisis & defractis dicitur, *quod Deus illos rurſus poſſit inſerere.* Si dicas id non intelligi de iiſdem individuis, petam dicti probationem. Tertiò ex *Secunda inſitione* non ſequitur *baptiſmi reiterationem eſſe neceſſariam*, quia baptiſmus ſemel alicui collatus perpetua illi eſt ſponſio gratiæ & ſalutis, quotieſcunque ad Christum redit: & remiſſio peccatorum etiam poſt baptiſmum commiſſorum contingit citra baptiſmi repetitionem. Quapropter etiam conceſſo eo *quod baptiſmus non ſit reiterandus*, quod libenter dabunt illi cum quibus hic agis, tamen inde non ſequitur fideles totaliter excidere non poſſe; vel ob id quod totaliter deficientes non reſtituantur in integrum, vel quod, ſi reſtituantur, non indigeant ſecundo baptizari. 117. Tertia.

Ratio quarta, non videtur facile refutari poſſe. Reſpondet tamen Auguſtinus hîc non agi niſi de illis qui ſecundum propoſitum ſunt vocati, & regenerati ex decreto prædeſtinationis divinæ. Si dicas, hic de omnibus qui ex Deo nati ſunt dici, quod non peccent, & quod ſemen Dei in illis maneat; excipiam vocem manendi ſignificare inhabitationem, at non inhabitationis continuationem. quamdiu autē ſemē Dei in illo eſt non peccat ad mortem, ſed poteſt paulatim ipſius vitio & negligētiâ ſemen illud ex corde ejus auferri, atque ita perire ſecunda illa communicatio, quemadmodum prima creatio 117. 118. Quarta.

Digitized by Google

ad imaginem Dei perijt. Verum hoc argumentum fateor eſſe omnium quæ horſum adferri poſſunt firmiſſimum.

118. Quinta. Ad *quintam*. Semen verbi Dei eſt immortale in ſe, at poteſt auferri ex cordibus illorum qui receperunt, ut *Math.13*.

Sexta. Ad *ſextam* rationem. Quamdiu membra Chriſto inhærent tanquam palmites viti, tam diu ſanè intermori non poſſunt, vi nempe Chriſti vivificâ in illis inhabitante. At ſi fructum non tulerint tum excidentur *Ioh.15*. At hoc fieri poteſt ut palmites fructum non ferant etiam viti inſiti, non vitio radicis, aut vitis, ſed palmitum ipſorum. Et *Rom.6.* eſt adhortatio Apoſtolica, ne credentes rurſus peccato vivant, quum in Chriſto mortui ſint peccato, quod fruſtra monentur Chriſtiani, ſi fieri nequeat ut peccato exinde poſt liberationem à peccati dominio vivant. Sciendum mortificationem carnis per totam vitam peragi, neq; ita uno momento peccatum in fidelibus Chriſto inſitis & commortuis exſtingui, ut non aliquando proferat fructus peſſimos, Dei iram provocantes, & excidium ipſius hominis promerentes. Quod ſi producat peccata iram Dei & excidium merentia, & Deus illa non remittat niſi per pœnitentiam & ſeriam reſipiſcentiam; inde ſequitur, illos qui ita peccant excidi poſſe, & quidem finaliter, ſi ad Deum non redeant: ut autem redeant neceſſarium non eſt ex vi inſitionis iſtius, licet infallibiliter hoc ſit futurum in illis quos Deus ſalutis hæredes facere immutabili decreto prædeſtinationis ſuæ conſtituit.

Septima. *Septima* ratio. ***Omnes qui ſunt membra corporis Chriſti evadunt in virum perfectum***, ſcilicet, ſi à Chriſto non recedant: quod poſſunt, neque id eſt in definitione membrorum interna & eſſentiali, quod à capito

capite ſuo recedere & deficere non poſſint. *Joh.* 15. dicitur *palmis exſcindendus qui fructus non profert. Rom.* 11. dicuntur *nonnulli rami propter infidelitatem defracti.*

Quæris deinde, atque ſi plenè comprobaſſes fidem totaliter non excidere, *quæ cauſa ſit cur fides non pereat?* & *reſpondes*, id non ex fidei natura eſſe, ſed ex dono gratiæ confirmantis, quæ promiſſa eſt credentibus. Malè hic inter ipſam fidem & gratiam confirmantem diſtinguis; quum inter hominem fide præditum & gratiæ donum diſtinguere debuiſti. Cauſa enim cur fides perire, ſeu potius cur fidelis fidem amittere nequeat totaliter, eſt vel in ipſo fideli, vel in gratia confirmante ſeu conſervāte fidem, ne fidelis eam amittat. Non in ipſo fideli: nam ille quia homo eſt obnoxius errori & lapſui, fidem amittere poteſt. At ſi Deo ſtatutum ne ille amittat fidem, id eſt ex gratia qua illum ſtabilit ne deficiat. *Petre rogavi pro te ne fides tua deficiat.* Petri ergò fides deficere potuit, ſi Petri ipſius conſtantiam conſideremus. At Chriſtus interceſſione ſua illi gratiam impetravit qua factum eſt ne deficeret. Fœdus Dei cujus fit mentio *Ierem.* 23. non continet in ſe impoſſibilitatem defectionis à Deo, ſed promiſſionem doni timoris, quo, quamdiu id in ipſorum cordibus vigebit, impedientur ne recedant à Deo. At verò illud donum timoris excuti non poſſe nuſquam Scriptura docet, neque utile eſt ejuſmodi promiſſiones fieri fœderatis Dei: ſufficit, ſi promiſſionibus fulciantur adverſus omnes tentationes mundi, carnis, peccati, ſatanæ, & quod, modo ſibi ipſis & gratiæ Dei non deſint, adverſus omnes hoſtes firmiter ſint conſtituri.

119. *Examinatur prima quæſtio ſuper eadem materia.*

Adjungis alteram quæſtionem, *quatenus amittant fideles gratiam, & Spiritum ſanctum. Reſpondes,*

119. 120. *Examinatur ſecunda quæſtio.*

 quæ-

Diſtinctio fidelium an proba ſit. quæſtionem illam enodandam per duplicem diſtinctionem, *fidelium* nempe & *gratiæ*. In fidelium diſtinctione quos *primum* nominas, fideles dici nullo modo merentur: *auditio* enim & *intellectio verbi*, niſi accedat *approbatio ejuſdem* fidelem non facit. Qui *ſecundum* ordinem faciunt, æquivocè fideles dicuntur. Vera enim fides eſſe nequit quin aliquem fructum edat ſuæ naturæ convenientem, fiduciam in illum, amorem erga illum, timorem illius in quem creditur. *Tertij* & *quarti* ordinis fideles ita diſtinguis, ut hoſce *Chriſtum redemptorem vivâ fide apprehendere* dicas *ad ſalutem*, quod adimis illis: concedens interea utriſque non approbationem modo auditæ & intellectæ veritatis Euangelicæ, ſed & fructuum quorundam productionem; ubi te ſane cogitaſſe oportuit dictum Chriſti, *ſine me nihil poteſtis facere: ut palmes fructum ferre non poteſt niſi in vite manſerit, ſic neque vos niſi in me manſeritis*. An verò quiſpiam in Chriſto maneat niſi illum ut redemptorem vivâ fide apprehendat ad ſalutem? Evanida itaq; eſt tota illa fidelium diſtinctio, quum ſoli iſti poſtremi hoc nomine venire poſſint: quos ſi probaveris deficere ac perire non poſſe, propoſito tuo accurate ſatisfeceris. Reliqui illi gratiam & Spiritum ſanctum amittere dici nequeunt, ſed potius gratiam repudiare, & Spiritui ſancto reſiſtere, ſi ulterius non progrediantur; quum auditio, intellectio, & approbatio verbi horſum tendant, ut Chriſtum Ieſum Redemptorem vivâ fide apprehendant ad ſalutem.

120. Diſtinctio gratiæ. Primæ gratiæ definitio. Ad *gratiæ diſtinctionem* veniamus & videamus quomodo ex illa ad quæſtiones reſpondeas. *Gratia* inquis, *eſt vel prima vel ſecunda. Prima eſt gratuitus Dei favor ſuos in Chriſto ad vitam æternam amplectentis*. Eſto. *Ab hac illos excidere* dicis *quodammodo*.

nempe

do, nempe *ſecundum effecta quædam iſtius gratiæ, quibus carere debent, & quorum contraria experiri, ubi graviter peccaverint; non ſecundum ipſam gratiam quum Deus ſemper paternum affectum erga eos ſervet, & propoſitũ de adoptione vitâque æternâ iis dandâ non commutet.* Verum iſta diligentius conſideranda ſunt. Peccati gravis adverſus conſcientiam commiſſi effectus eſt ira Dei, conſcientiæ morſus, & æterna damnatio. Ira autem Dei conſiſtere non poteſt cum ipſius gratia circa idem, eodem tempore, reſpectu ejuſdem, ut cui iraſcitur, illi in ipsâ irâ velit adhuc vitam æternam. Velle illi poteſt aliqua gratiæ effecta; per quæ ad ſanam mentem reduci poteſt, ad quam reducto gratia illa Dei ad vitam æternam, rurſus contingit. Conſcientia accuſans & verè accuſans conſiſtere cum gratia ſeu gratuito Dei favore ad vitam æternam non poteſt: Sic enim conſcientia non accuſet verè. Deus enim vitâ æternâ donare non vult quem conſcientia ſua indignum teſtatur vitâ æternâ & verè: niſi intercellerit pęnitentia, quę indignitatem aufert ex gratioſa miſericordia Dei. Qui æternam damnationem meritus eſt ſuo peccato, atque pænitentiam nondum egit, illi Deus vitam æternam non vult, dum iſto ſtatu eſt. Verè ergò excidit ex iſtâ ipſa gratia qua illum amplectitur ad vitam æternam. Verum quia Deus novit hujuſmodi hominem per media iſta quæ Deus adhibere ſtatuit iſti curando, verè ex peccato reſurrecturum; hinc eſt quod talis homo prorſus excidere ex gratiâ Dei dici nequeat. Verum hic diſtinguenda ipſa gratia reſpectu variorum bonorum quæ Deus vult hujuſmodi homini. Vitam æternam non vult niſi fidelibus & pænitentibus: At media ad fidem & converſionem vult peccatoribus nondum converſis, nondum fidelibus. Neque rectè

Examinatur quod ea illa defin it. ad quaſt. reſpondetur.

dici videtur *quod Deus ſcelera odio habeat, non ipſos ſceleratos*, cum Deo improbitas & improbus æquè ſint exoſi. Odit enim improbum propter improbitatem ipſius, cujus ipſe auctor eſt, & quæ non eſſet niſi ab illo perpetrata eſſet.

Ex eadem ipſa infirmitas reſponſ oſtenditur.

In ipsâ diſcriptione gratiæ primæ eſt quod ipſam reſponſionem infirmat. *Eſt favor quo Deus ſuos in Chriſto amplectitur.* At neminem amplectitur in Chriſto, niſi in Chriſto exiſtentem. Nemo autem exiſtit in Chriſto niſi per fidem in Chriſtum, quæ neceſſarium eſt medium unionis noſtri cum Chriſto. Quod ſi contingat deficere aliquem à fide, deficit ab unione, & conſequenter à favore Dei quo illum in Chriſto antea amplectebatur. Vnde etiam apparet in hac ſolutione eſſe petitionem principij. Quæritur enim *an fideles à primâ gratiâ id eſt favore Dei quo illos in Chriſto amplectitur, excidere poſſint.* Certum eſt non poſſe dum fideles manent. Quia tantiſper ſunt in Chriſto. At ſi à fide excidant, excidunt ex illa gratia quoque prima Quare manet illa quæſtio, *An fideles à fide deficere queant.* Verum & hoc concedis fideles quantum in ipſis eſt deficere. Inde ego concludo, Deum illis in Chriſto Patrem non manere, neque illis jus vitæ æternæ aut filiationem competere, juxta dictum: *quotquot eum receperunt*, &c. Quare, ſi conſentanea dicere voluiſſes, neceſſe erat negare fideles à fide deficere, aut eo conceſſo ſimul concedere illos excidere poſſe à favore Dei quo illos in Chriſto ad vitam æternam amplectitur. Verum, ut dixi, tota hæc res elucidari poteſt, ſi gratia ipſa Dei ex varijs effectibus ſuis commodè diſtinguatur.

121. *Reſpondetur ad Loca Scripturæ.*

Loci Scripturæ quos adfers inſpiciantur. *Nemo rapiet oves meas ex manibus meis*: quis neget? At dicunt nonnulli *oves non rapi, ſed à paſtore ſuo ſponte diſce-*

diſcedere poſſe. Quod tu *dilutè dici* affirmas. At quo argumento? *Quia quando deficiunt, à Diabolo rapiuntur*. Rectè ſane, ubi defecerint rapiuntur, neque aliter fieri poteſt. Nam oves niſi in manu paſtoris ſint, adverſus Satanam tutæ eſſe non poſſunt. Verum quæritur, annon actus diſceſſionis & defectionis raptum Diaboli antecedat natura ipſa? Quod ſi ſit, caſſa eſt & inanis tua reſponſio. *Alter locus* eſt; *qui manet in ſermone Chriſti verè eſt Diſcipulus: ita qui manet ovis & non deficit verè eſt ovis*. Reſp. *Primò* amphibologiam eſſe in voce *manendi*. Notat enim aut præſentem obſervationem ſermonis Chriſti, aut continuam citra defectionem à ſermone Chriſti. Præſens obſervatio, ſi ſyncera ſit, facit Diſcipulum Chriſti, aut potius demonſtrat verum Chriſti Diſcipulum: ſecus nunquam quis poterit dici verè diſcipulus Chriſti, niſi ubi hujus vitæ ſpatium exceſſerit, quum amplius non erit metuenda defectio: quod eſt abſurdum. *Secundò*, dico in iſta phraſi quoque (*verè eſt diſcipulus meus*) duplicem eſſe ſenſum: nam ſignificat, illum qui aliquando deficit à ſermone Chriſti, nunquam verè fuiſſe diſcipulum Chriſti, licet aliquando ſyncerè ejus ſermonem ſervaverit: vel illum qui aliquando ſervavit ſermonem Chriſti, & tum diſcipuli nomen obtinuit, ſi tamen deficiat poſtmodũ indignum eſſe qui diſcipuli nomine appelletur. Itaq; , ſi habeatur ratio præſentis ſtatus, verè eſt diſcipulus, ſi conſequentis ſtatus, non eſt verè diſcipulus, ſeu non meretur nomen illud quod aliquando deſerit. Niſi quis dicat neminem unquam ſyncerè obſervâſſe ſermonem Chriſti, qui ab illo deficit. Quod eſt probandum. Locus *Rom. 8. Quis nos ſeparabit à dilectione Dei*, nihil ad rem facit. Eſt n. conſolatio quâ confirmantur fideles adverſus omnia præſentia & ingruentia

 mala.

mala. Nihil omnino illorum poſſe efficere, ut Deus amare deſinat quos in Chriſto amare cæpit. *Rom 11.* non magis negato commodat. Nam licet *Deum donorum ſuorum non pæniteat*, poteſt tamen quis dona Dei quæ accepit abjicere. Quod affers ex *2.Tim.2.* propoſito non patrocinatur. *Novit* enim *Dominus ſuos*, etiamſi nonnulli ex fidelibus deficiant à fide. Dici enim poteſt Deum illos nunquam pro ſuis agnoviſſe notitiâ quæ eſt prædeſtinationis adminiſtratrix, de qua hic agitur. Subveniat hic diſtinctio Auguſtini, *quod nonnulli ſint filij ſecundum præſentem juſtitiam, nonnulli ſecundum præſcientiam & prædeſtinationem Dei.*

Gratia ſecunda definitio.

Gratia ſecunda, inquis, eſt vel imputata vel inhærens: phraſis iſta minus rectè ſonat auribus meis. Putavi hactenus gratiam non imputari, ſed imputare. Sic ad Rom.4. Merces non imputatur ex gratia, ſed ex debito. Iuſtitia dicitur imputari & quidem ex gratia ſine operibus, ibidem. Sed omiſſo eo, rem videamus. Quæſtio propoſita fuit quatenus fideles amittant gratiam & Spiritum ſanctum. Reſpondes (reſpectu gratiæ imputatæ, quæ in juſtificatione ſita eſt, cujus pars eſt remiſſio peccatorum) *remiſſionem peccatorum non reddi irritam.* Eſto. At poſt remiſſionem peccatorum nonnullorum impetratam peccant fideles & graviter labuntur. Quod ſi contingat illos non reſipiſcere actu, an tum remiſſionem obtinebunt? Reſpondes, *non obtenturos.* Hinc ego concludo, illos gratiam illam remiſſionis peccatorum amittere poſſe. At excipis, *fieri non poſſe, ut non reſipiſcant.* Audio id dici, at probationem ejus deſidero: non quidem quod electi hinc diſcedere non poſſint ſine pænitentiâ finali, ſed quod qui ſemel fideles fuerunt, vitam in impænitentia finali deponere non poſſint. Hoc ubi probaveris, non neceſſe

Gratia remiſſionis peccatorum an amitti poſſit.

erit

erit ad hanc gratiæ diſtinctionem recurrere: tum enim dicere licuit, fidelem nunquam fidem finaliter amittere, & in impœnitentia mori.

Gratiam inhærentem diſtinguis in fidem, & donum fidei conſequens. In fide conſideras actum & habitum fidei. Vnde reſpondes ad quæſtionem propoſitam: fidem ſecundum habitum & potentiam conſideratam propter gratiam confirmantem non perire (licet per ſe amitti poſſit) at fidem ſecundum actum aliquem amitti poſſe. Primò, poſtulo probationem ejus quod dicis: fidem ſecundum habitum amitti non poſſe propter gratiam confirmantem. Deinde quæro, an ille actus fidei ſecundum quem fides amitti poteſt, neceſſarius ſit ad apprehendendum Chriſtum, nec ne? ſi ſit, tum excidere homo poteſt ex gratia, ſi actum apprehenſionis Chriſti amittat, ut tu loqueris; vel potius, ſi actu Chriſtum non apprehendat. Si non ſit neceſſarius, tum ſanè nullius pretij fuit conſideraſſe de iſto actu, ubi de amiſſione gratiæ agitur. 122. An fides ſecundum habitum.

At probas tum exemplo Davidis, tum Patrum ſententijs nonnullis, habitum fidei & charitatis amitti non poſſe. Exemplum Davidis nihil probat. Nam & conceſſo eo quod David poſt adulterium & homicidium commiſſum non amiſerit Spiritum ſanctum, hinc non ſequitur amitti non poſſe. Poteſt enim quis gravius peccare, & hac ratione amittere Spiritum ſanctum. At, quid ſi dixero, Davidem Sp. ſanctum amiſiſſe poſtquam adulterium & homicidium commiſiſſet. Reſpondebis ex Pſal. 51. conſtare rem aliter habere. Reſp. Pſalmum illum cantatum Davidi poſtquam à Nathane admonitus reſipuiſſet à ſceleribus iſtis. Deum autem tum temporis ad prædicationem Nathanis Spiritum ſanctum Davidi reſtituiſſe. Ad veterum dicta quod attinet, Exemplum Petri nihil præjudicat opinioni quæ ſtatuit An hujus negativam probent quæ citantur exempla & ſententia.

tuit fidem exſtingui poſſe. Nam Petrus ex infirmi-
Th3.124. tate peccavit, quæ fidem labefactat, non exſtinguit.
Auguſt. hac de re ſententia. *Gratianum* prætereo. De *Auguſtini* ſententiâ latius agendum ſemel foret, ſiquidem illam enucleatè tradere propoſitum eſſet. Si tamen quis ſcire volet quæ fuerit Auguſtini hac de re ſententiâ, videat loca ſubſequentia. *lib. 1 de Prædeſt. Sanctor. cap. 14. lib. 2. de bono perſeverantiæ. cap. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 8. & cap. 13. cap. 16, 17. 22. 23. de corrept. & gratia.* Adjungantur nonnulli loci *proſperi* qui Auguſtinianam ſententiam tenet & defendit ubique. *Ad cap. Gall. reſponſ. 7. ad objectiones vincentinas reſp. 16. de vocatione Gentium lib. 2. cap. 8. 9. 28.* Ex hiſce locis, meo judicio, apparebit, Auguſtinum exiſtimaſſe *quoſdam fideles, regenitos, juſtificatos, fide, ſpe, caritate donatos excidere poſſe & damnari, imò excidere reipſa & damnari, exceptis ſolis prædeſtinatis.*

125. Objectiones contra premiſſam explicat. Prima. Sequuntur *objectiones* quædam adverſus præmiſſam hanc explicationem. *Objectio prima. Peccatum & gratia Sp. ſancti ſimul conſiſtere nequeunt.* Reſpondes *id verum eſſe de peccato regnante, ſive quod fit pleno conſenſu voluntatis.* At negas *renatos ex plena ſeu totâ voluntate peccare.* Reſpond. primo, peccatum *regnans* non eſſe idem cum eo *quod fit plena voluntate & conſenſu.* Nam illud eſt in genere qualitatis ſeu habitus, hoc in genere actionis, & per hoc via ſternitur illi. Vnde facilè conſtat *peccatum regnans cum gratia Sp. ſancti conſiſtere non poſſe.* Verum & hoc eſt, *in renatis peccatum non regnare.* Antequam enim hoc fiat, neceſſe eſt ut gratiam Spirit. ſancti peccatum mortificantem & vim ejus inhibentem rejecerit. Quare perſiſtendum in altero, & videndum, *an renati nonnulli pleno conſenſu voluntatis peccent, nec ne.* Tu negas, & rationem negationis adfers *ex principio & gradibus tentationis*; illa videamus.

deamus. *Principium tentationis* ponis *concupiſcentiam ſeu nativam corruptionem*. illam ais eſse *ſolùm in homine non regenito, qui totus ſit caro. In homine verò renato carnem ſimul eſſe & ſpiritum, ſed in gradibus remiſſis, ita ut partim ſit caro, partim ſpiritus*: unde concludis, *concupiſcentiam cum gratia Sp. ſancti conſiſtere poſſe, modò non regnet*. Reſp. licet adverſus concluſionem illam parùm habeam, tamen quæ præcedunt non in univerſum probare poſsum. Sunt enim in illis nonnulla falſa, & eſt imperfecta deſcripſio. Falſum eſt quod dicis, *hominem non regenitum totum eſſe carnem*, hoc eſt, in illo nihil eſſe niſi carnem. Quo enim nomine appellabitur *veritas* illa, quam impij dicuntur *detinere in injuſtitia?* Quid eſt *conſcientia accuſans & excuſans?* Quid *cognitio legis qua convincuntur peccatorum ſuorum?* illa omnia nomine *carnis* venire nequeunt. Sunt enim bona & carni adverſa. Fateor tamen in homine irregenito Spiritum ſanctum non habitare. Imperfecta eſt deſcriptio, quia omiſſa eſt explicatio proportionis quæ eſt inter carnem & Spiritum in homine renato, quæ addenda fuit, quod Spiritus in homine renato prædominetur, & quod à parte prædominante renatus nomen *ſpiritualis hominis* ſortiatur, adeò ut nomine *carnalis* venire non poſſit. At nota inſuper concluſionem eſſe de concupiſcentiâ, quæ eſt in qualitatis prædicamento, cum quæſtio fuerit de peccato actuali, an *peccatum actuale conſiſtere poſſit cum Sp. ſancti gratia?*

An homo irregenitus totus ſit caro?

Videamus *gradus tentationis*. *Primum* gradum renatis convenire fateris, etiam *ſecundum*, & verè quidem. Sed *Paulum* iſta de cauſa *queri de captivitate ſuâ quod delectaretur moroſa cogitatione de perpetrando peccato*, id ex textu evinci nunquam poterit. Agit enim ibi de peccato actu ipſo perpetrato. Quod nolo facio. *Tertium* 126.

Quinque Gradus tentationis.

Quatenus tertius homini renato poſſit tribui.

Tertium gradum, qui eſt *conſenſus voluntatis de malo perpetrando*, etiam renatis tribuis, *ſed remiſſiorem, ſecundum quem ita velint, ut etiam nolint peccatum perpetrare*, idque putas exemplo *Pauli ad Rom.* 7. comprobari poſſe. At velim hic conſideres, quomodo hæc inter ſe conſentiant, ut circa unum eundemque actum numero duplex ſit, & quidem contraria voluntas ſeu volitio, etiam tum cum actus ipſe perpetratur. Antea forte, cum adhuc in dubio eſſet animus, & caro contra Spiritum, Spirituſque viciſſim contra carnem concupiſceret, id dici potuit: at ubi jam caro ſuam cõcupiſcentiam in actum producit, hoc eſt, facit quod contra Spiritum concupivit, tum ſanè Spiritus concupiſcere deſijt: aut dicendum, hominem renatum peccatum ex concupiſcentia carnis patrare, Spiritu fruſtra contrà concupiſcente; hoc eſt, carnem fortiorem eſſe Spiritu, & Spiritus concupiſcentiam vinci à carne; contra id quod Scriptura dicit, *fortiorem eſſe qui in nobis eſt, illo qui in mundo eſt*, & contra ſtatum renati, in quo Sp. prædominatur carni, neque fit ut caro ſuperet, niſi Spiritu quieſcente & pugnam intermittente.

At dicit Scriptura Rom. 7. renatum hominem *velle bonum & non facere, nolle malum & facere.* Reſp. iſto loco de renato homine non agi, ſed de eo qui eſt ſub lege. Verum eo etiam conceſſo, dico, fieri non poſſe ut volitio & nolitio ſimul ſint circa eundem actum. quare illa volitio quam actus ſequitur, eſt volitio pura puta & efficax: altera non tam volitio eſt quàm velleitas dicenda, quam non Spiritus ſanctus contra carnem concupiſcens efficit, ſed conſcientia, ſeu lex mentis in homine exiſtens, quæ non deſinit contra carnem niti, uſquedum & illa cauteriata, & omni ſenſu exuta fuerit. Ille autem reniſus conſcientiæ non efficit ut homo

homo non peccet pleno conſenſu, ſed potius peccatum aggravat, & declarat quàm vehemens ſit voluntatis conſenſus in peccatum à carnis concupiſcentiâ oblatum, quum ne conſcientia quidem reclamans impedire voluntatem à conſenſu iſto potuerit. Noxia igitur eſt & periculoſiſſima opinio, quæ ſtatuit hominem renatum non peccare pleno conſenſu, quum morſum ſentit conſcientiæ reclamantis peccato, quod voluntas vadit perpetratum. Id ipſum quia omnibus accidit, qui aliquo ſenſu juſti & injuſti tanguntur, proclive admodum illis erit ſibi perſuadere, quod quum non peccent pleno voluntatis conſenſu, certum ſuæ regenerationis indicium habeant. Ergo, ſi plenus voluntatis conſenſus in peccatum cum Spiritus ſancti gratia cõſiſtere nequit, certum eſt renatos aliquando Sp. ſancti gratiam amittere, propterea quod pleno voluntatis conſenſu peccent, quando peccant contra conſcientiam. *Reniſus conſcientiæ peccatum aggravat.*

127. *Quartus gradus* *An renatus in eodem actu peccet & non peccet.*

Quartum gradum ſtatuis *ipſam mali operis in actum eductionem*. Rectè. Sed *diſtinctio* quam adfers, Scripturis comprobari nequit. Nam renatus cum peccat, peccat victus concupiſcentiâ carnis, quieſcente ſpiritu regenerationis, eodemque peccatum non deteſtante, niſi *ante peccatum* quum nondum voluntatis conſenſus acceſſit ſuaſione concupiſcentiæ, & *poſt peccatum* ubi revivere ſpiritus inceperit. *Deteſtatio* autem de qua tu loqueris, eſt nihil aliud quam conſcientię actus accuſantis illum & ante peccatum & poſt peccatum perpetratum. Totus itaque homo peccat, ſed non *ſecundum illud principium quo renatus eſt*. Quod addi non neceſſe erat; quis enim id in dubium vocet? Verum & hoc de homine ſub lege dici poteſt, quod non peccet ſecundum legem mentis, hoc eſt, conſcientiam legem

appro-

approbantem, ſed ſecundum carnē tantum. Quare vides rem hanc aliter deſtingui debuiſſe. Neque hoc concedendum vedetur, *quod actio à regenito patrata minus ſit vitioſa quàm ab eo in quo peccatum regnat.* Actiones enim vitium & pravitas ex voluntatis in peccatum vehementi conſenſu eſt dijudicanda. Vehementius autem fertur in peccatum, qui Spiritus ſancti contra concupiſcentis actum reijcit, & carnis concupiſcentiam ſectatur, quam qui carnis concupiſcentiâ ſolâ conſcientia oppugnans eidem tandem cedit. Sic longè gravius fuit peccatum Davidis adulterium & homiciduum committentis, quam Gentilis cujuſvis eadem peccata perpetrantis; quemadmodum gravius peccarunt Bethzaiditæ & Corazitæ quam cives Tyri & Sydonis, propterea quod peccantes pluribus rebus à peccato perpetrando impedire valentibus reſtitêre quam eſt.

An in eodem actu minus peccet quam is in quo peccatum regnat.

Vltimus gradus.

Vltimum gradum dicis eſſe, *quando peccatum frequenti iteratione confirmatum, exit in habitum.* Iſtum gradum Græcis dicis eſſe τὸ ἀποπλεῖν. Sed liceat mihi bonâ tuâ veniâ negare illud Græcis eſſe ἀποτελεῖν. Nam *quartus grrdus* eſt ἀποτελεῖν, idem quod peccatum patratre, peccatum parere. Hic verò gradus non tam eſt peccati gradus quam peccantium, quorum alij longius alijs progrediuntur. Hunc gradum tu negas accidere renatis: quod probādum tibi reſtat. Perpetua eſt in omnibus iſtis diſtinctionibus petitio principij. Qui n. dicunt renatos poſſe amittere gratiam Spirit. Sancti, illi aiunt etiam renatos non peccare modo, ſed & peccatis perſeverare, & habitum peccati contrahere.

128. *Altera objectio.*

Altera objectio quam tibi objicis eſt. *Adamus adhuc integer defecit totaliter: ergò multò magis ij qui poſt Adami lapſum nati & regeniti crederint.* Vis argumenti

argumenti pendet à paritate ſeu æqualitate ſtatus utriuſque: Adami, ſecundum quem creatus fuit in juſtitia & ſanctitate verâ: poſterorum, ſecundum quem regenerati ſunt in juſtitia & ſanctimoniâ veritatis. Tu nodum ſolvis monſtratâ diſſimilitudine. At diſſimilitudo iſta quæ eſt inter utrunque ſtatũ, non facit ut regeniti deficere totaliter non poſſint. Neque enim hoc dicitur loco *Auguſtini*, quem citas. Vtut enim regeniti velle habeant quod poſſint, quo dono Adamus caruit ex Auguſtini ſententiâ: hinc tamen non ſequitur illos donum hoc repudiare non poſſe, & ultro abjicere. Licuit alia inſuper adferre quibus ſtatus fidelium in Chriſto differt à ſtatu primævo Adami in juſtitia. Nam inter alia hoc eſt eximium, quod ille ſtatus non habuit promiſſionem remiſſionis peccatorum, ſi cõtingeret Adamum vel ſemel peccare: fidelium verò iſtâ promiſſione ſit beatior: *peccatorum illorum non recordabor amplius*. Vnde accidit ut fides Dei non reddatur irrita, etiamſi fœderati ipſius peccent. *Rom.* 3. Eſt enim fœdus gratiæ & fidei, non juſtitiæ & operum. Pone tamen quaſcunque voles differentias utriuſque ſtatus, neceſſe ſemper erit ut fatearis perſeverantiam voluntariam liberam & mutabilem in utroque ſtatu ad ſalutem neceſſe fuiſſe. Homo enim non perſeverat neque in hoc neque in illo ſtatu niſi volens & liberè. Quod eouſque verum eſt, *ut Deus etiam à perſeveraturis illam mutabilitatem, quæ poteſt nolle, non auferat*. ut eſt in libro de vocatione gentium ſecundo capite. 28.

Objectionem tertiam hanc ponis. *Membrum meretricis non eſt membrum Chriſti. At fidelis, qui actu membrum Chriſti eſt, poteſt fieri membrum meretricis, & per conſequens deſinere eſſe membrum Chriſti.* Reſpondes ad objectionem, per diſtinctionem *mem-* 120. Objectio tertia.

Digitized by Google

bri. At diſtinctionibus iſtis opus non fuit. Nam primò, de *apparente* membro non agitur, ſed de *vero.* Eſt enim *apparens* membrum, æquivocè membrum, & propterea definitionis non particeps, quare ſyllogiſmo quatuor erant termini. Neque agitur de membro quod *deſtinatione eſt tale*, ſcimus enim quod omnes in univerſum homines qui deſtinatione ſunt membra Chriſti, vel potius, deſtinati ſunt ut ſint membra Chriſti, membra Satanæ ſunt, antequam actu ad Chriſtum adducantur eiq; uniantur. Quare quum de membris quæ actu talia ſunt in objectione agatur, quorſum iſtæ diſtinctionum ambages quæruntur? De *actu* verò *membris* dicis, *quod alia viva ſint, alia ſemimortua. Utraque verò ſecundum electionem membra.* Si ita eſt, obtines propoſitum: quis enim ita deſipiat ut dicat electos finaliter excidere. At negabunt illi quos tibi facis adverſarios, omnia vera membra Chriſti eſſe prædeſtinatione talia. Dicent enim nonnulla eſſe talia ſecundum præſentem ſtatum, juſtitiam, & inſitionem præſentem; Sed videamus reſponſionem tuam, poſita diſtinctionis iſtius veritate. *Verum & actu vivum membrum, & quod manet tale, non poteſt eſſe membrum meretricis*, inquis. Sanè nihil mirum. Eſt enim identica & propterea inanis propoſitio. Membrum Chriſti quod manet tale, non eſt membrum meretricis: id non eſt reſpondere ad quæſtionem hanc; an membrum vivum Chriſti perpetuo vivum Chriſti membrum maneat. Dicebatur enim in objectione, vivum membrum Chriſti fieri meretricis membrum, & propterea non manere Chriſti membrum. Eſt ergò petitio principij in tua ad argumentum illud reſponſione. *Semimortuum* autem dicis *Sp. ſanctum aliquando quantum in ipſo eſt amittere.* At unde fit ſemimortuum? nonne ex totaliter

vivo

Digitized by Google

vivo? niſi forte dicas quum inſeritur Chriſto ſemimortuum eſſe. quod ipſe abſurdum eſſe vides. Ratio autem hujus rei ita habet ſecundum illos qui contra te diſputant. Initio fidei in Chriſtum & converſionis ad Deum fit fidelis membrum Chriſti vivum: quod in fide Chriſti perſeverans, & conſcientiam illæſam ſervans manet vivum membrum. At ſi contingat illud ſegniter agere, ſui curam non habere, peccato locum dare, fit paulatim ſemimortuum: & ſic tandem progrediendo ulterius, prorſus moritur, & membrum eſſe deſinit. Hæc tibi refutanda fuerunt, quæ tantum abeſt ut confutes, ut potius per diſtinctiones tuas ſtabilias. Sanè *Perkinſe* negligentius hæc tractaſti quam rei dignitas & tua eruditio merentur.

Erratum nonum, quod vocas, per errorem ſententiæ adverſariæ impingitur: non enim hoc dicunt, neque ullo modo ex illorum ſententia deduci poteſt. Sed hoc ſentiunt. *Hominem libero ſuo arbitrio recipere gratiam quæ ipſi divinitus obtingit, qualiſcunque illa ſit.* Nam quemadmodum gratia ſervat, ita liberum arbitrium ſervatur, & gratiæ ſubjectum eſt liberum arbitrium hominis. Quare neceſſum eſt ut liberum arbitrium concurrat ad conſervandam gratiam datam, adjutum tamen à gratia ſubſequente; manetque ſemper in poteſtate liberi arbitrij gratiam datam rejicere, & ſubſequentem repudiare: quia gratia non eſt omnipotens actio Dei, cui reſiſti à libero hominis arbitrio non poſſit. Et quandoquidem res ita habet, exiſtimant illi ijdem hominem gratiam abjicere poſſe & deficere. Vnde vides fruſtraneam ſumi abs te operam, quum erratum illud quod impingis ſententiæ iſti, refutas. At conſideremus tamen & illa eadem: fortè dabitur occaſio aliquid annotandi, quod ſcitu non eſt indi- 130. *Erratum nonum.* *Expenditur ejuſdem refutatio.*

 gnum.

Digitized by Google

gnum. *Tribuit*, inquit, *hæc ſententia liberum arbitrium flexibile in utramque partem ex gratia ſingulis hominibus*. Sed, an tu negas liberum arbitrium eſſe flexibile in utramque partem, addo & ſine gratiâ? flexibile enim eſt natura ſua:& ut malo addictum in ſtatu peccati, ita capax boni; quam capacitatem illi gratia non donat: ineſt enim illi à natura. At reipſa ad bonum non flectetur niſi per gratiam, quæ inſtar formæ eſt potentiam & capacitatem materiæ in actum producentis, quanquam per ſe ſufficiens ſit ad malum. *Auguſt. de præd. Sanctorum. cap. 5. Poſſe habere fidem & charitatē natura eſt hominum, habere autem eſt gratia fidelium.* At fortè male te habet, *quod ſingulis hominibus id ineſſe* dicatur: citra cauſam id ægre fers. Senſus enim eſt, non quod omnibus hominibus gratia illa adſit qua liberum ipſorum arbitrium ad bonum actu flectatur: ſed quod omnibus inſit tale arbitrium quod flexile ſit in utranque partem accedente gratiâ. At docent, *eſſe in hominis arbitrio applicare ſe ad gratiam datam ope univerſalis gratiæ, vel eandem reſpuere impotentiâ naturæ corruptæ*; inquis, ſed quid hîc deſideras? ut pro *univerſalis gratiæ* nomine *particularis* ponatur dices. Atqui quis unquam dixit, *hominē ad gratiam particularem datam ſe applicare poſſe vi univerſalis gratiæ?* neminem ita deſipere poſſe exiſtimo: actus enim in objectam gratiam particularem eſt à liberò arbitrio à gratia particulari adjuto. Illa autem, *reſpuere impotentiâ*, incommodè junguntur: *impotentia* enim non *reſpuit*, ſed ejus eſt non accipere poſſe, *pravitatis* eſt *reſpuere*. Quum ergò ipſe pro arbitratu tuo *univerſalem gratiam* poſueris, contra propriam umbram depugnas. Conſtat enim *potentiam credendi in actum non produci, niſi per auxilium gratiæ alterius ſubſequentis, quam particularem, ſeu ſpecia-*

ſpecialem vocamus propterea quod non, ut natura, omnibus & ſingulis hominibus contingat.

Loca Scripturæ quæ adfers non faciunt ad hoc propoſitum. Priora enim duo accommodata ſunt ad probandum, quod fideles non diſcedant à Chriſto, ſed adde juxta *Auguſtinum* & auctorem libri de *vocatione Gentium*, fideles qui ſunt prædeſtinati ad vitam, quibus ſolis perſeverantia obtingit. Loca *Auguſtini* docent gratiam prædeſtinatis præparatam, certò illorum corda movere, neque ab illis reſpui: propterea quod Deus ita ſuadeat ut aptum illis novit, & congruum quo perſuadeantur. Et hanc ille vocat *Gratiam efficacem*, quam contra *ſufficientem* idem ille ſemper diſtinguit. Tu verò *Auguſtinum* citans illam diſtinctionem ſatis ſuperciliosè rejicis At, quibus argumentis? quia *nulla ſit ſufficiens gratia ad converſionem quæ non ſit efficax*. Nego, & natura ipſa reclamat tuæ adfirmationi, ſufficientiam ab efficacitate diſtinguens. Deus ſufficit multis mundis creandis, non tamen efficaciter id facit. Chriſtus ſufficiens eſt ad omnes homines ſalvandos, non tamen id facit efficaciter. At tu forte efficacem cauſam intelligis quæ efficere poteſt, & ſic ſanè cum efficiente eadem eſt. At qui diſtinguunt inter ſufficientem & efficacem, hanc definiunt quæ efficit reipſa effectum. Neque probas intentum eo quod dicis, quia *deſit homini liberum arbitrium in ſpiritualibus*. Eſto. *At ſi gratia libertatem arbitrij reſtituat, an non tum in libero arbitrio vel agere poteſt ſufficienter, vel efficaciter agit?* Neque ad rem facit quod *mortui ſumus, & ſufficientia noſtra tota eſt ex Deo*: qui gratiam ſufficientem ſtatuunt, id non negant. Neque *ἀδυναμία illa triplex* gratiam ſufficientem tollit. Qui enim illam ſtatuunt, dicunt gratiam ſufficientem poſſe triplicem iſtam impotētiam tollere,

131. Loca Scripturæ.

Auguſtini. 132. 133. 134.

Diſtinctio gratiæ in ſufficientem & efficacem vindicatur.

& efficere ut homo oblatam gratiam recipiat, receptam uſurpet, & conſervet.

Conaris deinde probare ex neceſſitate *quintuplicis gratiæ, prævenientis, præparantis, operantis, cooperantis, & doni perſeverandi*, nullam eſſe gratiam ſufficientem, propterea quod *nulla ex quinque iſtis gratiis ſola ſit ſufficiens ad ſalutem, verum omnes ſimul junctæ ſint neceſſariæ*. At neque illa conſequentia eſt bona. Nulla eſt ſufficiens gratia, quia nulla ex quinque gratiis ſola ſufficit: à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter non valet conſequentia: item à diviſo ad non diviſum cõcluſio eſt aſyllogiſtica. Quin & illæ ipſæ gratiæ, *præveniens* nempe & *præparans*, aut ſufficientes ſunt aut efficaces. *Prævenit* n. Deus ſufficienter & efficaciter, *præparat* itidem ſufficienter & efficaciter. Quæri poſſet an non idem de *operante & cooperante* gratia dici queat. Concedamus tamen illas propriè pertinere ad gratiam efficacem: Nihilominus dicent qui ſufficientem defendunt, haſce poſteriores paratas eſſe & expoſitas omnibus ijs qui per ſufficienter prævenientem & præparantem gratiam moveri ſe eò, quò intendit gratia, paſſi fuiſſent: & poſt illas ipſum quoque donum perſeverandi. Quare iſta ratione ſufficientem gratiam non refutaſti, quatenus contra efficacem diſtinguitur. Ipſas verò quintuplicis iſtius gratiæ definitiones non examinabimus; quia id non eſt ex ſcopo hujus tuæ diſputationis.

Simili deinde conaris refutare eandem diſtinctionem. At illud multum eſt diſſimile. *Moles* enim movetur naturaliter & neceſſariò adhibitis viribus gravitatem ipſius excedentibus: at nos homines movemur ſecundum modum libertatis, quam Deus voluntati indidit, unde liberum arbitrium dicitur. Poſſet hic non incommodè adferri ſimilitudo quam in tra-

In tractatione de prædeſtinatione uſurpat cardinalis *Contarenus*, oppoſita iſti tuo ſimili. Ponit in lapide duplicem gravitatem, unam naturalem, alteram adſcititiam. Vires quæ ſufficiunt attollendo lapidi ſola nativa gravitate vergenti deorſum, non ſufficient ſi acceſſerit gravitas illa adſcititia; impediturque efficientia ſufficientium virium per adſcititiam gravitatem. Videmus id clarè in athletis luctantibus. Conatur alterum alter attollere de terrâ, atque ita ſublatum proſternere. Potens eſt uterque & levi momento id præſtare antagoniſtæ ſuo, ſi ſolo nativo corporis pondere nitatur adverſus attollentem; at quia tolli non vult, ſeipſe quantum poteſt & adverſarium deprimit, robore nervorum & oſſium uſus. quod longè excedit corporis ipſius gravitatem. Ita eſt homini agnata ex primo primi parentis peccato gravitas quæ nativa dicitur, vel dici poteſt. Eſt alia ex propriâ malitiâ hominis adſcita, quæ non tam ineſt, quàm adeſt, ad impediendum ne gratiæ ſufficientis vires ad tollendam gravitatem nativam id efficiant quod ſine impedimenti iſtius poſitione valerent. Neque tollitur flexibilitas arbitrij noſtri, aut electio noſtra per cõcurſum iſtorum quinque donorum, ſed hoc efficitur per concurſum quintuplicis iſtius gratiæ efficacis, ut arbitrium quod ſua natura flexibile eſt in utramq; partem, & electio quæ inter duo liberè eligere poteſt, certò & infallibiliter ad id incliner, quò motio quintuplicis gratiæ impellit. Quare & illa quæ ſequuntur verba corrigi velim, & pro *inflexibili affectu*, poni *certò & infallibili affectu*. Niſi enim id ſtatuamus hominis adfectum alio moveri poſſe, etiam tum cum movet gratia efficax, ſequetur voluntatem hominis non ſecundum modum libertatis, ſed ſecundum modum naturæ moveri, & ſic

Simile Contareni.

 non

Digitized by Google

non *liberum arbitrium*, ſed *hominis natura* ſalvabitur. Liberum verò arbitrium, ſaltem quod ad uſum ipſius, tolletur per gratiam, quum gratiæ ſit non tollere ſed corrigere naturam ipſam, ſicubi vitioſa facta eſt.

Neque repugnat iſtis quod de *promiſſo Spiritu* dicitur. Nam *Spiritus qui facit ut actu ambulemus*, non tollit libertatem arbitrij & electionis humanæ: ſed ita agit in libero arbitrio, prout aptum & congruum novit ut certò & infallibiliter moveatur. Idem de *tractu Patris* intelligi velim. Quæ ſequuntur huic doctrinæ infirmandæ non faciunt. Nam per *poſitionem gratiæ efficacis agentis in iis quos Deus certo & infallibiliter vult converſos & ſalvatos*, non tollitur gratiæ ſufficientis exiſtentia: imò nec ponitur per ejuſdem poſitionem, id quod tu concludis. Ergò verè fideles non poſſunt non perſeverare. Certam enim effectus exiſtentiam inde deducere licet, ſed non neceſſariam. Cujus diſtinctionis ignoratio cauſa eſt quod *ſufficientem gratiam* negandam tibi putaſti.

Obiectionis primæ pro grat. ſufficiente refutatio expenditur. Sequitur nunc reſolutio nonnullorum locorum Scripturæ quibus illi qui gratiam ſufficientem ponunt, uti ſolent ad illius probationem. Videris autem illos ex *Bellarmino* deſumpſiſſe, qui iſto eodem ordine illos proponit. Videamus refutationem.

136. *Ex Eſa. 5. duplex argumentum. Primum.* *Primus* locus eſt ex *Eſa. 5.* Inde *Bellarminus duplex argumentum* deſumit pro ſtabilimento gratiæ ſufficientis. *Prius* eſt tale, ut id in ſyllogiſmi formam redigamus. *Qui fecit vineæ ſuæ omnia quæ neceſſaria erant ut ea fructum facere poſſet, ille ſufficientem culturam adhibuit ad fructum ferendum. At Deus. Ergo.* Majoris veritas eſt perſpicua ex terminis. Conſtat enim definitione & definito. Nam *ſufficiens*

ſciens cultura eſt per quam omnia ad fructum faciendum neceſſaria ſunt adhibita. Minoris veritas eſt in textu. *Qui enim fecit omnia quæ facere debuit ad fructificationem, ille neceſſaria adhibuit.* Neque poſſet Deus jure dicere iſta verba, niſi omnia neceſſaria adhibuiſſet. *Ergò ſequitur concluſio. Reſponſio* eſt per diſtinctionem *duplicis ſufficientiæ*, & *duplicis vineæ. ſufficientia externorum mediorum, & æternæ gratiæ. Vinea bona & mala.* At in reſponſionis priore parte conceditur quod illo loco probatur. Si enim externa illa media talia ſunt, ut per illa ſufficienter ad ſalutem invitarentur & ducerentur, niſi fuiſſent illorum adeò perverſa & prava ingenia, ut tu loqueris, tum ſequitur illa media ſufficientia fuiſſe. Neque opus eſt ad ſufficientiam iſtis medijs gratiæ tribuendam, ut accedat interna gratia certò commutans vineam malam in bonam. Imò dici poteſt neque internam gratiam defuiſſe quanta ſufficiebat ad commutationem cordis, vel ſaltem non defuturam fuiſſe niſi illi perverſitate ſua externa media repudiaſſent. Diſtinctio *vinæ bonæ & malæ*, ad rem hanc non facit. Hoc enim ipſum eſt de quo Deus conqueritur, vineam ſuam ita fuiſſe perverſam, ut ſufficienti culturæ adhibitæ reſpondere noluerit,

Alterum argumentum eſt hujuſmodi. *Si vinea iſti non dedit Deus omnia neceſſaria ad proferendas uvas, tum abſurdè diceret Deus, exſpectaſſe ſe ut faceret uvas. At bene dicit & jure ſuo ſe uvas exſpectaſſe. Ergò dedit illi omnia ad proferendas uvas.* Majoris veritas eſt certa. *Novit enim Deus vineam fructus proferre non poſſe, quæ neceſſarijs nonnullis ad fructilationem ſit deſtituta, & ſi id novit, ſcit etiam fruſtraneum eſſe imò ſtultum exſpectare uvas à vinea quæ uvas ferre non poſſet.* Minor eſt in textu. Sequitur ergò conſequens, *ſufficientem gratiam non defuiſſe vineæ.* **Secundum.**

Quomodo Deo tribuatur exſpectatio.

Operæ autem pretium eſt conſiderare quid illa *exſpectatio divina* ſibi velit, & quomodo Deo rectè tribuatur. *Exſpectatio* quâ actus aliquis ab aliquo exſpectatur, nititur probâ cognitione ſufficientiæ quæ ineſt vel adeſt ei cui actus incumbit præſtandus neceſſariæ ad actus prеſtationem, ſecus irrationalis fuerit exſpectatio. Ex tribulis nemo ficus, ex ſpineto roſas exſpectat. Hæc ergò *divina exſpectatio*, niſi irrationalem illam dicere velimus, quod eſt blaſphemum, nititur eâdem cognitione. Neque obſtat, quominus illa *exſpectatio* Deo tribui poſſit, propterea quod per infinitatem ſcientiæ ſuæ novit ex ſufficientia iſtarum virium nullum effectum ſecuturum. Illa enim ſcientia omnino non præjudicat ſufficientiæ cauſarum, quâ nititur exſpectationis æquitas & ratio. Verum quidem eſt illam ſcientiam efficere quominus Deus falli poſſit. Fallitur autem exſpectans qui fruſtra exſpectat, & cujus exſpectationi non reſpondet eventus. Vnde concludere erit proclive *exſpectationem* Deo nonniſi per *ἀνθρωποπάθειαν* attribui. Verum & hoc conceſſo, *nihilominus* ſequetur ex eo quod Deo exſpectatio licet impropriè tribuitur, vires *ſufficientes* adfuiſſe illi à quo actu exſpectabatur. Sed, ſi in exſpectatione non tantum illam cognitionem, verum & ſummum deſiderium conſideremus, quo, cui exſpectatio tribuitur, fructuum productionem poſtulat, iſto reſpectu Deo propriiſſimè exſpectatio tribuetur. Nihil enim æquè deſiderat ab hominibus, nulla re æquè delectatur. Quod etiam iſtâ parabolâ planiſſimè eſt expreſſum. Redeamus.

Inſtantia Perkinſi.

Ad ſecundum iſtud *argumentum* nihil dicit *Perkinſus*, ſed aliam inſtantiam ponit quam ſibi facilius refutabilem exiſtimavit. Sed & illam cum reſponſione introſpiciamus. Inſtantia eſt: *Si gratiam proferendi*

rendi fructus non dedit, quæ tamen nō niſi ipſo donante haberi poteſt, tum non habet Deus juſtam cum Judæis expoſtulandi cauſam. Reſponſio eſt *per negationem conſequentiæ*, cujus negationis triplex adſignatur ratio. Prima eſt *quia non debet gratiam, nemini enim eſt obligatus.* Secunda, quia *acceptam in primis parentibus abjecerunt.* Tertia, quia *objecta non expetunt de novo nec curant.* Imò potius rem bene penſitanti una eſt ratio, ſed tribus iſtis partibus conſtans. Nam cauſa cur Deus jure expoſtulare poſſit cum non ferentibus fructum, hæc eſt, *quod gratiam ad id ſufficientem habuerunt, ſed rejecerunt*; cui cauſæ confirmandæ & adſtruendæ additur, *quod Deus non teneatur ſecundo dare gratiam, & quod, etiamſi teneretur, tamen non negaverit cupientibus, ſed non det non cupientibus, imò nec curantibus de gratia.* Cauſa iſta juſtæ expoſtulationis examinanda eſt, & quidem tantò diligentius, quantò frequentiùs uſurpatur. Quæritur igitur, *an Deus poſſit jure expoſtulare quod fructus bonos non edant illi, qui gratiam ad iſtos producendos neceſſariam in primis parentibus acceptam abjecerunt, ſeu potius amiſerunt, Deo illam juſto judicio auferente.* **Examinatur ad hanc data Reſp.**

Ad thematis illius tractationem neceſſe eſt ut primum diſpiciatur *an Deus fructus poſtulare poſſit, ab ijs qui gratiam ad iſtos producendos neceſſariam in primis parentibus acceptam punitione Dei amiſerunt*, hoc eſt, *qui gratiâ neceſſariâ ſunt deſtituti, licet ſuo ipſorum merito?* ex quo facile ſequetur ſolutio quæſtionis, an poſſit jure poſtulare cum iſtis talibus, ſi fructus non producant? Ad primum igitur quod attinet. Omnis poſtulatio divina quâ à creatura aliquid poſtulat, lege præſcribitur. Lex autem duobus conſtat partibus, mandato & ſanctione. Mandatum quo actus præſcribitur vel vetatur, hoc non debet **An Deus fructus poſſit poſtulare ab ijs qui gratia bonorum neceſſaria deſtituuntur.**

ſuperare

arboris ſimilitudine. Arbor quæ fructum non fert meretur excidium: at ubi iſto ſupplicio affecta eſt, nemo ullo jure ab illa fructum poſtulare poteſt. *An cum talibus ſi fructus non ferant poſſit expoſtulare.*

Hinc ergò ſequitur ſecundum: *Deum non poſſe jure expoſtulare cum illis, qui fructum non producunt, ſi gratia ad id neceſſariâ ipſa punitione Dei ſunt deſtituti.* Neque ad rem facit, quod Deus non teneatur illis reſtituere gratiam. Nam ſicuti non tenetur reſtituere gratiam, ita non poteſt poſtulare actum obedientiæ: & ſi vult actum poſtulare, tenetur reſtituere gratiam ſine quâ actus non eſt præſtabilis. Sic neque hoc ad rem facit, quod amiſſam gratiam non expetant. Eo enim bis merentur non recipere gratiam, tum quia ſuâ culpâ amiſerunt, tum quia amiſſam non expetunt: ſed eo ipſo non accipit Deus jus poſtulandi actum ſine illa gratia non præſtabilem. Hæc ad reſponſionem inſtantiæ oppoſitam.

Objectio ſecunda eſt ex loco *Math. 23. Quoties volui congregare tuos filios, at tu noluiſti.* Ex quo loco *Bellarminus* ita argumentatur ad probandum eſſe aliquam gratiam ſufficientem. *Si non juvit Chriſtus Judæos ut poſſent velle, quos ſciebat per ſe non velle, tum non potuit jure conqueri de nolentibus. At jure conqueſtus eſt de nolentibus. Ergò juvit eos ut poſſent velle.* Nititur illa argumentatio hac hypotheſi, *quod nemo jure conqueri poſſit de aliquo, quod actum non præſtiterit quendam, ad quem præſtandum vires ſufficientes non habuit.* *Secunda objectio.*

Reſponſio tua ad illam objectionem eſt *duplex. Prior* quæ eſt per diſtinctionem voluntatis *beneplaciti* & *ſigni* ad rem objectionis prorſus non facit. Neque enim dicit *Bellarminus* Chriſtum voluiſſe illos colligere voluntate beneplaciti, ſed apertè negat, & ex ipſo loco id comprobari poſſe adfirmat. Nam collectio quæ fit per voluntatem *beneplaciti*, non *Examinatur prima reſp.*

ſufficiens

ſufficiens modo eſt, ſed & efficax. Eſto ergò collectio iſta per voluntatem quæ *ſigni* dicitur, ſed & ex eo ſequitur id quod concludet *Bellarminus*. Nullo enim modo volendi vult colligere, ſi non adjuvet, vel adjuvare paratus eſt ut poſſint velle & ipſi quos vult colligere: adeoque falſum eſt id quod dicitur, *Deum poſſe velle voluntate ſigni Iudæos colligere, licet non adjuvet ut poſſint velle & ipſi.* Hujus enim voluntatis neceſſarium conſequens ſive effectum eſt auxilium ſufficiens, quo & ipſi Iudæi velle poſſint. Contradicentia autem ſunt licet indirectè, *vult colligere, &, non vult dare auxilium ſufficiens quo poſſint velle colligi Iudæi, qui niſi volentes colligi non poſſunt.* Addis huic reſponſioni id quod ad primam objectionem quoque dictum fuit, quare non neceſſe ut hic repetatur.

Secunda. *Secunda reſponſio* eſt, *quod Chriſtus hîc non loquitur ut Deus, ſed ut Miniſter circumciſionis.* Eſto. Voluit ergò illos colligere ut Miniſter circumciſionis, & quidem talis Miniſter qui poteſtatem habebat baptizandi Spiritu ſancto. Declarat ergò iſta ſua volitione ſe gratiam illis ſufficientem aut dediſſe, aut dare paratum eſſe, citra quam colligi non poterant. Verum in loco *Eſa.* 5. *Deus* ipſe loquitur, qui potens eſt efficaciter emollire & convertere corda, & inquit; *Quid amplius faciam vineæ meæ?* Reſpondebit quis ex ſenſu iſtius tuæ reſponſionis: emolliviſſes corda & convertiſſes illos & hoc decuit te facere. Nam Deus es, & ibi locutus ut Deus. Abſurda igitur & inconveniens ſolvendæ objectioni eſt iſta diſtinctio. Videmus ſanè quam infirmis fundamentis nititur ſententia iſta, quæ alias reſponſiones ad ſolvenda objectamenta probare nequit.

138. Tertia objectio. *Tertia objectio* ex 7. *capite Actorum: Vos ſemper reſiſtitis Spiritui-ſancto.* Ex quo loco dupliciter argumentatur

mentatur *Bellarminus*. Primò. *Quibus non inſpirantur bona deſideria, illi non poſſunt dici reſiſtere Spiritui ſancto. At Iudæi dicuntur reſtitiſſe. Ergò bona deſideria illis inſpirata quibus poterant converti.* Secundò. *Qui non poſſunt non reſiſtere, illi jure argui non poſſunt quod reſtiterint. At jure redarguuntur Iudæi à Stephano. Ergò potuerunt non reſiſtere:* & per conſequens ex utraque concluſione deducitur, *habuerunt gratiam ſufficientem ad non reſiſtendum imò ad aſſentiendum Spiritui ſancto.* Poſterior probatio eſt firmiſſima. Adverſus priorem quanquam aliquid dici poſſit, tamen levi additamento & illi robur dari poſſet adverſus quaſvis contradictiones. Ex Act. 7. duplex argumentum.

Sed reſponſionem tuam videamus: illa tota inepta eſt, & partim prorſus ridicula. Fatetur enim *Bellarminus* hoc non dici *quoad efficacem operationem Spiritus*. Nam diſtinguit apertè inter *ſufficientem* & *efficacem* gratiam ſive operationem. Imò hoc ipſum agit iſtis locis adductis ut doceat concedendam eſſe partitionem auxilij ſpecialis in ſufficiens & efficax. At dicitur quoad externum *miniſterium* prophetarum. Sanè. Sed *miniſterium* per quod Spiritus ſanctus vult operari: ſecus qui illi ſe opponit, Spiritui ſancto reſiſtere nequit. Subordinata ſunt illa, & huculque conjuncta, ut Spiritus per miniſterium, ſaltem ſufficienter velit operari. *Lombardi* interpretatio verè digna eſt Lombardo Scholaſticæ Theologię parente, & indigna quam tu *Perkinſe*, in tanta Euangelij luce proferas citra acrem reprehenſionem. refutationem illius non addo, quia interpretationis perverſitas prima fronte adparet intuentibus. Examinatur Reſp. Perkinſi.

Locus quartus quam tu *objectionem tertiam* feciſti eſt ex *cap. 3. Apocalypſeos. Ego ſto ad oſtium & pulſo.* Quarta obiectio.

Hinc

Hinc *Bellarminus. Qui oſtium pulſans certò ſciens neminem eſſe intus qui aperire poſſit, ille fruſtra pulſat, imò ſtultus eſt. At abſit ut hoc de Deo cogitemus. Ergò, quum Deus pulſet, certum eſt hominem aperire poſſe, & per conſequens habere gratiam ſufficientem.* Reſponſio tua Perkinſe adverſus Bellarminum non pugnat. neque enim ille inde concludere vult *gratia univerſalitatem*, ſed *eſſe quandam gratiam ſufficientem* cui tu non contradicis. An verò illa ſufficiens gratia univerſalis ſit, hoc eſt, omnibus in univerſum & ſingulis hominibus cótingat, alio loco diſputatur à Bellarmino: cujus ſanè ego non ſuſcepi defenſionem, neque velim. ſed neceſſe eſt ut veritatem amemus à quocunque demum dicatur.

Erratum decimum. *Decimum erratum* eſt tibi, quod *illa hypotheſis* quam *oppugnas ſecum pugnet:* validum ſanè confutationis genus. Sed quomodo commonſtras. Sententiam illam contrarietate laborare? imprimis impingis illi injuriâ quod ſentiat *Deum ſtatuiſſe omnia natura & gratia adjumenta conferre omnibus.* qui poſſit? quum fateatur, *gratiam eſſe aliquam efficacem quam Deus non impartitur omnibus.* Imo tu tibi in explicatione illius non conſtas. Dicis enim illum dicere, *Deum omnibus conferre omnia adiumenta,* & poſtea dicis illum dicere, *quod Deus non omnibus det ut actu perſeverent, ſed tantum ut poſſent perſeverare, vel velle perſeverare.* An inter omnia adjumenta non eſt ipſum domum actualis perſeverantiæ. Quomodo unum & alterum affirmabitur ſine contradictione? Corrige errorem. ubi correctus, videbis te debuiſſe dicere de gratia illa efficaci, *ſine qua nemo actu ſalutem conſequitur.* At verò non deeſt Deus illis quibus dat gratiam quâ poſſunt ſalvari, licet non det gratiam qua actu ſalvantur.

Verba

Digitized by Google

Verba illa, *perſeverando ſalutem conſequi*, ita eſſent ponenda; *perſeverare & ſalutem conſequi.* Confundis per errorem actum cum potentia, efficacitatem cum ſufficientia.

Vndecimò ſententię iſti impingis *quod hæreſes olim damnatas interpolet*, nempe *Pelagianorum.* quod tamen poſtea ipſe videris lenire, eò quod *Pelagiani* bene agendi facultatem vel naturæ in ſolidum, vel ex parte tantum gratiæ tribuerint; hæc verò ſententia gratię in ſolidum. Sed reprehendis, quod *gratiam univerſalem faciat, atque ita ſe magis involvat.* Sed de eo aliquid antea dictum. Quanti autem refutatio tua? Quid enim ſi quis dicat omnes in univerſum homines habere potentiam credendi & ſalutem conſequendi ſi velint, & hanc ipſam potentiam eſſe naturæ hominum divinitus collatam, quo tuo argumento confutabis illam? non enim inde ſequitur, *naturam & gratiam æque late patere.* nam poſſe credere naturæ eſt, credere gratiæ. Sic & poſſe velle atq; velle ſe habent. *Deus efficit in vobis*, &c. *vobis datum ut credatis.* In eo autem veritati injuriam facere videris, quod Pelagianum eſſe dicas, *hominem poſſe nolendo gratiæ reſiſtere.* Nulla Scripturæ pagina eſt quæ hoc non doceat. An homo ſtipes eſt qui per puram putam neceſſitatem naturalem aſſentiatur gratiæ? Si id falſum, homo ergò liberè conſentit, & propterea potuit non conſentire, id eſt, reſiſtere. Quorſum alioquin minæ & promiſſiones? Hominem poſſe *gratiam Dei volendo ſequi*, de potentiâ remota explicatum, & quæ purè paſſive ſe habeat, & alio nomine capacitas dici poteſt ad recipiendam potentiam activam & propinquam, qua quis velle poteſt aſſentiri gratiæ, non eſt Pelagianum. Vtinam qui hodie prædeſtinationis dogma tractant, ſententiam ſuam *fatalem neceſſitatem* non

Vndecimum erratum.

R inducere

Digitized by Google

inducere probent. *Catholici* hoc olim fecere. *Par crimen* quod illis & hiſce impingitur *non indicat parem cauſam.* Fieri poteſt ut illi ab hiſce diſceſſerint, & ita doctrinam tueantur obnoxiam objectamento huic.

Vltimum Erratum. *Vltimò* objicis *hypotheſin hanc convenire cum ſententia pontificia de prædeſtinatione.* eſto ſanè: An propterea falſa? Tu proponis quidem illam, ſed non refutas. at putas tàm abſurdam eſſe ut propoſuiſſe ſufficiat, & explicationem vice refutationis ſufficere. Sed quid ſi defendendam iſtam ſententiam ſuſcipiat quis, quomodo refutares? Experiamur. *Deus prævidit ab æterno hominum naturas & peccata. hæc præviſio præcedit decretum quo ſtatuit Chriſtum dare Salvatorem mundo. Præviſio peccatorum, inquam, plerorumq́ʒ. nam peccatum crucifixionis Chriſti non prævidit, niſi poſt decretum illud jam factum.* Negligenter itaque explicuiſti ſententiam iſtam, qui hæc non diſcernas. Inde decrevit Deus, *dare propter Chriſtum gratiam ſufficientem quâ ſalvari poſſint homines.* an omnibus? hoc non dicunt Pontificij. jàm *prædeſtinavit ad vitam quos prævidit in gratia vitam finituros, quæ ipſis Dei prædeſtinatione fuit præparata.* hæc ſanè non abeunt ab Auguſtino.

Theorema tuum eſt. *Deum non revelaſſe Chriſtum omnibus hominibus & ſingulis.*

147.148. Reſpondetur ad propoſitum theorema dupliciter. Ad prædeſtinationis & gratiæ ſingularitatem adſtruendam, non magnopere tibi ſervit Theorema iſthoc: eò quod illi contra quos diſputas etiam ſuppoſita illius veritate duplici tibi occurrunt ratione.

Primò. *Prima* eſt, cauſam cur Deus non omnibus & ſingulis hominibus Chriſtum revelet, hanc eſſe, quod parentes illorum verbum Euangelij repudiaverunt: quo pacto ſivit & parentes & poſteros ire

in vijs

in vijs ſuis, idque tanto tempore quanto juſtitia Dei & ipſorum peccata videntur poſtulare.

Secunda eſt, quod interea dum Chriſti cognitione deſtituuntur, non tamen ſine teſtimonio Deus ſe relinquerit, ſed & illo tēpore aliquam veritatem de potentia & bonitate ſuâ illis patefecit, legem quoque mentibus inſculptam conſervaverit: quibus bonis ſi rectè uſi fuiſſent, ſaltem ex conſcientiâ, majorem ipſis gratiam conceſſurus fuiſſet, ſecundum illud, *habenti dabitur*. Eorum vero abuſu vel non uſu indignos ſe fecerunt etiam iſta Dei miſericordia, & propterea inexcuſabiles, & ſine lege damnandos per cogitationes ipſos accuſantes. *Act. 14. & 17. Rom. 1. & 2.* Cæterum quod Deus promiſſionem de Meſſiâ ulli hominum abſconderit ante iſtam repudiationem, ex Scripturis probari non poteſt. Imo contrarium evinci poteſt ex ijs quæ de *Adamo*, ejuſque poſteris, & *Noacho* & ejus liberis in Scriptura narrantur. Paulatim autem venit defectio, & Deus tunc non tenetur ſingulis momentis novam revelationem mittere hominibus, qui nec illâ revelatione quam adhuc habent rectè utuntur. *Secunda.*

Et hinc patet quid de *conſectarijs* iſtis judicandum ſit. *Conſectaria.*

Ad *primum*. cauſa *non revelata omnibus hominibus promiſſionis de benedicto ſemine*, eſt tum culpa parentum repudiantium illam, tum ipſorum qui veritatem quam habuerunt in injuſtitia detinuerunt.

Ad *ſecundum*, eadem eſt reſponſio.

Ad *tertium*, *Omnes homines aliqua vocatione vocantur*, nempe per iſtam teſtificationem Dei, qua adduci poſſunt ut palpando Deum inveniant, & illa veritate quam in injuſtitia detinent, hoc eſt, cujus

Digitized by Google

in ſe effectum impediunt: & illa legis in mentes inſcriptione, ſecundum quam cogitationes habent ipſos accuſantes. Hæc autem vocatio quanquam ſalutaris non eſt, utpote ex qua ſalus immediate obtineri non poſſit, tamen præcedanea poteſt dici ſalutari, qua Chriſtus offertur: quæ ipſam rectè uſurpatam ex Dei miſericordia ſit conſecutura.

Ad *quartum* dicitur quod *nemo dixit regulam prædeſtinationis eſſe præſcientiam fidei, vel infidelitatis*, ideoque fruſtra id impugnatur. Verum quod aliqui damnentur per ſolam legem, id rariſſimum eſt, & propterea propter ipſorum impœnitentiam, quanquam non propter Chriſtum repudiatum.

APPEN-

Digitized by Google

APPENDIX *Ad ſuperiorem libellum: continens Tractatiunculam materiæ congeneris, Analyſin, videlicet, brevem Noni capitis Epiſtolæ Pauli ad Rom. ante multos annos à* IACOBO ARMINIO *ſcriptam ad* GELLIUM SNECANUM, *cum primum Iſagoge ipſius in idem hoc caput in lucem prodiiſſet: circa quod tempus* ARM. *hoc ipſum caput Amſtelodami pro concione recenter pertractarat.*

Eximio Dei viro Gellio Snecano, *Symmiſtæ in Chriſto dilectiſſimo, ſalutem & bene per Chriſtum agere precor,*
IAC. ARMIN.

NOn facile dixerim, Vir præſtantiſſime, quanto affectus ſim gaudio ex commentarij tui in 9. cap. Epiſt. ad Rom. lectione & ſeriâ meditatione. Quum enim viderem te idem in ſcopo Apoſtoli & præcipuorum argumentorum tractatione animadvertiſſe, quod non ita pridem commiſſo mihi populo publicè in ejuſdem capitis explicatione propoſueram; valdè in iſta ſententia ſum confirmatus: tum quia plurimum tuo judicio tribuo, tum quia id probum ex adjunctis rationibus cognoſcebam. Itaque non poſſum, quin pro gratiarum actione viciſſim tibi ſummatim tranſcribam, quibus ego veſtigijs in ejuſdem cap. explicatione inſtiterim, & quæ me cauſæ impulerint iſtum tramitem inire: non quo mutuum conſenſum teſter tantum, ſed & confirmem, quantum in me erit. Ingenuè fateor, ſemper mihi iſtum locum denſiſſimis oblitum tenebris viſum fuiſſe, difficillimæq; explanationis, quoadper hanc viâ lux immiſſa tenebras diſcuteret, ſuâque claritate locum illuſtratum intellectui perſpicien-

ciendum præberet. Sed ad rem venio ipſam. Initiò quod ad ſcopum, is idem eſt, qui totius Epiſtolæ; *Euangelium, non legem, eſſe potentiam Dei ad ſalutem, non operanti ſed credenti: Quia in Euangelio ſit patefacta juſtitia Dei, quâ per fidem in Chriſtum apprehenſam, ſalus obtineatur.* Hoc autem caput ſuas partes agit in confirmatione iſtius propoſitionis, & quidem peculiares. Tuetur enim illam adverſus objectiones Iudæorum, qui omnibus viribus eam, ut ſibi noxiam & injuriam, conabantur evertere: atque ita tuetur adverſus incurſus, ut magis magiſque eam ſtabiliat, & per refutationẽ objectionum, antejactis fundamentis robur & firmamentum addat, ab ipſo *divino verbo & propoſito*, quod Iudæi ſtrenuè pro ſe ad Paulini dogmatis demolitionem torquebant. Hunc eſſe ſcopum ipſa cohærentia commonſtrat: cujus ratio petenda, partim ex propoſitione hac antecedente, *Iudæorum plerique ſunt rejecti*, quæ incluſa eſt proœmij propoſitione hac, *velim ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, &c.* partim ex conſequentis negatione; *neque tamen inde ſequitur verbum Dei excidiſſe.* Quæ duo unico enuntiato compræhenſa, per diſcretionem efferentur hoc pacto: *Quanquam Iudæorum plerique ſunt rejecti, tamen verbum Dei propterea non excidit.* Vnde luce clarius apparet, oppoſitam iſti negationi affirmationem Paulo à Iudæis fuiſſe objectam, ut dogma illud Pauli, unde tam abſurdum ſequeretur conſequens, per antecedentis iſtius interpoſitionem (quod immediatè ex dogmate iſto Pauli ſequebatur) falſitatis convincerent, & tanquam abſurdum refutarent, hoc pacto: *Si Iudæorum plerique ſunt rejecti, tum verbum Dei excidit: At fieri non poteſt ut verbum Dei excidat: Ergo Iudæorum plerique non ſunt rejecti.* Quomodo autem hoc facit adverſus Apoſto-

Scopus hujus capitis idem eſt qui totius Epiſtolæ, quò Apoſtolus hoc capite contendit refutando objectiones Iudæorum.

Objectio principalis Iudæorum, ex Pauli doctrinâ ſequi

Digitized by Google

Apoſtolum? Propoſuerat ille dogma quod neceſſariò Iudæorum magna ex parte rejectionem inducebat, nempe *de juſtitia & ſalute per fidem in Chriſtum, non ex operibus legis obtinendâ.* Hinc concludere Iudæis promptũ erat; *Si juſtitia & ſalus conſtant fide in Chriſtum quem Paulus prædicat, tum ſequitur magnam Judæorum partem eſſe rejectam à fœdere.* Ratio conſequentiæ: *Quia Iudæorum plerique in Chriſtum non credunt. At falſum eſt Iudæorum pleroſque à Deo eſſe rejectos: ſic enim exciderit verbum Dei. Ergo Apoſtoli Pauli dogma id, unde iſtud conſequens deducitur, eſt abſurdum.* Hanc objectionem, caſum & internecionem ſuo dogmati minitantem, refutandam ſibi Apoſtolus putavit; docendo principium illud indubitatum, quod Iudæi tanquam fulcrum ſuæ objectioni præſtruebant, ſuæ cauſæ non tantum non obeſſe, verum etiam inſigniter patrocinari. Cæterum ſtatus quæſtionis inter Apoſtolum & Iudæos controverſæ ritè eſt conſtituendus. Id enim magnum toti negotio adferet momentum. Ille non eſt: *An Iudæorum plerique ſint rejecti*; neque, *an verbum Dei excidere poſſit.* Hoc enim Apoſtolus fatetur nefas eſſe vel cogitare: illud poſtea apertis Scripturæ teſtimonijs comprobabit: At ex utroque quæſtio eſt cõſtituenda: *An verbũ Dei exciderit, ſi Iudæorum plerique ſint rejecti.* Sed neque hoc ſatis. Nam iſtius quæſtionis ſolutio totam diſputationem non abſolvit, neque omnes difficultates exhaurit. Fac enim id Apoſtolum argumentorum vi obtinere: fieri poſſe ut nonnulli imò plerique Iudæorum ſint rejecti, & nihilominus firmum maneat verbum Dei; annon ſupererit hæc quæſtio: *Vtrum verbum Dei non excidat, ſi illi ex Iudæis ſint rejecti, qui ex lege ſummo zelo juſtitiam ſectantur?* Sane. Facile enim erit Iudæis excipere ad illius quæſtionis ſolutionem:

verbum Dei excidere.

Eius occaſio.

Itemque latior explicatio.

Inquiritur in ſtatum controverſiæ inter Apoſtolum & Iudæos, removeturque inſufficiens & non accommodatus ſcopo.

utut firmum maneat verbum Dei multis Iudæorum rejectis, nos tamen ſub eorum numero compræhendi non poſſumus, quin irritum fiat verbum Dei. Itaque qualitas iſta adjecta totum ſtatum quæſtionis complebit hoc pacto:

Adſignatur verus ſcopoque accommodatus.

An non verbum Dei irritum fiat, ſi illi ex Iudæis, qui non ex fide ſed ex lege juſtitiam quærunt, à Deo rejiciantur?

Hæc enim quæſtio ſcopo eſt accommodata: hujus ſolutio diſputationem finit, & difficultates omnes exhaurit; hanc Apoſtolus tractat; ut patet ex argumentis, quæ adfert ad ejus ſolutionem. Neque enim id à quæſtione eſt ſejungendum, quod quæſtioni occaſionem dedit, & cujus refutandi cauſa principium illud de verbi Dei conſtantia à Iudæis eſt adductum: quodque Apoſtolus adverſus Iudæos conatus eſt quam maximè aſſerere. Hoc itaq; in quæſtione hac maximè attendatur; *an non verbum fœderis cum Iudæis initi fiat irritum, ſi Apoſtoli dogma de juſtitia & ſalute ex ſola fide in Chriſtum, non ex lege aut operibus legis obtinenda, locum inveniat, & pro ſalutis fundamento habeatur.* Quantum autem inter duos iſtos illius quæſtionis ſtatus interſit, & cujus iſta differentia ſit momenti, facile vides. Quæſtio enim iſta hoc modo propoſita, *annon verbum Dei irritum fiat ſi Iudæorum plerique rejiciantur*, hac reſponſione tolli poteſt: *Deũ quidem verbo promiſſionis omnes Iudæos invitare & vocare ad fœderis communionem, ſed tamen æterno ſuo decreto & propoſito conſtituiſſe reipſa iſtius facere participes nonnullos tantum ex Iudæis, reliquis præteritis & in priore ſtatu relictis.* Quam etiam nonnulli dicunt ſummam eſſe Apoſtolicæ reſponſionis ad propoſitam quæſtionem.

Oſtenditur diverſitas utriuſque ſtatus ex diverſitate reſponſi quo ad quæſtionem illo vel hoc modo conceptam reſpondendum eſt.

At quæſtio

At quæſtio hoc poſtremo modo propoſita: *An non verbum Dei irritum fiat, ſi illi ex Judæis, qui non ex fide, ſed ex Lege juſtitiam quærunt, à Deo rejiciantur*, non niſi hoc reſponſo ſolvi poteſt: *Deum illo ipſo ſuo verbo & ſermone promiſſionis ſignificaſſe, ſe illos tantum ex Judæis filiorum nomine cenſere, qui juſtitiam & ſalutem ex fide eſſent ſectaturi, iſtos verò qui ex lege eaſdem ſectarentur, extraneorum loco habere.* Duo autem iſta reſponſa plurimum differunt. Priore enim Decretum prædeſtinationis juxta ſenſum Bezæ & aliorum definitur; poſteriore juxta tuum. Sed abſit ideò talem à me proponi quæſtionem ut aliquam tuam vel meam ſuper prædeſtinationis decreto ſententiam, iſtoc reſponſo confirmem, quod ſolum video aptum eſſe tali quæſtioni ſolvendæ. Verum ipſe locus inſpectus declarabit quæſtionis ſtatum eſſe illum, quem dixi: ſi tamen ex argumentis ad quæſtionem tractandam adductis & concluſione, rectum de quæſtionis ſtatu judicium fieri queat: quod nemo, qui vel τρόπον παιδείας à limine ſalutaverit, inficiabitur. Illa igitur in Apoſtoli reſponſione conſideremus. Primo negat Apoſtolus conſequentiam, id eſt, conſequens iſtud, *verbum Dei excidit*, ex antecedente illo, quod Iudæi poſuerunt, ullo modo conſequi: his verbis: *Non quod exciderit*, vel *fieri tamen non poteſt ut exciderit verbum Dei*. Subjungit deinde negationis rationem, & implexam rationi probationem ex ſcriptura ἀλληγορικῶς, & dictata à Deo, & ab Apoſtolo explicata. Ratio eſt à diſtinctione Iudæorum, & duplici eorundem genere, reſpectu hujus verbi & propoſiti divini: vel à duplici ſemine Abrahami, quorum unum tantum verbo iſto & propoſito compræhendatur. *Non enim* (inquit) *omnes qui ex Iſraele ſunt, ſunt Iſrael, ſeqq. neq; quia ſemen Abrahæ, omnes ſunt filij*: ſed ſunt inter

Negat Apoſtolus ex ſuâ doctrina ſequi verbum Dei excidere priore parte v. 6.

Ratio negationis reliquo verſ 6. & ſeqq.

ter

Digitized by Google

ter eos alij *filij carnis*, & alij *filij promiſſionis*: unde concluditur: Si verbum Dei omnes ad unum Iſraelitas non compræhēdat, id non excidere, etiamſi aliqui ex illorum numero rejiciantur: & multò minus, ſi illi rejiciantur quos conſtat verbo ipſo nunquam fuiſſe compræhenſos. Quod omnino addendum fuit, aut quæſtioni nullo modo potuit ſatisfieri; imò & additum fuit ab Apoſtolo, ut apparet. Neque enim tantum dicit, non omnes eſſe compræhenſos ſub verbo iſto; ſed & deſcribit quinam ſint iſti qui filiorum loco habeantur à Deo, & qui iſtoc nomine non cenſeantur. Nam *filij carnis* a fœdere alieni, & *filij promiſſionis* fœderis participes ab Apoſtolo appellantur. Vnde talis concluſio fieri poteſt objectionis Iudaicæ refutatoria.

Syllogiſmus refutatorius objectionis Iudaeorum principalis; cum aliquali retorſione.

Si verbum Dei ſolos filios promiſſionis comprahendit, excluſis filijs carnis; tum ſequitur verbum Dei non excidere, etiamſi filij carnis rejiciantur: imò excideret ſi admitterentur iſti qui deſcriptione ipſâ conditionis fœderis èxcluduntur.

At verbum Dei ſolos filios promiſſionis comprahendit, excluſis filijs carnis.

Ergo verbum Dei non excidit, etiamſi filij carnis rejiciantur, &c.

Et per conſequens, *verbum Dei non excidit ſi Iudæorum plerique ſint rejecti, modò illi ipſi ſub numero filiorum carnis comprahendantur.* quod ita eſſe patet ex deſcriptione filiorum carnis.

Qui nam ſint filij carnis & promiſſionis ex ſenſu Apoſtolico.

Nam *filij carnis* Apoſtolo hoc loco ſunt, qui *per opera legis juſtitiam & ſalutem conſectantur.* Et de hujuſmodi valet conſequēs, ex dogmate *de juſtitia & ſalute per fidem in Chriſtum* conſequenda deductum.

ctum. Ex eo enim non ſequitur, *Iudæos aliquos eſſe rejectos*, *niſi cum hâc nota*, utpote *qui in Chriſtum non credunt*, ſed ex *lege iuſtitiam ſectantur*. *Filij* vero *promiſſionis ſunt illi*, *qui fide in Chriſtum iuſtitiam & ſalutem quærunt*. Quæ filiorum carnis & promiſſionis deſcriptio ex Scripturis ita eſt plana, ut probatione longiore non indigeat. Fundamenta autem probationum ex cap. 4. 9. 10. hujus epiſtolæ peti poſſunt, etiam ex cap. 3 & 4. epiſt. ad Galatas, ut tu annotaſti, & ego populo cum hæc tractarem propoſui. Ex hac itaque quæſtionis tractatione patet, illam iſto ſecundo modo cum rejectorum qualitate fuiſſe proponendam. Iam vero probatio illius rationis eſt conſideranda, quæ quidem eſt aſſumptio refutatorij ſyllogiſmi. Propoſitionis enim conſequentia per ſe eſt clara & manifeſta Probat igitur Apoſtolus verbum promiſſionis & fœderis ſolos filios promiſſionis complecti, excluſis filijs carnis, idque *duplici typo*, uno ex domo *Abrahami*, altero ex *Iſaaci* familia deſumpto. Duo autem utrique probationi ſunt præſupponenda, ambo Apoſtolicâ nixa autoritate, quæ nobis debet eſſe ſacroſancta. Vnum quod *Iſmael & Iſaac*, *Eſau & Iacob* non in ſeſe, ſed ut *typi*, iſtis quos adfert locis, ſunt conſiderandi. Alterum, quòd ut *typi filiorum carnis & promiſſionis*. Neutrum enim probat Apoſtolus, ſed utrumque ſumit, nec injuria. Certo enim certius eſt ex ipſis locis inſpectis ita eſſe ut Apoſtolus inquit Gal 4. ἀλληγορούμενα, & primum ſenſum, quem Deus illis locis ſignificare voluit, eſſe, non literalem, ſed, allegoricum. His præſuppoſitis, vis argumenti Apoſtolici eſt in typorum & antyporum convenientiâ, quæ tanta eſt, quanta immutabilitas & conſtantia illius, qui iſtos voluit eſſe typos iſtorum antityporum. At obſervandum convenientiam iſtam non eſſe

Probatur adſumptio Syllog. refutatorij ex aliquot V. Teſtam. locis allegoricè ſive typicè accommodatis.

Typus notatur duplex, unus in familia Abrahami, alter in Iſaaci.

eſſe in uno tertio univocè ſumpto, ſed in σχέσει & habitudine unius ad alterum mutuâ; ſemper ſervatâ propriâ typi & antitypi differentiâ. Quod moneo ne quis putet neceſſum eſſe, ut is qui repræſentat filios carnis, ſit ipſe filius carnis ejuſdē definitionis modo. Nunc ad ſingula. Probatio ex primo typo nititur his duobus Scripturæ locis; *In Iſaac vocabitur tibi ſemen*, & *hoc tempore veniam & erit Saræ filius*. Ex quibus ita concluditur præſuppoſitâ iſtâ convenientiâ.

Fundamenta prioris typi verſ. 7. & 9.

Concluſio ex priore parte typi prioris.

Iſaac cenſetur in ſemine.
Iſaac eſt typus omnium filiorum promiſſionis.
Ergo omnes filij promiſſionis cenſentur in ſemine.

Propoſitio eſt his verbis compræhenſa; *In Iſaac vocabitur tibi ſemen*. Aſſumptio partim iſtis, *Promiſſionis enim ſermo eſt iſte: Hoc tempore veniam & erit Saræ filius*; Partim iſtâ convenientia, de qua eſt dictum. Verum non tantum concluditur omnes filios promiſſionis cenſeri in ſemine, ſed & *ſolos*. Iſta enim quæ de Iſaaco dicuntur, ad excluſionem faciunt Iſmaelis; quod ſignificat Apoſtolus per adverſativam particulam *Sed* adjunctam membro ſuperioribus negationibus oppoſito, *ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen*: unde ita concluditur,

Concluſio ex poſteriore parte typi prioris.

Iſmael non cenſetur in ſemine
Iſmael eſt typus omnium filiorum carnis
Ergo nulli filij carnis cenſentur in ſemine.

Scio quidem in iſtâ figurâ non concludi niſi particulariter; at firmitas concluſionis nititur convenientiâ quæ eſt inter typum & id quod typo adumbratur per immutabilem Dei voluntatem. Et ſcimus per neceſſitatem materiæ ſæpe concludi, quod

pe,ſſor-

Digitized by Google

per formam ſyllogiſticam concludi nequit. Hîc multa nobis dicta ſunt de congruenti mutuæ iſtius inter *Iſmaelem* & *filios carnis*, *Iſaacum* & *filios promiſſionis*, affectionis ratione: quopacto per utriuſq; nativitatem commodò id ſignificatum, quod Apoſtolus typo iſto præfiguratum dicit. Sed non puto opus eſſe hic illa repetere, quia explicandæ ſententiæ tantum, non confirmandæ ſerviunt, quæ nobis Apoſtolicâ autoritate eſt ſatis comprobata: nempe *filios carnis* per *Iſmaelem*, *filios* verò *promiſſionis* per *Iſaacum* ſignificari.

De ſecundo typo, locisque quibus nititur | verſ. 10. 11. 12. 13.

Sequitur nunc alter typus ex *familia Iſaaci* deſumptus; quo Apoſtolus dicit idem quod priore, declaratum eſſe, quum dicit: *neque hic ſolum ſed & Rebecca*, &c. Itaque ad eundem finem locus adductus eidem ſcopo convenienter eſt explicandus. Tria autem hic ordine conſideranda. *Primò* circumſtantiæ quædam huic typo peculiares, quæ multum ponderis Apoſtolicæ probationi adferunt; & quibus prævenit Apoſtolus, quidquid adverſus typum priorem cauſæ ſuæ noxium, adferri à Iudæis poſſe prævidebat. *Secundò* verbum domini quod fuit ad *Rebeccam*, quo typica comprobatio continetur, illuſtratum ab alio loco poſterioris prophetæ. *Tertiò* explicatio quam Paulus θεοδίδακτος à fine & ſcopo iſtius divini oraculi adfert.

Ad ejus penitiorem intellectum tria notanda.

Primò circumſtantiæ quædam illi peculiares.

Quod ad primum, poterant Iudæi adverſus typum priorem objicere, non mirum eſſe, ſi *Iſmaele* repudiato *Iſaacus* eſſet à Deo in filium adoptatus: tum quia *Iſmael* eſſet natus ex *ancilla*, *Iſaac* ex *libera*, tum quia, antequam Deus id *Promiſſionis verbum Saræ* anunciaret, *Iſmael* jam natus erat, & ea perpetraſſe poterat, quæ illum indignum iſto honore & fælicitate facerent. Hiſce occurrit Apoſtolus, & ad primum reſpondet, rem in *Eſavo* & *Jacobo* aliter habere, qui ambo *eodem*

patre

patre & eadem matre, imò & *eodem partu ſint editi.* Ad alterum: Illud *Rebeccæ* dictum, quum adhuc gemellos in utero geſtaret, & propterea, *nondum natis pueris, quumq; nihil boni vel mali feciſſe poterant*, quo ille rejici, hic adoptari mereretur. Ita ſcilicet his circumſtantijs Iudæis adimitur, quidquid pro ſe adverſus priorem typum excipere poterant; ſe, nempe, quum ex libera nati eſſent, & ſalutem ſuam per legem quærerent, nullo modo in rejectorum numero poſſe recenſeri.

Secundò oraculum ipſum ad Rebeccam factum verſ. 12. cum adiunctâ eius confirmatione ex Malachiâ verſ. 13.

Nunc ipſum oraculum conſiderandum, quod breviter ita habet: *Major ſerviet minori*: explicaturque Malachiæ loco, *Jacobum dilexi, Eſaum odio habui*; idque ut conſtet majoris ſervitutem conjunctam cum odio Dei, dominium vero minoris cum ejuſdem amore. Sed hîc repetendum, quod antea generatim dictum, *Eſaum & Iacobũ* non in ſe ſed ut *typos* conſiderari, itaq; quæ iſtis tribuuntur *antitypis*, ſeu potius rebus ſignificatis eſſe accommodanda. Quare & antitypa conſideranda, antequam concluſio ſuperiori ſimilis ex hiſce elici poſſit, ad refutationem ſententiæ Iudæorum, & Apoſtolicæ confirmationem.

Tertiò explicatio quam Apoſtolus à fine & ſcopo aſſum divini oraculi adfert.

Illa autem colligenda quænam ſint, ex fine & ſcopo, quem Apoſtolus explicationis ergo addidit, his verbis: *ut propoſitum Dei ſecundum electionem ex vocante non ex operibus maneret.* Hoc eſt: Deus iſtis verbis (*major ſerviet minori*) Rebeccæ dictis, quum *nondum nati eſſent pueri, & propterea nihil boni malive feciſſent*, nihil aliud ſignificare voluit, quam ſe *propoſitum* de *juſtitia* & *ſalute* communicandâ, apud ſe ab æterno ſtatuiſſe, non quod omnes in univerſum Abrahami poſteros complecteretur, ſed quod eſſet *ſecundum electionem*, qua inter hos & illos diſcerneret, non ſimpliciter in *ſuâ naturâ* integrâ aut corruptâ conſideratos, ſed reſpectu *conditionis*, per quam *juſtitia*

& ſalus

& ſalus eſſet applicanda: quemadmodum ſequentibus verbis oſtendit Apoſtolus; *ut id propoſitum ſecundum electionem, non ex operibus ſed ex vocante maneret*; quibus verbis eadem antityporum deſcriptio continetur, quæ antea per *filios carnis & promiſſionis eſt propoſita*: & hic quidē clarius: nam filij carnis & promiſſionis à ſuâ ſinguli proprietate definiuntur hoc loco ab Apoſtolo, quod *illi* ſint *ex operibus*, *hi* vero *ex fide qua vocanti Deo paretur*. Dicit igitur Apoſtolus, *Dei propoſitum* quod eſt *ſecundum electionem*, eſſe de ſalvandis ijs, qui *vocanti Deo fidem haberent*, & in *Chriſtum crederent*, non de ijs qui *per opera legis* ſalutem eſſent quæſituri. Ex his jam adverſus Iudæorum objectionem pro Apoſtoli dogmate de juſtificatione ex fide concludi poteſt hoc pacto: Si *verbum Dei & propoſitum ſit ſecundum electionem, quâ maiore repudiato minor aſſumitur, tum ſequitur, etiamſi nonnulli ex Iudæis ſint repudiati, illud verbum & propoſitum tamen non eſſe irritum, imò potius, ſi id, quod eſt ſecundum electionem, propoſitum, omnes abſque electione jam complecti diceretur, irritum fieret. At hoc verbum & propoſitum eſt ſecundum electionem. Ergo etiamſi nonnulli ex Iudæis ſint repudiati, tamen illud verbum & propoſitum propterea non excidit, imò potius ex eo ſtabilitur, quia natura ejus eſt aliquos excludere, utpote quod ſit ſecundum electionem, qua unus repudiatur alter aſſumitur.* Sed hujuſmodi indefinita probatio non ſufficit huic negotio; ulterius enim probandum reſtat, illos ipſos hoc *ſecundum electionem propoſito* excludi, quos excluſos & rejectos, ex dogmate Apoſtoli *de juſtificatione per fidem*, rectè colligebant: nempe qui *non ex fide in Chriſtum, ſed ex operibus legis juſtitiam & ſalutem conſequi ſtuderent*. Hoc igitur addit Apoſtolus. Vnde ita concluditur ad totam objectionem exhauriendam:

Si

Argumentum refutatorium obiectionis Iudæorum contra dogma Apoſtoli de iuſtificatione per fidem & non per opera, ex fine & ſcopo oraculi ad Rebeccam facti.

Si propoſitum ſecundum electionem manet ex vocante, non ex operibus; tum ſequitur illos qui ex operibus legis ſunt, & per legem juſtitiam & ſalutem ſectantur illo propoſito non contineri: ſed illos tantum qui Deo vocanti & promittenti per fidem parent.

At propoſitum ſecundum electionem manet ex vocante, non ex operibus.

Ergò iſto propoſito non continentur qui ex operibus legis ſunt, ſed tantum qui ex fide ſunt Ieſu Chriſti.

Explicatio iſtius argumenti cum interfecta levi conſideratione loci ex Malachia adducti verſ. 13.

Propoſitio eſt per ſe plana ex phraſi recte intellecta, quæ ſignificat *firmitatem propoſiti*, quod eſt *ſecundum electionem, pendere ex vocante non ex operibus*: Ergò qui *ex operibus legis* ſunt, ijs non poteſt *firmum* & ratum eſſe hoc *propoſitum*, ſed ijs qui *ex fide* ſunt. Ex hoc ſenſu videor mihi ſubolfacere, quid cauſæ fuerit, cur Deus conditionem *fœderis gratiæ* non in *perfecta legis obedientia*, ut ante, poſuerit, ſed *in fide in Chriſtum*. Aſſumptio nititur dicto, *Major ſerviet minori*, & convenientia *typi* & *antitypi*, quæ hæc eſt, *antitypo* convenire quod *typo* eſt præſignificatum. At *typo Eſaui & Iacobi* eſt præſignificatum: primo, *Dei propoſitum eſſe ſecundum electionem*, deinde *id propoſitum manere ex vocante non ex operibus*. Illud quidem, quia unus ſit *amatus* alter *exoſus*, unus alteri *prælatus* & *præfectus*, quod eſt ſignum *propoſiti ſecundum electionem*; hoc, quia *major Eſau ſit exoſus, & ſubiectus, minor vero Iacob amatus & præfectus*, quod eſt ſignum *propoſitum id non eſſe ex operibus firmum ſed ex vocante*: hoc eſt, *Deum amare* illos qui *fide in Chriſtum iuſtitiam* & *ſalutem quærunt*; *odiſſe* verò illos qui *eaſdem ex operibus*

ribus legis conſectantur. Vnde ſequitur, iſto propoſito non contineri, qui *ex operibus legis ſunt*, ſed tantum qui ſunt *ex fide Ieſu Chriſti.* Et per conſequens Iudæorum *illos rejectos* eſſe qui *legis juſtitiam* ſectabantur, *illos electos & amatos*, qui *fide in Chriſtum* juſtitiæ communionem quærebant. Itaque tantum abeſt ut dogma de juſtitia ex fide evertatur verbo fœderis & propoſito divino, ut iſto unico ſtabiliatur. Hic etiam multis explicui quo pacto per Eſauum majorem ſignificarentur Iudæi, qui zelo legis per illam quærebant juſtitiam & vitam: per Iacobum verò minorem illi, qui fide in Chriſtum eadem ſectarentur. At non opus illa hic inculcare, ſufficit Apoſtoli auctoritas ita typos iſtos explicantis, & breviter ex convenientiâ typi & antitypi ſeu ſignificati per typum ita concludentis.

Eſau maior eſt ſervituti fratris addictus à Deo & illi exoſus. *Confirmatio dogmatis Apoſtolici argumēto ducto à typo partim Eſaui fratri in ſervitutem addicti & Deo exoſi: partimque Iacobi dominaturi fratri, & Deo dilecti.*

Eſau maior eſt typus omnium illorum qui ex operibus legis ſalutem & juſtitiam ſectantur.

Ergo omnes illi qui ex operibus legis ſalutem ſectantur, ſunt ſervituti addicti, & Deo exoſi.

ET

Iacob minor obtinuit dominium in fratrem & eſt Deo amatus.

Iacob minor eſt typus omnium qui ex gratia vocationis per fidem juſtitiam ſectantur.

Ergo qui ex gratia vocationis per fidem iuſtitiam ſectantur, obtinent dominium & Deo ſunt amati.

Digitized by Google

Propoſitio utraque eſt his verbis compræhenſa: *Maior ſerviet minori*; & *Iacob dilexi, Eſau odio habui.* Aſſumptio continetur iſtis; *ut propoſitum Dei ſecundum electionem non ex operibus ſed ex vocante maneret*: nititurque autoritate Apoſtoli typos iſtos ita explicantis.

Cõcluditur ex iis quæ huc uſque ſunt dicta, non agi hoc loco de decreto quo uni electi ſimpliciter, alii reprobati ſed quo electi fideles, reiecti operarii & infideles.

Hinc apparet, quæſtionem non tantum fuiſſe de *nonnullis reiectis* & *nonnullis aſſumptis*, ſed de *reiectis & aſſumptis talibus* id eſt *certa qualitate notatis.* Et propterea Apoſtolus hic non agit *de decreto ſeu propoſito divino*, quo *uni ſint electi alii reprobati*, ſimpliciter in *ſua natura* ſive integra ſive corruptâ *conſiderati*: ſed de *tali propoſito*, quod includit electorum & reproborum deſcriptionem iſtam, quæ hic apertè in ipſo propoſito ab Apoſtolo eſt annotata: in quâ re conſiſtit controverſia inter *Bezam ejuſque ſectatores*, qui illud mordicus defendunt, *& te*, qui huiuſmodi propoſitum ſalutis inculcas, quo qualitates iſtæ ſalvandorum & damnandorum continentur.

Anne illi qui hic ut typi proponuntur, eorum etiam numero accenſendi ſint quorum typum gerunt.

Sed inquient illi, verum quidem eſſe, *Iſmaelem & Eſauum, Iſaacum & Iacobum typicè conſiderari*, hoc eſt quatenus illi gerunt imaginem *filiorum carnis*, & eorum qui ſunt *ex operibus legis*; Hi verò *filiorum promiſſionis* & qui ſunt *ex fide*: ſed interea ipſos eoſdem pro ſe quoque ad iſtos pertinere, quorum *typum* gerunt, idque ex æterno Dei propoſito, quo ſtatuit *Iſaacum & Iacobum filios facere promiſſionis, & fide in Chriſtum donare, Iſmaelem verò & Eſauum in carnali nativitate relinquere.*

Altius enim conſcendendum dicunt & quærendum; cur unus ſit filius carnis, alius promiſſionis, cur unus in Chriſtum credat, alius non, ſed ex operibus legis ſalutem quærat. *Reſpondeo.* Ex hoc loco probari non poſſe iſtos qui *typos* gerunt ad *ipſa an-*

titypa

Digitized by Google

titypa pertinere: & ſi forte *Iſmael & Eſau* pertineant ad *filios carnis* ita deſcriptos; tamen, id eos eſſe ex *propoſito* aliquo divino, hoc loco non docetur. Hoc enim *propoſito* de *filiis carnis* & *promiſſionis* ſtatuitur aliquid, at iſto quod illi volunt, ſtatuitur de *hominibus*, quod *hi filij carnis, illi promiſſionis ſint futuri*: quod propterea unum cum hoc eſſe nequit; mutato quippe ſubjecto hujus in attributum iſtius, de cujus ſubjecto adæquato inter ipſos nondum convenit iſtius ſententiæ Coryphæos. Et quia quæſtio, cur alij credant alij non, eandem obtinet ſubjecti & attributi mutationem: dico illam ab Apoſtolo hîc non pertractari, neque vel tantillum ad ejus propoſitum facere. Alios itaque Scripturæ locos conſulant, & videant an ex illis ſuum illud decretum ſtabilire poſſint. Sufficit nobis hic *propoſitum* deſcribi quo *iuſtitia & ſalus* noſtra *ex gratia* conſtant in ſeſe, & quo de iiſdem in nobis poſſumus eſſe certiores. *Propoſitum* autem hoc eſt quod Deus ſtatuit, poſtquam *prior conditio fœderi legali addita* non eſſet præſtita, & homo per lapſum in præſtandi impotentiam incidiſſet; *fœdus gratiæ per Chriſtum nobiſcum inire*, & ex gratia conditionem prioris fœderis in fidem in Chriſtum transferre; quo in illum credentes idem obtineremus, quod antea nonniſi per obedientiam legis plenariam à nobis ipſis præſtitam fuiſſemus conſecuti. *Hoc propoſito* nititur *ſalutis noſtræ firmitas*, ut apparet, & ſimul in nobis ejus certitudo. Hoc enim Enthymemate illam concludimus, *Ego ſum fidelis*, vel *ego credo in Chriſtum*; *ergo ero ſalvus*, vel *ergo ſum electus*. Cujus firmamentum eſt in hac propoſitione: *Quotquot credunt in Chriſtum, illos ſtatuit Deus ab æterno immutabiliter ſalvare*; quibus verbis *propoſiti* iſtius ſumma continetur. Si autem quis quærat cur Deus

Propoſito quod hic deſcribitur nititur novum fœdus, noſtram ſalutem & certitudinem de ſalute.

Iſmaelem & Eſau voluerit eſſe *typos filiorum carnis*, *Iſaacum* vero & *Iacobum filiorum promiſſionis*: Reſpondeo; quia decuit ſignificationis ergo & convenientiæ inter *typum* & *antitypum* reſpectu *prioris typi*, illum qui *ex ancillâ* & *vi carnali natus* eſſet, *typum* eſſe *filiorum carnis*; *illum qui ex libera* & *vi promiſſionis*, ubi caro jam eſſet effæta, *typum eſſe filiorum promiſſionis*: reſpectu verò *poſterioris typi*, illum qui *prior eſſet natus* gerere *figuram filiorum carnis*, & *qui poſterior*, *filiorum* promiſſionis. Ratio erit manifeſta conſideranti typorum & antityporum *convenientiam*. At ultra quæret quis, cur Deus *Iſmaelem ex ancilla & vi carnali*: *Eſavum priorẽ*; *Iſaacum* verò *ex libera & vi promiſſionis*, *Iacobum poſteriorem* naſci voluerit? Reſpondeo eandem fore quæſtionem ſi *Iſaacus & Iacobus loco Iſmaelis & Eſaui* ponantur. Sed in hoc plena eſt Dei libertas, nulla proprietatum divinarum aut voluntatis patefactæ neceſſitate circumſcripta: quam an divinæ naturæ proprietates & patefacta voluntas Deo concedant in iſto propoſito faciendo, quod adverſarij tui urgent, illi viderint.

Obiectio ſecunda principalis Iudæorum, Deum hoc pacto ſtatui iniuſtum priore parte verſ. 14.

Nunc ad aliam objectionem veniamus, quæ eſt hujuſmodi: *Quid ergò dicemus? Num injuſtitia eſt apud Deum?* Quid quæratur, ſive quid objiciatur manifeſtum eſt; at non æquè quod ſit illud antecedens, unde hæc objectio deducatur. Nonnulli hoc ponunt: *Si Deus nullo operum reſpectu Iſmaelem & Eſau odio habeat, & ex numero filiorum excludat, Iſaacum verò & Iacobum diligat, filiorumque loco habeat; an non eſt injuſtus? Injuſtitia* autem *ſpeciem habere videtur paribus paria non tribuere.* Sane, ſi Apoſtolus iſtos in ſeſe, *non ut typos talium* (ut dictum) conſideraſſet, hujuſmodi eſſet occaſio iſtius objectionis. Nam certum eſt ex antecedentibus

occaſio-

occaſionem objectionis eſſe natam. At illud non fuit antecedens Apoſtoli, ſed hoc: *Deus verbo fœderis & propoſito quod eſt ſecundum electionem, ſolos illos complexus eſt qui eſſent filij promiſſionis qui in Chriſtum crederent, excluſis filijs carnis & qui legis juſtitiam ſectabantur.* Vnde ſequebatur *Judæorum illos eſſe rejectos qui ſtudio legalis juſtitiæ in Chriſtum non credebant*, & præterea *illos ex Gentibus eſſe aſſumptos in fœdus, qui fide in Chriſtum juſtitiæ & ſalutis communionem quærebant.* Alterutrum igitur eſt antecedens iſtius objectionis, nimirum hoc: *Si Deus filios carnis odit & à fœdere excludit, filios verò promiſſionis amat & in ſemine fœdere comprehenſo cenſet, & quidem ex puro ſuo propoſito nullâ habitâ operum ratione; tum ſequitur illum eſſe injuſtum:* aut iſtud: *Si Deus Judæos rejicit & Gentes in illorum locum aſſumit, tum eſt injuſtus.* Sed in idem pene recidunt hæc duo. At ego puto prioris hic habitam potiſſimum eſſe rationem. *Ratio* autem *injuſtitiæ Deum arguendi* ex iſto propoſito hæc videbatur ſufficiens. Quod hujuſmodi decretum ex mero voluntatis beneplacito abſq; ulla meriti ratione apud ſe ſtatuiſſet. Sed Apoſtoli reſponſum inſpiciamus. *Primò* negat conſequentiam: deinde reddit rationem negationis. Negat conſequentiam quum dicit: *Abſit.* Hoc eſt: nullo modo hoc in cogitationem nobis venire debet, ullam in Deo eſſe injuſtitiam, qui in ſe juſtus, imò ipſa juſtitia exiſtens, nihil agit, ac ne agere quidem poteſt, niſi quod cum iſtâ ſuâ naturâ congruit ſolidiſſimè. *Ratio negatæ conſequentiæ* eſt bipartita. *Altera* ducitur à libertate miſericordiæ divinæ. *Altera* à juſta divinæ potentiæ & gloriæ illuſtratione. Quæ a miſericordiæ libertate ducitur, compræhenditur his verbis: *Moſi dicit; Miſerebor cujus miſertus fuero, & commiſerabor quem commiſeratus fuero.*

Ex quo Antecedente Obiectio illa revera deducta videatur.

Reſponſio Apoſtoli per negationem conſequentiæ, poſteriori parte verſ. 14. & per adductam rationem negationis, verſ. ſeqq.

Ratio ne-

gata conſequentia eſt bipartita.

Prior à libertate miſericordia divina verſ. 15.

Quibus verbis hæc ineſt ſententia ex idiotiſmo Hebræorũ: In voluntatis meæ arbitrio & libertate poſitum eſt *miſereri cujus volo*: ut & cõcluſio indicat: *itaq; miſeretur cujus vult.* Quo pacto a. hoc reſponſum faciat ad cõſequentiæ iſtius deſtructionem vox *Miſericordia* declarat, quæ totum refutationis momentum in ſe eſt complexa. Vnica enim ſufficiens cauſa Deo ob iſtud propoſitum injuſtitiam impingendi hæc erat: Quod Deus creationis *propoſitum*, quo juſtitiam & vitam poſuerat in obedientia legis, condemnationem verò & mortem in ejuſdem legis tranſgreſſione, abſque injuſtitia irritum facere non poſſet; præſertim eouſque ut aliud propoſitum faceret, quo illos, qui *per legem* ad *juſtitiam & vitam* conarentur pervenire, à *juſtitiâ & vitâ* excluderet, alios vero qui id non facerent, ſed tantum *crederent in Chriſtum, juſtitia & vita* participes faceret. Hanc injuſtitiæ cauſam ſolum à Deo aufert *miſericordia nomen* hic uſurpatum, quod quia præſupponit *miſeriam* & ideo *peccatum*: eo ipſo indicat *propoſiti mutationem* non eſſe factum ulla Dei culpa, ſed quia ejus conditio per tranſgreſſionem legis violata erat, & per hanc impotentia illam præſtandi homini allata. Hinc videmus ipſo hominum vitio fœdus illud in creatione initum factum irritum, & eo ipſo Deum liberum ab obligatione potuiſſe aut hominem punire pro meritis, aut aliud *propoſitum* apud ſe inire. Quod ut hominis bono fieret, oportuit *miſericordiam* intervenire, quæ *peccatum* remitteret, & eam porro conditionem exigeret quæ ipſius *miſericordia* beneficio præſtare poſſet. Hujuſmodi, inquit Apoſtolus, propoſitum Deus apud ſe fecit, & quidem ex mera miſericordia, cui liberum eſt ſtatuere (juſtitia tamen moderante) quorum *velit miſereri*, & quorum *miſereri nolit*; quoſnam velit *ju-*

ſtitia

Digitized by Google

ſtitia & *vitæ* participes fieri, quos ab ijſdem excludi. Vnde ſequitur Deum ob iſtiuſmodi *decretum* & *propoſitum ſecundum electionem, quo filijs carnis à fœdere excluſis filios promiſſionis aſſumere ſtatuit*, quodque *ex vocante non ex operibus firmum eſſe voluit*, injuſtitiæ argui non poſſe; quia ſola *miſericordia* motus hujuſmodi decretum apud ſe ſtatuerit. Eſſet itaque injuſtus Deus, ſi alicui *iuſtitiam* & *vitam* adimeret aut addiceret contra fœderis in creatione initi conditionem: at quum ob conditionem violatam & præſtandi impotentiam, aut *miſericordiæ* fuerit, fœdus gratiæ cum homine paciſci, aut *rigoris*, hominem abſque ſpe veniæ punire; apparet Deo in iſtoc fœdere non minus, imò multò magis fuiſſe liberum, conditiones quas viſum eſſet ponere, quàm in fœdere creationis. Et per conſequens non magis hîc quàm ibi *iniuſtitiæ* coargui poſſe. Sed tota res hoc ſyllogiſmo compræhendi poteſt.

Si propoſitum Dei ſecundum electionem, de filijs carnis rejiciendis, cenſendis autem in ſemine filijs promiſſionis, cauſam habet ſolam Dei miſericordiam & commiſerationem; tum ſequitur Deum ob id nullo modo injuſtitiæ argui poſſe.

At propoſiti iſtius cauſa eſt una Dei miſericordia.

Ergo Deus ob id injuſtitiæ argui non poteſt.

Hunc eſſe ſenſum Apoſtolicæ reſponſionis patet ex conſectario reſponſioni ſubnexo: *Nempe igitur non eſt eius qui velit, neque eius qui currat, ſed miſerentis Dei*, ſubaudi, *propoſitum ſecundum electionem*, quod tantumdem valet, atque id quod antea dixit: *propoſitum ſecũdum electionem manet ex vocante, non* *ex ope-*

Quæ confirmatur conſectario ab Apoſtolo ſubnexo verſ. 16.

ex operibus: & *filij promiſſionis cenſentur in ſemine filijs carnis excluſis*. Quum enim *miſericordia Dei voluntas & curſus hominis* opponitur; certum eſt iſtum ſignificare conatum & curſum, quo homo *abſque miſericordia Dei iuſtitiam & ſalutem conſequuturum ſe ſperat*. Talis eſt autem *conatus & curſus eorum* qui per *legis opera iuſtitiam & ſalutem ſectantur*. Quumque *miſericordia* viciſſim *voluntati & curſui* opponitur, conſtat *id* juſtitiæ & vitæ conſequendæ *medium* iſto *miſericordia propoſito* ordinatum, quod *miſericordia* eſt maximè affine, nempe, *fides in Chriſtum mediatorem*.

Altera à liberâ & iuſtâ potentia gloriaque divina illuſtratione verſ. 17.

Altera ratio negationis conſequentia eſt à iuſta potentia & gloria divina illuſtratione, per eos, quorum viſum eſt non miſereri: quæ propoſita quidem eſt in particulari *Pharaonis exemplo*; at ipſa in ſe ſuâ natura eſt conſtantiſſima & ſemper ſui ſimilis. Compræhenditur his verbis: *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Ad hoc excitavi te, ut in te oſtenderem potentiam meam, & ut annuntietur nomen meum in univerſa terrâ*. Ex quo loco Apoſtolus ad *iſtam obiectionis partem, quia Deus iniuſtitia* arguebatur, quod *filios carnis* ex *propoſito ſecundum electionem* rejiceret atque odio haberet; ita reſpondet:

Quomodo illa formanda ex ſenſu Apoſtoli?

Si liberum Deo eſt, ad iuſtam ſuæ potentiæ declarationem nominiſq; ſui illuſtrationem, Pharaonem excitare, indurare, punire; tum Deo non poteſt injuſtitia attribui, quod propoſito ſecundum electionem decernat in filiorum carnis juſtâ induratione & pœnâ potentiam ſuam & gloriam illuſtrare.

At illud Deo liberum eſt; ut apparet ex hoc loco.

Ergo

Digitized by Google

Ergo & poſterius: & propterea ob id non poteſt injuſtitiæ accuſari.

Connexio propoſitionis certa eſt & firma. Nam aut Deo nunquam erit liberum potẽtiam & nominis ſui gloriam in alicuius juſta punitionẽ illuſtrare, aut etiam liberum illi erit *propoſito aliquo decernere*, in quorum juſta condemnatione ſuam potentiam & nominis gloriam velit declarare. Et ſane, nihil eſt aliud Deo adimere jus & poteſtatem *decretum* quod eſt *ſecundum electionem* faciendi, quam nolle illum *ſuam potentiam* & *nominis ſui gloriam* in aliquorum iuſta *induratione & punitione oſtendere*. Coniuncta enim hæc ſunt, punire aliquem, & eundem pœnæ obnoxium decernere. Nulli enim pœna juſtè infligi poteſt, niſi cui eadem *juſto propoſito & decreto* fuerit deſtinata: & ſi cui pœna juſtè infligi poteſt, eidem poteſt eadem pœna *propoſito & decreto aliquo* juſtè deſtinari. Quomodo autem liberum Deo fuerit *Pharaonem excitare, indurare* &c; poſtea in refutatione ſequentis objectionis generatim demonſtrabitur. Hunc eſſe totius reſponſionis Apoſtolicæ ſenſum, apparet ex concluſione toti reſponſioni ſubjuncta: *ergò quorum vult miſeretur & quos vult indurat*. Ex iſta enim concluſione tota objectio Iudæorum refutatur ſoludiſſimè, hoc pacto.

Concluſio totius huius reſponſionis verſ. 18.

Si Deus poteſt miſereri quorum vult, & indurare quos vult tum etiam liberum illi eſt propoſitum ſecũdum electionem facere, quo filiorum promiſſionis ſtatuat miſereri, filios verò carnis indurare & punire.

At Deus poteſt miſereri quorum vult & indurare quos vult. Ergò liberum illi eſt decretum ſecundum electionem facere quo filiorum

Eiuſq; ad vindicandum Dei iuſtitiam contra Iudæorum obiectionem adaptatio.

liorum promiſſionis ſtatuat miſereri, filios verò carnis indurare & punire.

Et per conſequens, *ſi hoc faciat, quod illi liberum eſt; non poteſt injuſtitia ullo ſuo merito accuſari.*

Ita Dei juſtitia in iſto *propoſito ſecundum electionem* ab Apoſtolo firmiſſimis ſcripturæ ipſius Moſaicæ teſtimonijs eſt adſerta, & comprobata.

Alia objectio Iudæorum, quâ etiamnum inſtant, & conantur probare Deum per Apoſtolicum dogma ſtatui injuſtum, ducta ex poſteriore parte concluſionis præcedentis verſ. 19. Explicatio illius.

Sequitur nunc *alia Iudæorum objectio*, nata ex poſteriore parte *concluſionis* proximè antecedentis; in cujus *refutatione magnum* ſeſe putant ſuæ cauſæ habere *firmamentum*, qui *abſolutum illud Dei de alijs ſimpliciter ſalvandis, alijs damnandis decretum urgent.* Quo nomine & nobis diligenter tum objectio tum ejus refutatio erit examinanda, ne fortè præ negligentia id velut inviſum prętereamus, quod illis *Herculea eſt clava* ad omnia objectionum *monſtra* debellandum, vel potius, *Alexandri Magni gladius* ad quemvis *nodum* inſolubilem *diſſecandum*. Objectio autem eſt hujuſmodi. *Quid ergò adhuc ſuccenſet?* Ratio additur: *Nam voluntati ejus quis reſtitit?* Quæ interrogationis formâ propoſita ita reſolventur: *Ergò non poteſt meritò ſuccenſere: quia voluntati ipſius nemo poteſt reſiſtere.* Explebitur objectio per antecedentis, unde id conſequens deducitur, adjectionem: *Deus quos vult indurat: Ergò non poteſt meritò ſuccenſere induratis.* Ratio cohærentiæ: *Quia nemo poteſt ejus voluntati reſiſtere.* Hinc hujuſmodi exiſtit connexum: *Si Dei voluntati nemo poteſt reſiſtere, tum non poteſt jure ſuccenſere illis quos iſta voluntate indurat.* Convertatur hoc connexum in ſimplex ſive categoricum enuntiatum. *Deus non poteſt jure ſuccenſere omnipotente ipſius voluntate induratis.* Hæc eſt objectio, iſta nunc quas vires habeat examinetur; ut iſto examine cõſtet quo pacto refutari poſſit,

tari poſſit, & via ad commodam refutationem præſtruatur. *Duo* itaque iſta *conſideranda. Unum, Deus non poteſt iure ſuccenſere induratis.* Alterum; *Quia voluntate ſua omnipotente, cui nequit reſiſti, eos induravit. Prioris* examen conſiſtit in quæſtionis hujus tractatione: *Quinam ſint illi quibus Deus jure poſſit iraſci. Alterius* examen in tractatione huius: *An & quomodo illi qui omnipotenti Dei voluntate indurantur, ex illorum numero ſint exempti, quibus Deus jure poteſt ſuccenſere. Prior quæſtio* abſolvetur, ſi explicetur, quid ſit illud ob quod Deus merito poſſit ſuccenſere, id eſt, quæ cauſa iræ divinæ propria. Propria autem cauſa iræ divinæ, & id ob quod Deus jure poteſt alicui ſuccenſere, eſt *peccatum. Peccatum autem eſt transgreſſio legis*, intellige juſtæ; niſi enim Lex juſta ſit, Lex non eſt, nec propterea ejus tranſgreſſio peccatum. Vt a Lex juſta ſit has duas conditiones neceſſariò requirit; ut ſit lata ab illo qui jubendi habeat poteſtatem: ut ſit lata illi qui præſtandi habeat poteſtatem vel potius potentiam; non tantum δυνάμει ſed & ἐνεργείᾳ: hoc eſt, hujuſmodi habeat potentiam quæ nullo interveniente decreto impediatur, quominus id quod poteſt, ipſo actu præſtet. Vnde apparet, *peccatum eſſe legis tranſgreſſionem voluntariam*, quam quia vitare potuerit peccator (de ipſo actu loquor) ſuâ culpâ admiſerit. Ob hujuſmodi peccatum, & hujuſmodi peccatori jure Deus poteſt ſuccenſere. Hac autem conditione ſublatâ, jure Deus homini ob peccatum ſuccenſere non poteſt; imò nec iſte peccatum committere. Hoc illorum cauſa dico, qui putant Deum meritò iraſci poſſe legis tranſgreſſoribus, etiamſi ipſo actu, ob decretum interveniens, illam præſtare non potuerint; ſed falluntur multum. Hujuſmodi enim actio quæ eſt inevitabilis ob decreti alicujus determinatio-

Quibuſnam Deus iure poſſit iraſci.

Deſcriptio peccati quod ſolum iuſta iræ divinæ cauſa.

minationem, peccati nomen non meretur. Hæc ego certiſſima eſſe non dubito, & quando opus erit probabuntur. Hinc itaque conſtat, *quibus Deus jure poſſit ſuccenſere.* Iam videamus an & quomodo illi qui omnipotente Dei voluntate indurantur, ex eorum numero eximantur: hoc eſt; An voluntas Dei omnipotens indurans tollat cauſam juſtæ accuſationis, querimoniæ, & iræ. At præmittamus quid ſit id, *voluntati Dei quis reſtitit*? Hic voluntati Dei tribuitur omnipotentia omnia in univerſum ſibi ſubjicere potens, & reipſa ſubjiciens quando eam voluntas comitatur, & illa voluntatem. Omnipotentia autem voluntatem Dei quovis modo conſideratam non comitatur. Nam vult Deus legem ſuam præſtari ab omnibus, quod non fit. Nec tamen propterea duæ in Deo ſunt voluntates ſibi invicem contrariæ, quarum alterâ velit legem ſuam ab omnibus præſtari; alterâ velit non præſtari: ſic enim non mirum legem à multis non præſtari, quum hæc voluntas omnipotentiâ armata impediat quominus illa fiat. Quopacto autem fieri poſſit ut iſtæ voluntates ſibi contrariæ non ſint, quum explicare conātur nonnulli, dicunt Dei voluntatem dupliciter conſiderari; ut eſt *occulta*, & ut eſt *revelata*. *Revelatam* eſſe de ijs quæ Deus grata habeat & ingrata; *occultam* de ijs quæ ſimpliciter & abſolute velit fieri vel non fieri: & bene cōvenire quod unam eandemque actionem fieri velit *revelata voluntate*, & *occulta voluntate* velit non fieri, cum diverſo modo velit. Sed an *occulta voluntas* in Deo ſtatui poſſit, quâ ſimpliciter velit fieri vel non fieri, quod *revelata* vult non fieri vel fieri, diſputari poteſt. Alij dicunt *voluntatem* Dei eſſe *beneplaciti* vel *ſigni*, quod in idem recidit. Sed an non *beneplacens* Dei *voluntas* verbo ut ſigno eſt ſignificata? Alij *voluntatem*

An Deus ijs iure iraſci non poſſit, qui voluntate ipſius omnipotente indurantur.

Voluntatem divinam quovis modo conſideratam non eſſe comitatam omnipotentiâ.

Digitized by Google

Dei aliam eſſe *efficacem*, aliam *inefficacem*. Sed hoc idem eſt cum attributo, alij reſiſtitur, alij reſiſti nequit. Et mirum in quos ſeſe Labyrinthos involvant, vel imperitiâ vel præjudicio, vel utroque potius excæcati. Sed rectè conſiderantibus una eademque apparebit Dei voluntas in ſeſe, objectis tantum diſtincta. Quid enim? *annon voluntas eſt appetitus liber cum ratione, vel ejus ſaltem ſpecie, extenſus ad faciendum vel habendum*? Et ita in Deo. (Liceat enim nobis noſtris vocibus tenebroſis illa delineare quæ ſunt in clariſſimâ iſtâ luce) vult enim facere, & vult habere. Illâ vult aliquid à ſe, hac vult aliquid à nobis: illâ vult aliquid à ſe fieri & advocat omnipotentiam, quæ nunquam non illam comitatur. Hac aliquid vult à nobis fieri per juſtitiam, cujus exemplar nobis tradit ſuam legem. Cæterum quod vult à nobis, hoc neceſſum eſt, ut nobis manifeſtet, imò & præcipiat, quo id, quod à nobis vult, obtineat. Quod verò vult à ſe fieri, ſive quod vult facere, non ſemper nobis aperit, ſed aliquando duntaxat, prout gloriæ ſuæ & ſaluti noſtræ conducere judicat.

Nobiliſſima voluntatis Dei diſtinctio, in eam quâ ipſe vult aliquid facere, & qua vult aliquid à nobis fieri vel habere.

Sed quæris an hîc agatur de voluntate aliqua Dei occulta, & quidem tuum judicium adjungis, non agi de illa. Intellexiſti jam meam mentem de occulta voluntate. Et ego tecum ſentio hîc non agi de occulta voluntate, quomodocunque illa ſumatur. Sed dicant illi quid hic occultum ſit. Anne Deo *reſiſti non poſſe*, quominus *induret*, quem *vult indurare*? At hoc apertum eſt hoc ipſo dicto. An vero quinam illi ſint quos Deus vult indurare? neque hoc. Nihil enim planius in Scriptura, quàm *peccatores in peccatis* adverſus Dei patientiam, eos ad reſipiſcentiam invitantis, *perſeverantes*, eſſe illos quos Deus vult indurare. Sed non conſtat quinam ſint

Non agi hic de voluntate aliqua Dei occulta.

illi

illi peccatores; Et hoc eſt occultum. Verum hoc eſt. ſed quid hoc ad voluntatem ut illa dicatur occulta? Potius hic Dei ſcientia dicetur nobis occulta. At ex pluribus talibus peccatoribus vult Deus hunc indurare, illum non, & hoc eſt occultum quemnam velit præ cæteris. Non diſputo jam de iſto: Sed dico iſtud hoc loco non agitari. Itaque quum, quod hic objectum ſtatuitur voluntatis nobis occultum, hoc loco non pertractetur, nec hic ullo modo de occulta voluntate agitur. Sed redeo ad propoſitum. Illa *omnipotens voluntas* tollit cauſam juſtæ iræ, ſi per eam homo ad peccandum moveatur, & iſtâ vi, cui reſiſtere non poſſit; ideoque per illam voluntatem eximentur *indurati* ex eorum numero quibus Deus juſtè poteſt iraſci, ſi illi, id, ob quod indurantur, fecerint iſtâ omnipotente voluntate moti, cui reſiſtere nemo poteſt. Non loquor hic de coactione. *Deus enim cogere non poteſt, nec voluntas cogi*: ſed ſufficit iſta vis motionis divinæ ad hominem excuſandum & iræ Dei juſtæ eximendum, quam conſequitur inevitabilis id, ad quod movetur, præſtandi neceſſitas. Si verò homo id, quod indurationem meretur, liberâ voluntate commiſerit, culpæ ſubjicitur & dignus irâ eſt, etiamſi iſta voluntate, cui reſiſti nequit, induretur. Obſiſtens enim & liberè, voluntati in verbo patefactæ, cui reſiſti poteſt, incidit in illam neceſſitate decreti divini, etiam in verbo patefacti, cui reſiſti non poteſt, & ita fit voluntas Dei de illo, à quo voluntas Dei facta non eſt. Ex his puto facile ſolutionem confici poſſe ad iſtam objectionem.

Reſponſum Apoſtoli ad ſuperiorem obiectionem.

Sed *Apoſtoli reſponſum* præ manibus ſumamus, & eâ diligentiâ quam rei gravitas & difficultas merentur, pro noſtro tamen modulo. Initio autem præſupponendum Apoſtolum non quæſiiſſe effugia,

quum

Digitized by Google

quum objectionem ipſam refellere non poſſet, neque rem difficultatibus involviſſe, ut objicientem difficultate rei perterritum coerceret & cohiberet: ſed aptiſſimè & ſolidiſſimè objectionem totam refutaſſe. Et auſim dicere nullam in totâ ſcripturâ objectionem ſufficientius eſſe refutatam. At ſemper obverſetur oculis ipſa objectio cum omnibus ſuis fundamentis, contracta in compendium, ut velut uno momento inſpici poſſit: hoc pacto: *An Deus meritò poſſit ſuccenſere voluntate ipſius irreſiſtibili induratis?* Liceat compendioſæ ſignificantiæ cauſa iſtam vocem uſurpare. *Reſponſum* autem Apoſtoli eſt *duplex*. *Unum objurgatorium* de objicientis & objectionis indignitate: *Alterum refutatorium* ad rem ipſam objectam. Objurgatorium habet tres partes. *Objurgationem*, *ejus rationem*, & *rationis comprobationem*. Objurgatio eſt ſub formâ interrogationis propoſita, his verbis: *Imò verò, ô homo tu quis es qui ex adverſo reſponſas Deo?* Id eſt, Conſidera ó homo, quis ſis, & quis Deus ſit & intelliges indignum eſſe te Deo iſto modo reſponſare. Et certè doctrinam iſtam inſignem ita calumniari, ut per iſtam homine omni culpa exempto, Deo injuſtus iræ furor impingeretur, nihil aliud erat quam Deo velut in faciem reſiſtere, & in os illi adverſari. Vnde non mirum Apoſtolum indignitate rei commotum ſtatuiſſe acriter reprehendere ita objicientem. *Ratio* eſt à comparatione hominis & Dei, ſimilique indignà reſponſatione accomodata comparationi. Vt enim *tria* ſunt iſta *propoſitione* contenta, *Homo reſponſans*, *Deus cui reſponſatur*, & *ipſa reſponſatio*: ita ratio iſtius propoſitionis ad tria iſta reſpicit, his verbis: *Num dicet figmentum fictori, cur me ſic feciſti?* Hîc *Homo figmento*, *Deus factori*, *reſponſatio* iſta huic, (*cur me ſic feciſti?*) comparatur. Quâ comparatione

Quod duplex.

Primum Objurgatorium v. 20. conſtans 3. partibus: 1. Objurgatione

2. Eius ratione ductâ à comparationis,

Digitized by Google

paratione rationem reddit Apoſtolus, cur *homini*, ut *figmento*, non decet *Deo*, ut *factori* ita reſponſare: ac ſi diceret: *Quemadmodū non licet figmento factori ſuo dicere, cur me ſic feciſti? Ita quoq; tibi ô Homo non licet Deo iſtoc modo reſponſare*. Tu enim nihil es aliud quam pulvis & vermis terræ, figmentum Dei; Deus autem eſt ille qui te finxit & formavit. At hic videndum quæ ſit redditio ad reſponſationem iſtam in figmento repræhenſam; ubi tamen prius tertiam partem, id eſt, *confirmationem rationis* inſpexerimus. Illa autem ſumpta eſt à *jure & poteſtate*, ſive comparatione *juris & poteſtatis* quam *figulus* habet in *lutum*, ad *jus & poteſtatem* quam *Deus* habet in *ſuum figmentum*, vel potius in *id*, *ex quo fingit figmentum*. *Jus & poteſtas figuli* facit ad comprobandam *indignitatem iſtius objectionis*, & propterea ad illam refutandam.

3. *Rationis confirmatione, item ducta à Comparatis verſ.* 21.

Comparatio autem facit ad demonſtrandum, idem quoq; *Deo licere in ſuum, quod figulo in ſuum*. Quod ad primum, ita concluditur. *Si figulus habet poteſtatem ex eadem maſſa faciendi vas ad decus & ad dedecus; tum non licet figmento dicere fictori cur me ſic feciſti? At figulus habet illam poteſtatem. Ergò* &c. Quod ad ſecundum: *Si figulus habet iſtam poteſtatem in lutum, tum & Deus habet eandem in homines, vel potius in id unde homines facturus & formaturus eſſet. At prius. Ergò & poſterius.* Et propterea *non licet homini Deo dicere, cur me ſic feciſti?* vel iſtud objicere, cujus cauſa Apoſtolus objiciētem repræhēdit & objurgat. Hęc de diſpoſitione & ſumma reſponſionis objurgatoriæ; ubi etiam commonſtratū quopacto illa facere poteſt ad objectionis ipſius refutationē, ſi nempe facta fuerit additio comparationi conveniens. Nunc de *applicatione iſtorum comparatorum* rectâ & legitimâ agēdum: Quæ tota

conſtabit

conſtabit explicatione *juris & poteſtatis Dei in hominem, vel jam conditum, vel condendum. Primum* autem de applicatione *comparati in ratione uſurpati: num dicet figmentum fictori, cur me ſic feciſti?* Redditio iſtius erit, ſecundum comparationem, vel in uno tertio, hoc pacto: *ita non licet homini iſto modo reſponſare Deo quo tu facis iſta objectione.* Utut ſit, neceſſe eſt iſtam objectionem hominis cum hac figmenti congruere. Illa autem erat: *Si tua voluntate irreſiſtibili hominem induras, non eſt quod illi ſuccenſeas:* quæ, ad illam figmenti conformata, ita habebit: *Cur me tua voluntate irreſiſtibili indurandum feciſti?* ita ut illud (*ſic*) in redditione ſignificet, *voluntate tua irreſiſtibili indurandum.* Quod hic *Beza* dicit de mutabilitate conditionis humanæ, id mihi minus videtur ſcopo accommodatum. Et ſi conſideremus probationem à poteſtate figuli, apparebit talem quandam comparati iſtius applicationem eſſe faciendam. Nam quid poteſtas ad dedecus vel decus condendi, habet ſimile cum poteſtate mutabilem condendi? multum autem habet cum hac poteſtate condendi indurandum vel miſericordiâ proſequendum. Sed videamus jam, quæ ſit *redditio iſtius comparati* quod in *probatione* eſt uſurpatum. *Figulus habet poteſtatem in lutum, ex eadem maſſa fingendi aliud vas ad decus, aliud ad dedecus. Redditio* ſtricte ſumpta erit hæc: *ita Deus habet poteſtatem ex eadem maſſa condendi alios homines ad decus, alios ad dedecus*; vel, *alios ad iram, alios ad miſericordiam: accommodatè ad id quod agitur* ut apparet ex ſequentibus verſibus: unde ita concluditur, *Si Deus habet poteſtatem ex eadem humani generis maſſa condendi vas ad iram, & vas ad miſericordiam; tum non poteſt homo juſte illi dicere, cur me tua voluntate irreſiſtibili indurandum*, id eſt, *vas ad iram condidiſti?*

De rectâ applicatione prioris comparati.

De applicatione vel redditione poſterioris comparati ſtrictè ſumptâ.

Digitized by Google

Adjungit autem de *vaſis ad decus & miſericordiam*, licet tantum quæſtio ſit de *induratis*; quia de poteſtate Dei agit quæ eſt in utrumque. Vides autem me juxta ſenſum adverſariorum rigidiſſime iſta propoſuiſſe, quia volo illis concedere quidquid ullo modo ad ſcopum Apoſtoli accommodari poteſt.

Quo pacto intelligenda ſint quæ Deo hiſce applicationibus tribuuntur.

At nunc videndum quo pacto iſta intelligenda ſint, quæ Deo hiſce applicationibus attribuimus: *Quod*, nempe, *poteſtatem habeat ex maſſa humani generis condere vas ad decus & ad dedecus; hominem miſericordia proſequendum, & irreſiſtibili voluntate indurandum. Poteſtatis* vox hîc uſurpata ſignificat non *potentiam* ſed *jus & autoritatem*. Eſt enim ἐξουσία non δύναμις. non igitur hic agitur de *abſoluta potentia* qua poteſt aliquid, ſed de *jure* quo licet illi aliquid. *Maſſæ* nomine Beza intelligit *humanum genus nondum conditum, nedum corruptum.* Scimus *Auguſtinum eſſe in alia ſententia* qui *maſſam perditionis* interpretatur: & ſi quis negare velit, iſta Bezæ probatio quam adfert, non ſufficiet: nempe, alioquin dicendum fuiſſe Apoſtolo, alia *vaſa in dedecore iſta relicta, alia ab hoc dedecore ad decus tranſlata*. Sed volo illi hoc concedere, *maſſæ* nomine ſignificari *informem materiam*. Nam ſimpliciter dicere *Deum non habere poteſtatem* ex *maſſa una* faciendi *vas ad iram*, & *vas ad miſericordiam*; faciendi *hominem* irreſiſtibili voluntate *indurandum*, & *miſericordiâ proſequendum*, non videtur mihi ſatis tutum. Quum enim videamus Deum quotidie facere vaſa miſericordiæ & vaſa iræ; & homines alios indurare, & aliorum miſereri; ſane apparet illum quod facit, jus faciendi habuiſſe. Sed addo eodem modo habuiſſe jus faciendi quo facit, & eaſdem ob cauſas ſtatuiſſe facere, ob quas reipſa facit. Res autem per ſe eſſet plana, niſi involuta eſſet difficultatibus per

præpo-

præpoſteram explicandi rationem. Quam ego hîc non refutabo, ne prolixior ſim: non enim ſtatui iam id facere, ſed tantum commonſtrare hoc caput, quo velut fundamento nixam ſuam ſententiam dicunt, illis non patrocinari. Conabor tamen aliquid lucis huic negotio adferre. Quum Deus dicitur *facere vas iræ*, vel *miſericordiæ*, *hominem indurare* vel *ejus miſereri*: tum neceſſario, tria nobis veniunt conſideranda: duo explicitè; unum implicitè, quod inter duo illa velut medium interveniat. Primo enim neceſſe eſt ut *ut homo fiat & quidem vas*: Deinde neceſſe eſt, ut, antequam *vas iræ vel miſericordiæ fiat*, ſit *vas peccati*, id eſt, *peccator*. Inde tertio ut *vas iræ fiat vel miſericordiæ*. Iam videamus quod hic Dei opus ſit. Primum eſt opus Dei quo *hominem condidit*, *ut ſit*, neque tantum ſit, ſed *ut ſit ad certum finem*, quod *vaſis* nomine ſignificatur, quod tantumdem valet atque *inſtrumentum*. Inſtrumentum autem eſt finis alicujus gratiâ. *Finem* hunc appellat Scriptura *Dei gloriam*. Condidit itaque Deus hominem ad gloriam ſuam, id eſt, non quo ipſe gloriam acciperet ab homine, ſed quo gloriam ſuam per hominem multo illuſtrius quam per reliquas creaturas illuſtraret. *Gloria* autem Dei illuſtratur per patefactionem *proprietatum ipſius naturalium*, præſertim earum quæ in ſecundo divinæ naturæ momento conſiderantur, ut ſunt *bonitas*, *juſtitia*, *ſapientia*, *potentia*. Sunt aliæ ipſi eſſentiæ penitiores, ſimplicitas, infinitas, æternitas, incommutabilitas, &c. Nunc, conſiderandum quarum proprietatum patefactione Dei gloria primitus fuerit illuſtranda. Dico *bonitatis*, *juſtitiæ*, *ſapientiæ*, *potentiæ*. *Bonitatis enim eſt ſeipſum communicare*: *Iuſtitiæ*, *praſcribere normam communicationis*: *ſapientiæ*, *ſcire quomodo id deceat & poſſit fieri*: *potentiæ*, *poſſe ſe actu ipſo communicare*.

Homo quâ a Deo conditus, eſt vas: ad illuſtrationem gloriæ ipſius.

Gloria Dei illuſtratur per patefactionem proprietatum eius.

Quænam proprietates Dei primo omnium fuerint patefacienda.

nicare. Bonitas itaque Deum impulit, non tantum ut alia ſed *& hominem conderet*, hoc eſt, ut ſeipſum nihilo per ſimilitudinem ita communicaret, ut ex nihilo & iſta communicatione id exiſteret, quod eſt *homo*. *Juſtitia* præſcripſit modum quo decebat iſtam communicationem fieri; nam eſt *bonitatis arbitratrix*, vel, ut Tertullianus inquit, *arbitratrix operum Dei*. *Sapientia* ſcivit quopacto decuerit Deum ſe, ad id quod eſſet *homo* faciendum, communicare, & quomodo Deus id potuerit. *Potentia* harum inſtrumentum, præſto fuit *ad exſequendum*. Poteſt enim Deus nihilo ſuam ſimilitudinem communicare. Sed *homo* non fuit conditus, quin *vas* fuerit illius *bonitatis, juſtitiæ, ſapientiæ, potentiæ*: & hoc pacto fuit vas gloriæ illuſtratæ. At videndum quo modo vas ſit illuſtrandæ porro Dei gloriæ. Rectè ſanè. Nam Deus *hominem* condidit non *ut eſſet tantum* id quod eſt conditus, ſed ut ad *perfectionem tenderet majorem*. Neque enim ſatisfactum putavit Deus ſuæ *bonitati*, quod homini ſemel ſe communicaſſet, ut illius *creator*, ſui autem ipſius *glorificator*: ſed voluit ulterius ſe homini communicare ut *ipſius etiam hominis glorificator*; atq; ut id poſſet, non tantum *naturalibus* ſed & *ſupernaturalibus donis* illum inſtruxit. Verum *juſtitia* normam & modulum præſcripſit hujus communicationis, ſcilicet, illam fieri non debere, niſi *ſub conditione*, ſi homo *imagini divinæ convenienter* in obedientia mandatorum Dei *viveret*: & quia poterat evehi, poterat & deprimi; & nihil juſtius quàm ut deprimeretur, ſi abuteretur donis, quorum recto uſu poſſet evehi ad ſummam dignitatem. fuit itaque homo illo reſpectu *vas illuſtrandæ juſtæ Dei bonitatis & iræ*, per quod Deus declararet *inſignem ſuam bonitatem in eo beando, ſi juſtè viveret, & ſeveram ſuam iram in eo puniendo, ſi mandatũ tranſgrederetur*. Sic fecit Deus initio hom-

Homo quà ex inſtitutione Dei tendens ad majorem perfectionem, vas eſt ulterius illuſtrandæ gloriæ divinæ.

Digitized by Google

nem & in eo reliquos homines vaſa illuſtrandę juſtę bonitatis & iræ, id eſt, apta ad id inſtrumenta: actu autem non fecit, niſi interveniente eo, quod ſecundo loco hic eſt conſiderandum. Cæterum homo in hoc ſtatu, à Deo conſtitutus, *mandatum tranſgrediendo, ſeipſe fecit vas malum* id eſt, peccatorem; nulla Dei ad hoc *cooperatione* concurrente, niſi quæ ejus *bonitatē, juſtitiam, ſapientiam, imo & conſtantiam* in primæva creationis inſtitutione *deceret*: quâ nihil decederet hominis *libertati*, aut *liberi arbitrij* actualis motus impediretur, ad hoc vel ad illud impelleretur. *Homo* verò *in hoc ſtatu* exiſtens, cum *omnibus poſteris*, quos Deus ſtatuerat ex ejus ſanguine ordinario modo producere, *dignus erat*, cui Deus pro meritis *irā* redderet & *pœnā*: hoc eſt, quē *vas iræ* reipſa faceret. Sed hoc non eſt paſſa eadem illa *bonitas*, (quam mihi matricem miſericordię hoc loco appellare liceat) quin nec ipſa Dei *juſtitia*, *bonitatis & miſericordiæ arbitratrix*. Sciebat quidem ſapientia Dei *cauſæ iſti*, id eſt, *peccato* deberi *pœnam*: & *juſtitia* volebat cauſæ reddi, quod ipſi debebatur: ſed & ſcivit illa *bonitati* quid amplius deberi, & voluit *iſta*, pro ſua natura, *bonitati* quoque reddi quod ipſius erat: nempe *ſummam ſui ipſius demonſtrationem, ſuique promotionem in miſericordiam*, quæ eſt bonitatis affectus in miſeros, & propterea male meritos. *Decuit* enim *bonitatem Dei*, ſe communicare, non tantum *non exiſtentibus*, & *nihil meritis exiſtentibus*, & *benè meritis* (*ſi quidem mandatum præſtitiſſent*) *ſed & malè meritis & legis tranſgreſſoribus: ut & daret non habenti*, *& redderet imò adderet habenti, & parceret abutenti*, tam *victrix* adverſus peccatum *per remiſſionem*, quam de nihilo *triumphatrix per creationem*. Invenit itaque *ſapientia* modum, quo redderetur *cauſſa* quod meruit, & *bonitati*

Homo ſeipſe peccando fecit vas malum.

quod decuit: nempe *Ieſum Chriſtum Mediatorem*, cui cauſa iſta generis humani imponeretur apud tribunal juſtitiæ perferenda & peragenda, quo ita *homo* eſſet *vas bonitatis & juſtitiæ* ſummo & excellentiſſimo modo illuſtrandæ. Cæterum hîc quoque *juſtitia* ſe interpoſuit memor ſui officij, & demonſtravit communicationem iſtam *bonitatis per miſericordiam*, non magis decere fieri *abſque conditione* in hoc ſtatu quam in priore: ſed æquum eſſe ut *conditio* ſtatuatur ſecundum quam bonum illud *ex miſericordia* communicetur, vel non communicetur; imò contrarium malum inferatur. Atque hinc ſtatutum alios homines facere *vaſa iræ* & *alios miſericordiæ*, id eſt, *apta ad iram* vel *ad miſericordiam*: *miſericordiæ, qui præſtarent conditionem; iræ, qui illam tranſgrederentur, nec tranſgredi deſiſterent: idque irrevocabiliter & neceſſario*, adeò ut qui conditionem eſſent tranſgreſſi, perſiſtentes in tráſgreſſione, vaſa iræ fierét ipſo actu, & qui præſtitiſſent eandem, fierent ipſo actu vaſa miſericordiæ; quæ tamen eadem *miſericordia vim tribuit præſtandi eo modo, quo decet* miſericordiam juſtitiâ temperatam *eam dare*, Breviter: *Deus facit hominem vas: Homo ſe facit vas malum*, ſive *peccatorem*, *Deus decernit hominem facere ſecundum conditiones ſibi placitas vas iræ vel miſericordiæ, quod & reipſa facit, quando conditio eſt aut præſtita, aut pervicaciter neglecta.* Hinc apparet quis ſit verus ſenſus eorum quæ hic ab Apoſtolo adferuntur; nempe: Deum ex informi materia poteſtatem habere faciendi homines, & de ijſdem puro ſuæ voluntatis arbitrio & placito decretum ſtatuendi certis conditionibus ſancitum, ſecundũ quas alios vaſa ad dedecus, alios vaſa ad decus faciat; & propterea hominem juſtam cauſam non habere expoſtulandi cum Deo, quod ſe fecerit irreſiſtibili voluntate

Quomodo homines vaſa mala ſive peccatores facti, alij vaſa miſericordiæ, alij iræ fiant iuxta tenorem fœderis novi.

Senſus eorum quæ verſ. 21. ab Apoſtolo dicũtur.

Digitized by Google

luntate indurandum; quum inter voluntatis ſtatutum & ipſam indurationem interveniat obſtinatio in peccatis: ob quam Deus vult ſecundum idem voluntatis placitum hominem voluntate irreſiſtibili indurare. Si quis *ſimpliciter* dicat Deum habere poteſtatem faciendi *hominem vas ad dedecus & iram*, ille Deo maximam injuriam faciet & apertæ Scripturæ contradicet. Quare nec ipſe *Beza* id audet *ſimpliciter* dicere, ſed iſta intelligenda eſſe de *decreto*, quod non *exſequatur* niſi poſtquam homo *peccator* factus ſe ira dignum fecerit. Sed ille *exſecutionem* ita decreto ſubjungit, ut *proximam exſecutionis cauſam* ab ipſo *decreto* ſuſpendat, quod tantumdem valet atque ſi ſimpliciter dicat: Deum ſtatuiſſe aliquos homines facere vaſa ad decus, aliquos vaſa ad dedecus; alios vaſa iræ, alios vaſa miſericordiæ; & ut hoc poſſit, facere omnes primum peccatores, ut poſtea alios per juſtitiam reipſa faciat vaſa iræ & dedecoris, alios per miſericordiam vaſa miſericordiæ & honoris. Quidquid autem abſurdi ex iſta comparatione ab Apoſtolo allata per ſiniſtram interpretationem poſſit deduci, ſolo diſcrimine, quod eſt inter homines & vaſa figuli rectè intellecto poteſt præveniri. Hæc autem ita mihi tractata ſunt, non quaſi nulla alia eſſe poſſit iſtius comparationis redditio, ſed ut illis ipſis, cum quibus hic nobis negotium, ſuam reddiditionem concedens, commonſtrarem etiam illam rectè juxta analogiam fidei intellectam, hujuſmodi propoſito, quale hinc concludere volunt, non patrocinari, imo cum altero illo, quale tu deſcribis, optimè conſentire. At quid ſi dicam, & quidem pro meo jure, non illam eſſe *redditionem* quam illi Apoſtoli verbis affingunt, ſed iſtam quam Apoſtolus ipſe ſequentibus duobus verſibus adducit. *Si vero volens Deus*, &c. & hæc

Notandum diligenter diſcrimen quod eſt inter homines & vaſa figuli.

ratione iſtam *poteſtatis figuli in lutum deſcriptionem* facere tum ad *objurgationis rationem confirmandam, tum ad objectionem ipſam refutandam*: Quæ ipſa quoque ſunt affinia; Nam commonſtrare objectionis indignitatem, eſt illam aliquo modo refutare, ut & in ſuperioribus vidimus. Nec video quare commodè hæc redditio accommodari iſti propoſitioni non poſſit: *Quemadmodum enim figulus habet poteſtatem in lutum, ut ex eadem maſſa faciat aliud vas ad decus, aliud ad dedecus: ita Deus habet poteſtatem, & quidem multò æquiorē vaſa iræ ad interitum coagmentata lenitate ſua perferre, & vaſa miſericordiæ præparare ad gloriam.* Quæ æquitas illuſtratur à finibus quos Deus ſibi habet utrinque propoſitos Sed dicet quis, *iſta non habere inter ſe convenientiam, facere vas ad dedecus, & lenitate ſua perferre vaſa iræ iam ad interitū*, id eſt, *dedecus coagmentata*; ſed hoc potius illi convenire, *coagmentare vaſa iræ ad interitum*: ut *præparare vaſa miſericordiæ ad gloriam*, iſti cōvenit, *facere vas ad decus.* Sed quis Apoſtolo præſcribet modum applicationis ad comparationem? an non licet illi *paritatem divinæ poteſtatis* commonſtrare in eo quod Deus reipſa facit *circa vaſa iræ & miſericordiæ*: licet *minus* ſit quàm quod *figulus facit circa vaſa dedecoris*, ut hac ratione vis argumenti ſit fortior à minori ad majus, quàm à pari ad pariter comparatum? Deeſt autem aliquid iſti Apoſtolicæ applicationi, & liquet id hujuſmodi eſſe: *An id faciendi non habebit poteſtatem?* vel, *an propterea non poterit meritò ſuccenſere induratis?* At nunc denique videamus quam inſigniter hiſce verbis, quomodocunq; illa ſumantur, (ſive pro redditione comparationis ſive pro ſe ſimpliciter) objectio iſta refutetur. Dixi autem & etiamnum dico, *nullam* mihi totâ Scripturâ. *objectionem* videri *firmius refutatam, nullamque* reſpon-

Alia & preßior cōparati poſterioris applicatio ſuæ redditioni, ex ipſo textu deſumpta.

Exceptio contra illam.

Reſponſio.

Hactenus objurgatoriū reſponſum; ſequitur iam objectionis refutatorium.

reſponſionē ſufficientius exhaurire omnes ſuæ objectionis difficultates. *Objectio* autem habebat hæc tria. *Antecedens: Deus quos vult indurat.* *Conſequēs*; quod erat objectū: *Ergo non poteſt merito ſuccenſere induratis.* *Conſequētia probationem* ab adjuncto voluntatis divinæ: *Quia voluntati Dei reſiſti nequit.* Antecedens & ratio conſequentiæ connectantur: *Quos vult Deus indurare volūtate irreſiſtibili*, addatur cōſequens, *illis non poteſt meritò ſuccēſere.* Simplicia in iſta objectione continentur quatuor: *Ira divina, indurati, voluntas irreſiſtibilis, meritò vel immerito*: quod quartum malim modum dici vel compoſitionis per affirmationem, vel diviſionis per negationem. *Affectio inter hæc* ab objiciente proponitur hujuſmodi: *Ira divina* eſt adjunctum quo verſatur Deus circa *induratos*, qui propterea ſunt *objectum iræ*, & hîc etiam *cauſa*: ut ſæpe objecta rationē habent cauſæ non ipſorum adjunctorum in ſe, ſed quatenus circa objecta verſantur, id eſt, non quatenus ſunt actu primo, ſed ſecundo. *Indurati & voluntas irreſiſtibilis* ponuntur ut *cauſa & effectum. Induratio eſt effectum voluntatis Dei irreſiſtibilis.* Iam quæritur an *iſta poſitâ affectione* inter *indurationem & voluntatem irreſiſtibilem*, eadem ſit *affectio inter iram divinam & induratos*; hoc eſt; *an Deus iraſci poſſit ita induratis*, quod ſignificatur per vocem *meritò vel immeritò.* His ita explicatis applicetur Apoſtoli reſponſio. *Primò* declarat Apoſtolus *iſtam affectionem* inter *iram* Dei & *induratos* non eſſe, ſed potius *inverſam.* Non enim *objectum iræ divinæ* ſunt *indurati*, neque *induratio iræ cuſa*, ſed potius *ira divina cauſa indurationis*; Et Deus *actu indurationis* verſatur circa eos quibus *iratus iam eſt*, hoc eſt, qui ipſo actu jam ſunt *vaſa iræ.* Quod Apoſtolus ſignificat his verbis, *vaſa iræ ad interitum coagmentata indurat Deus.* Eſt itaque

Repetitio & explicatè proponitur objectio.

Applicatur ei Apoſtoli reſponſum, quod 3. partibus abſolvitur. Prima.

Digitized by Google

in illis non tantum fallacia à *cauſa non cauſa*, *ſubjecto non ſubjecto*; ſed & *inverſio* cauſæ & effecti, ſubiecti & adjuncti. quare refutatio iſtius partis eſt firmiſſima. Tantū abeſt ut Deus non poſſit ſuccenſere induratis, ut contra non induret niſi jam ſuâ culpâ juſtiſſimæ iræ divinæ vaſa factos Docet autem Scriptura tota indurationē eſſe effectum & ſignum iræ divinæ. Vnde ſtulta eſt quæſtio, *an Deus poſſit ſuccenſere induratis*, quum quærendum fuerat, *an Deus poſſit indurare eos quibus ſuccenſet*. *Deinde* reſpondet Apoſtolus ad *affectionem* inter *indurationem* & *voluntatem irreſiſtibilem*, his verbis: *pertulit iræ vaſa multâ lenitate*: quibus *modum indurationis* ſignificat eſſe per *patientiam & manſuetudinem*, non *per omnipotentem voluntatis*, cui reſiſti nequit, *actionem*. Itaque & hîc eſt fallacia cauſæ non cauſæ. At inquiet aliquis, annon decretum quo ſtatuit Deus indurare *vaſa iræ*, eſt *voluntatis cui reſiſti nequit*? Ita ſane. At aliud eſt, Deum omnipotentis voluntatis actu uti ad indurationem efficiendam, & aliud iſtâ voluntate ſtatuiſſe, ſe vaſa iræ induraturum. Nam iſto pacto voluntas tribuitur decreto indurationis, non actui: inter quæ differentia tanta eſt, ut Deus poſſit voluntate irreſiſtibili decretum facere de vaſis iræ per patientiam & lenitatem ſuam indurandis. Si quis regerat *indurationem* tamen *certò certius eſſe ſecuturam per iſtam patientiam*: propter illud *decretum* quo non tantum ſtatuit uti patientiâ, ſed illâ uti *ad indurationem*: & *hoc æquipollere omnipotenti actui voluntatis cui reſiſti nequit*. *Nego iſta æquipollere*: ſed ad negationis rationem multa pertinent, quæ longum eſſet hîc adferre: quare reſponſioni ſuperſedebo; quia id objectum non obeſt propoſito. Concedamus enim *vi omnipotentis voluntatis indurari vaſa iræ*, an hoc, *juſtitiæ iræ divinæ* vel tantillum

Secunda.

adimet quum ipſi *meriti ſint indurationem*, in Dei autem arbitrio ſit pœnam infligere quo ipſi viſum eſt modo? *Tertia* reſponſionis pars eſt de *æquitate* iſtius actus divini, quem Apoſtolus nunc explicat, ſumta à fine. Quid enim, an non æquum ut Deus *iram ſuam & potentiam* aliquando domonſtret? Æquiſſimum. Adverſus quos autem, ſi non adverſus *vaſa iræ ad interitum coagmẽtata, quæ Deus pertulit multâ lenitate?* Aut adverſus hujuſmodi æquum eſt ut Deus declaret ſuam *potẽtiam & iram*, aut nunquam illi id liberum erit: & ſic incaſſum Deus *potentiâ* ſit armatus & *irâ*, utpote quas exercere nunquam poterit, quibuſcunque etiam modis irritatus. Hinc apparet amplius quid hic ab Apoſtolo præſtitũ eſſe, quàm neceſſaria refutatio iſtius objectionis poſtulabat. Quidquid enim ad *iræ divinæ*, adverſus *induratos* non excuſationem tantum, ſed & defenſionem, imò præconium adduci poterat, hîc allatum eſt: & ita deſcripti illi in quos Deus *iram & potentiam* ſuam vult oſtendere, ut omnes ſimul *iræ divinæ* juſtas cauſas in ſe complectantur. Non enim iraſcitur ijs, niſi *iræ vaſis* jam exiſtentibus; neque quum merito ſuo ad interitum ſint coagmentati, *iram ſuam* in illorum exitium *ſtatim jure ſuo exſequitur*, ſed *diu magnâ lenitate & patientiâ illos tolerat*, ad pœnitentiam invitans, & reſipiſcentiam exſpectans: at ubi *corde duro & reſipiſcere neſcio iſtam Dei patientiam & lenitatem contemnunt*, non mirum quod nec ipſa *miſericordiſſima Dei bonitas* ab *iræ illatione* ſe poſſit temperare, ne ſibi ubique *jus ſuum ſummum* à *juſtitia* reddi poſtulans, *illi* locum nullum concedere velle videatur. Brevius autem reſponſionem proponemus, ſi ad ſingulas ſyllogiſmi objectivi partes illam accommodemus. Syllogiſmus autem talis erat: *Qui voluntate ſuâ irreſiſtibili indurat*

ille non

Tertia

Contracta ad objectionem in Syl-

logiſmum redactā reſponſio.

ille non poteſt meritò ſuccenſere induratis. At Deus voluntate irreſiſtibili indurat. Ergo non poteſt meritò ſuccenſere induratis. Ad *propoſitionē* reſpondet Apoſtolus per *negationem*: tum quia ſimpliciter ſit *falſa*, *meriti* enim ſunt *indurationem* illi quos Deus *indurat*, & liberum eſt Deo illam *meritis infligere*, quocunque ipſi viſum eſt modo : tum quia *falſa iræ cauſa allegatur induratio*, quum illi jam ſint *vaſa iræ* antequam indurentur, & ira ſit cauſa indurationis. Corrigatur ergo propoſitio hoc pacto: *Qui voluntate ſua irreſiſtibili indurat eos, qui propterea quod vaſa iræ ſunt, meruerunt indurationē, ille poteſt meritò iſtis induratis porrò ſuccenſere.* *Ad minorem* reſpondet per *poſitionem alterius modi indurationis*, quo tollitur iſte modus in minore aſſumptus: *perfert enim multa lenitate vaſa iræ ad interitum coagmentata*: Et cur Deo imputandum ſi illi hinc indurentur pro ſuâ malitiâ? Corrigatur etiam minor: *At Deus patientiâ & lenitate utens erga vaſa iræ, illa indurat.* Vnde & *major* ulterius corrigenda venit, per *ſuppoſitionem hujus modi indurationis*, qui ejus veritatem & æquitatem multum commendabit. Hinc jam ſequitur *concluſionem* eſſe falſam: cujus contraria ex factâ antecedentiū correctione neceſſariò ſequitur, & eſt veriſſima, non tantum propter veritatem antecedentem, ſed & propter *juſtum finem divinæ indurationis*, qui eſt *illuſtratio & oſtenſio iræ & potentiæ Dei*. Quod ad phraſin iſtā attinet, *iræ vaſa eſſe ad interitū coagmentata*, ex præcedentibus facile poteſt intelligi. Quæ de *vaſis miſericordiæ* addidit, dictū quâ id occaſione fecerit Apoſtolus: Et quia de illis nō eſt quæſtio, latiori explicationi ſuperſedebo.

Ad maiorem.

Ad minorem.

Atque ita quidem mihi commonſtraſſe videor, *Hunc Apoſtoli locum confirmandæ iſti ſententiæ non ſervire, quam multi hujus capitis fundamento nixam*

eſſe

eſſe arbitrantur. Res vero ipſas hoc capite compre-henſas prolixius tractare viſum non fuit, quia aliàs id commodius fiet; quando eas non ut hujus vel illius loci autoritate ſuffultas, ſed per ſe conſiderabimus.

Hæc mihi Paulino ſi quis male conſona fini
Monſtret, ab hoc ſenſu abſiſtere promptus ero.
At ſi quis fidei monſtret male conſona; culpam
Noſcere, & errorem tollere promptus ero.

Aphoriſmi aliquot

Summam hujus tractatus ordine complectentes.

Quomodo verbo Dei & inſitis animo notionibus doctrina de Prædeſtinatione & gratia Dei recte ſuperſtruatur. Fol. 2.

Axioma hoc. Deum ſemper juſtum eſſe, licet homines non intelligant quomodo juſtus ſit; cautè uſurpandum eſſe. fol. 2.

Quomodo accipiendum ſit, cum Deus dicitur non pendere à cauſis ullis ſecundis. fol. 3.

Ordinandi verbum quomodo accipiendum ſit in materia de providentia. fol. 3.

Permittere aliquid certi finis gratiâ an idem ſit cum otioſe ſpectare quid fiat aut quid futurum ſit. fol. 4.

Quomodo intelligendum ſit; quæ mutantur, quoad certas & fixas omnes circumſtantias non ſine immutabili ipſius decreto mutari. fol. 4.

Judicia quidem omnia Dei reverenter honoranda eſſe, ſed ſimul certiſſime conſtare debere quod judicia Dei ſint, quæ eſſe ipſius dicuntur. fol. 5.

Quomodo Deus concurrat cum cauſis ſecundis ad opus aliquod producendum. fol. 6.

Quomodo accipiendum nihil mali cavere poſſe niſi deo impediente. fol. 6.

An se-

Digitized by Google

An ex eventu quocunque rei recte concludatur, Deum *aliquid voluiſſe.* *fol.* 6.
Quomodo verum ſit hominem non facere bonum etiam quod ex gratia facere poßit, niſi Deus *in illo efficiat ut faciat ſicut effecit ut poßit facere ſi velit.* *fol.* 7.
Quonam tandem modo Deus *toti mundo & rebus omnibus à ſe creatis præſideat, omniaque & ſingula adminiſtret & gubernet.* *fol.* 7.
An prædeſtinatio recte definiatur vel deſcribatur, quod ſit conſilium Dei *de hominis ultimo fine vel ſtatu extra temporalem hanc vel animalem vitam.* *fol.* 10.
Quomodo recte accipiendum, prædeſtinationis ultimum finem ſtatui declarationē gloriæ Dei *in illius partim miſericordia partim iuſtitia.* *fol.* 11.
Deum *in omni opere ſuo propoſitam ſibi habere gloriam ſuam: eam autem eſſe perfectionis ſuæ manifeſtationem.* *fol.* 11.
Quibus modis Deus *ſoleat gloriam ſuam manifeſtare: quarum nempe proprietatum eſſentialium explicatione; accurate & copiose expenditur.* *fol.* 12.
An Deus *recte dicatur decreviſſe ut homo laberetur & illud decretum ad finem ſeu terminum perduxiſſe.* *fol.* 17.
An creatio & lapſus hominum recte ſtatuantur commune medium eſſe conſilio prædeſtinationis ſubſtratum. *fol.* 18.
An prædeſtinationis actui recte ſubijciatur homo condendus. *fol.* 19. & 39.
An creatio hominis recte definiatur formatio eſſe hominis e nihilo, integri ad imaginem Dei, *mutabilis tamen; & animali vita præditi.* *fol.* 19.
Quomodo homo conditus ſit mutabilis. *fol.* 20.
Quomodo permißio lapſus in Deo *ſeſe habeat.* *fol.* 20.
An permißio ſit ceſſatio ab actu illuminationis & inclinationis ad obediendum ſibi. *fol.* 21.
Quomodo permißio ſit Dei *præſcientis & volentis.* *fol.* 21.
Cauſæ propter quas Deus *peccatum permiſit.* *fol.* 21.
An ſi Deus *peccatum non permitteret, bonum univerſi impediretur.* *fol.* 22.
An lapſus Adami recte dicatur fœlix culpa. *fol.* 24.
Lapſus permißio & lapſus permiſſus an recte differre dicantur. *fol.* 24.

Quomo-

Quomodo ſimul verum eſſe poſſit, lapſum permitti à Deo & non evenire niſi volente Deo. fol. 25.
Diſtinctio vulgo recepta inter lapſum & eventum lapſus expenditur. fol. 25.
Diſtinctio voluntatis in voluntatem ſigni & beneplaciti, revelatam & occultam expenditur. fol. 26. & 63.
Diſtinctio inter lapſum qua peccatum eſt & qua medium eſt illuſtrandæ gloriæ divinæ expenditur. fol. 27.
Quot modis aliquis Deum peccati auctorem facere poſſit. fol. 29.
Quod Deus eligendo & reprobando circa homines ut peccatores conſideratos verſatus ſit. fol 30.
Definitio electionis Perkinſianæ excutitur & corrigitur fol. 31.
Quomodo Chriſtus ſe habeat in electione. fol. 31. & 43.
Electionis obiectum fideles ſunt. fol. 32.
Decretum quo Deus ſtatuit fideles iuſtificare & in filios adoptare videri aliud eſſe ab eo decreto quo Deus ſtatuit; nonnullis fidem dare, aliis verò eandem negare. fol 32.
Vtrum actus mentis divinæ duplex; prior de fine alter de mediis ad finem, recte appellentur decretum & executio decreti. fol. 31.
An Rom. 9. 11. propoſitum æternum Dei & electio diſtinguantur ab Apoſtolo: Item, utrum electio quædam præcedanea ponatur ante propoſitum damnandi & ſalutem conferendi. fol. 93.
Locus ad Rom. 9. 11. expenditur. ibid.
Item locus ad Rom. 8. 29. fol. 34.
Quod Deus neminem pro ſuo prædiligere & amare poſſit, niſi eum in Chriſtum crediturum pranoverit atque ut credentem in Chriſtum intuitus ſit. fol. 35.
An ex eo quod qui prædeſtinati, prædeſtinentur ut iuſtificant, etiam prædeſtinentur ut credant. fol. 36.
Prior actus decreti electionis expenditur. fol. 38.
Qualiter obiectum in decreto electionis conſiderari debeat. fol. 39
Quomodo verum ſit electionem ex mera Dei voluntate proficiſci citra ullum mali in creaturis intuitum. fol. 40.
Actus ſecundus decreti electionis expenditur. fol. 42.
Quomodo in electione Chriſtus in conſiderationem veniat. fol. 43.
Quomodo prædeſtinationem deſtinatio Mediatoris ingrediatur. fol. 44.
Deſtinatio Mediatoris an recte à Perkinſio deſcripta ſit. fol. 45.

Digitized by Google

De univerſalitate promiſsionis & oblationis Chriſti. fol. 46.
An mandatum credendi ſit generalius promiſsione. fol. 47.
An promiſsio ſit ſolorum electorum. fol. 49.
An electi impij in promiſsionibus univerſalibus recte ſibi invicem opponantur. fol. 50.
An Miniſtrorum verbi officium recte circumſcribatur ſola hortatione ad pœnitentiam. fol. 50.
An quos Deus novit non converſuros ſe, eos tamen ad reſipiſcentiam hortetur, hoc fini ut inexcuſabiles fiant fol. 51.
An Deus externa Euāgelij prædicatione ad fidem & pœnitentiam hortetur nonnullos, quibus certo decreto ſtatuit fidem & pœnitentiam non dare. fol. 53.
An Deus certo decreto ſtatuerit reprobis fidem & pœnitentiam non dare. fol. 56.
Quomodo fides & pœnitentia infundantur. fol. 57.
An mandatum Dei quo fidem & pœnitentiam mandat cum eiuſdem decreto pugnare poſsit. fol. 61.
Examinatur quod dicitur Deus in mandatis & promiſsionibus non omne id dicere quod decrevit, ſed voluntatem ſuam tantum ex parte proponere. fol. 62.
Examinatur quod dicitur Deus in quibuſdam converſionem tantum velle quoad approbationem, cohortationem & media. fol. 63.
Diſtinctio voluntatis in revelatā & arcanā excutitur. fol. 63.
Exhibitio Mediatoris prout ea à Perkinſio deſcripta eſt, accurate expenditur. fol. 67.
Sententia Perkinsij expenditur de virtute pretij ſive λύτρου à Chriſto Mediatore perſoluti. fol. 67.
Vtrum Chriſtus pro omnibus mortuus ſit, an vero pro electis & prædeſtinatis tantum. fol. 69. & 184.
Obiectiones ſolvuntur quæ concludunt Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus & non eſſe Mediatorem omnium. fol. 70. & ſeqq.
Quomodo intelligendum, decretum electionis & cauſam eſſe & principium omnium in hominibus ſalutarium donorum & operum. fol. 83.
Definitio Perkinſiana reprobationis prior expenditur. fol. 85.
Quod reprobatio tantummodo circa peccatores verſetur. fol. 85.
An ſicuti peccatum eſt meritoria cauſa reprobationis, inde inſtitia ſit

Digitized by Google

tia ſit meritoria cauſa electionis. fol. 86.
Quod decreti & executionis una eademque cauſa ſit. fol. 87.
Gratia ſupernaturalis biſariam dicitur. fol. 87.
Vtrum ex præteritione aut negatione gratiæ ſine qua peccatum vitari nequit, dici poßit peccatum exiſtere fol. 87.
Definitio Perkinſiana reprobationis altera ad examen revocatur. fol. 87.
An permißio rectè ſubordinetur reprobationis decreto. fol 88.
De reprobationis actu primo: ſcilicet, de propoſito Dei deſerendi quoſdam homines & ſuam iuſtitiam in iis declarandi. fol 89.
An à Deo deſeratur quiſquam alius quam peccator. fol. 89.
An Deus rectè dicatur deſerere non poſſe niſi peccatorem. fol. 90.
An Deus de luto iure facere poßit, quidquid actu omnipotentiæ ſuæ de eo facere poteſt. fol. 91.
Quid ſibi velit, vas ad iram facere. fol. 91.
Quidnam omnino Maſſa ſignificare poßit. fol. 91.
An propter verba Rom 9. Non ex operibus, &c. rectè à Prædeſtinatione omnis peccati reſpectus excludatur. fol. 93.
De reprobationis actu ſecundo: ſcilicet, de ordinatione ad pœnam eaque ſimplice. fol 94. & comparata. fol. 95.
An ſi Deus omnes à ſe deſertos perderet & damnaret, iniuſtus tamen non eſſet. fol. 95.
De comparatæ reprobationis cauſa. fol. 96.
De deſertione eiuſque definitione. fol. 97.
Examinatur primæ criminationis veritas, qua dicitur doceri à Perkinſio certos homines eoſque paucos eligi. fol. 100.
Examinatur ſecundæ criminationis veritas, qua dicitur, Deum ſecundum ſententiam Perkinſii ordinaſſe homines ad inferorum ignem & creaſſe ut perderet. fol. 101.
Reſponſio Perkinſii contra criminationem ſecundam examinatur. fol. 104.
An unum ſint & ab eadem cauſa permißio lapſus & permißio, qua Deus permittit ut aliquis à beatitate finaliter excidat. fol. 104.
Quomodo reprobatio quoad propoſitum deſerendi &c. abſoluta ſit. fol. 104.
Quomodo peccatum ſit deſertione & permißione Dei poſterius. fol 104.
Patrum loca quædam examinantur quæ Perkinſius producit pro

V ſententia

ſententia ſua probatione. fol. 104.

Quomodo reprobatio quoad propoſitum damnandi cum reſpectu ad peccatum ſit. fol. 105.

Peccandi neceſſitas & inevitabilitas, à peccato & pœna excuſat. fol. 106.

An rectè dicatur hominem reſpectu ſui liberè, reſpectu vero decreti divini neceſſario peccare. fol. 106.

An rectè Deus dicatur libere eſſe bonus. fol. 106.

Quod contrarium ſit iuſtitia divinæ punire non peccatorem. fol. 107.

An quidquid iuſtum eſt, eo ipſo iuſtum ſit quia Deus illud velit. fol. 108.

Examinatur tertia criminationis veritas, qua dicitur ſtoicam prædeſtinationem & ſtoicum fatum à Perkinſio induci; quaſi ex neceſſario & energetico decreto omnia dicat fieri. fol. 109.

Lapſus Adami quomodo permiſſioni à Perkinſio ſubſternatur. fol. 100.

Permiſſio Perkinſiana in energeticum decretum incidit tandem. fol. 110. & ſeqq.

Diſtinctio quædam expenditur, qua dicitur aliud eſſe velle rem aliquam per ſe; & aliud eſſe, rem velle quoad eventum. fol. 111.

Quomodo intelligendum ſit Deum velle non impedire peccatum. fol. 112.

An quia Deus vult permiſſionem ſuam, ideò quoque rectè dicatur, velle etiam eventum peccati. fol. 112.

Permiſſio qualis cauſa ſit. fol. 113.

Locus Act. 2. 23. expenditur: hunc definito conſilio & praſcientia Dei deditum, &c. fol. 114.

Item locus Act. 4. 28. coacti ſunt ut facerent quæcunque manus tua & conſilium tuum præordinavit ut fierent. fol. 114.

Actiones non diſtinguuntur ſolo fine. fol. 115.

Lapſus Adami quomodo à Deo ordinatus ſit. fol. 116.

Locus 1 Pet. 3. 17. expenditur: melius eſt ut bene agentes, ſi ita velit Dei voluntas, malis afficiamini quam malè agentes fol. 116.

Locus 1. Sam. 16 expenditur, ubi dicitur Deus præcepiſſe Semeio ut Davidi malediceret. fol. 117.

Quomodo Deus velit & non velit impedire peccatum. fol. 118.

Cur

Digitized by Google

Cur Deus permittat malum. fol. 122.
An peccatum apud Deum decernentem habeat rationem boni. fol. 124.
Calvini & Bezæ in hoc argumento dicta quædam partim commode accipienda aut ſimpliciter quædam eorum falſa ſunt. fol. 127.
Quomodo peccata ſeſe habeant reſpectu decreti. fol. 129.
Locus Epheſ. 1. 11. expenditur; Deus omnia operatur ſecundum beneplacitum voluntatis ſuæ. fol 130.
An ex doctrina Perkinsij ſequatur, quod Deus inclinet ad peccatum & induret poſitivè. fol. 131.
De triplice actione providentiæ in actibus hominum, ex Snida. fol. 132.
An decretum Dei præcedaneum nullam veram neceſſitatem rebus decretis inferat, expenditur. fol. 135.
Diſtinctiones variæ neceſſitatis expenduntur. fol. 135.
An idem propter reſpectuum diverſitatem recte contingens ſimul & liberum dicatur. fol. 138.
Libertas & neceſſitas opponuntur. fol. 138.
Liberum & ſpontaneum diſtingui debent. fol. 139.
An Adam libere ſimul & neceſſario lapſus eſſe dici poſſit. fol. 139.
Quomodo intelligendum quod prædeſtinati neceſſario ſalventur & reprobi neceſſario damnentur. fol. 141.
Vtrum neceſſitas recte dicatur ex præſcientia ſequi. fol. 142.
Vtrum ex permiſſione. fol. 142.
Quanta pugna ſit libertatis & neceſſitatis. fol. 144.
De permiſſione ampla quædam pertractatio. fol. 145.
Permiſſio in genere definitur: itemque permiſſio Dei in ſpecie. fol. 146.
Permiſſionis ſpecies. fol. 146. una; qua voluntati creaturæ: altera, qua potentiæ eius aliquid permittitur. fol. 149.
Duplex impeditio, una qua potentia creaturæ. fol. 148. altera qua voluntas creaturæ impeditur. fol. 150.
Quot modis potentia creaturæ impediatur. fol. 148.
Quomodo potentiæ creaturæ aliquid permittatur. fol. 149.
Quot modis creaturæ voluntas impediatur. fol 150.
Quomodo voluntati creaturæ aliquid permittatur. fol. 153.
De permiſſione peccati ſimulque de illius impeditione. fol. 156 & 157.

Peccati aliquot diſtributiones adferuntur & propoſitæ tractationi accommodantur. fol. 158.
Exempla impediti partim actus partim peccati. fol. 160.
Exempla permiſſi partim actus partim peccati. fol. 161.
Cauſæ permiſſionis inquiruntur. fol. 167.
An actus aliquis recte dicatur peccatum pœna peccati ſimulque cauſa alterius peccati eſſe. fol. 171.
Quo tamen ſenſu id ſic vulgo dicatur. fol. 171. & ſeqq.
Expenditur ſimilitudo ab equo claudicante deſumpta. fol. 175.
Efficientia actuum qui ſine peccato à creatura perpetrari non poſſunt, hactenus Deo adſcribenda eſt, ut neque libertati creaturæ per illam quippiam derogetur, neque Deo culpa aliqua peccati adſcribatur. fol. 177.
Deus cauſa actus vel mediata vel immediata eſt. fol. 177. ubi ſimul explicatur influxus Dei quo influit una cum creatura in ipſum actum. fol. 177. & 178.
De duplice libertate hominis quoad exercitium & quoad ſpecificationem actionis. fol. 180.
Examinatur quartæ criminationis veritas, qua dicitur doceri a Perkinſio maximam partem humani generis deſtitui Chriſto & omni ſalutari gratia. fol. 181.
Dura eſſe quæ Perkinſius concedit à ſe doceri. fol. 183.
Pro quibus omnino Chriſtus mortuus ſit. fol. 184. Probatur vero pro omnibus univerſe hominibus mortuus eſſe. ſeqq.
Refutantur ordine argumenta aliquot, quibus probare conatur Perkinſius Chriſtum eſſe mortuum pro omnibus. fol. 186.
Reſponſiones Perkinſij ad argumenta illa expenduntur, quibus probatur Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe. fol. 189. ſunt autem hæc quatuor.
Expenditur locus. 1. Timoth. 2. Deus vult omnes homines ſalvos fieri. fol. 189.
Expenditur diſtinctio voluntatis in antecedentem & conſequentem. fol. 193.
Voluntas antecedens & conſequens quid. fol. 194.
De voluntate conditionali. fol. 196.
Vtrum recte dicatur non eſſe in Deo talis voluntas, qua voluerit omnes angelos ſalvos fieri. fol. 197.
Fundamenta illius diſtinctionis inſpiciuntur qua voluntas in antecedentem & conſequentem diſtinguitur. fol. 199.
De gra-

Digitized by Google

De gratiæ amplitudine. fol. 205.
Non recte imaginem Dei conſiſtentem in iuſtitia & ſanctitate, à ſupernaturali gratia excludi. fol 205.
Examinatur ſententia quorundam aliorum de prædeſtinatione, fol 207. Oſtenditur autem quod ea non ſatis fideliter ex mente eorum propoſita ſit. fol. 208.
Declaratur quod multa quæ Perkinſio videntur errata eſſe, non ſint errata. fol. 209.
Electionem & reprobationem non univerſalem ſed particularem eſſe. ibid.
Quis ultimus conſiliorum Dei finis circa hominem ſit. fol. 210.
An voluntas Dei ab homine pendeat. fol. 211.
An homo ſeipſum eligat & reprobet. fol 213.
An Deus non ſit celebrandus ſi homines etiam gratiæ communis ope benedictionem amplecterentur. fol. 213.
Præſcientia Dei quatenus determinationem voluntatis in eodem ipſo Deo præcedat & quatenus determinationem voluntatis ſequatur. fol. 214.
An recte dicatur Deus permittere malum habita ratione coniuncti boni. fol. 215.
De redemptionis univerſalitate. fol. 215.
De gratiæ ſalutiferæ univerſalitate. fol. 217.
De faciente quod in ſe eſt, &c. fol. 218.
Gratia efficax quæ ſit, declaratur. fol. 219.
Reſponſiones Perkinſij ad argumenta pro gratiæ univerſalitate allata examinantur. fol 220.
Conciliantur inter ſe hæc: omnibus Adami poſteris & ſingulis hominibus promiſſionem factam eſſe de ſemine mulieris, &c. & tamen ſolos Iudæos populum Dei fuiſſe. fol. 220.
An fides ſit electorum ſive ex electionis dono. fol. 221.
Vtrum fides vera & ſalutifera totaliter vel finaliter excidere poſſit. fol. 224.
Expenditur locus Math. 16. portæ inferorum non prævalebunt &c. fol. 224.
Quod Perkinſius diſquirit, unde ſit quod fides non pereat, id examini ſubijcitur. fol. 229.
An expediat inculcari quod fides excidere non poſſit. fol. 229.
Diſtinctio fidelium quadruplex Perkinſij expenditur. fol. 230.
Diſtinctio gratiæ in primam & ſecundam adfertur. fol. 230.

Deus prædeſtinationem ſuam: nam aliquos per ſolam legem damnari. fol.260.

Ex Analyſi.

VErus ſtatus quæſtionis in capite 9 epiſtolæ ad Rom. proponitur. fol.264.
Quinam Apoſtolo ſint filij carnis & filij promiſſionis. 266. & ſeqq. item 271.
Iſmael & Iſaac, Eſau & Iacob ut typi conſiderantur. fol. 267.
Qua in re conſiſtat controverſia quoad hunc locum inter D. Bezam & D. Gellium Snecanum. fol 274.
Vtrum Iſmael & Eſau, Iſaac & Iacob ut typi propoſiti, eorum etiam numero accenſendi ſint quorum typum gerunt. fol.274.
Quo ſyllogiſmo concludatur ſalutis in nobis certitudo. fol. 275.
Vtrum Deus abſque iniuſtitia fœdus legale irritum facere potuerit. fol. 278.
Quibuſnam Deus iure iraſci poſſit. fol.283.
Actio inevitabilis ob decreti alicuius determinationem, peccati nomen non meretur. fol.183.
An Deus iure iraſci poſſit illis qui voluntate ipſius omnipotente indurantur. fol.284.
Voluntatem divinam quovis modo conſideratam non comitatur omnipotentia. fol.284.
Variæ voluntatis divinæ diſtributiones excutiuntur. fol.285.
Quinam illi ſint quos Deus indurare velit. fol. 285.
Voluntas cogi non poteſt. fol.286.
Voluntas Dei fit de illo a quo voluntas Dei facta non eſt. fol.286.
Ius figuli & Dei inter ſe conferuntur. fol.289.
Differentia inter ἐξουσίαν & δύναμιν explicatur. fol. 290.
Quid Maſſa apud Apoſtolum ſignificet. fol.290.
Homo qua a Deo conditus, eſt vas ad illuſtrationem gloriæ ipſius. fol.291.
Gloria Dei illuſtratur per patefactionem proprietatũ eius. f. 291.
Quæ proprietates Dei primo omnium patefaciendæ ſint. fol.291.
Homo qua ex inſtitutione Dei tendens ad maiorem perfectionem, vas eſt ulterius illuſtrandæ gloriæ divinæ. fol.292.
Homo ſe ipſe peccando fecit vas malum. fol.293.
Quomodo homines vaſa mala, id eſt, peccatores facti; horum deinde

Digitized by Google

deinde alij vaſa miſericordiæ alij vaſa iræ fiant iuxta tenorem novi fœderis. *fol. 294.*
An Deus ſimpliciter habeat poteſtatem faciendi hominem, vas ad dedecus & iram. *fol. 295.*
Notandum diligenter diſcrimen inter homines & vaſa figuli. *fol. 295.*
Induratio tantummodo effectum & ſignum iræ eſt. *fol. 298.*

F I N I S.

Mollerus in Malachiæ cap. 1. verſ. 2. & 3.

Ex geneſi veriſimiles conjecturæ ſumi poſſunt, quæ oſtendunt Eſau non ita eſſe rejectum à Deo ut ſit damnatus; ſed converſum egiſſe pœnitentiam & vitæ æternæ factum eſſe hæredem. nam & reconciliatus eſt fratri, & poſtea fuit ſocius funeris patris, nec poſt reconciliationem fratri unquam adverſatus eſt.

ŒEcolampadius ad idem.

Non auſim ipſum Eſau propter hoc dictum dicere reprobum; quandoquidem hic per temporalia magis ſpiritualia figurantur &c.

D. Sohnius in Theſib. de Prædeſtinatione.

Nec ex ratione, nec ex lege judicandum eſt de Electione, ſed ex Euangelio &c.

Digitized by Google